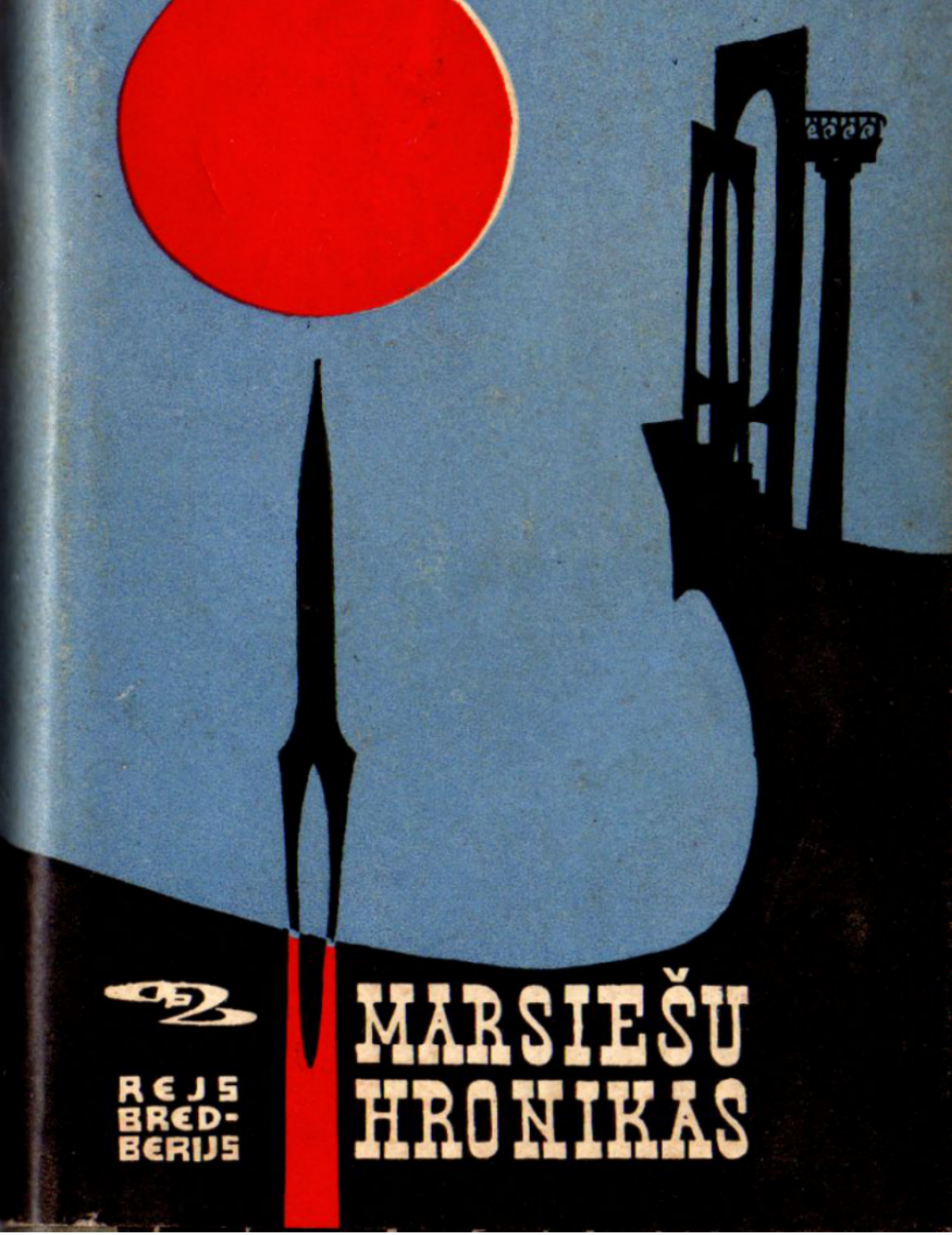
REJS
BRED-
BERIJS
MARSIEŠU
HRONIKAS

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

MARSIEŠU HRONIKAS
REJS BREDBERIJS
MĀKSLINIECE MĀRA RIKMANE
IZDEVNIECĪBA «ZINĀTNE» RĪGĀ 1967
R. Brcdberijs MARSIEŠU HRONIKAS

Redaktors O. Jansons. Māksi, redaktore Sk. Elcte. Tehn. redaktore M. Andersone. Korektore A. Āva. Nodota salikšanai 1966. g. 24. augusta. Parakstīta iespiešanai 1967. g. 24. janvāri. Papīra formāts 70X90/32. 10,5 fiz. iespiedi.; 12,29 uzsk. iespiedi.; 9,25 izdevu. 1. Metiens 50 000 eks. Maksā <59 kap. Izdevniecība «Zinātne» Rīgā, Turgeņeva ielā Nr. 19. Iespiesta Latvijas PSR Ministru Padomes Preses komitejas Poligrāfiskās rūpniecības pārvaldes 2. tipogrāfijā Rīgā, Dzirnavu ielā Nr. 57. Pašūt. Nr. 2565. A (Amer)

Māksliniece Mara Rikmane No angļu valodas tulkojušas M. Andersone un I, Veide

Izdota saskaņā ar Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Redakciju un izdevumu padomes 1966. gada 11. augusta lēmumu.

DAŽI VARDI IEVADAM

Rejs Bredberijs Amerikā šodien ir viens no populārākajiem fantastikas rakstniekiem, un viņa spalvai pieder vesela virkne zinātniski fantastisku romānu, stāstu un — pēdējā laikā — ari lugu. Tomēr «Marsiešu hronikas» nevar ierindot parasto šī žanra darbu vidū. Te gan izmantoti populāri modernās fantastikas elementi — roboti, telepātija, atmiņu un vēlmju materializācija, taču rakstnieka mērķis nav iztēloties, kāda izskatīsies Zeme un Marss divdesmit pirmajā gadsimtā, ko tad būs paveikusi zinātne, cik tālu būs attīstījusies tehnika. «Marsiešu hronikas» nav zinātniskā fantastika šī vārda parastajā izpratnē, jo zinātnes stingrās loģikas te bieži vien trūkst. Rakstnieks gan aizved lasītāju nākamajā gadsimtā, taču risina mūsu pašu divdesmitā gadsimta Zemes sasāpējušās problēmas. Te zinātniskās fantastikas valodā runā nevis zinātnieks, bet humānists, kurš brīdina pasauli no atomkara šausmām, raizējas par mūsu kultūras vērtību un civilizācijas likteņiem.

«Marsiešu hronikas» uzrakstītas piecdesmitajos gados un publicētas periodikā kā atsevišķi stāsti un epizodes, kuri tikai pēc tam apvienoti grāmatā. Līdz ar to darbam trūkst stingras kompozicionālas viengabalainības, stāstiņus saista galvenokārt tematiskā kopība, un tikai nedaudzas personas — kapteinis Vailders un Sems Parkhils — lasītāja priekšā stājas vairākkārt.

Arī visu stāstu mākslinieciskā vērtība nav vienāda. Blakus tādai lieliskai nodaļai kā «. . . Lai gan mēness spoži degs», kur visspē- clgāk

izskan grāmatas pamatdoma, blakus tādām mazām pērlēm kā «Zajais rīts» vai «Muzikanti» ir arī bālākas lappuses. Tomēr kopīgā skanējuma spēku tās nemazina.

īpaši gribētos pieminēt nodaļu «Ašers II». Tā sasaucas ar vairākiem Edgara Alana Po stāstiem, kuri pagaidām latviešu valodā nav tulkoti un tāpēc mūsu lasītājiem sveši.

Mistera Stendāla milzīgo bibliotēku sadedzinājuši Morāles klimata pārvaldes ļaudis. Līdz ar citām grāmatām tie sametuši krāsnīs arī visus Edgara Alana Po darbus, tos pat kārtīgi neizlasījuši. Pēc daudziem gadiem misters Stendāls atlido uz Marsu un te realizē savu ilgi loloto atriebības plānu — «inscenē» virkni Po stāstu («Ašera mājas bojā eja», «Muca amontiljado», «Priekšlaicīga apbedīšana», «Bedre un svārsts» un citus) un, atkārtodams tajos aprakstītos notikumus, nogalina ienīstos barbarus no Zemes.

Stāsts izskan kā sašutuma pilns protests pret valdības politiku, kas ierobežo rakstnieka jaunrades brīvību. Viss sākas ar «smilšu graudiņu piecdesmitajos un sešdesmitajos gados», kas noved pie Lielās Dedzināšanas 1975. gadā. Bet Rejam Bredberijam par godu jāsaka, ka gadījumā, ja vēsture tiešām atkārtotos un atkal liesmotu grāmatu sārti, tajos degtu ari «Marsiešu hronikas».

Līdztekus galvenajai tēmai — raizēm par mūsu planētas nākotni — ieskanas arī cita doma: kas notiks ar Marsa civilizāciju, kad uz šīs planētas ieradīsies zemieši, šajā gadījumā amerikāņi. Vai tie, kas nav pratuši sargāt kultūras vērtības savā zemē, spēs just cienību pret citas planētas dārgumiem? Vai arī Marsa kanālos peldēs tukšas viskija pudeles, tempļos mētāsies konservu kārbas? Un kā veidosies šo abu planētu iedzīvotāju attiecības?

Katru grāmatas lappusi caurstrāvo rakstnieka dziļā atbildības sajūta par visu, kas šodien notiek pasaulē. Viņš uzskata par savu pienākumu brīdināt cilvēci no briesmām, pirms vēl nav par vēlu.

Re ja Bredberija «Marsiešu hronikas» ir ne tikai saistoša un interesanta lasāmviela kā vairums zinātniski fantastisko romānu. Šī grāmata rosina domas, iedarbojas uz jūtām, un, aizšķirot pēdējo lappusi, neviļus rodas secinājums: to taču viņš rakstījis par mums, mūsu laiku, mūsu problēmām!

M. Andersone

Manai sirsnīgi mīļotajai sievai MARGARITAI

«Labi, ka esam atguvuši spēju brīnīties,» filozofs sacīja. «Kosmiskie lidojumi mūs visus atkal padarījuši par bērniem.»

-
- 1999.gada janvaris
- 1999. gada februāris
- 1999. gada augusts

- 1999. gada augusts
- 2000. gada marts
- gada aprīlis
- 2001. gada jūnijs
- 2001. gada augusts
- 2001.gada decembris
- 2002.gada februāris
- 2002. gada augusts
- KRASTS
- 2002.gada oktobris
- 2003. gada februāris
- 2003.gada aprīlis
- 2003. gada jūnijs
- 2004-2005.GADS
- 2005. gada aprīlis
- 2005. gada augusts
- 2005. gada septembris
- 2005. gada novembris
- 2005. gada novembris
- 2005. gada novembris
- 2005. gada decembris
- 2026. gada aprīlis
- 2026. gada augusts
- 2026. gada oktobris
- SATURS

MARSIEŠU HRONIKAS
REJS BREDBERIJS

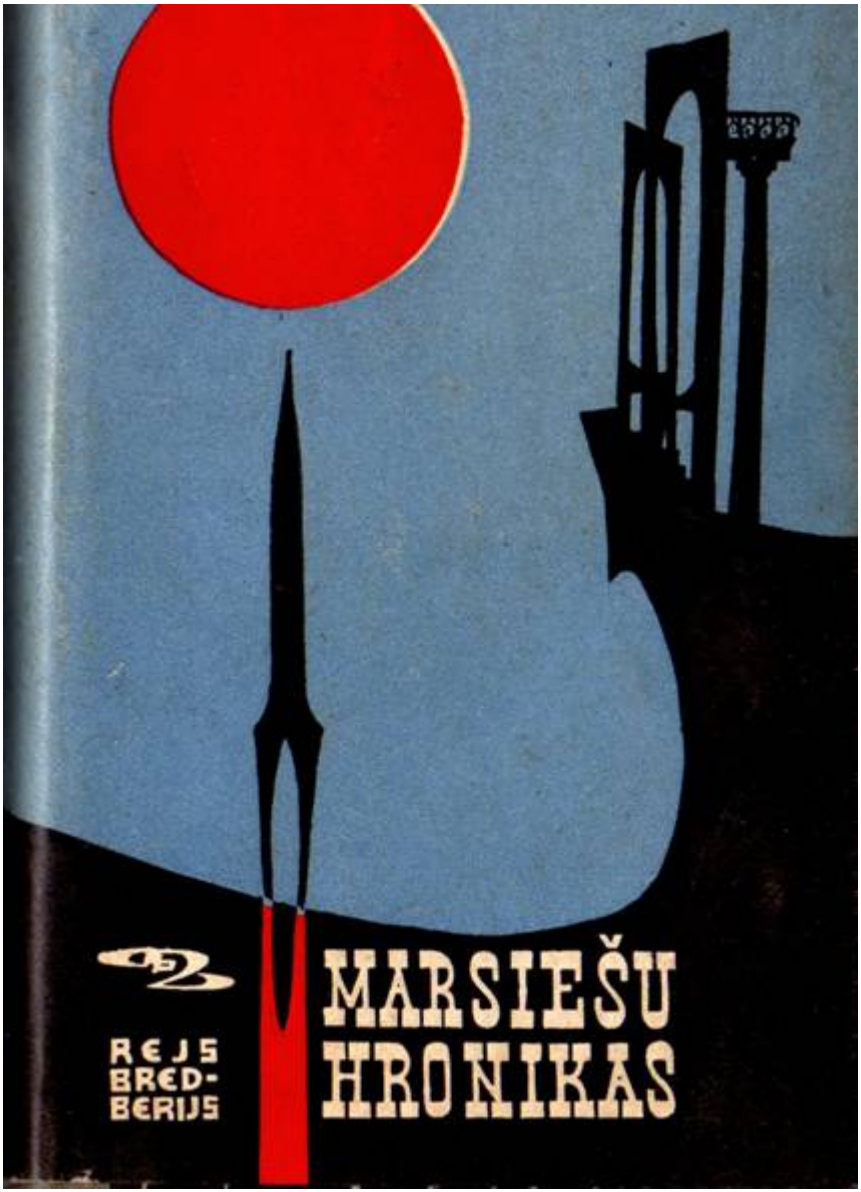
REJS
BRED-
BERIJS
MARSIEŠU
HRONIKAS

1999.gada janvaris
RAĶEŠU VASARA

Vēl visapkārt valdīja Ohaio ziema: durvis bija ciet, logi aizvērti, aizsalušās rūtis vērās pasaulē aklām acīm, visus jumtus rotāja lāsteku bārkstis, pa nokalnēm uz slēpēm laidās bērni, pa ledainajām ielām kā lieli, melni lāči smagi līgoja kažokos ģērbušās namamātes.

Bet tad mazajai pilsētiņai pāri aizvēlās siltuma vilnis. Karstais gaiss kā jūra applūdināja visu apkārtni, it kā vaļā būtu palikušas maizes ceptuves durvis. Siltais gaiss apņēma mājas, krūmus, bērnus. Krita lāstekas, ar troksni sašķīzdamas un turpat izkusdamas. Durvis atdarījās, logi atvērās. Bērni nometa ziemas drānas, sievietes iztīstījās no saviem lāču kažokiem. Sniegs izkusa un pavēra skatienam pagājušās vasaras zaļos maurus.

Raķešu vasara. Pa vaļējiem logiem līdz ar svaigo gaisu šie vārdi lidoja no mutes mutē. Raķešu vasara. Karstais tuksneša gaiss pārveidoja sala rakstus logu rūtīs, izdzēsa smalko zīmējumu. Slēpes un kamaniņas pēkšņi kļuva nevajadzīgas. Sniegs, kas no aukstajām debesīm lidinājās lejup uz pilsētu, pārvērtās karstā lietū, nepaspējis sasniegt zemi.

Raķešu vasara. Atspiedušies uz lieveņiem, gar kuriem pilēja palāses, ļaudis skatījās, kā sārtojas debesis.

Kosmodromā stāvēja raķete, izelpodama sarkanus liesmu mākoņus un īstu speltes svelmi. Raķete ar katru savas varenās elpas pūtienu pārvērta ziemu vasarā. Raķete pārveidoja gadalaikus, un uz īsu brīdi zemē valdīja vasara.

1999. gada februāris
ILLA

Viņu māja ar kristāla kolonām atradās uz Marsa, izžuvušas jūras krastā, un katru rītu tur varēja redzēt, kā misis K. ēd zeltainus augļus, kas aug uz kristāla sienām, kā viņa tīra māju, izkaisīdama magnētiskus putekļus, kurus līdz ar visiem netīrumiem pēc tam aizpūta karstais vējš. Pēcpusdienās, kad senās jūras gultne gulēja silta un nekustīga, kad pagalmā stīvi slējās vīna koki, kad mazā marsiešu pilsētiņa tālumā bija kā pamirusi un tajā nevērās nevienas durvis, savā istabā varēja sastapt misteru K., kurš lasīja metāla grāmatā, ar pirkstiem viegli skardams hieroglifu izciļņus, it kā viņš spēlētu arfu. Un no grāmatas, viņa pirkstu izvilināta, skanēja balss, klusa sendienu balss, kas stāstīja par laikiem, kad jūras krastus klājis sarkans tvaiks un senči bruņojušies kaujai ar metāla kukaiņu mākoņiem un elektriskajiem zirnekļiem.

Misters un misis K. izmirušās jūras krastā dzīvoja jau divdesmit gadus, un viņu priekšteči šajā mājā, kas gluži kā puķe griezās līdzi saulei, bija mitinājušies desmit gadsimtus.

Misters un misis K. nebija veci. Viņiem bija īstu marsiešu tīrā, brūnganā āda, dzeltenas, monētām līdzīgas acis un klusas, melodiskas balsis. Kādreiz viņiem bija paticis gleznot ar ķīmisko liesmu, peldēties kanālos, kad vīna koki tos pildīja ar zaļganu šķidrumu, un līdz pat ausmai tērzēt sarunu istabā, kur mirgoja zilgani, fosforizēti portreti.

Tagad viņi vairs nebija laimīgi.

Šajā rītā misis K. stāvēja starp kolonām, ieklausīdamās karsto, tuksnešaino smilšu sa- noņā, vērodama, kā tās kļūst līdzīgas dzeltenam, izkausētam vaskam un šķietami viļņojas pie apvāršņa.

Kaut kam vajadzēja notikt.

Viņa gaidīja.

Viņa raudzījās uz zilajām Marsa debesīm, it kā tās pēkšņi varētu saspringt, savilkties un nosviest smiltīs mirdzošu brīnumu.

Nekas nenotika.

No gaidīšanas piekususi, viņa sāka klaiņot gar dūmakā tītajām kolonām. No gropēm kolonu kapiteļos sāka sijāties maigs lietutiņš, atvēsinādams sakarsēto gaisu un aprasinā- dams viņu. Karstā dienā tas bija tikpat patīkami kā iebrist strautā. Pār istabu grīdām zaigodama plūda vēsa ūdens strāva. Varēja dzirdēt, ka viņas vīrs nenoguris spēlē savu grāmatu; viņa pirkstiem neapnika senās dziesmas. Un klusībā misis K. vēlējās, kaut viņš tikpat daudz laika veltītu arī viņai, skautu un glāstītu viņu liegi kā mazu arfu, tāpat kā viņš tagad glāstīja savas apnicīgās grāmatas.

Tomēr nē. Viņa pakratīja galvu, tikko jaušami, kā piedodama paraustīja plecus. Plakstiņi viegli nolaidās pār zeltainajām acīm. Laulības dzīve arī jauniem cilvēkiem liek justies veciem, ar visu apradušiem.

Viņa atlaidās krēslā, kas tajā pašā brīdī pielāgojās viņas ķermeņa formām. Satraukta viņa cieši aizdarīja acis.

Un sapnis atkārtojās.

Brūnie pirksti nodrebēja un, it kā gaisu tverdami, izpletās. Pēc brīža viņa satraukta un aizelsusies izslējās krēslā.

Viņa ātri palūkojās visapkārt, it kā cerēdama kādu ieraudzīt savā tuvumā. Bet sejā pavīdēja vilšanās: starp kolonām neviena nebija.

Trīsstūrainajās durvīs parādījās vīrs. — Vai tu sauci? — viņš īgni jautāja.

— Nē, — viņa asi atbildēja.

— Man likās, ka dzirdu tevi kliedzam.

— Tiešām? Es biju mazliet iesnaudusies un redzēju sapni.

— Dienas laikā? Tas nu gan ir jaunums.

Viņa vēl arvien bija sapņa varā. — Cik

dīvaini, patiešām ļoti dīvaini, — viņa čukstēja. — Šis sapnis . . .

— Nu? — Viņš acīmredzot vēlējās ātrāk atgriezties pie savas grāmatas.

— Es sapnī redzēju vīrieti.

— Vīrieti?

— Slaidu vīrieti, sešas pēdas un vienu collu garu.

— Kādas muļķības! Tas taču milzis, izdzimums.

— Un tomēr … — viņa meklēja vārdus, — tomēr viņš izskatījās labi. Par spīti garumam. Un viņam bija — es jau zinu, ka tu tās sauksi par muļķībām — viņam bija zilas acis!

— Zilas acis! Mans dievs! — iesaucās misters K. — Ko vēl tu nenosapņosi! Varbūt tu teiksi, ka viņam bija melni mati?

— Kā tu uzminēji? — Viņas balss skanēja satraukti.

— Es tikai izvēlējos visneiespējamāko krāsu, — viņš vēsi atbildēja.

— Tie patiešām bija melni! — viņa izsaucās. — Un viņam bija ļoti gaiša āda. Ak, viņš izskatījās ļoti neparasts! Viņš bija dīvaini ģērbies un nokrita no debesīm, un runāja ar mani ļoti laipni. — Viņa pasmaidīja.

— No debesīm — kādas muļķības!

— Viņš atlidoja metāla ierīcē, kas spoži laistījās saulē, — viņa atcerējās. Aizvērusi acis, viņa to no jauna mēģināja atsaukt atmiņā. — Es sapņoju, ka skatos debesīs un tajās pamirdz kaut kas līdzīgs gaisā pamestai monētai; tas kļuva arvien lielāks un viegli nosēdās uz zemes — garš, neparasts sudraba kuģis, apaļš kā cigārs. Tad kuģa sānos atvērās durvis un izkāpa šis garais vīrietis.

— Ja tu vairāk strādātu, tev nerādītos tādi muļķīgi sapņi.

— Man tas sagādāja prieku, — viņa atbildēja, atlaizdamās krēslā. — Nekad nebiju domājusi, ka man ir tāda iztēle. Melni mati, zilas acis un gaiša āda! Cik dīvains vīrietis, un tomēr — skaists.

— Tu izdomā visādas muļķības un pēc tam pati sāc tām ticēt.

— Tu esi ļauns. Es taču viņu neizdomāju ar nolūku; viņš man parādījās, kad biju iesnaudusies. Taču tas nelīdzinājās sapnim. Viss bija pārāk negaidīti un dīvaini. Viņš paskatījās uz mani un teica: «Es savā kuģī atlidoju no trešās planētas. Mani sauc Nata- niels Jorks …»

— Cik muļķīgs vārds; to nemaz nevar saukt par vārdu, — viņas vīrs errojās.

— Protams, ka muļķīgs, jo tas taču ir tikai sapnis, — viņa klusi noteica. — Un vēl viņš sacīja: «Šis ir pirmais lidojums kosmosā. Mēs esam tikai divi — es un mans draugs Bērts.»

— Vēl viens muļķīgs vārds.

— Un viņš teica: «Mēs esam no pilsētas, kas atrodas uz Zemes; tā sauc mūsu planētu,» — turpināja misis K. — Tieši tā viņš teica — Zeme. Un runāja viņš kādā citā valodā. Tomēr es visu sapratu. Ar prātu. Tā droši vien bija telepātija.

Misters K. pagriezās, lai ietu. Sievas balss viņu apstādināja. — 111! — viņa klusi teica. — Vai tu nekad neesi domājis par to, ka uz trešās planētas varētu būt cilvēki?

— Dzīvība uz trešās planētas nav iespējama, — misters K. pacietīgi skaidroja. — Mūsu zinātnieki apgalvo, ka tās atmosfērā ir pārāk daudz skābekļa.

— Bet vai nebūtu lieliski, ja tur dzīvota cilvēki? Un atceļotu šurpu cauri kosmosam kaut kādā kuģī?

— Tu taču zini, Illa, kā es neciešu šādu sentimentālu sapņošanu. Labāk ķersimies pie darba.

Bija jau vēla pēcpusdiena, kad, klaiņodama starp kolonām, ap kurām čabināja lietutiņš, viņa sāka dziedāt šo dziesmu. Viņa to atkārtoja vēl un vēlreiz.

— Kas tā par dziesmu? — beidzot noprasīja viņas vīrs, apsēzdamies pie uguns galda.

— Nezinu. — Pati par sevi pārsteigta, viņa pacēla acis. Tad, kā neticēdama, pielika plaukstu pie mutes. Saule rietēja. Līdz ar dziestošo gaismu māja aizvērās kā milzu puķe. Starp kolonām vilka vējš; uz uguns galda burbuļoja sudrabotas lavas ezeriņš. Vējš glāstīja viņas rūsganos matus un klusi dziedāja ausīs. Viņa nekustīgi vērās jūras dibena dzeltenīgajos tālumos, it kā atcerēdamās kaut ko, un viņas dzeltenās acis bija maigas un valgas.

Skurbini ar saviem skatiem Manējos solījums būs.

Viņa dziedāja klusi, lēni, maigi.

Skūpstu ja kausā liesi, Vienaldzīgs vīns man kļūs. **[1]**

Tad viņa, acis aizvērusi, dungoja melodiju un vieglītiņām šūpoja vējā rokas. Pēc tam apklusa.

Dziesma bija ļoti skaista.

— Pirmo reizi dzirdu šo melodiju. Vai tu pati to sacerēji? —■ viņš taujāja, pētoši viņā skatīdamies.

— Nē. Jā. Nē, es patiešām nezinu. — Viņa bija ļoti apmulsusi. — Es pat nesaprotu vārdus, tie ir kādā citā valodā.

— Kādā valodā?

Viņa automātiski meta gaļas gabaliņus kūsājošā lavā. — Es nezinu. — Pēc brīža gaļa bija gatava, viņa to izvilka ārā un pasniedza uz šķīvja vīram. — Es droši vien būšu to visu izdomājusi. Pati nezinu, kāpēc.

Viņš neatbildēja. Tikai noskatījās, kā viņa iegremdē gaļas gabaliņus šņācošajā uguns atvarā. Saule bija norietējusi. Soli pa solim telpā zagās nakts, kā tumšs vīns piepildīdama istabu līdz pat griestiem, aprīdama kolonas un viņus abus. Vienīgi sudrabotās lavas atblāzma apgaismoja sejas.

Viņa atkal dungoja dīvaino dziesmu.

Viņš strauji piecēlās no krēsla un sadusmots atstāja istabu.

Vēlāk viņš viens pats pabeidza ēst vakariņas.

Piecēlies viņš izstaipījās, paskatījās sievā un žāvādamies ierosināja: — Aizlidosim šovakar ar ugunsputniem uz pilsētu un izklaidēsimies.

— Vai tu runā nopietni? — viņa jautāja.

— Vai esi vesels?

— Kas gan tur tik dīvains?

— Mēs jau sešus mēnešus nekur neesam bijuši.

— Man šķiet, ka tā nav slikta ideja.

— Kopš kura laika tu esi tik gādīgs?

— Nerunā tā, — viņš īgni atteica. — Vai tu gribi braukt, vai negribi?

Viņa paskatījās ārā uz pelēcīgo tuksnesi. Patlaban lēca divi balti mēneši. Gar kājām skalojās vēsa ūdens strāva. Viņas augumu kratīja viegli drebuļi. Viņai tik ļoti gribējās palikt te mierīgi sēžam, nerunāt un nekustēties, līdz notiktu tas, ko viņa gaidīja visu dienu, tas neiespējamais, kas tomēr varēja notikt. Ausīs atkal ieskanējās melodija.

— Es…

— Tas tev nāks par labu, — viņš mudināja. — Brauksim.

— Esmu nogurusi, — viņa atbildēja.

— Kādu citu vakaru.

— Te ir tava šalle. — Viņš pasniedza sievai flakonu. — Mēs mēnešiem nekur neesam bijuši.

— Ja neskaita tavus braucienus uz Ksi- sitiju divas reizes

nedēļā. — Viņa izvairījās no vīra skatiena.

— Darīšanas, — viņš noteica.

— Ak tā? — viņa klusi nomurmināja.

No flakona izlija šķidrums, pārvērtās zilā migliņā un virmodams apvijās viņai ap kaklu.

Gailēdami kā nokaitētas ogles, uz vēsajām, gludajām smiltīm gaidīja ugunsputni. Baltais baldahīns, kas ar neskaitāmām zaļām lentēm bija piesiets pie ugunsputniem, piepūtās kā buras un viegli plandījās vakara vējā.

Illa atgulas zem baldahīna, un, paklausīdami viņas vīra pavēlei, putni kā liesmas pacēlās pret naksnīgajām debesīm. Lentes savilkās, baldahīns pacēlās. Smiltis iekaucās un palika zem viņiem. Cits pēc cita garām slīdēja zilie kalni, un viņu māja ar lietus kolonām, puķu būriem, dziedošām grāmatām un grīdām, pār kurām plūda čalojošas straumes, jau bija tālu aiz muguras. Illa neskatījās uz vīru. Viņa dzirdēja, kā viņš skubina putnus, kas līdzīgi ugunīgu dzirksteļu spietam cēlās arvien augstāk un pret debesīm izskatījās kā zeltaini sārts raķetes zieds, aiz kura kā ziedlapiņa vējā plīvoja baldahīns.

Viņa neskatījās uz senajām, izmirušajām, šaha galdiņam līdzīgajām pilsētām, kurām viņi lidoja pāri, neskatījās arī uz vecajiem kanāliem, kurus pildīja tukšums un sapņi. Kā mēness ēna, kā liesmojoša lāpa viņi slīdēja garām izžuvušām upēm un ezeriem.

Viņa raudzījās tikai debesīs.

Vīrs kaut ko teica.

Viņa raudzījās debesīs.

— Vai tu dzirdi, ko tev saku?

— Ko?

Viņš nopūtās. — Tu varētu būt uzmanīgāka.

— Biju aizdomājusies.

— Neesmu manījis, ka tu būtu dabas mīļotāja, bet debesīs tu šovakar skaties kā apmāta, — viņš teica.

— Tās ir ļoti skaistas.

— Es prātoju, — viņš lēni turpināja, — ka šovakar vajadzētu piezvanīt Hallēm. Jāaprunājas ar viņu, varbūt mēs varam uz kādu laiciņu — teiksim, uz nedēļu, ne vairāk — aizbraukt uz Zilajiem kalniem. Nebūtu slikti, vai ne?

— Uz Zilajiem kalniem? — Satverdama ar roku baldahīna malu, viņa strauji pagriezās.

— Tas man tikai tā ienāca prātā.

— Kad tu gribi braukt? — viņa satraukti jautāja.

— Mēs varētu doties ceļā rīt no rīta. Tu jau zini: kurš putniņš agri ceļas … un tā tālāk, — viņš uzsvērti nevērīgi teica.

— Bet tik agri mēs nekad uz turieni neesam braukuši!

— Nu tad šogad pamēģināsim … — Viņš smaidīja. —

Atpūta mierā un klusumā. Tā mums abiem noderēs. Tu jau saproti. Tu taču neesi ieplānojusi neko citu? Tātad brauksim?

Viņa ievilka elpu, brīdi vilcinājās un tad teica: — Nē.

— Ko? — Viņa sauciens izbiedēja putnus. Baldahīns strauji parāvās uz priekšu.

— Nē, — viņa apņēmīgi atkārtoja. — Esmu izlēmusi. Es nebraukšu.

Viņš paraudzījās sievā. Iestājās klusums. Viņa aizgriezās.

Putni lidoja talak — desmit tūkstoši plīvojošu, vēja nestu liesmu.

Uzlēcošā saule, iespīdēdama caur kristāla kolonām, izklīdināja miglu, uz kuras atdusējās Illa. Visu nakti viņa bija karājusies gaisā, balstīdamās uz mīksta miglas paklāja, kas izlija no sienām, tiklīdz viņa atlaidās atpūsties. Visu nakti viņu bija nesusi šī klusā upe kā vilnis laivu. Tagad dūmaka izklīda, migla sēdās arvien zemāk, izmezdama viņu nomoda krastā.

Viņa atvēra acis.

Pār viņu bija noliecies vīrs. Izskatījās tā, it kā viņš jau stundām ilgi būtu tur stāvējis un vērojis viņu. Pati nezinādama kāpēc, viņa nespēja paskatīties viņam acīs.

— Tu atkal sapņoji, — viņš sacīja. — Tu pa miegam runāji un neļāvi man gulēt. Tev katrā ziņā jāiet pie ārsta.

— Gan jau būs labi.

— Tu pa miegam daudz runāji.

— Tiešām? — Viņa pietrūkās sēdus.

Rītausmā istaba bija auksta. Viss tinās pelēcīgā krēslā.

— Par ko tu sapņoji?

Viņai vajadzēja brīdi padomāt, lai atcerētos. — Kuģis. Tas atkal iznira no debesīm un nosēdās, no tā izkāpa garais vīrietis. Viņš sarunājās ar mani, jokoja, smējās. Tas bija tik jauki.

Misters K. ar roku aizskāra kolonu. Izšļācās silta, kūpoša ūdens strūklas; drēgnums pazuda. Mistera K. sejā nepakustējās ne vaibsts. .

— Un tad, — viņa turpināja, — šis vīrietis ar dīvaino vārdu — Nataniels Jorks — sacīja, ka es esot skaista, un … un noskūpstīja mani.

— Ha! — iesaucās vīrs un, zobus griezdams, strauji novērsās.

— Tas taču tikai sapnis. — Viņa uzjautrinājās.

— Tad citreiz paturi savus muļķīgos sieviešu sapņus pie sevis.

— Neesi nu bērns. — Illa atslīga uz pēdējām ķīmiskās miglas atliekām. Pēc brīža viņa klusi iesmējās un atzinās: — Es vēl kaut ko atcerējos.

— Ko tad? Nu saki, ko? — viņš uzbrēca.

— 111, tu esi tik nesavaldīgs.

— Tūlīt izstāsti! — viņš pavēlēja. — Tu nedrīksti neko slēpt no manis. — Pār Illu noliecās viņa drūmā, bargā seja.

— Nekad neesmu tevi tādu redzējusi, — viņa atbildēja, pa pusei izbijusies, pa pusei uzjautrināta. — Nekā jau tur nebija, šis Nataniels Jorks man teica … viņš teica, ka iesēdināšot mani savā kuģī, pacelšoties debesīs un aizvedīšot uz savu planētu. Nudien smieklīgi.

— Ak, smieklīgi! — Viņa balss kļuva spiedzoša. — Vajadzēja tev pašai dzirdēt, kā tu ar viņu runāji, kā pieglaimojies, kā dzie- daji viņam. Ak dievs, un tā visu nakti… Būtu tu pati dzirdējusi!

— Iii!

— Kad viņš nosēdīsies? Kur viņš nolaidīsies ar savu nolādēto kuģi?

— 111, nepacel balsi!

- Pie joda balsi! — Viņš stīvi noliecās pār viņu. — Un vai tavā sapnī… — viņš satvēra viņas rokas locītavu, — vai tavā sapnī viņš nenolaidās Zaļajā ielejā? Atbildi!

— Nu, jā . ..

— Un tas notika šo pēcpusdienu, vai ne? — viņš turpināja tincināt.

— Jā, jā, man liekas gan, bet tas taču bija sapnī.

— Nu, — viņš strauji atgrūda viņas roku, — labi vēl, ka tu nemelo. Es dzirdēju katru vārdu, ko tu pa miegam izrunāji. Tu pieminēji ieleju un laiku, kad kuģis nosēdīsies. — Smagi elpodams, viņš kustējās starp kolonām kā cilvēks, kuru apžilbinājis zibens uzliesmojums. Palēnām viņš atguvās. Illa skatījās uz vīru, it kā viņš nebūtu pie pilna prāta. Tad piecēlās un tuvojās viņam.

— 111… — viņa čukstēja.

— Viss kārtībā.

— Tu esi slims.

— Nē. — Viņš ar mokām savilka seju gurdenā smaidā. — Es izturējos bērnišķīgi. Piedod man, dārgā. — Viņš parupji uzsita viņai uz pleca. — Pēdējā laikā esmu mazliet cās silta, kīipoša ūdens strūklas; drēgnums pazuda. Mistera K. sejā nepakustējās ne vaibsts. .

— Un tad, — viņa turpināja, — šis vīrietis ar dīvaino vārdu — Nataniels Jorks — sacīja, ka es esot skaista, un … un noskūpstīja mani.

— Ha! — iesaucās vīrs un, zobus griezdams, strauji novērsās.

— Tas taču tikai sapnis. — Viņa uzjautrinājās.

— Tad citreiz paturi savus muļķīgos sieviešu sapņus pie sevis.

— Neesi nu bērns. — Illa atslīga uz pēdējām ķīmiskās miglas atliekām. Pēc brīža viņa klusi iesmējās un atzinās: — Es vēl kaut ko atcerējos.

— Ko tad? Nu saki, ko? — viņš uzbrēca.

— 111, tu esi tik nesavaldīgs.

— Tūlīt izstāsti! — viņš pavēlēja. — Tu nedrīksti neko slēpt no manis. — Pār Illu noliecās viņa drūmā, bargā seja.

— Nekad neesmu tevi tādu redzējusi, — viņa atbildēja, pa pusei izbijusies, pa pusei uzjautrināta. — Nekā jau tur nebija, šis Nataniels Jorks man teica … viņš teica, ka iesēdināšot mani savā kuģī, pacelšoties debesīs un aizvedīšot uz savu planētu. Nudien smieklīgi.

— Ak, smieklīgi! — Viņa balss kļuva spiedzoša. — Vajadzēja tev pašai dzirdēt, kā tu ar viņu runāji, kā pieglaimojies, kā dzie- daji viņam. Ak dievs, un ta visu nakti… Būtu tu pati dzirdējusi!

— 111!

— Kad viņš nosēdīsies? Kur viņš nolaidīsies ar savu nolādēto kuģi?

— 111, nepacel balsi!

— Pie joda balsi! — Viņš stīvi noliecās pār viņu. — Un vai tavā sapnī… — viņš satvēra viņas rokas locītavu, — vai tavā sapnī viņš nenolaidās Zaļajā ielejā? Atbildi!

— Nu, jā . ..

— Un tas nolika šo pēcpusdienu, vai ne? — viņš turpināja tincināt.

— Jā, jā, man liekas gan, bet tas taču bija sapnī.

— Nu, — viņš strauji atgrūda viņas roku, — labi vēl, ka tu nemelo. Es dzirdēju katru vārdu, ko tu pa miegam izrunāji. Tu pieminēji ieleju un laiku, kad kuģis nosēdīsies. — Smagi elpodams, viņš kustējās starp kolonām kā cilvēks, kuru apžilbinājis zibens uzliesmojums. Palēnām viņš atguvās. Illa skatījās uz vīru, it kā viņš nebūtu pie pilna prāta. Tad piecēlās un tuvojās viņam.

— 111.. . — viņa čukstēja.

— Viss kārtībā.

•— Tu esi slims.

— Nē. — Viņš ar mokām savilka seju gurdenā smaidā. — Es izturējos bērnišķīgi. Piedod man, dārgā. — Viņš parupji uzsita viņai uz pleca. — Pēdējā laikā esmu mazliet pārpūlējies. Nožēloju, ka tā iznāca. Vajadzēs kādu bridi atlaisties . ..

— Tu biji tik satraukts.

— Viss pārgājis. Jūtos labi. — Viņš izpūta elpu. — Aizmirsīsim šo ķildu. Starp citu, vakar es dzirdēju anekdoti par Uelu, gribēju tev pastāstīt. Darīsim tā: tu pagādā brokastis, es pastāstīšu anekdoti, un par notikušo vairs ne vārda.

— Tas taču bija tikai sapnis.

— Nu protams. — Viņš automātiski noskūpstīja viņas vaigu. — Tikai sapnis.

Pusdienas laikā saule kvēloja augstu pie debesīm un kalni virmoja spilgtajā gaismā.

— Uz pilsētu nebrauksi? — Illa jautāja.

— Uz pilsētu? — Viņš tikko jaušami sarauca uzacis.

— Šajā dienā taču tu vienmēr brauc. — Viņa pagrozīja

puķu būrīti uz postamenta. Puķes sakustējās, atplezdamas savas izsalkušās, dzeltenās mutes.

Viņš aizvēra grāmatu. — Nē. Ir pārāk karsts un vēls arī.

— Ak tā. — Pabeigusi darāmo, viņa devās uz durvīm. — Es drīz būšu atpakaļ.

— Pagaidi! Uz kurieni tu iesi?

Illa jau bija durvīs. — Pie Pao. Viņa mani aicināja . . .

— Šodien?

— Es viņu tik sen neesmu redzējusi. Un nav jau tālu.

— Zaļajā ielejā, vai ne?

— Jā. Tā tāda laba pastaiga vien būs, un es nolēmu … — Viņa bija nevaļīga.

— Piedod, lūdzu, piedod! — viņš sauca, noraizējies steigdamies viņai pakaļ. — Man bija galīgi izkritis no prāta. Esmu pēcpusdienā ielūdzis pie mums doktoru Nlle.

— Doktoru Nlle? — Viņa mēģināja izslīdēt pa durvīm.

Viņš satvēra viņu aiz elkoņa un atvilka atpakaļ. — Jā.

— Bet Pao . . .

— Pao var pagaidīt, Illa. Mums jāuzņem Nlle.

— Tikai uz brītiņu . . .

— Nē, Illa.

— Nē?

Viņš pakratīja galvu. — Nē. Bez tam līdz turienei ir ļoti tālu. Cauri visai Zaļajai ielejai un tad lejup gar Lielo kanālu, vai ne? Un būs briesmīgi karsts, bet doktors Nlle tā priecātos tevi redzot. Nu, kā tu domā?

Viņa neatbildēja. Viņai gribējās izrauties un skriet. Gribējās skaļi kliegt. Taču viņa palika sēžam krēslā un lēni kustināja pirkstus, vērdamās tajos ar stingu skatienu kā slazdā noķerts zvēriņš.

— Illa, — viņš nomurmināja. — Tu paliksi mājās, vai ne?

— Jā, — viņa pēc laba brīža atbildēja. — Palikšu.

— Visu pēcpusdienu?

— Visu pēcpusdienu, — viņa neskanīgi atbildēja.

Laiks gāja, bet doktors Nlle nerādījās. II- las vīrs nelikās par to sevišķi pārsteigts. Kad bija jau pavisam vēls, viņš kaut ko norūca, piegāja pie sienas skapja un izņēma no turienes briesmīgu ieroci — garu iedzeltenu cilindru ar plēšām un gaili vienā galā. Viņš pagriezās. Viņa seju sedza neizteiksmīga sudrabaina metāla maska; maska, kuru viņš valkāja tad, kad gribēja noslēpt no citiem savas izjūtas. Maska teicami piekļāvās viņa iekritušajiem vaigiem, zodam un pierei. Maska mirgoja, un viņš grozīja rokās briesmīgo ieroci. Tas vienmērīgi dūca — tā, kā dūc kukaiņi. Kad nospieda gaili, no tā spin- dzēdams izšāvās vesels mākonis zeltainu bišu. Briesmīgas, zeltainas bites, kas iedūra savu indīgo dzeloni un pēc tam nedzīvas palika guļam kā sēklas

smiltīs.

— Uz kurieni tu iesi? — viņa jautāja.

— Ko? — Viņš bija pielicis ausi pie plēšām un klausījās draudīgajā dūkoņā. — Ja doktors Nlle nevar atnākt laikā, prātā nenāk viņu gaidīt. Došos drusku pamedīt. Es nebūšu ilgi. Bet tu paliec mājā un nekur neej. Skaidrs? — Maska sudrabaini mirgoja.

— Labi.

— Un saki doktoram Nlle, ka drīz atgriezīšos. Tikai mazliet pamedīšu.

Trīsstūrainās durvis aizvērās. Soļi aizdu- nēja lejup pa kalnu.

Illa noskatījās, kā vīrs aizsoļo, saules apmirdzēts, un pamazām izzūd skatienam. Tad viņa atkal ķērās pie saviem pienākumiem: kaisīja magnētiskos putekļus un ievāca augļus, kas bija ienākušies uz kristāla sienām. Viņa strādāja enerģiski un raiti, taču brīžiem uzmācās savāds stingums, un viņa neapzinīgi dungoja dīvaino, neaizmirstamo dziesmu un caur kristāla kolonām vērās debesīs.

Viņa sastinga un, elpu aizturējusi, gaidīja.

Tas tuvojās.

Kuru katru brīdi tam bija jānotiek.

Bija tāda sajūta, kā pērkona negaisam tuvojoties — gaidpilns klusums, un tad tikko jūtami mainās atmosfēras spiediens, jo zemi kā ēna, kā dūmaka apņem negaisa elpa. Ausīs sāk zvanīt, un tu it kā sastingsti tuvojošās vētras gaidās. Tad tu sāc drebēt. Debesis kļūst plankumainas un maina krāsu, mākoņi sabiezē, kalni lāsmo kā metāls. Puķes būros izdveš vieglas nopūtas, it kā brīdinādamas. Kāda neredzama roka viegli pieskaras taviem matiem. Kaut kur mājas iekšienē dziedošais pulkstenis klusītiņām skandē: «Laiks, laiks, laiks …», bet tā balss nav skaļāka par ūdens pilienu pakšķēšanu uz samta drānas.

Un tad vētra ir klāt. Žilbinošam uzliesmojumam seko visu aprijoša melna lietus gāze un vareni dārdieni, kas uz mūžīgiem laikiem sagrābj visu savā varā.

Tā bija arī tagad. Tuvojās vētra, kaut gan debesis bija skaidras. Ik brīdi varēja uzliesmot zibens, lai gan virs galvas nebija ne mākoņa.

Illa klaiņoja pa vasaras mierā snaudošo māju. Tūlīt, tūlīt debesis pāršķels zibens, no- grandēs pērkons, uzmutuļos dūmi, tad iestāsies klusums, uz takas būs dzirdami soļi, kāds viegli pieklauvēs pie kristāla durvīm, un viņa skriešus skries tās atdarīt.. .

«Neprātīgā Illa,» viņa pati sevi rāja. «Ko tu savā dīkajā prātā vēl neizdomāsi!»

Un tad tas notika.

Uzvēdīja karsts gaiss, it kā garām būtu pa- šāvusies milzīga liesma. Kaut kas aizšalca un nobrāzmoja. Pie debesīm nomirgoja metāls.

Illa iekliedzās.

Izskrējusi cauri kolonādei, viņa plaši atrāva durvis. Viņas priekšā pletās kalni. Nekā cita tur vairs nebija.

Viņa jau gribēja mesties lejup pa nogāzi, taču savaldījās. Viņai jāpaliek šeit, viņa nedrīkst nekur iet. Drīz ieradīsies doktors, un vīrs dusmosies, ja viņa būs aizskrējusi.

Strauji elpodama, ar izstieptu roku viņa stāvēja durvīs un gaidīja.

Viņa raudzījās uz Zaļās ielejas pusi, līdz nogura acis, bet tur nekas nebija saskatāms.

«Auša gatavā!» Viņa iegāja mājā. «Ko tu vēl neizdomāsi! Tas bija tikai kāds putns, lapa, vējš vai zivis kanālā. Apsēdies. Nomierinies.»

Viņa apsēdās.

Atskanēja šāviens.

Skarbi un skaidri tur ierunājās briesmīgais kukaiņu ierocis.

Viņa sarāvās, to dzirdot.

Skaņa nāca no liela tāluma. Viens vienīgs šāviens. 2iglo, dūcošo bišu tālā sanoņa. Viens šāviens. Un tad vēl otrs — precīzs, salts un tāls.

Viņa atkal sarāvās un, pati nezināma, kāpēc, pielēca kājās; pār lūpām izlauzās kliedzieni, negribēdami rimties. Kā bez prāta viņa metās cauri mājai un vēlreiz atrāva durvis.

Tālumā noklusa atbalsis, lidodamas arvien tālāk un tālāk.

Klusums.

Labu brīdi viņa nobālusi stāvēja pagalma vidū.

Tad lēni, ar nokārtu galvu klīda pa kolonām rotātajām istabām, aizskardama te vienu, te otru lietu. Beidzot trīcošām lūpām viņa apsēdās vīna istabā, kur pamazām sabiezēja krēsla, un gaidīja. Tad paņēma dzintara glāzi un sāka to spodrināt ar savas šalles malu.

Un, lūk, tālumā uz oļiem un šķembām iečirkstējās soļi.

Viņa piecēlās un stāvēja klusās istabas vidū. Glāze izslīdēja no pirkstiem un sašķīda uz grīdas.

Soļu troksnis aiz durvīm pieklusa.

Vai runāt? Vai saukt: «Nāciet iekšā, ak, lūdzu," nāciet iekšā»?

Viņa paspēra dažus soļus.

Nācējs kāpa augšup pa lieveni. Roka taustījās gar durvju rokturi.

Viņa uzsmaidīja durvīm.

Tās atdarījās. Smaids sasala uz viņas lūpām.

Tur stāvēja viņas vīrs. Sudrabotā maska nespodri mirgoja.

Viņš ienāca istabā un mirkli paskatījās uz viņu. Tad ar asu kustību atrāva ieroča plēšas, izkratīja no turienes divas beigtas bites, noskatījās, kā tās pakšķēdamas nokrīt uz grīdas, un tad samina ar kāju; pēc tam ieslēja tukšo ieroci istabas kaktā. Illa pa to laiku jau kuro reizi nesekmīgi mēģināja savākt saplīsušās glāzes drumslas.

— Ko tu darīji? — viņa jautāja.

— Neko. — Uzgriezis viņai muguru, viņš ņēma nost masku.

— Bet šāvieni … es dzirdēju, ka tu izšāvi. Divas reizes.

— Drusku pamedīju. Kādreiz uznāk tāda vēlēšanās. Vai doktors Nlle atnāca?

— Nē.

— Pag, pag! — Pretīgā knipja skaņa lika viņai sarauties. — Tikai tagad es sāku atcerēties. Viņš taču solījās atnākt pie mums rīt pēc pusdienas. Kā es varēju to aizmirst!

Viņi piesēdās pie galda. Illa raudzījās uz ēdienu, bet neaizskāra to. — Kāpēc tu

neēd? — viņš jautāja, mezdams gaļu burbuļojošā lavā un neskatīdamies uz sievu.

— Nezinu. Neesmu izsalkusi, — viņa atbildēja.

— Kāpēc ne?

— Pati nezinu. Vienkārši nav apetītes.

Cēlās vējš, saule rietēja. Istaba pēkšņi

šķita maza un auksta.

— Es visu laiku pūlos atcerēties, — viņa sacīja, sēdēdama klusajā istabā iepretim savam saltajam, staltajam, zeltacainajam vīram.

— Ko tad? — Viņš lēni sūca vīnu.

— To dziesmu. To brīnišķi skaisto dziesmu. — Aizvērusi acis, viņa dungoja melodiju, taču tā nebija īstā. — Esmu to aizmirsusi. Bet es nevēlos to aizmirst. Gribu to uz visiem laikiem paturēt prātā. — Viņa māja līdzi ar roku, it kā ritms varētu palīdzēt atcerēties melodiju. Tad atslīga krēslā. — Nevaru atcerēties. — Viņa sāka raudāt.

— Kāpēc tu raudi? — viņš jautāja.

— Nezinu, nezinu, asaras pašas plūst. Man ir skumji, un es nezinu kādēļ, es raudu un nezinu kāpēc. Un tomēr raudu.

Viņa paslēpa seju rokās, pleci drebēja.

— Gan rīt viss būs pāri, — viņš noteica.

Viņa neskatījās uz vīru; viņas skatiens kavējās tuksnesīgajā klajumā un pie spožajām zvaigznēm, kas parādījās pie melnajām debesīm; tālumā dzirdēja ceļamies vēju, garajos kanālos sāka virmot aukstais ūdens. Viņa aizvēra acis, visa drebēdama.

— Jā, — viņa teica. — Rīt viss būs pāri.

1999. gada augusts
VASARAS NAKTS

Akmens galerijās varēja redzēt nelielas cilvēku grupas un bariņus, kas pamazām saplūda ar zilo kalnu ēnu. Zvaigznes un abi spožie Marsa mēneši lēja pār viņiem savu maigo gaismu. Aiz marmora amfiteātra tumsas un tāluma segā tinās villas un mazas pilsētiņas, nekustīgi gulēja dīķu sidrabainie ūdeņi, no apvāršņa līdz apvārsnim aizstiepās mirdzoši kanāli. Pār miermīlīgo, bezrūpīgo Marsu nolaidās vasaras vakars. Pa zaļā vīna kanāliem kā maigi bronzas ziedi slīdēja laivas. Mājokļos, kuru garās, bezgalīgās virtenes kā rāmas čūskas aizlocījās kalnos, dīki sačukstēdamies savās vēsajās guļvietās, zvilnēja mīlētāji. Pa lāpu apgaismotām alejām skrēja aizkavējušies bērni, turēdami rokās zelta zirnekļus, kas auda vieglai miglai līdzīgus tīklus. Šur tur pie burbuļojošas, sidrabainas lavas galdiem vēl gatavoja vēlas vakariņas. Tajā Marsa pusē, kur valdīja nakts, brūnie marsieši ar dzeltenajām monētu acīm nesteidzīgi pulcējās neskaitāmos amfiteātros, no kuru skatuvēm kā ziedu smarža klusajā gaisā plūda maiga mūzika.

Uz vienas no šādām skatuvēm dziedāja sieviete.

Klausītāji sakustējās.

Viņa apklusa un pielika roku pie kakla. Tad pamāja ar galvu mūziķiem, un tie atsāka spēlēt.

Mūziķi spēlēja, un viņa dziedāja; šoreiz klausītāji aizturēja elpu un pastiepās uz priekšu, daži pārsteigumā piecēlās kājās. Šķita, it kā amfiteātrim būtu pieskārusies ziemeļa dvaša. Jo dziesma, kuru šī sieviete dziedāja, bija neparasta un biedējoša, un dīvaina. Viņa mēģināja apturēt vārdus, kas plūda pār lūpām, bet tie turpināja skanēt:

Iet viņa burvīga kā nakts, No padebešiem starojot, Un viņas acu dzelmēs rakts Ir viss, ko gaisma, tumsa dod .. .*

Dziedātāja aizklāja ar rokām muti. Viņa bija apjukusi.

— Kas tie par vārdiem? — jautāja mūziķi.

— Kas tā par dziesmu?

— Kas tā par valodu?

Tiklīdz viņi iepūta savos zeltītajos ragos, atkal atskanēja dīvainā mūzika un lēni lidinājās virs klausītājiem, kas tagad skaļi sarunājās un cēlās kājās.

— Kas tev noticis? — mūziķi cits citam jautāja.

— Kas tā par melodiju, ko tu spēlēji?

— Un kādu melodiju spēlēji tu pats?

Sieviete sāka raudāt un aizskrēja no skatuves. Publika devās

projām no amfiteātra. Līdzīgi notikumi atgadījās daudzās satraukuma pilnās marsiešu pilsētās. Visus pārņēma stingums, it kā gaisā lidinātos baltas sniega pārslas.

Tumšajās alejās lāpu gaismā bērni dziedāja:

… tā ātri steidz iekšā, bet tukšs skapis priekšā, Un sunītim netiek nekas.

— Bērni! — atskanēja balsis. — Kas tas par pantiņu? Kur jūs to iemācījāties?

— Mums tas pēkšņi ne no šā, ne no tā ienāca prātā. Mēs nemaz nesaprotam, ko tas nozīmē.

Durvis aizcirtās. Ielas kļuva tukšas. Virs zilajiem kalniem iemirdzējās zaļa zvaigzne.

Vispāri tai Marsa pusei, kur valdīja nakts, mīlētāji pamodās, kad viņu iemīļotās sāka tumsā dūkt melodiju.

— Kas tā par dziesmu?

Neskaitāmās mājās sievietes nakts vidū uztrūkās ar kliedzienu. Tās vajadzēja mierināt, bet asaras nemitējās plūst pār viņu vaigiem. — Guli nu, guli. Kas tev kaiš? Redzēji sapni?

— Rīt notiks kaut kas briesmīgs.

— Nekas nenotiks. Viss taču ir vislabākajā kārtībā.

Histēriskas elsas. — Tas nāk tuvāk, arvien tuvāk un tuvāk!

— Ar mums nekas nevar notikt. Guli nu, guli!

Marss pirms ausmas bija kluss, tik kluss ka vēsa, melna aka; kanālu ūdeņos spoguļojās zvaigznes, istabās elpa cilāja gulētāju krūtis, bērni dusēja saritinājušies, neizlaizdami no dūrītēm savus zirnekļus, mīlētāji — apskāvušies; mēneši bija norietējuši, lāpas izdegušas, akmens amfiteātri tukši.

Kaut kur tālumā pa vientuļu, tumšu ielu soļoja naktssargs un dungoja ļoti savādu dziesmu — tā bija vienīgā skaņa šajā pirmsausmas stundā . . .

1999. gada augusts
ZEMES DĒLI

Pie durvīm neatlaidīgi klauvēja.

Misis Ttt atgrūda tās vaļā. — Ko jums vajag?

— Jūs runājat angliski? — cilvēks, kas stāvēja pie durvīm, pārsteigumā izsaucās.

— Kā protu, tā runāju, — viņa atmeta.

— Vistīrākā angļu valoda!

Svešiniekam mugurā bija kaut kāda forma.

Viņam līdzās, degot nepacietībā, stāvēja vēl trīs smaidoši, dubļiem notriepušies vīri.

— Ko jūs gribat? — misis Ttt noprasīja.

— Tad tāda izskatās marsiete! — Cilvēks pasmaidīja. — Šis vārds jums, protams, ir svešs. To lieto uz Zemes. — Viņš pamāja uz biedru pusi. — Mēs esam no Zemes. Mani sauc Viljamss, kapteinis Viljamss. Nolaidāmies uz Marsa pirms nepilnas stundas. Otrā ekspedīcija ir klāt! Bija arī Pirmā, taču nezinām, kas ar to noticis. Lai nu kā, bet mūsu mērķis sasniegts! Un jūs esat pirmā marsiete, kuru sastopam!

— Marsiete? — Viņa sarauca uzacis.

— Nu, citiem vārdiem sakot, Saules sistēmas ceturtās planētas iemītniece. Vai ne tā?

— Ābeces gudrība, — viņa atcirta, noskatīdama vīrus no galvas līdz kājām.

— Bet mēs… — viņš piespieda savu tuklo, sārto roku pie krūtīm, — … mēs esam no Zemes. Pareizi, zēni?

— Tieši tā, ser! — pārējie vienā balsī atsaucās.

— Šī planēta ir Tirra, — misis Ttt noteica,

— ja gribat saukt to īstajā vārdā.

— Tirra, Tirra. — Kapteinis smējās līdz asarām. — Tavu brlnum jauku nosaukumu! Bet sakiet, mana dārgā, — kā tas nākas, ka jūs tik lieliski runājat angliski?

— Es nerunāju, es domāju, — viņa noskaldīja. — Telepātija. Sveiki! — Un aizcirta durvis.

Pēc brīža šis briesmīgais cilvēks klaudzināja atkal.

— Kas tad vēl? — atrāvusi durvis, viņa ērcīgi noprasīja.

Kapteinis, redzami apjucis, vēl arvien stāvēja turpat, izmocīdams biklu smaidu. Viņš pastiepa uz priekšu rokas. — Jūs laikam īsti nesapratāt…

— Ko? … — viņa pacēla balsi.

Viņš kā neticēdams blenza viņā. — Mēs esam no Zemes!

— Man nav laika, — viņa atrunājās.

— Jāsteidz pusdienas, un kur tad vēl tīrīšana, šūšana un viss pārējais. Jums droši vien vajadzīgs misters Ttt. Viņš ir augšā, savā kabinetā.

— Jā, jā, — cilvēks no Zemes, mirkšķinādams acis, nedroši nomurmināja. — Tiešām, pasauciet, lūdzu, misteru Ttt.

— Viņš ir aizņemts. — Un atkal noblāk- šķēja durvis.

Šoreiz klauvējiens bija nepiedienīgi skaļš.

— Velns lai parauj! — kapteinis nošķen- dējās, tiklīdz durvis bija atkal atgrūstas vaļā. Viņa nepaguva ne attapties, kad viņš jau bija priekštelpā. — Kurš gan tā saņem viesus!

— Mana tīrā grīda! — viņa iespiedzās.

— Vienos dubļos! Vācieties ārā! Ja grib ienākt manā mājā, vispirms jānotīra apavi!

Cilvēks neziņā paraudzījās uz saviem dubļainajiem zābakiem.

— Lai nu šoreiz sīkumi paliek, — viņš beidzot noteica. — Tāds notikums! Manuprāt, to vajag nosvinēt! — Viņš ilgi un cieši raudzījās sievietē, it kā mēģinādams viņu pārliecināt.

— Mani kristāla veģi! — viņa iesaucās.

— Ja tie jūsu dēļ būs pārcepuši, — nudien, zvelšu jums ar malkas pagali! — Misis Ttt aizsteidzās pārbaudīt nelielo, svelmaino cepeškrāsni. Tad atgriezās sasarkusi un nosvīdusi. Viņa bija kalsna un žigla kā skudra, ar koši dzeltenām acīm, brūnu ādu un skarbu, metālisku balsi. — Uzgaidiet šeit. Pajautāšu, vai misters Ttt var atlicināt jums kādu brītiņu. Ko jūs īsti gribējāt no viņa?

Kapteinis izgrūda biezu lamu vārdu, it kā viņa būtu uzsitusi tam ar āmuru pa pirkstu. — Pasakiet viņam, ka esam no Zemes un ka tas vēl nekad nav pieredzēts.

— Kas nav pieredzēts? — Tad viņa atmeta ar roku. — Nu, vienalga. Tūlīt būšu atpakaļ. — Sieviete aizsteidzās, soļiem atbalsojoties pa visu akmens māju.

Ārpusē zilgoja bezgalīgi plašās Marsa debesis — tveicīgas un nekustīgas kā silta, dziļa jūra. No Marsa tuksneša kā no aizvēsturiska lavas katla verda virmojoši tvaika mutuļi. Atslējies pret tuvējo pakalnu, stāvēja neliels kosmosa kuģis. No tā uz akmens māju veda platu soļu pēdas.

Augšējā stāvā atskanēja ķildīgas balsis. Vīri priekštelpā saskatījās, nepacietīgi mīņādamies un knibinādamies ap savām jostām. Augšā vīrieša balss kaut ko ķērca. Sievietes balss atbildēja. Tā pagāja stundas ceturksnis. Zemes dēli, nezinādami, ko iesākt, klimta apkārt pa priekštelpu un virtuvi.

— Uzsmēķēsim? — viens no viņiem ievaicājās.

Kāds izvilka cigarešu paciņu, viņi sasmē- ķēja, domīgi pūzdami gaisā bālas dūmu strūkliņas. Tad saraustīja formas tērpus, sakārtoja

apkaklītes. Balsis augšā vēl arvien burkšķēja un rūca. Kapteinis paskatījās pulkstenī.

— Divdesmit piecas minūtes, — viņš noteica. — Jābrīnās, ko gan viņi tur tik ilgi spriež? — Tad piegāja pie loga un paraudzījās ārā.

— Karsta diena, — viens no vīriem ieminējās.

— Jā-a, — pusdienas tveices nogurdināts, novilka otrs. Balsis otrajā stāvā pieklusa un norima. Mājā kļuva kluss kā kapā. Vīri nedzirdēja neko citu kā vien savu elpu.

Tā pagāja vesela stunda.

•— Vai tik mūsu dēļ nav notikusi kāda nelaime? — kapteinis sāka bažīties. Viņš piegāja pie viesistabas durvīm un ielūkojās iekšā.

Viesistabas vidū misis Ttt mierīgi laistīja puķes.

— Man jau šķita, ka esmu kaut ko aizmirsusi, — ieraugot kapteini, viņa iesaucās un iznāca virtuvē. — Piedodiet. — Viņa pasniedza tam kaut kādu zīmīti. — Misters Ttt ir stipri aizņemts, — viņa noteica un atkal pievērsās pusdienu gatavošanai. — Jums vispār nemaz nav vajadzīgs misters Ttt, bet gan misters Aaa, — viņa turpināja. — Ejiet ar šo zīmīti uz kaimiņu mājām pie zilā kanāla, un misters Aaa jums paskaidros, ko darīt.

— Mums tas nav jāskaidro, — kapteinis iebilda, atstiepdams biezās lūpas. — Mēs jau to zinām.

— Papīrs jums ir rokā, kas tad vēl vajadzīgs? — viņa bargi noprasīja, likdama noprast, ka ar to pašu saruna izbeigta.

— Labi, — kapteinis negribīgi noteica.

Taču vēl arvien stāvēja, it kā cerēdams kaut ko sagaidīt. Kā bērns, kurš raugās tukšā ziemsvētku eglītē. — Labi, — viņš atkārtoja. — Ejam, zēni.

Visi četri izgāja ārā vasaras dienas tveicīgajā klusumā.

Pēc pusstundas misters Aaa, kurš sēdēja savā bibliotēkā, sūkdams elektriskās liesmas no metāla kausa, izdzirdēja ārpusē svešas balsis, kas skanēja no akmens bruģa. Viņš izliecās pa logu un ieraudzīja četrus vienādās formās ģērbtus vīrus, kuri piemiegtām acīm vērās augšup.

— Vai jūs esat misters Aaa? — kapteinis sauca.

— Jā.

— Misters Ttt mūs sūtīja pie jums!

— Kādēļ? — misters Aaa noprasīja.

— Viņš pats bija aizņemts.

— Tad ta brīnums! — misters Aaa nošņāca. — It kā man nebūtu nekā cita ko darīt, kā izklaidēt cilvēkus, ar kuriem viņam pašam nav laika noņemties.

— Šoreiz tas nav svarīgi, ser, — kapteinis attrauca.

— Man gan ir svarīgi! Šodien vēl tik daudz jāizlasa. Misters Ttt nekad nerēķinās ar citiem. Nav jau pirmā reize, kad man jācieš viņa

dēļ. Nemaz neviciniet rokas, ser, gaidiet, kamēr beigšu. Esmu paradis, ka cilvēki klausās, kad es runāju. Vai nu jūs uzklausīsiet mani ar pienācīgo cieņu, vai es vispār nerunāšu ar jums.

Visi četri, nepacietīgi mīņādamies, mutes atpletuši klausījās, līdz kapteinim deniņos pietūka vēnas un acīs uz brīdi saskrēja asaras.

— Nu, kā jums liekas, — misters Aaa turpināja spredikot, — vai mistera Ttt uzvedība nav nosodāma?

Vīri blenza augšup cauri tveicīgajai dūmakai. — Mēs esam no Zemes! — kapteinis atsāka.

— Manuprāt, viņš rīkojies ārkārtīgi nesolīdi, — misters Aaa nerimās.

— Kosmosa kuģis. Mēs atlidojām raķetē. Rau, kur tā stāv!

— Un nav jau pirmā reize, kad viņš tā izrīkojas.

— Cauri kosmosam — no Zemes!

— Derētu piezvanīt un nostrostēt viņu.

— Visi četri, es un šie trīs komandas locekļi.

— Nudien piezvanīšu, tūliņ pat!

— Zeme. Raķete. Cilvēki. Lidojums. Kosmoss.

— Piezvanīšu un likšu viņam trūkties! — misters Aaa izsaucās un nozuda no loga kā lelle no skatuves. Kaut kādā dīvainā ierīcē vai aparātā labu laiku bija dzirdama nikna lamāšanās.

Lejā kapteinis ar saviem vīriem ilgu pilnu skatienu paraudzījās atpakaļ, kur pakalnā slējās viņu lieliskā raķete — tik slaika, glezna un izskatīga.

Pēc brīža misters Aaa atkal parādījās logā, uzvaroši rēkdams:

— Es izsaucu viņu uz dueli! Ļautiņi mīļie — uz dueli!

— Mister Aaa… — kapteinis pacietīgi atsāka.

— Pataisīšu viņu uz vietas aukstu, vai dzirdat!

— Mister Aaa, lūdzu, uzklausiet mani! Mēs esam nolidojuši sešdesmit miljonu jūdžu.

Misters Aaa pirmo reizi vērīgāk ieskatījās kapteinī. — Pag, pag, kā jūs sacījāt? No kurienes?

Kapteinis plati pasmaidīja, atsegdams baltu zobu rindu.

— Beidzot! — viņš pačukstēja savējiem. Bet misteram Aaa uzsauca:

— Sešdesmit miljonu jūdžu. No Zemes!

Misters Aaa nožāvājās.

— Šajā gada laikā nebūs vairāk par piecdesmit miljoniem. — Viņš paņēma kaut kādu atbaidošu ieroci. — Nu, tagad man jāiet… Pievāciet savu muļķīgo zīmīti, — lai gan netieku gudrs, kāds jums no tās labums, — slā- jiet pāri pakalnam uz Iopr pilsētiņu un izstāstiet to visu misteram Iii. Viņš ir tieši tas, kurš jums vajadzīgs. Nevis šis idiots misters Ttt, tas no maniem nagiem dzīvs vairs neizspruks. Un nevis es, jo jūs neietilpstat manā specialitātē.

— Specialitātē! — kapteinis novaidējās. — Vai tad vajadzīga kaut kāda īpaša specialitāte, lai uzņemtu viesus no Zemes!

— Nerunājiet muļķības, — tas ir katram skaidrs! — Misters Aaa metās lejā pa kāpnēm. — Visu labu! — Un aizvirpuļoja pa bruģēto ceļu kā saniknots vilciņš.

Gluži satriekti visi četri ceļotāji palika stāvam. Beidzot kapteinis sacīja:

— Gan jau atradīsim kādu, kurš mūs uzklausīs.

— Varbūt mums doties projām un *v* pēc kāda laika atgriezties, — viens no vīriem sadrūvējies ierosināja. — Aizlaisties un nosēsties no jauna. Dot viņiem laiku sagatavoties uzņemšanai.

— Nav slikta ideja, — kapteinis gurdi nomurmināja.

Mazā pilsētiņa bija pilna ļaužu, kuri, uzsaukdami cits citam «Sveiki!», straumēm plūda iekšā un nāca ārā pa durvīm, un visiem bija maskas — zelta vai zilas, dažādības pēc arī sārtas, maskas ar sidraba lūpām un bronzas krāsas uzacīm, gan smaidošas, gan sarauktām pierēm — atkarībā no nēsātāja garastāvokļa.

Četri vīri, nosvīduši no garā gājiena, apstājās, lai pavaicātu kādai meitenītei, kur dzīvo misters Iii.

— Tur, — bērns pamāja ar galvu.

Kapteinis, cieši vēlēdamies kaut ko izzināt, uzmanīgi pietupās un ielūkojās meitenītes maigajā, bērnišķīgajā sejiņā. — Maziņā, es gribu ar tevi parunāties.

Viņš uzsēdināja bērnu sev uz ceļgala un saudzīgi saņēma tā tievās, brūnās roķeles savējās, it kā grasīdamies stāstīt tam pasaku par milzum daudz aizraujošiem, laimīgiem notikumiem, kas pamazām jau veidojās viņa apziņā.

— Paklausies, maziņā. Pirms sešiem mēnešiem uz Marsa atlidoja raķete. Tajā bija kāds cilvēks, vārdā Jorks, ar savu palīgu. Mēs nezinām, kas noticis ar viņiem. Varbūt viņi 110- situšies. Viņi atlidoja raķetē. Tāpat kā mēs. Ja tu redzētu, kas mums par milzīgu raķeti! Mēs esam Otrā ekspedīcija. Lidojām šurp cauri kosmosam — no Zemes .. .

Meitenīte neapzinīgi atsvabināja vienu roķeii un nolaida uz sejas zeltā darinātu vienaldzības masku. Tad izvilka no azotes zelta spēļu zirnekli un nometa to zemē, bet kapteinis runāja tālāk. Zirneklis paklausīgi uzrāpās atpakaļ viņai uz celīša, kamēr viņa bez mazākās intereses noraudzījās kukainī caur savas vienaldzības maskas spraudziņām. Kapteinis vieglītiņām sapurināja meitenīti, cenzdamies pievērst viņas uzmanību savam stāstam.

— Mēs esam no Zemes, — viņš paskaidroja. — Vai tu man tici?

— Jā. — Meitenīte pašķielēja uz saviem kāju pirkstiņiem, kuri švīkoja putekļus. „

— Redz, kāda gudriniece. — Pus pa jokam, pus nopietni kapteinis ieknieba meitenītei rokā, lai piespiestu viņu paskatīties uz

sevi.

— Mēs uzbūvējām sev kosmosa kuģi. Vai tu tam tici?

Meitenīte sāka urbināt ar pirkstu degun- teli.

— Jā.

— Un es . . . neurbini, draudziņ, degun- teli… es esmu kapteinis un …

— … un nekad neviens visas cilvēces vēsturē nav izlidojis kosmosā tik lielā raķetē, — aizmiegusi acis, maziņā noskaitīja.

— Lieliski! Kā tu to uzminēji?

— Telepātija. — Viņa nevērīgi noslaucīja pirkstus gar celīti.

— Vai tas tiešām tevi nesajūsmina? — kapteinis iesaucās. — Vai tu nemaz nepriecājies?

— Ejiet labāk pie mistera Iii. — Meitenīte nometa savu spēļu lietiņu zemē. — Viņš labprāt parunāsies ar jums. — Viņa aizspurdza, un spēļu zirneklis paklausīgi metās viņai līdzi.

Ar izstieptu roku palicis tupam uz pirkstgaliem, kapteinis ilgi noskatījās viņai pakaļ. Viņam acīs sariesās asaras. Pavēris muti, viņš paraudzījās savās tukšajās plaukstās. Biedri nokārtām galvām stāvēja turpat līdzās. Tad viņi nospļāvās uz bruģa akmeņiem . . .

Misters Iii atvēra durvis. Viņš pašlaik steidzās uz lekciju, taču bija ar mieru atlicināt

kadu minūti laika, ja viņi aši ienāktu un paris vārdos pasacītu, ko vēlas …

— Tikai mazliet uzmanības, — kapteinis iesāka, tikko spēdams pacelt pietūkušos plakstiņus. — Mēs esam no Zemes, atlidojām ar kosmosa kuģi, trīs kosmonauti un kapteinis, izsalkuši, pārguruši, gribētu kaut kur nosnausties. Ceram, ka mums pasniegs pilsētas atslēgas vai kādu citu atzinības zīmi, paspiedīs rokas vai uzsauks «Urā! Apsveicu jūs, zēni!» Tas īsumā ir viss.

Misters Iii bija garš, kalsns hipohondriķis ar dzēlīgām acīm un biezām zilu kristālu acenēm. Viņš noliecās pār rakstāmgaldu un domīgi sāka šķirstīt kaut kādus papīrus, ik pa brītiņam asi, pētoši uzlūkodams atnācējus.

— Baidos, ka man nebūs vajadzīgo blanku. — Misters Iii izrakņāja visas galda atvilktnes. — Kur es varēju tās iebāzt? — Viņš sarauca _pieri. — Tepat… Tepat kaut kur taču … A-a! Rokā gan! Lūdzu! — Ar enerģisku žestu viņš pasniedza kapteinim blankas. — Jums, protams, būs jāparakstās.

— Vai man viss šis savārstījums jāizlasa?

Caur saviem biezajiem aceņu stikliem

misters Iii pablenza kapteinī.

— Jūs esot no Zemes, vai ne tā? Nu, tad jums atliek tikai parakstīties.

Kapteinis parakstīja savu vārdu.

— Vai komandas locekļiem arī jāparak- tās?

4

Misters Iii paraudzījās uz kapteini, paskatījas uz viņa biedriem un sāka ņirdzīgi, nevaldāmi smieties.

— Vai viņiem jāparakstās! Ha-ha-ha! Kaut kas nedzirdēts! Viņi… un parakstīties! — Marsietim saskrēja asaras acīs. Viņš uzsita sev pa celi un, saķēris vēderu, smējās locīdamies. Tad pietvērās pie galda malas.

— Vai viņiem jāparakstās!

Vīri drūmi noraudzījās viņā. — Kas tur tik smieklīgs?

— Vai viņiem jāparakstās! — aiz smiekliem zaudējis spēkus, misters Iii izdvesa.

— Tas tik ir joks! Būs jāpastāsta misteram Xxx! — Vēl arvien nespēdams norimties, viņš pārbaudīja parakstītās blankas. — Viss, liekas, kārtībā! — Tad pamāja ar galvu.

— Pat piekrišana eitanāzijai, ja tā izrādītos nepieciešama. — Un viņš apmierināts nosmējās.

— Piekrišana kam?

— Nu labi, pietiks. Man priekš jums ir kaut kas padomā. Lūdzu. Ņemiet šīs atslēgas.

Kapteinis pietvīka. — O, kāds gods!

— Ne jau pilsētas, stulbenis tāds! — misters Iii uzbrēca. — Mājas atslēgas. Dodieties uz priekšu pa šo gaiteni, atslēdziet lielās durvis, ejiet iekšā un kārtīgi aizcērtiet tās aiz sevis. Tur jūs varēsiet pārlaist nakti. No rīta aizsūtīšu pie jums misteru Xxx.

Kapteinis vilcinādamies paņēma atslēgas, taču palika stāvam, vērdamies grīdā. Arī viņa vīri nekustējās ne no vietas. Viņi šķita zaudējuši pēdējo asiņu lāsīti, pēdējo sajūs

mas kripatiņu. Viņiem galīgi vairs nebija spēka.

— Kas tad vēl? Kas jums nav pa prātam? — misters Iii noprasīja. — Ko jūs gaidāt? Ko gribat? — Viņš pienāca kapteinim klāt, pieliecās un ieskatījās tam tieši sejā. — Klājiet vaļā, labi aši!

— Diez, vai jūs spēsiet… — kapteinis iesāka. — Tā sakot, vai varēsiet, vai sapratīsiet … — viņš sastomījās. — Varbūt par lielo darbu, par garo ceļu, ko esam veikuši, jūs paspiestu mums rokas un pateiktu: «Malači!» vai kaut ko tamlīdzīgu? — Viņš apklusa.

Misters Iii nevērīgi pastiepa roku. — Apsveicu! — Viņš dzedri pasmīnēja. — Apsveicu. — Un apgriezās. — Es nu iešu, slē- dziet tikai durvis vaļā.

Un, nelikdamies vairs ne zinis par atnācējiem, it kā tie būtu zemē iekrituši, misters Iii sāka vākt kopā un bāzt savā nelielajā portfelī kaut kādus papīrus. Tas ilga minūtes piecas, taču viņš nelikās redzam četrus sa- drūmušos vīrus, kuri stāvēja nokārtām galvām un izdzisušiem skatieniem, aiz noguruma gandrīz vai krizdami no kājām. Misters Iii

izgāja no istabas, pētīdams savus nagus …

Vīri vilkās pa nespodru, krēslainu, pievakares gaismas apspīdētu gaiteni, līdz nonāca pie milzīgām, spožām sudraba durvīm. Viņi atslēdza tās ar sudraba atslēgu. Tadiegāja iekšā, aizcirta durvis un paraudzījās visapkārt.

Viņi atradās plašā, saules pielietā zālē. Vīrieši un sievietes sēdēja pie galdiņiem vai arī grupiņās sarunājās. Atslēgai noklikšķot, tie pavērās četros uniformās ģērbtajos vīros.

Viens no marsiešiem panāca uz priekšu un paklanījās.

— Misters Uuu, — viņš stādījās priekšā.

— Kapteinis Džonatans Viljamss no Ņujorkas, no Zemes, — kapteinis gurdi atbildēja.

Acumirklī zāle eksplodēja!

Sākās tāda kliegšana un aurošana, ka nodrebēja griesti. Neprātīgā sajūsmā spiegdami, vēcinādami rokas, gāzdami galdus un grūstīdami cits citu, marsieši metās pie kapteiņa un viņa biedriem, apkampa tos, svieda gaisā un uzsēdināja sev uz pleciem. Diedami, lēkādami un gavilēdami viņi nesās apkārt zālei, apjoņodami sešus slaidus goda apļus.

Zemes dēli apjuka tā, ka labu brīdi jāja uz marsiešu līganajiem pleciem kā valodu zaudējuši, līdz attapās un sāka smieties, uzkliegdami cits citam:

— Hei! Tā tik ir uzņemšana!

— Tas ir ko vērts! Zēni! Hei-jā! O-ho! Bravo!

Viņi uzvaroši samirkšķinājās. Tad, izstiepuši rokas, sāka plaukšķināt. — Hei-jā!

— Urā! — pūlis auroja.

Marsieši nolaida viņus uz galda. Kliegšana apklusa.

Kapteinis bija saviļņots līdz asarām.

— Pateicos, ļoti pateicos! Tas ir tik aizkustinoši …

— Pastāstiet par sevi, — misters Uuu ierosināja.

Kapteinis nokrekšķinājās.

Klausītāji uzņēma viņa stāstījumu ar sajūsmas un apbrīna saucieniem. Viņš iepazīstināja tos ar saviem biedriem. Katrs no viņiem teica īsu runu, mulsi smaidot pieņemdams dārdošos aplausus.

Misters Uuu uzsita kapteinim uz pleca.

— Prieks redzēt vēl kādu no Zemes! Es arī esmu no turienes.

— Nevar būt!

— Šeit ir daudzi no Zemes.

— Jūs? No Zemes? — kapteinis izbrīnā ieplēta acis. — Kā tas iespējams? Vai jūs atlidojāt raķetē? Vai kosmosa lidojumi notikuši jau agrākos gadsimtos? — Viņa balsī bija saklausāma vilšanās. •— No kurienes … tas ir, no kādas valsts jūs esat?

— No Tuierolas. Pirms vairākiem gadiem es atlidoju ar gara

spārniem.

— No Tuierolas. — Kapteinis lēni atkārtoja šo vārdu. — Nezinu tādu valsti. Un kas tie par gara spārniem?

— Un šī ir mis Rrr — arī no Zemes. Vai pareizi, mis?

Mis Rrr pamāja un nedabiski iesmējās.

— Tāpat misters Www un misters Qqq, un misters Vvv!

— Bet es esmu no Jupitera, — kāds vīrs, izriezdam.s krūtis, paziņoja.

— Es — no Saturna, — cits ar šķelmīgi zibošu skatienu piemetināja.

— Jupiters, Saturns… — blisinādams acis, kapteinis nomurmināja.

Iestājās pilnīgs klusums. Marsieši bija sadrūzmējušies ap kosmonautiem vai arī sēdēja uz galdiem, kuri bija dīvaini tukši un nebūt neliecināja par banketu. Vīru dzeltenās acis mirdzēja, bet vaigos bija iegulušas dziļas ēnas. Tikai tagad kapteinis pamanīja, ka šeit nav logu: gaisma, liekas, iespiedās caur sienām. Telpai bija tikai vienas durvis. Viņš sarāvās. — Kaut kas neizprotams! Kur atrodas šī Tuierola? Vai Amerikas tuvumā?

— Kas tā Amerika tāda ir?

— Jūs neesat dzirdējuši? Sakāt, ka esot no Zemes, bet nezināt Ameriku!

Misters Uuu saniknots piecēlās. — Zeme — tā ir jūra, bezgalīga jūra un vairāk nekas. Sauszemes tur nav. Es zinu, jo pats esmu no Zemes.

— Pagaidiet! — Kapteinis soli atkāpās. — Jūs taču izskatāties pēc īsta marsieša! Dzeltenas acis. Melnīgsnēja āda.

— Zeme — tie ir bezgalīgi džungļi, — mis Rrr pašapzinīgi paziņoja. — Es esmu no Orri, no sudraba civilizācijas zemes!

Kapteinis sāka vērties apkārt, ieskatīdamies visos pēc kārtas — misterā Uuu, misterā Www, misterā Zzz, misterā Nnn, misterā Hhh un misterā Bbb. Tas ievēroja, ka viņu dzelteno acu zīlītes izplešas un saraujas, ka skatiens kļūst gan ass, gan aizplīvurots. Kapteinis sāka drebēt. Beidzot viņš drūmi paraudzījās savējos.

— Vai saprotat, ko tas viss nozīmē?

— Ko, ser?

— Šī nav nekāda svinīgā sagaidīšana, — kapteinis gurdi atbildēja. — Ne arī bankets. Viņi nav marsiešu valdības pārstāvji. Nedz mēs — kādi goda viesi. Paskatieties viņu acīs. Ieklausieties viņu runās!

Vīriem aizrāvās elpa. Iepletuši acis, viņi lēni aplaida skatienu neparastajai zālei.

— Tagad es saprotu, — kapteinis aizkapa balsī turpināja, — kādēļ viņi deva mums zīmītes, sūtīdami arvien tālāk — cits pie cita,

kamēr nonācām pie mistera Iii. Un tas parādīja mums īsto vietu, iedodams pat atslēgu, ar ko atdarīt šīs durvis. Tā nu esam nokļuvuši …

— Kur nokļuvuši, ser?

Kapteiņa pleci saguma. — Trako namā.

Bija nakts. Plašajā zālē, kuru vāji apgaismoja caurspīdīgajās sienās slēptie gaismas- ķermeņi, valdīja klusums. Visi .četri zemes dēli sēdēja ap koka galdu un, nokāruši galvas, klusi sačukstējās. Uz grīdas juku jukām gulēja vīrieši un sievietes. Tumšajos kaktos, dīvaini žestikulēdami, rēgojās vientuļi stāvi. Ik pēc pusstundas kāds no kapteiņa vīriem mēģināja atvērt sudraba durvis, taču veltīgi.

— Neko darīt, ser. Mēs esam pamatīgi iespundēti.

— Vai tiešām viņi tur mūs par jukušiem, ser?

— Jā gan. Tādēļ jau mūs uzņēma tik vēsi. Viņu acīs mēs esam tikai psihopāti, kādu šeit, liekas, nav mazums. — Viņš norādīja uz tumšajiem gulošajiem ķermeņiem. — Pa- ranoiķi — visi bez izņēmuma! Bet kā viņi mūs sagaidīja! Brīdi man šķita, — viņa skatiens iemirdzējās un atkal apdzisa, — ka beidzot mūs uzņem kā pienākas. Visi šie sajūsmas saucieni, gaviles un runas … Tobrīd tas bija aizkustinoši, vai ne?

— Cik ilgi viņi mūs šeit turēs, ser?

-— Kamēr pierādīsim, ka neesam vājprātīgi.

— Tas nebūs grūti.

— Cerēsim.

— Jūs, liekas, neesat visai pārliecināts, ser.

— Neesmu gan. Paskatieties uz šo kaktu.

Gabaliņu nost no citiem tumsā tupēja kāds vīrs. No viņa mutes šāvās zilas liesmas, iegūdamas mazas, kailas sievietes apveidus. Tā liegi peldēja kobalta gaismas dūmakā, kaut ko čukstēdama un dungodama pie sevis.

Kapteinis norādīja uz otru pusi. Tur stāvēja sieviete, ar kuru notika dīvainas pārvērtības. Vispirms viņa bija ieslēgta kristāla kolonā, tad pārveidojās par zelta statuju, beidzot par pulētu ciedru spieķi un atkal par sievieti.

Visos naksnīgās zāles nostūros iemītnieki žonglēja ar violetām liesmu mēlēm, nemitīgi mainoties un pārveidojoties, jo nakts ir ciešanu un pārvērtību laiks.

— Burvestība. Melnā māģija, — viens no vīriem nomurmināja.

— Nē, halucinācijas. Viņi iedveš mums savu neprātu, tā ka arī mēs redzam viņu halucinācijas. Telepātija. Pašiedvesma un telepātija.

— Un tas jūs uztrauc, ser?

— Protams. Ja halucinācijas kā mums, tā citiem šķiet tik reālas, ja tās ir tik pārliecinošas un ticamas, tad nav brīnums, ka viņi uzskata mūs par psihopātiem. Ja šis cilvēks var izpūst zilu liesmu tēlu un šī sieviete — pārvērsties statujā, tad gluži dabiski, ka normāls marsietis

uzskata kosmosa kuģi par mūsu fantāzijas augli.

Viņa vīri tumsā žēli nopūtās.

Visā plašajā zālē, uzliesmodamas un atkal izgaisdamas, plaiksnījās zilas uguntiņas. No gulošo vīriešu mutēm šāvās ārā sarkani smilšu dēmoni. Sievietes pārvērtās par glumām čūskām. Oda pēc zvēriem un rāpuļiem.

No rīta visi izskatījās normāli — moži un dzīvespriecīgi. Nemanīja ne liesmu, ne mošķu. Kapteinis ar saviem vīriem stāvēja pie sudraba durvīm, gaidīdams, kaut tās jo drīzāk atvērtos.

Misters Xxx ieradās pēc stundām četrām. Ienācis iekšā, pamāja ar roku un ieveda viņus savā nelielajā kabinetā, taču vīriem radās aizdomas, ka tas jau vairākas stundas vērojis viņus caur durvīm.

Spriežot pēc maskas, kurā bija iezīmēts nevis viens, bet veseli trīs smaidi, misters Xxx šķita esam jautrs, labsirdīgs vīrs. Taču balss, kas skanēja no maskas apakšas, nebūt nesaderēja ar viņa smaidu.

— Par ko sūdzaties?

— Jūs uzskatāt mūs par vājprātīgiem, bet tā nebūt nav, — kapteinis sacīja.

— Gluži otrādi, — es ir nedomāju uzskatīt jūs visus par vājprātīgiem. — Psihiatrs pievērsa rādāmo kociņu kapteinim. — Vienīgi jūs, ser. Pārējie ir sekundāras halucinācijas.

Kapteinis uzsita sev pa ceļgalu. — A-a, tur tas āķis! Nu es saprotu, kādēļ misters Iii tā sāka smieties, kad jautāju, vai maniem biedriem arī jāparaksta blankas!

— Jā, misters Iii man stāstīja par to. — Caur maskā izgriezto, smaidošo muti skanēja psihiatra varenie smiekli. — Labs joks! Bet kur es paliku? Jā, sekundāras halucinācijas. Esmu ārstējis sievietes, kurām no ausīm lien ārā čūskas. Pēc ārstēšanas tās izzūd.

— Mēs ar prieku ļausim sevi ārstēt. Sāciet tikai.

Misters Xxx bija pārsteigts. — Brīnums gan! Reti kāds tam piekrīt. Jo ārstēšana ir visai radikāla.

— Nekas, sāciet vien! Un jūs redzēsiet, ka mēs visi esam normāli.

— Atļaujiet pārbaudīt jūsu dokumentus, vai tie attiecīgi noformēti «ārstēšanai». — Misters Xxx pāršķirstīja visu žūksni. — Jā. Redziet, tādos gadījumos kā šis jālieto speciālas metodes. Tie tur zālē saslimuši vieglākā formā. Bet, ja ārprāts jau tādā stadijā kā jums — ar primārām, sekundārām, dzirdes, ožas, garšas un taustes halucinācijām, kas saistītas ar optiskām vīzijām, tad — atklāti sakot — stāvoklis ir ļauns. Mums būs jāķeras pie eitanāzijas.

Kapteinis, nespēdams valdīties, pielēca kājās. — Pietiek! Diezgan esam gaidījuši! Sāciet izmeklēšanu! Pārbaudiet nervus, izklaušiniet sirdis, pārkontrolējiet kustību koordināciju, izjautājiet!

— Ja vēlaties izteikties, lūdzu.

Kapteinis aizgūdamies norunāja veselu
stundu. Psihiatrs klausījās.

— Neticami, — viņš domīgi norūca. — Savu mūžu neesmu dzirdējis tik detalizētu murgojumu.

— Velns lai parauj! — kapteinis iekliedzās. — Ja neticat, mēs parādīsim jums savu raķeti!

— Labprāt apskatīšu. Vai varat nodemonstrēt to šeit, šajā istabā?

— Protams. Tā ir jūsu kartotēkā zem burta «R».

Misters Xxx vērīgi pāršķirstīja aktu vākus. Tad, noklakšķinādams mēli, uzvaroši aizcirta tos ciet. — Kādēļ jūs gribat mani maldināt? Nekādas raķetes te nav.

— Skaidrs, ka nav, idiots gatavais. Es jokoju. Sakiet, vai ir redzēts, ka ārprātīgie jokotu?

— Reizēm vērojamas dažas ērmīgas humora izpausmes. Bet tagad ejam pie jūsu raķetes. Gribu to redzēt.

Bija pusdienas laiks. Viņi sasniedza raķeti vislielākajā tveicē.

— A-hā… — Psihiatrs piegāja pie kosmosa kuģa un viegli pieklaudzināja. Atskanēja sulīga, dobja, gongam līdzīga skaņa. — Vai drīkstu iekāpt? — viņš ironiski apjautājās.

— Lūdzu.

Misters Xxx iekāpa kuģī un ilgi nerādījās.

— Kaut kas neredzēts! — Kapteinis sūca cigāru un gaidīja. — Man gandrīz būtu prāts doties mājās un teikt, lai ļaudis atmet Marsam ar roku. Tavu traku, neuzticīgu ērmu baru!

— Šeit, liekas, ārprātīgo nav mazums, ser. Varbūt tādēļ šejienieši ir tik piesardzīgi.

•— Vienalga — man tas viss līdz kaklam.

Izokšķerējis, izklaudzinājis, izklausījis, iz- ostījis un iztaustījis kosmosa kuģi, psihiatrs pēc pusstundas izkāpa ārā.

— Vai tagad jūs ticat? — kapteinis kliedza, it kā uzrunātais būtu kurls.

Psihiatrs pievēra acis un domīgi pakasīja degunu. — Šis ir visneparastākais šķietamo halucināciju un hipnotiskās suģestijas gadījums manā praksē. Es apskatīju jūsu tā saucamo «raķeti». — Viņš pieklauvēja pie kosmosa kuģa korpusa. — Es dzirdu skaņu. Dzirdes ilūzijas. — Viņš ievilka degunā gaisu. — Es saožu šo raķeti. Jušanas telepā- tijas izraisīta ožas halucinācija. — Viņš aizskāra ar lūpām kosmosa kuģi. — Es jūtu garšu. Garšas halucinācija.

Misters Xxx paspieda kapteinim roku. — Atļaujiet apsveikt! Jūs esat psihopātijas ģēnijs! Šī raķete ir pati pilnība! Jūsu spēja ar telepātijas palīdzību projicēt savus psihopā- tiskās fantāzijas tēlus citu apziņā, saglabājot uztveres noturību, ir tiešām apbrīnojama! Citi pacienti parasti pievēršas vienīgi redzes halucinācijām, labākajā

gadījumā apvienojot tās ar dzirdes ilūziju. Bet jūs esat apvienojis visu kompleksu! Jūsu ārprāts ir apbrīnojami pilnīgs!

— Mans ārprāts! — Kapteinis nobālēja.

— Jā, jā, nudien lielisks! Metāls, gumija, gravimetri, produkti, apģērbs, degviela, ieroči, trapi, uzgriežņi, bultskrūves, karotes. Es to visu pārbaudīju. Nekad nebija gadījies redzēt tik pilnīgu ainu. Pat ēnas zem kājām un zem katra priekšmeta! Kāda gribas koncentrācija! Un visam, kam vien pieskāros, bija sava smarža, savs apveids, garša vai skaņa! Atļaujiet jūs apskaut!

Beidzot viņš atrāvās no kapteiņa.

— Es par to uzrakstīšu plašu jo plašu monogrāfiju! Nākamajā mēnesī nolasīšu referātu Marsa Zinātņu akadēmijā! Jūsu izskats vien ir ko vērts! Jūs esat izmainījis pat acu

krāsu — no dzeltenas zilā. Arī āda jums ir nevis- brūna, bet sārta. Un kur tad formas ģērbs un jūsu rokas, kurām sešu pirkstu vietā pieci! Psihisku traucējumu izraisītas bioloģiskas pārvērtības. Un vēl šie trīs biedri…

Viņš izvilka nelielu ieroci. — Jūs esat neārstējams. Nabadziņš. Tikai nāve var jūs atpestīt. Kāda ir jūsu pēdējā vēlēšanās?

— Pagaidiet! Dieva dēļ, nešaujiet!

— Ak, nelaimīgais! Es jūs atbrīvošu no lāsta, kura dēļ jūsu fantāzija uzbūrusi raķeti un šos trīs vīrus. Tas tik būs skats, kā jūsu draugi un raķete izgaisīs, tiklīdz būšu jūs nošāvis. Par to es uzrakstīšu apcerējumu «Psihopātisku murgu izgaišana».

— Es esmu no Zemes! Mani sauc Džona- tans Viljamss, bet šie trīs …

— Zinu, zinu, — misters Xxx kā mierinādams noteica un izšāva.

Kapteinis nokrita, lode bija trāpījusi tieši sirdī. Viņa biedri iekliedzās.

Misters Xxx ieplēta acis. — Jūs vēl neesat izgaisuši? Neticami! Halucinācijas, kas pastāv laikā un telpā! — Viņš tēmēja uz tiem. — Nu, tad es jūs piespiedīšu izzust.

— Nešaujiet! — vīri iekliedzās.

— Dzirdes halucinācijas — pat pēc pacienta nāves, — misters Xxx lietišķi noteica un izšāva.

Viņi sabruka smiltīs, ne par matu ne- izmainījušies.

Psihiatrs paspēra nekustīgos ķermeņus ar kāju. Pēc tam pieklaudzināja pie raķetes.

— Stāv kā stāvējusi! Arī viņi neizgaist! — Vēlreiz un vēlreiz viņš šāva uz līķiem. Tad atkāpās. Smaidošā maska nokrita viņam pie kājām.

Psihiatra sejas izteiksme pamazām pārvērtās. Žoklis atkārās. Ierocis izšļuka no pirkstiem. Skatiens kļuva nespodrs un tukšs. Viņš pastiepa uz priekšu rokas, it kā būtu neredzīgs, un apgriezās. Tad,

siekalas rīdams, aptaustīja līķus.

— Halucinācijas, — viņš drudžaini murmināja. — Garšas. Redzes. Ožas. Dzirdes. Taustes.

Ieplētis acis, viņš vicināja rokas. Uz lūpām parādījās putas.

— Projām! — misters Xxx rēca. — Izgaisti! — viņš spiedza, pagriezies pret raķeti. Tad aplūkoja savas drebošās rokas. — Inficējies, — viņš izmisis čukstēja. — Aplipis. Telepātija. Hipnoze. Tagad es pats esmu vājprātīgs. Nenormāls. Visi iespējamie halucināciju veidi. — Viņš apklusa un nejūtīgiem pirkstiem sāka grābstīties pēc sava ieroča. — Tikai viens līdzeklis. Tikai viena iespēja, kā piespiest vilkus izzust, izgaist.

Noskanēja šāviens. Misters Xxx nokrita zemē.

Saulē gulēja četri līķi. Misters Xxx — gabaliņu nostāk.

Raķete joprojām stāvēja uz saules apspīdētā pakalna.

Ap saules rietu atraduši raķeti, pilsētiņas iedzīvotāji ilgi lauzīja galvas, kas tā varētu būt. Tā kā neviens netika gudrs, raķeti pārdeva krāmu uzpircējam, kurš to aizvāca un saskaldīja lūžņos.

Visu nakti lija. Nākamā diena bija skaidra un silta.

2000. gada marts
NODOKĻU MAKSATAJS

Viņš gribēja raķetē doties uz Marsu. Agri no rīta viņš ieradās kosmodromā un caur stiepļu žogu sauca formās tērptajiem vīriem, ka gribot doties uz Marsu. Viņš maksājot nodokļus, viņu saucot par Pričardu, un viņam esot tiesības doties uz Marsu. Vai viņš neesot dzimis šeit, Ohaio? Un vai viņš esot bijis slikts pilsonis? Tad kāpēc viņu neņemot līdzi uz Marsu? Viņš kratīja dūres un kliedza, ka gribot tikt projām no Zemes, katrs, kam vēl cik necik prāta, gribot tikt no tās projām. Vēlākais pēc diviem gadiem uz Zemes būšot liels atomkarš, un viņš negribot būt šeit, kad tas sākšoties. Viņš un tūkstošiem citu, kas vēl neesot prātu izkūkojuši, braukšot uz Marsu. Tur neesot nekādu šaubu. Jācenšoties taču tikt tālāk no kariem un cenzūras, no birokrātijas un karaklausības, no valdības, kas pakļāvusi sev visu pēdējo, pat zinātni un mākslu! Lai viņi paturot Zemi. Viņš esot ar mieru atdot savu labo roku, sirdi un galvu, lai tiktu uz Marsu! Ko vajagot darīt, kādus papīrus parakstīt, kāda pazīšanās esot nepieciešama, lai iekļūtu raķetē?

Tie, kas bija stiepļu žoga otrā pusē, tikai ņirgājās par viņu. Viņš taču nemaz negribot lidot uz Marsu, tie teica. Vai tad viņš nezinot, ka Pirmā un Otrā ekspedīcija esot gājušas bojā, pazudušas bez vēsts, ka to dalībnieki droši vien vairs neesot starp dzīvajiem?

Bet viņš, turēdamies pie stiepļu žoga, palika pie sava: to taču nevarot pierādīt, neviens neko skaidri nezinot. Varbūt tur piens un medus tekot, un kapteinim Jorkam un kapteinim Viljamsam nenākot ne prātā lidot atpakaļ. Vai viņi beidzot atvēršot vārtus un ļaušot viņam kāpt raķetē kopā ar Trešo ekspedīciju, vai arī viņam pašam vajadzēšot ielauzties?

Tie ieteica viņam turēt muti.

Viņš redzēja, ka ekspedīcijas dalībnieki dodas uz raķeti.

— Pagaidiet mani! — viņš kliedza. — Nepametiet mani uz šīs briesmīgās Zemes, man jātiek projām, drīz te sāksies atomkarš! Nepametiet mani uz Zemes!

Viņu aizvilka projām ar varu. Aizcirtās policijas automašīnas durvis, un rīta agrumā viņu aizveda. Seju viņš bija piespiedis pakaļējam logam, un, pirms mašīna taurēdama paguva pazust aiz kalna muguras, viņš redzēja sārto uzliesmojumu, dzirdēja vareno rēkoņu, sajuta spēcīgo satricinājumu, kad sudrabotā raķete uzšāvās gaisā, pamezdama viņu te — ne ar ko neievērojamā pirmdienas rītā uz šīs neievērojamās planētas Zemes.

gada aprīlis
TREŠĀ EKSPEDĪCIJA

Kuģis iznira no izplatījuma. Tas pameta aiz sevis zvaigznes un reibinošus ātrumus, vizošu kustību un mēmas kosmosa dzīles. Tas bija gluži jauns kuģis, liesmojošs un ver- smīgs, tā dzīslās ritēja uguns, metāla šūnās mita cilvēki, tas lidoja bez mazākā trokšņa. Tajā bija septiņpadsmit vīru, kapteini ieskaitot. Ohaio kosmodromā vesels pūlis pavadītāju bija aurojuši un vicinājuši pret sauli paceltās rokas, tad aiz raķetes uzplauka milzīgs, daudzkrāsains liesmu zieds, un Trešā ekspedīcija aiztrauca kosmosā — ceļojumā uz Marsu.

Tagad kuģis ar milzīgu precizitāti samazināja ātrumu Marsa atmosfēras augšējos slāņos. Tas vēl arvien iemiesoja sevī skaistumu un spēku. Kā teiksmains jūras briesmonis tas bija peldējis izplatījuma naksnīgajās dzīlēs, lidojis garām vecu vecajam mēnesim un meties arvien jaunos nebūtības bezdibeņos. Vīri, kas tajā atradās, bija svaidīti, mētāti, dauzīti, visi pa kārtai izslimojuši un atkal atveseļojušies. Viens bija ceļā miris, bet

pārējie sešpadsmit tagad, piespieduši sejas pie bieza stikla iluminatoriem, ar mirdzošām acīm vēroja, kā zem viņiem pamazām izaug Marss.

— Marss! — iekliedzās stūrmanis Lustigs.

— Vecais labais Marss! — piebalsoja arheologs Semjuels Hinkstons.

— Vareni, — norūca kapteinis Džons Bleks.

Raķete nolaidās zaļā pļaviņā. Turpat netālu stāvēja metālā atlieta brieža statuja. Mazliet tālāk saulē snauda augsta, brūna, karalienes Viktorijas laika stilā celta māja ar dažnedažādiem izrotājumiem un zila, sārta, dzeltena un zaļa stikla logiem. Uz terases auga spurainas ģerānijas, un vieglajā vēsmā šurpu turpu šūpojās pie lieveņa griestiem piekārtas vecas šūpoles. Māju rotāja tornī- tis ar rombveida spoguļstikla logiem un konisku jumtu. Pa logu varēja redzēt pulti, uz kuras gulēja atšķirtas notis ar uzrakstu «Skaistā Ohaio».

Visapkārt raķetei pletās maza pilsētiņa, kas klusa un zaļa snauda Marsa pavasara saulē. Tur bija gan baltas, gan sarkanas ķieģeļu mājas, vējā locījās slaidas gobas, kuplas kļavas un kastaņi. Starp tiem augšup tiecās baznīcu torņu smailes ar klusējošiem zeltītiem zvaniem.

Vīri to visu ieraudzīja pa raķetes iluminatoriem.

Viņi saskatījās, tad no jauna vērās ārā. Katrs centās pietverties kaimiņam pie elkoņa, it kā pēkšņi būtu aptrūcis gaisa. Viņu sejas kļuva bālas.

— Pie joda, — čukstēja Lustigs, ar nejūtīgiem pirkstiem

berzdams seju. — Pie joda!

— Neticami, — noteica Semjuels Hink- stons.

— Ak dievs, — izdvesa kapteinis Džons Bleks.

Ķīmiķis ziņoja: — Atmosfēra retināta. Bet skābekļa pietiek. Briesmas nedraud.

— Tātad varam izkāpt, — sacīja Lustigs.

— Pagaidiet, — kapteinis Džons Bleks viņu pārtrauca. — Vispirms jānoskaidro, kas tas ir, ko mēs te redzam.

— Tā ir maza pilsētiņa ar retinātu, tomēr elpojamu gaisu, ser.

— Gluži tāda pati, kādas ir uz Zemes, — sacīja arheologs Hinkstons. — Neticami, tomēr fakts.

Kapteinis Džons Bleks rāmi viņā nolūkojās. — Vai jūs domājat, Hinkston, ka civilizācija uz divām planētām var attīstīties vienādos tempos un vienā virzienā?

— Es nekad nebūtu tam ticējis, ser.

Kapteinis Bleks stāvēja pie iluminatora.

— Paskatieties uz šīm ģerānijām! Jauna, uzlabota šķirne. Uz Zemes tā pazīstama tikai piecdesmit gadus. Un tagad padomājiet, cik daudzi tūkstoši gadu nepieciešami, lai izveidotos jauns augs. Un vai jums liekas loģiski tas, ka marsiešiem ir, pirmkārt — spoguļstikla logi, otrkārt — kupolveida torņiši, treškārt — šūpoles uz lieveņa, ceturtkārt —• instruments, kas izskatās pēc klavierēm un droši vien ir klavieres, un, piektkārt — paskatieties uzmanīgi tālskatī, — ka marsiešu komponists dīvainā kārtā nosaucis savu skaņdarbu par «Skaisto Ohaio». Tātad arī uz Marsa ir Ohaio upe!

— Tas, protams, ir kapteinis Viljamss, — iesaucās Hinkstons.

— Ko?

— Te bijis kapteinis Viljamss ar savu trīs vīru komandu. Vai arī Nataniels Jorks ar biedru. Vienīgi tā to var izskaidrot!

— Tā itin neko nevar izskaidrot. Cik mums zināms, tad Jorka kuģis eksplodēja tajā pašā dienā, kad sasniedza Marsu, un kā Jorks, tā viņa biedrs gājuši bojā. Kas attiecas uz Viljamsu un viņa trīs vīru komandu, tad viņi līdz ar visu kuģi uzsprāga gaisā otrā dienā pēc nolaišanās. Vismaz tajā laikā pārstāja darboties viņu radio, un, ja viņi būtu dzīvi, viņi būtu mēģinājuši nodibināt ar mums sakarus. Bez tam Jorka ekspedīcija te ieradās tikai pirms gada un Viljamss ar saviem vīriem — pagājušā gada augustā. Pieņemsim, ka viņi palikuši dzīvi. Bet vai gan iespējams, pat ar ģeniālo marsiešu palīdzību, tik īsā laikā uzcelt tādu pilsētu kā šī un likt tai novecot? Paskatieties apkārt: tas viss te stāv jau savus septiņdesmit gadus. Paskatieties uz lieveņa margām, uz kokiem — tie taču ir simtgadīgi! Nē, tas nav ne Jorka, ne Viljamsa darbs. Te slēpjas kaut kas cits. Un tas mani biedē. Es neatstāšu kuģi, pirms nebūšu visu noskaidrojis.

—• Bez tam, — teica Lustigs, piekrītoši mādams ar galvu, — kā Jorks, tā Viljamss nosēdās Marsa pretējā pusē. Tieši tāpēc mēs izvēlējāmies šo pusi.

— Pilnīgi pareizi. Mums bija pavēle nosēsties tālāk no tā rajona, lai, gadījumā, ja Viljamsu un Jorku būtu nogalinājušas naidīgas marsiešu ciltis, novērstu nelaimes atkārtošanos. Te nu mēs esam, un, cik mums zināms, ne Viljamss, ne Jorks savu kāju te nav spēruši.

— Pie joda, — sacīja Hinkstons. — Es drīzāk gribu nokļūt šajā pilsētā, ja jūs man atļausiet, ser. Iespējams taču, ka uz visām mūsu Saules sistēmas planētām domāšanas un civilizācijas attīstības gaita bijusi līdzīga. Varbūt mēs esam uz mūsu ēras lielākā psiholoģiskā un filozofiskā atklājuma sliekšņa!

— Es ieteiktu mazliet nogaidīt, — kapteinis Džons Bleks atbildēja.

— Bet, ser, varbūt esam sastapušies ar parādību, kas pirmo reizi neapgāžami pierādīs dieva esamību.

— Ir pietiekami daudz ticīgo, kam šāds pierādījums nav vajadzīgs, mister Hinkston.

— Es esmu viens no tiem, ser. Bet šāda pilsēta nevarēja rasties bez dieva līdzdalības. Šī precīzā līdzība! Mani tas viss ir tā apmulsinājis, ka pats nezinu — smieties vai raudāt.

— Tad nedariet ne vienu, ne otru, līdz uzzināsim, kas mums draud.

— Kas mums draud? — Lustigs viņu pārtrauca. — Nekas mums nedraud, kaptein. Tā ir klusa, jauka, zaļa pilsētiņa un ļoti līdzīga tam nostūrim, kurā esmu dzimis. Man tā patīk.

— Kad jūs esat dzimis, Lustig?

— Tūkstoš deviņi simti piecdesmitajā, ser.

— Un jūs, Hinkston?

— Tūkstoš deviņi simti piecdesmit piektajā, ser. Grinelā, Aiovas štatā. Un te izskatās kā mājās.

— Hinkston un Lustig, es varētu būt jūsu abu tēvs. Man ir tieši astoņdesmit. Esmu dzimis tūkstoš deviņi simti divdesmitajā gadā Ilinoisā un, pateicoties dieva žēlastībai un zinātnei, kas pēdējo piecdesmit gadu laikā tikusi tik tālu, ka var vismaz dažus večus padarīt atkal jaunus, es šodien esmu uz Marsa un jūtos tikpat žirgts kā jūs, taču daudzkārt piesardzīgāks. Šī pilsētiņa izskatās rāma un mierīga un tik līdzīga Grīnblafai Ilinoisā, ka man kļūst baigi. Līdzība ir pārāk liela. — Viņš pagriezās pret radistu. — Nodibiniet sakarus ar Zemi. Ziņojiet, ka esam nolaidušies. Vairāk neko. Sakiet, ka sīkāks ziņojums sekos rīt.

— Klausos, ser.

Kapteinis Bleks raudzījās ārā pa raķetes iluminatoru; viņam bija astoņdesmit gadu, bet, spriežot pēc sejas, neviens viņam nedotu vairāk

par četrdesmit.

— Mēs darīsim tā, Lustig. Jūs, es un Hinkstons kopīgi apskatīsim pilsētu. Pārējie lai paliek raķetē. Ja ar mums kaut kas notiktu, viņi pagūs aizlaisties. Labāk pazaudēt trīs vīrus nekā visu komandu. Ja atgadītos kāda nelaime, mūsu ekipāža var brīdināt nākamo raķeti. Tai, liekas, jāstartē ap ziemsvētkiem kapteiņa Vaildera vadībā. Ja Marss sagaida mūs naidīgi, nākamajai raķetei jābūt attiecīgi apbruņotai.

-— Mēs jau arī neesam tukšā. Te taču vesels arsenāls.

— Tad lai vīri tur ieročus gatavībā. Lustig, Hinkston! Ejam!

Visi trīs kopīgi devās uz izeju.

Bija skaista pavasara diena. Ziedošās ābeles zarā nenoguris dziedāja sarkankrūtītis. Kad vējš noglāstīja zaļos zarus, lejup lidoja ziedlapu sniegs un gaisā pacēlās smaržu mākonis. Kaut kur pilsētā skanēja klavieres, maiga melodija kā ieaijādama te uzviļņoja skaļāk, te atkal izdzisa. Tā bija dziesma «Skaistais sapņotājs». Kaut kur citur vecs, aizsmacis gramofons sīca Harija Lodera iedziedāto «Klaiņojot mijkrēslī».

Izkāpuši no raķetes, vīri apstājās. Viņi alkatīgi rija retināto gaisu un kustējās lēnām, taupīdami spēkus.

Gramofons jau spēlēja citu plati:

Es ilgojos jūnija nakts Un mēnesnīcas, un tevis …

Lustigs sāka drebēt, Semjuels Hinkstons arī.

Debesis bija dzidras un rāmas, kaut kur gravā koku paēnā čaloja strauts. Ratus dārdinādams, aizrikšoja zirgs.

— Ser, — Semjuels Hinkstons sacīja,

— esmu pārliecināts, esmu pilnīgi pārliecināts, ka ceļojumi uz Marsu sākušies jau pirms pirmā pasaules kara.

— Nē.

— Bet kā gan citādi varēja rasties šīs mājas, šis metāla briedis, klavieres un mūzika? — Hinkstons satvēra kapteiņa elkoni un paraudzījās viņam sejā, it kā gribētu pārliecināt.

— Ir taču iespējams, ka jau tūkstoš deviņi simti piektajā gadā ļaudis ienīduši karu, slepeni vienojušies ar zinātniekiem, uzbūvējuši raķeti un atlidojuši uz Marsu …

— Nevar būt, Hinkston.

— Kāpēc gan ne? Tūkstoš deviņi simti piektajā gadā pasaule bija citāda; toreiz būtu bijis daudz vieglāk to noslēpt.

— Tik sarežģītu ierīci kā raķete? Nē, to nav iespējams noslēpt.

— Un viņi ieradās šeit, un dabiski, ka mājas, kuras viņi uzcēla, bija tādas pašas kā mājas uz Zemes, jo viņi taču atveda līdzi savu kultūru.

— Un viņi te dzīvojuši visus šos gadus? — jautāja kapteinis.

— Jā. Dzīvojuši mierā un klusumā. Varbūt viņi pēc tam vēl

kādas reizes aizlidoja uz Zemi un atveda tikdaudz cilvēku, lai rastos viena maza pilsētiņa, bet pēc tam pārtrauca lidojumus, baidīdamies, ka par to uzzinās citi. Tāpēc šī pilsētiņa izskatās tik vecmodīga. Es šeit nespēju saskatīt neko, kas būtu radies vēlāk par tūkstoš deviņi simti divdesmit septīto gadu. Bet iespējams, ser, ka lidojumi kosmosā sākušies daudz agrāk, nekā mēs domājam. Varbūt pirms daudziem gadu simteņiem no kāda attāla Zemes nostūra neliela ļaužu grupiņa aizlidojusi uz Marsu, bet viņi pratuši glabāt šo noslēpumu un tikai retumis apciemojuši Zemi.

— Izklausās gandrīz ticami.

— Citādi nemaz nevar būt. Pierādījums ir te, mūsu acu priekšā, mums tikai jāatrod daži cilvēki, kas to apliecinātu.

Biezā, zaļā zāle darīja viņu soļus nedzirdamus. Tā bija tikko pļauta un smaržīga. Pats pret savu gribu kapteinis Džons Bleks juta, ka viņu pārņem dziļš miers. Trīsdesmit gadus viņš nebija bijis tādā mazā pilsētiņā, un pavasarīgā bišu sanoņa gaisā nomierināja un iežūžoja viņu, dabas spirgtums atveldzēja dvēseli.

Viņi uzkāpa uz lieveņa. Soļu troksnis dobji atbalsojās uz dēļu grīdas, kad viņi devās uz stiepļu pinuma durvīm. Iekšpusē varēja saskatīt pērlīšu aizkaru, kas aizsedza ieeju priekšnamā, pie griestiem karājās kristāla lustra, pie sienas virs ērta klubkrēsla — Maksfīlda Pariša glezna. Gaisā bija jūtama vecuma, bēniņu un mājīguma smarža. Varēja dzirdēt, kā limonādes karafē viegli šķind ledus gabaliņi. Virtuvē, kas atradās kaut kur mājas otrā galā, kāds rosījās, gatavodams aukstas pusdienas, jo diena bija tveicīga. Smalka, mīlīga sievietes balss dungoja kādu melodiju.

Kapteinis Džons Bleks piezvanīja.

Pa koridoru tuvojās viegli, klusi soļi, un viņu priekšā stāvēja gadus četrdesmit veca sieviete ar laipnu seju; mugurā viņai bija tērps, kādus valkāja apmēram tūkstoš deviņi simti devītajā gadā.

— Ar ko varu jums pakalpot? — viņa jautāja.

— Lūdzu, piedodiet, — kapteinis Bleks nedroši iesāka. — Mēs meklējam… Tas ir, vai jūs nevarētu… — Viņš apklusa. Viņas tumšās acis raudzījās jautājoši.

— Ja jūs gribat kaut ko pārdot… — viņa iesāka.

— Nē, nē, lūdzu, pagaidiet! — viņš iesaucās. — Kas šī ir par pilsētu?

Viņa nopētīja viņu no galvas līdz kājām. — Kā jūs to domājat — kas par pilsētu? Kā gan var atrasties pilsētā un nezināt, kā to sauc?

Kapteinis izskatījās tā, it kā viņam gribētos apsēsties ēnā zem ābeles. — Mēs neesam šejienieši. Mēs vēlētos zināt, kā te radusies šī pilsēta un kā jūs te nokļuvāt.

— Vai jūs skaitāt iedzīvotājus?

— Nē.

— Visiem zināms, ka šī pilsēta celta tūkstoš astoņi simti sešdesmit astotajā gadā, — viņa sacīja. — Vai gribat mani izjokot?

— Nē, nē, ko jūs! — iesaucās kapteinis. — Mēs esam no Zemes.

— Jūs gribat teikt — no pazemes? — viņa brīnījās.

— Nē, mēs raķetē atlidojām no trešās planētas, no Zemes. Un esam nosēdušies šeit uz ceturtās planētas, uz Marsa …

— Jūs atrodaties Grīnblafā, Ilinoisas štatā, — sieviete pacietīgi, it kā runādama ar bērnu, skaidroja. — Šis ir Amerikas kontinents, ko apskalo Atlantijas un Klusais okeāns, tas atrodas pasaulē, kuru mēdz dēvēt arī par Zemi. Un tagad ejiet. Visu labu.

Ļāvusi pērlīšu portjerai izslīdēt caur pirkstiem, viņa aiztipināja pa koridoru.

Trīs vīri saskatījās.

— Atlauzīsim durvis, — Lustigs sacīja.

— Nedrīkst. Šī ir privāta māja. Pasarg dievs!

Viņi apsēdās uz lieveņa pakāpieniem.

— Vai jums, Hinkston, nav ienācis prātā, ka mēs kaut kādā neizprotamā veidā būsim novirzījušies no kursa un nejauši nokļuvuši atpakaļ uz Zemes?

— Kā gan tas būtu iespējams?

— Nezinu, neko nesaprotu. Ak dievs, ļaujiet man padomāt.

— Mēs taču sekojām katrai nobrauktajai jūdzei, — Hinkstons teica. — Mūsu hronometri visu reģistrēja. Mēs lidojām garām Mēnesim, pēc tam tālāk izplatījumā un tagad esam šeit. Esmu pilnīgi pārliecināts, ka šis ir Marss. *

— Bet varbūt laikā un telpā gadījusies kāda nejaušība, varbūt mēs esam sajaukuši dimensijas — aizlidojuši atpakaļ laikā par trīsdesmit vai četrdesmit gadiem un atkal nosēdušies uz Zemes, — ieminējās Lustigs.

— Liecies nu mierā, Lustig.

Lustigs piegāja pie durvīm, paraustīja zvanu, un vēsajās, krēslainajās istabās noskanēja viņa sauciens: — Kāds tagad gads?

— Tūkstoš deviņi simti divdesmit sestais, protams, — atbildēja dāma, kas sēdēja šūpuļkrēslā un dzēra limonādi.

— Vai dzirdējāt? — Lustigs spēji apcirtās. — Divdesmit sestais! Mēs esam lidojuši atpakaļ laikā! Šī ir Zeme!

Lustigs apsēdās, un visi trīs ļāvās briesmīgajai, pārsteidzošajai domai. Uz ceļgaliem noliktās rokas nemierīgi raustījās. Tad ierunājās kapteinis: — Kaut ko tādu es nevarēju paredzēt. Baigi pat iedomāties. Kā gan tas iespējams? 2ēl, ka starp mums nav Einšteina.

— Vai šajā pilsētā mums kāds ticēs? — atsaucās Hinkstons. — Un vai tā nav bīstama spēle, kurā mēs ielaižamies? Runa taču ir par laiku. Varbūt labāk sēsties raķetē un lidot atpakaļ?

— Nē. Vispirms ielūkosimies vēl vienā mājā.

Pagājuši garām trim mājām, viņi devās uz mazu, baltu kotedžu, pār kuru zarus pleta ozols.

— Arvien esmu mēģinājis visu izprast, cik tas bijis manos spēkos, — sacīja kapteinis. — Bet man neliekas, ka mēs jau būtu atraduši īsto izskaidrojumu. Pieņemsim, ka lidojumi kosmosā sākušies jau sen, kā domā Hinkstons. Un kad zemieši bija te nodzīvojuši zināmu laiku, viņi sāka skumt pēc Zemes. Sākumā tas izpaudās kā viegla neiroze, tad kā īsta psihoze, un beidzot viņiem draudēja ārprāts. Ja jūs būtu psihiatrs, ko jūs tādā gadījumā darītu?

Hinkstons pārdomāja. — Man liekas, es pārkārtotu dzīvi uz Marsa tā, lai tas ar katru dienu vairāk līdzinātos Zemei. Ja vien būtu iespējams, es radītu tādus pašus augus, tādus pašus ceļus, ezerus un pat okeānus kā uz Zemes. Un tad ar masu hipnozes palīdzību pārliecinātu šādas pilsētiņas iedzīvotājus, ka šī patiešām ir Zeme un nevis Marss.

— Lieliski, Hinkston. Man rādās, ka nu mēs esam uz īstajām sliedēm. Sieviete tajā mājā tikai domā, ka viņa dzīvo uz Zemes. Tas viņai palīdz saglabāt veselo saprātu. Viņa un pārējie šīs pilsētiņas iedzīvotāji ir objekti vislielākajam migrācijas un hipnozes eksperimentam, kādu jums savā dzīvē gadījies redzēt.

— Tā tas ir, ser! — iesaucās Lustigs.

—• Noteikti, — piebalsoja Hinkstons.

— Labi, — nopūtās kapteinis. — Nu vismaz esam tikuši pie kaut kādas skaidrības. Es uzreiz jūtos labāk. Tāda teorija jau ir mazliet loģiskāka. No šīm runām par laiku, kurā var ceļot uz priekšu un atpakaļ, man kļuva pavisam nelabi. Bet ja to izskaidro tā… — Kapteinis pasmaidīja. — Pagaidiet tikai, man liekas, mēs te vēl iemantosim vispārēju ievērību.

— Kas lai zina, — norūca Lustigs. — Šie ļaudis, tāpat kā pirmie Amerikas kolonisti, taču gribēja tikt projām no vecās pasaules. Un iespējams, ka viņi nemaz nebūs tik priecīgi, mūs redzot. Varbūt viņi mēģinās mūs padzīt vai pat nogalināt.

— Mūsu ieroči ir pārāki. Nu, lūk, šinī mājā mēs iesim iekšā.

Bet viņi vēl nebija tikuši pāri mauram, kad Lustigs apstājās, nespēdams novērst acis no klusās, pēcpusdienas mierā snaudošās ielas.

— Ser… — viņš izdvesa.

— Kas ir, Lustig?

— Ak, ser, ser, ko es redzu… — Lustigs sāka šņukstēt. Viņa pirksti drebēdami tvēra gaisu, sejā atspoguļojās pārsteigums, prieks un neticība. Izskatījās tā, it kā viņš kuru katru brīdi aiz laimes varētu zaudēt prātu. Nenovērsdams acis no ielas, viņš sāka skriet — klupdams krizdams, atkal pieceldamies un turpinādams ceļu. — Skatieties, skatieties!

— Apstādiniet viņu! — Kapteinis metās viņam pakaļ.

Lustigs skrēja ko kājas nes un kaut ko kliedza. Ticis ēnainajai ielai līdz pusei, viņš iedrāzās kādā pagalmā un ar vienu lēcienu

bija uz lielas, zaļas, ar dzelzs gaili rotātas mājas lieveņa.

Kad pieskrēja Hinkstons un kapteinis, viņš skaļi klaudzināja pie durvīm, visu laiku kliegdams un saukdams. No skrējiena retinātajā gaisā visi bija aizelsušies un skaļi sēca.

— Vecomāt! Vecotēv! — Lustigs sauca.

Durvīs parādījās divi veci cilvēki.

— Deivid! — atsaucās smalkas, vecīgas balsis, un abi metās viņu apskaut un glāstīt. — Ak Deivid, Deivid, kur tie gadi! Kā tu esi izaudzis! Cik dūšīgs puisis! Kā tev klājas, mīļo dēliņ?

— Vecomāt, vecotēv! — šņukstēja Dei- vids Lustigs. — Jūs lieliski izskatāties, lieliski! — Viņš satvēra tos aiz pleciem, grozīja, skūpstīja, apskāva, asarām birstot, piekļāva sev klāt, lai atkal no jauna atvirzītu nost un, neticīgi acis mirkšķinot, raudzītos abos vecajos, salīkušajos cilvēkos. Pie debesīm mirdzēja saule, vējš pūta, zāle zaļoja, un durvis stāvēja plaši atvērtas.

— Nāc iekšā, zēn, nāc iekšā! Mums ir tēja ar ledu, tikko vārīta, pie tam vesela kanna.

— Te ir mani draugi. — Lustigs pagriezās un smiedamies nepacietīgi māja kapteinim un Hinkstonam. — Nāciet šurp, kaptein!

— Labdien, — sveicināja vecīši. — Nāciet tik iekšā, nestāviet ārā! Deivida draugi ir arī mūsu draugi.

Vecās mājas viesistabā bija vēss; vienā kaktā tikšķēja liels bronzēts pulkstenis ar bumbām. Visapkārt ērti dīvāni ar mīkstiem spilveniem, grāmatu plaukti, kas aizsedza veselas sienas, bieza grīdsega ar rožu rakstu, bet rokā apsvīdusi glāze ar tēju, kurā peldēja ledus gabaliņi un kura izslāpušajam sniedza vēsu veldzi.

— Nu, uz veselību! — Glāze viegli noskanēja pret vecmāmiņas porcelāna zobiem.

— Vai jūs te jau sen dzīvojat, vecomāt? — jautāja Lustigs.

— Kopš esam miruši, — viņa dzedri atteica.

— Kopš esat… kā jūs teicāt? — Kapteinis Džons Bleks nolika glāzi.

— Tā ir, — Lustigs piekrītoši pamāja.

— Viņi jau trīsdesmit gadus kā miruši.

— Un jūs te sēžat, it kā tas būtu pats par sevi saprotams! — iesaucās kapteinis.

— Kuš, kuš. — Vecenīte viltīgi piemiedza aci. — Un kas jūs tāds esat, ka drīkstat to apšaubīt? Te mēs esam. Un kas tad galu galā ir dzīve? Vai prašņādams kāds kļuvis gudrāks? Esam priecīgi, ka atkal dzīvojam, un neko nejautājam. Mums ir vēlreiz dota izdevība. — Viņa pāršļūca pāri istabai un pastiepa kapteinim savu izžuvušo roku. —

Aptaustiet. — Viņš aptaustīja.

— Nu, vai ir īsta miesa? — viņa noprasīja.

Kapteinis pamāja.

— Redziet nu, — viņa uzvaroši teica.

— Kāpēc tad vēl jājautā?

— Saprotiet, — sacīja kapteinis, — mums ne prātā nenāca, ka uz Marsa atradīsim kaut ko tādu.

— Bet nu jūs to esat atraduši. Un droši vien uz katras planētas būs pierādījumi tam, ka tā kunga ceļi ir neizdibināmi.

— Vai šeit ir Debesis? — jautāja Hinkstons.

— Kas par niekiem! Šī ir pasaule, kurā mums vēlreiz dota izdevība. Neviens nav mums izskaidrojis — kāpēc. Bet neviens jau arī neteica, kāpēc mēs dzīvojam uz Zemes. Uz tās otras Zemes. Uz tās, no kuras jūs atlidojāt. Un kas lai zina, vai pirms tās nav bijusi vēl kāda citai

— Prātīgs jautājums, — sacīja kapteinis.

Lustigs visu laiku skatījās uz vecīšiem un

smaidīja. — Ir tik sasodīti labi jūs atkal redzēt. Sasodīti labi!

Kapteinis piecēlās un ar ierastu kustību uzsita sev pa gurnu.

— Nu mums laiks iet. Paldies par cienastu.

— Bet jūs taču vēl atnāksiet, — sacīja vecīši. — Uz vakariņām.

— Paldies, pacentīsimies. Lai gan ir tik daudz ko darīt. Vīri raķetē gaida mani atgriežamies un…

Viņš apklusa un izbijies paraudzījās uz atvērtajām durvīm.

Tālumā, saules pielietajā klajumā skanēja balsis, klaigas, priecīgi saucieni.

— Kas tur notiek? — jautāja Hinkstons.

— Tūlīt uzzināsim. — Kapteinis Džons

Bleks izšāvās pa durvīm un, šķērsodams zaļo mauru, -izskrēja uz marsiešu pilsētas ielas.

Ieraudzījis raķeti, viņš apstājās. Lūkas bija vaļā, un vīri, rokas vicinādami, kāpa ārā. Apkārt bija salasījies pūlis, kurā sarunādamies, smiedamies un sasveicinādamies steigšus iejuka kosmonauti. Ļaudis dejoja. Ļaudis mudžēja kā bites spietā. Raķete gulēja tukša un pamesta.

Ar sprādzienam līdzīgu troksni saulainās pēcpusdienas gaisu satricināja pūtēju orķestris, paceltie ragi un taures rāva vaļā jautru melodiju. Dārdēja bungas, un spiedza flautas. Zeltmatainas meitenītes lēkāja aiz prieka. Zēni kliedza: «Urā!» Resni tēvoči cienāja apkārt stāvošos ar desmitcentu cigāriem. Pilsētas mērs teica runu. Tad kosmonauti, kuriem pie vienas rokas turējās māte, pie otras tēvs vai māsa, kā uz burvju mājienu cits pēc cita pazuda gan mazās kotedžās, gan lielās savrupmājās.

— Stāt! — iekliedzās kapteinis Bleks.

Durvis aizcirtās.

Pret skaidrajām pavasara debesīm virmoja karstais gaiss, un visapkārt valdīja klusums. Pūtēju orķestris pazuda aiz stūra, raķete viena pati žilbinoši mirgoja saulē.

— Dezertieri! — iesaucās kapteinis. — Pametuši raķeti! Es viņiem ādu pār acīm novilkšu, goda vārds. Neizpildīt pavēli!

— Ser, — iebilda Lustigs. — Neesiet pārāk bargs. Tie -visi bija viņu tuvinieki un draugi.

— Tas nav nekāds attaisnojums!

— Bet padomājiet, kaptein, ko viņi izjuta, redzot ap kuģi pazīstamas sejas!

— Bija taču pavēle, velns parāvis!

— Bet kā jūs pats būtu rīkojies, kaptein?

— Es būtu izpildījis pavēli… — Kapteiņa mute palika pusvirus.

Marsa saules apspīdēts, pa trotuāru soļoja slaids, smaidošs, gadus divdesmit sešus vecs vīrietis ar pārsteidzoši zilām un dzidrām acīm.

— Džon! — viņš iesaucās un sāka skriet.

— Ko? — Kapteinis Džons Bleks sagrīļojās.

— Džon, veco zēn!

Vīrietis pieskrēja klāt, satvēra viņa roku, uzsita pa muguru.

— Tu? — kapteinis Bleks izdvesa.

— Protams, es, kas gan cits?

— Edvard! — Tad, neizlaizdams svešinieka roku no savējās, kapteinis pagriezās pret Lustigu un Hinkstonu. — Tas ir mans brālis Edvards. Ed, iepazīsties ar maniem biedriem: Lustigs, Hinkstons. Mans brālis.

Viņi iedunkoja viens otru, tad apskāvās.

— Ed!

— Džon, slīmests gatavais!

— Cik tu lieliski izskaties, Ed! Bet paklausies, kā to lai saprot? Tu pa šiem gadiem nemaz neesi pārvērties. Es labi atceros: kad tu nomiri, tev bija divdesmit seši un man deviņpadsmit. Ak dieviņ, kur tie gadi, un pēkšņi tu esi šeit. Ko gan tas viss nozīmē?

— Mamma gaida, — sacīja Edvards Bleks, plati smaidīdams.

— Mamma?

— Un tētis arī.

— Tētis? — Kapteinis sagrīļojās kā sitienu saņēmis. Kājas viņam bija kļuvušas stīvas un nepaklausīgas. — Mamma un tētis dzīvi? Kur viņi ir?

— Mūsu vecajā mājā Ozolkalna avēnijā.

— Vecajā mājā. — Kapteinis stāvēja priecīgā izbrīnā ieplestām acīm. — Hinkston, Lustig, vai jūs dzirdējāt?

Bet Hinkstona tur vairs nebija. Mazliet tālāk tajā pašā ielā viņš bija ieraudzījis savu māju un tagad skriešus devās uz turieni. Lustigs smējās. — Redziet nu, kaptein, tāpat gāja visiem mūsu komandas vīriem. Viņi citādi nevarēja.

— Jā, jā. — Kapteinis aizmiedza acis. — Kad es atvēršu acis, tevis, Ed, te vairs nebūs. — Viņš pavēra plakstiņus. — Tu vēl esi tepat. Bet nudien, tu izskaties vareni.

— Nāc nu, brokastis gaida. Es mammai jau pastāstīju.

— Es, ser, būšu pie saviem vecīšiem, ja jums kaut ko ievajadzētos, — sacīja Lustigs.

— Ko? Ak tā, labi, Lustig. Sveiks!

Edvards satvēra viņu aiz rokas un vilka

sev līdzi. — Redz, kur mūsu māja. Vai atceries?

— Un kā vēl! Kurš pirmais uz lieveņa!

Viņi skrēja. Zari zibēja kapteinim Blekam

virs galvas, zeme — zem kājām. Un šajā

sapnim līdzīgajā īstenībā viņš redzēja, kā Edvards Bleks, saules apmirdzēts, paskrien viņam garām. Kā tuvojas māja un plaši atveras durvis.

— Es pirmais! — sauca Edvards.

— Tu esi jauns, turpretim es jau vecis, — elsa kapteinis. — Bet tu jau vienmēr mani noskrēji.

Durvīs sārta, apaļa un starojoša gaidīja māte. Aiz viņas ar pīpi rokā stāvēja iesirmais tēvs.

— Mam, tēt!

Viņš kā bērns metās augšup pie viņiem.

Tā bija lieliska, gara pēcpusdiena. Paēduši vēlas brokastis, viņi sēdēja viesistabā, un viņš stāstīja par savu raķeti. Viņi māja ar galvām un uzsmaidīja viņam, māte bija gluži tāda pati kā senāk, un tēvs, nokodis galu cigāram, domīgi, ar ierastu kustību to aizdedzināja. Vakarā tika pasniegtas lieliskas pusdienas ar tītara cepeti, un laiks pagāja nemanot. Kad uz šķīvjiem gulēja trauslie, noskrubinātie kauliņi, kapteinis atlaidās krēslā un dziļā apmierinājumā nopūtās. Nakts bija sagūlusi kokos un ievilkusi debesīs savas krāsas, rāma miera pilnajā mājā lampas izstaroja sārtas gaismas apļus. Visās šīs ielas mājās kūsāja dzīvība: te skanēja mūzika, tur spēlēja klavieres, kaut kur aizcirtās durvis.

Māte uzlika kādu plati un dejoja ar kapteini Džonu Bleķu. Viņa lietoja tās pašas smaržas ko tajā vasarā, kad abi ar tēti bija aizgājuši bojā vilciena katastrofā. Tagad

Džons turēja māti savās rokās un abi līgani slīdēja mūzikas ritmā.

— Izdevība dzīvot otrreiz negadās vis katru dienu, — viņa sacīja.

— No rīta es pamodīšos savā raķetē, — sacīja kapteinis, — kaut

kur izplatījumā, un sapnis būs izgaisis.

— Izmet šīs domas no galvas, — viņa klusi iesaucās. — Un neprašņā. Dievs ir žēlīgs. Būsim laimīgi.

— Piedod, māt!

Mūzika apklusa, bet plate čirkstēdama griezās tālāk.

— Tu esi noguris, dēls. — Tēvs norādīdams pastiepa roku ar pīpi. — Tava vecā guļamistaba tevi gaida, gulta ar misiņa bumbām un viss pārējais.

— Bet man jāsapulcina komanda.

— Kāpēc?

— Kāpēc? Kā to lai saka… Laikam jau nav iemesla. Nē, tiešām nav. Viņi visi vakariņo vai arī jau guļ. Krietna atpūta tiem nenāks par ļaunu.

—- Ar labu nakti, dēls! — Māte noskūpstīja viņu uz vaiga. — Es tā priecājos, ka esi mājās.

— Es arī, māt!

Pametis aiz sevis cigāru dūmu, grāmatu, smaržu un maigas gaismas pasauli, viņš devās augšup pa kāpnēm, nemitīgi tērzēdams ar Edvardu. Edvards pavēra kādas durvis, un viņš ieraudzīja dzelteno misiņa gultu, vecos koledžas signālkarodziņus un vecuma smakas piesūkušos jenotādas kažoku, kuru viņš klusā aizgrābtībā noglāstīja.

— Vienai dienai tas ir par daudz, — sacīja kapteinis. — Esmu apstulbis un noguris. Pārāk daudz notikumu. Man ir tāda sajūta, it kā es četrdesmit astoņas stundas bez lietussarga un mēteļa būtu nostāvējis lietū. Esmu līdz ādai piesūcies ar pārdzīvojumiem.

Edvards plaši atklāja sniegbaltos palagus un uzpurināja spilvenus. Tad atvēra logu, ielaizdams istabā jasmīnu naksnīgo smaržu. Spīdēja mēness, un no tālienes atlidoja mūzika un balsis.

— Tad tāds ir Marss, — sacīja kapteinis izģērbdamies.

— Tāds viņš ir. — Ar lēnām, nesteidzīgām kustībām Edvards novilka kreklu, atsegdams zeltaini brūnos plecus un spēcīgo, muskuļaino kaklu.

Gaisma bija izdzēsta, un viņi gulēja viens otram blakus kā senās dienās. Kapteinis tīksmi izstiepās, ieelpodams jasmīnu smaržas piesātināto gaisu, kas ieplūda tumšajā istabā un plandīja mežģīņu aizkarus. Kāds bija iznesis dārzā gramofonu, un tas klusi spēlēja «Vienmēr».

Prātā ienāca Merilina.

— Vai Merilina ir šeit?

Brālis, kas, taisni izstiepies, gulēja mēness gaismā, atbildēja tikai pēc brīža: — Jā, patlaban viņa ir izbraukusi no pilsētas, bet rīt atgriezīsies.

Kapteinis aizvēra acis.

— Man ļoti gribas redzēt Merilinu.

Plašās, istabas klusumā varēja dzirdēt tikai viņu elpu.

•— Ar labu nakti, Ed!

Klusums.

— Ar labu nakti, Džon!

Viņš gulēja nekustēdamies, ļaudams domām vaļu. Pirmo reizi šodien atslāba saspringtie nervi; beidzot viņš varēja domāt loģiski. Līdz šim bija valdījušas jūtas. Mūzika, pazīstamas sejas. Bet tagad…

«Kā?» viņš prātoja. «Kā tas bija iespējams? Un kāpēc? Ar kādu nolūku? Vai te iejauku- šies kādi pārdabiski spēki? Vai dievs patiešām tā gādājis par saviem bērniem? Kā un kāpēc, un kādēļ?»

Viņš apsvēra izskaidrojumus, kurus pirmajā brīdī bija izvirzījuši Hinkstons un Lustigs. Viņš domās pārcilāja visādas jaunas teorijas, apsvēra tās, patīksmināj̄ās un ļāva tām izslīdēt kā oļiem caur pirkstiem. Māmuļa. Tētis. Edvards. Marss. Zeme. Marss. Marsieši.

Bet kas dzīvoja uz Marsa pirms tūkstoš gadiem? Marsieši? Jeb vai te vienmēr bijis tā, kā tagad?

Marsieši. Viņš domās lēni atkārtoja šo vārdu.

Tad gandrīz skaļi iesmējās. Prātā bija iešāvusies ļoti dīvaina teorija. Viņam kļuva neomulīgi. Bet tā, protams, nebija nopietni ņemama. Augstākā mērā neiespējama. Muļķīga. Smieklīga. «Aizmirsti to,» viņš sev teica.

«Bet ja nu tomēr…» viņš domāja. «Ja nu tomēr uz Marsa dzīvo marsieši, ja viņi redzēja mūsu ķuģi tuvojamies, redzēja un ienīda mūs? Un pieņemsim — tāpat vien, joka pēc — ka viņi nolēma mūs iznīcināt kā iebrucējus, kā nevēlamus elementus un gribēja to izdarīt ļoti gudri, tā, lai mēs neko nenojaustu. Kā gan marsieši varētu vislabāk cīnīties pret zemiešiem, kuri bruņoti ar atomieročiem?»

Atbilde bija interesanta. Ar telepātiju, hipnozi, atmiņām un iztēli.

«Varbūt šīs mājas un šī gulta nemaz nav īstas, varbūt tās ir tikai manas iztēles auglis, kuram tiešamību piešķīruši marsieši ar telepātijas un hipnozes palīdzību. Varbūt īstenībā tās ir pavisam citādas, marsiešu stilā celtas, bet šie marsieši, izmantodami manas ilgas un vēlmes, liek man redzēt manu dzimto pilsētu, manu veco māju, tā novēršot katras aizdomas. Vai var iedomāties vēl iedarbīgāku krāpšanas veidu par šo, kur par ēsmu izmantoti paša vecāki?

Un šī pilsēta celta tūkstoš deviņi simti divdesmit sestajā gadā, tātad daudz vecāka par ikvienu no manas komandas vīriem. Tajā laikā man bija seši gadi, toreiz klausījās Harija Lodera iedziedātas plates un pie sienām vēl karājās Maksfīlda Pariša gleznas, modē bija pērlīšu aizkari, dziesmiņa «Skaistā Ohaio» un gadsimtu mijas arhitektūra. Ja nu marsieši izmantojuši tieši manas atmiņas, lai radītu šo pilsētu? Mēdz teikt, ka bērnības atmiņas esot visskaidrākās. Un, uzcēluši šo pilsētu no manu atmiņu materiāla, viņi tajā nomitinājuši mūsu komandas locekļu tuvākos cilvēkus.

Varbūt šie cilvēki, kas guļ blakus istabā, nemaz nav mana māte un tēvs. Varbūt tie ir divi neiedomājami gudri marsieši, kuriem piemīt spēja turēt mani šīs sapņu hipnozes varā.

Un pūtēju orķestris? Kas tas būtu par pārsteidzoši labu plānu! Vispirms apmuļķot Lustigu, tad Hinkstonu, pēc tam savākt pūli, un komandas locekļi, ieraudzījuši pirms desmit vai divdesmit gadiem mirušās mātes, krustmātes, tēvočus un līgavas, protams, aizmirst pavēles un steigā pamet raķeti. Kas gan būtu vēl dabiskāk? Vēl neuzkrītošāki Vēl vienkāršāk? Cilvēks, kura māte ir augšāmcēlusies no miroņiem, daudz nejautā; viņš ir pārāk laimīgs. Un tā nu mēs šonakt guļam — dažādās mājās un dažādās gultās, bez ieročiem, ar ko aizsargāties, bet mēness apspīdētā raķete ir tukša un pamesta. Un vai nebūtu briesmīgi un satriecoši, ja mēs pēkšņi atklātu, ka marsieši to visu izdomājuši, lai sašķeltu, uzveiktu mūs? Varbūt kaut kad naktī šis brālis man blakus gultā pēkšņi pārveidosies, izmainīsies un kļūs par citu, briesmīgu būtni, par marsieti. Viņam vajadzētu tikai pagriezties uz otriem sāniem un iedurt man sirdī nazi. Un tajā pašā laikā arī citās šīs ielas mājās brāļi un tēvi pēkšņi pārvērtīsies, ķersies pie nažiem un tāpat rīkosies ar citiem zemes dēliem, kuri guļ un nenojauš nekā ļauna …»

Viņa rokas zem segas sāka trīcēt. Viņam kļuva auksti. Pēkšņi tā vairs nebija teorija vien. Pēkšņi viņu sagrāba bailes.

Piecēlies gultā sēdus, viņš klausījās. Nakts bija ļoti klusa. Mūziku nedzirdēja. Vējš bija norimis. Brālis viņam blakus gulēja.

Uzmanīgi pacēlis segu, viņš atbīdīja to nost. Tad izslīdēja no gultas un jau zagās pāri istabai, kad atskanēja brāļa balss:

— Kur tu ej?

— Ko?

Brāļa balss bija ledaina. — Es jautāju; uz kurieni tu ej?

— Padzerties.

— Bet tev nemaz negribas.

— Gribas, gribas gan.

— Nav tiesa.

Kapteinis Džons Bleks metās skriet. Tad iekliedzās. Divas reizes iekliedzās.

Līdz durvīm viņš netika.

No rīta pūtēju orķestris spēlēja skumīgu sēru melodiju. No katras šīs ielas mājas iznāca maza, svinīga procesija, kas nesa garu kasti; pa saules pielieto ielu raudošas mātes un vecmāmiņas, māsas un brāļi, tēvi un tēvoči devās uz kapsētu, kur rēgojās svaigi

rakti kapi un tikko uzstādīti kapakmeņi. Sešpadsmit kapi un sešpadsmit kapakmeņi.

Mērs'teica īsu atvadu runu, bet viņa seja ik brīdi mainījās — te tā bija mēra, te kāda cita seja.

Tur bija Bleķu ģimene: māte, tēvs un Edvards. Viņi raudāja, un viņu sejas brīžiem izplūda, iegūdamas citus apveidus.

Tur bija arī Lustiga vecaistēvs un vecāmāte, asaras plūda pār viņu sejām, kas kusa līdzīgi vaskam un virmoja kā saules sakarsēts gaiss.

Zārkus nolaida kapos. Kāds kaut ko nomurmināja par «sešpadsmit dūšīgiem vīriem, kurus naktī pārsteigusi pēkšņa, negaidīta nāve»…

Uz zārku vākiem, dobji dunēdama, bira zeme.

Orķestris, spēlēdams «Kolumbija, okeāna pērle» un šķīvjus šķindinādams, aizsoļoja atpakaļ uz pilsētu, un šo dienu visi svinēja.

2001. gada jūnijs
«...LAI GAN MĒNESS SPOZl DEGS»

Nakts, kad viņi nolaidās uz Marsa, bija tik auksta, ka Spenders sāka vākt kurināmo, lai iededzinātu nelielu ugunskuru. Par to, ka ierašanās būtu jānosvin, viņš nebilda ne vārda, tikai vāca žagarus, aizdedzināja tos un domīgi vērās liesmās.

Kad tās, uzšaudamās augšup, atblāzmojās retinātajā gaisā virs izžuvušās Marsa jūras, viņš pār plecu paskatījās atpakaļ uz raķeti, ar kuru viņi visi — kapteinis Vailders, Če- roki, Hetvejs, Sems Parkhils un viņš pats bija traukušies cauri melnajiem, mēmajiem zvaigžņu plašumiem, lai nosēstos šajā izmirušajā, teiksmainajā pasaulē.

Džefs Spenders zināja, ka kuru katru brīdi sāksies orģijas. Viņš vēroja pārējos, gaidīdams, ka tūlīt tie sāks lēkāt un aurot. Tiklīdz bus izzudis stingums, ko radīja reibinošā doma, ka viņi ir pirmie Zemes sūtņi uz Marsa. Neviens neteica ne vārda, taču droši vien daudzi no viņiem klusībā cerēja, ka citas ekspedīcijas nav sasniegušas mērķi un ka šī, Ceturtā, izrādīsies pirmā! Viņi nevēlēja citiem, ļauna, tikai stāvēja apskurbusi no šīs domas par godu un slavu, kamēr viņu plaušas pamazām aprada ar retināto gaisu, kurā, kaut cik straujāk pakustoties, pārņēma viegls reibonis.

Bigss piegāja pie tikko iedegtā ugunskura un izmeta: — Kam šie žagari, ja mums ir līdzi ķīmiskais kurināmais?

— Nekas, — Spenders noteica, nepaceldams galvu.

Nevajadzētu jau pirmajā naktī uz Marsa sacelt lieku troksni, vilkt ārā muļķīgo, spīdošo gāzes pavardu, kas šeit galīgi neiederējās. Tā būtu tikpat kā svētuma zaimošana. Tas viss vēl priekšā: gan viņi pagūs sasviest kondensētā piena kārbas lieliskajos Marsa kanālos, gan pieredzēt, ka New-York Times lapas čaukstot velsies un plandīsies pa teiksmaino, pelēko Marsa jūras gultni un banānu mizas un pikniku atliekas vāļāsies pa seno pilsētu cildenajām drupām Marsa ielejās. Tam laika būs diezgan. To iedomājoties vien, Spenders iekšēji nodrebēja.

Viņš baroja uguns rijīgo muti, it kā upurēdams mirušam milzim. Viņi bija nolaidušies uz milzīga kapa. Te gājusi bojā vesela civilizācija. Viselementārākā pieklājība prasīja, lai vismaz šo pirmo nakti viņi pavadītu klusi.

— Tā neiet. Nolaišanos vajag nosvinēt! — Bigss uzrunāja kapteini Vailderu. — Atrausim vaļā konservus un džina blašķes un mazliet padzīrosim.

Kapteinis Vailders raudzījās uz izmirušo pilsētu jūdzes attālumā no viņiem.

— Mēs esam noguruši, — viņš izvairīgi noteica, it kā visu viņa uzmanību saistītu tikai pilsēta un komanda būtu aizmirsta. — Varbūt rītvakar. Šoreiz pietiks ar to, ka sveiki un veseli esam izkļuvuši cauri kosmosam un mums sānos nav ietriecies neviens meteorīts.

Vīri mīņājās ap ugunskuru. Divdesmit vīru — apņēmuši biedru plecus vai arī knibinādamies ap savām jostām. Spenders vēroja šos vīrus. Tajos rūga nemiers. Tie bija riskējuši ar savām dzīvībām lielā mērķa labad. Tagad tie gribēja piedzerties, izauroties un izšaudīties, lai skaidri būtu redzams, kas šie par vareniem zeļļiem, kas, raķetē izlauzušies cauri kosmosam, atlidojuši līdz pašam Marsam.

Taču pagaidām visi klusēja.

Kapteinis pusbalsī nodeva rīkojumu. Kāds no vīriem aizskrēja uz raķeti un atnesa konservus, kurus tūliņ atvēra un paklusi izdalīja. Pamazām viņi atguva valodu. Kapteinis apsēdās un īsi atskaitījās par lidojumu. Viņš nepateica neko jaunu, taču viri labprāt klausījās, apzinoties, ka viss jau aiz muguras, viss laimīgi paveikts. Par atpakaļceļu viņi negribēja runāt. Kāds par to ieminējās, taču tūliņ tika apsaukts. Zibēja karotes divu mēnešu gaismā, ēdiens garšoja lieliski, bet vīns — vēl jo labāk.

Debesis pāršķēla zibenīga šautra, un pēc mirkļa netālu no ugunskura nolaidās palīg- raķete. Spenders vēroja, kā atveras nelielā lūka, pa kuru izkāpa viņu ārsts un ģeologs Hetvejs (vietu skaita ekonomijas dēļ katram ekspedīcijas dalībniekam bija divas specialitātes). Lēnā gaitā tas pienāca pie kapteiņa.

— Nu? — kapteinis Vailders jautāja.

Hetvejs stingi raudzījās uz tālajām zvaigžņu gaismā margojošām pilsētām. Tad, norijis kamolu, kas spiedās kaklā, paskatījās uz Vailderu un sacīja: — Šī pilsēta ir izmirusi, kaptein, — izmirusi pirms vairākiem gadu tūkstošiem. Tāpat arī trīs pārējās — kalnos. Bet piektā, ap divsimt jūdžu no šejienes…

— Kas ir ar piekto?

— Vēl pagājušo nedēļu tur dzīvojuši cilvēki, ser.

Spenders pielēca kājās.

— Marsieši, — Hetvejs piemetināja.

— Kur tie palikuši?

— Miruši,' — Hetvejs atbildēja. — Es iegāju kādā mājā. Domāju, ka tā līdzīgi pārējām stāv pamesta jau tūkstošiem gadu. Mans dievs, kas tur bija līķu! Čupu čupām — kā lapas rudenī. Kā sīki nodeguļi, sagruzdējušu avīžu plēnes — tas viss, kas atlicis no marsiešiem. Bet tie miruši nesen. Augstākais — pirms dienām desmit.

— Bet citās pilsētās? Vai nemanījāt kādas dzīvības zīmes?

— Ne mazākās, ser. Es pārbaudīju neskaitāmas pilsētas. No katrām piecām četras ir

pamestas pirms gadu tūkstošiem. Nav ne jausmas, kas noticis ar

iemītniekiem. Bet katrā piektajā pilsētā viens un tas pats. Līķi. Tūkstošiem līķu.

— No kā viņi miruši? — Spenders panāca uz priekšu.

— Ja teikšu, jūs neticēsiet.

— Kas viņus nogalinājis?

— Vēja bakas, — Hetvejs īsi atbildēja.

— Nevar būt!

— Jā gan. Es iztaisīju analīzes. Vēja bakas. To iedarbība šeit bijusi pavisam citāda nekā uz Zemes. Tās, šķiet, sagrāvušas marsiešu vielu maiņu. Tie nomelnējuši un pie tam izkaltuši kā trauslas plēksnes. Un tomēr — tās bijušas vēja bakas. Tātad Jorks un kapteinis Viljamss, un kapteinis Bleks ar savām ekspedīcijām nokļuvuši līdz Marsam. Dievs vien zina, kā marsieši viņus sagaidījuši. Bet tagad vismaz ir skaidrs, ko viņi — kaut arī negribot — nodarījuši marsiešiem.

— Un jūs neredzējāt nevienas dzīvas dvēseles?

— Iespējams, ka dažs šejienietis, kurš laikus attapies, aizbēdzis kalnos. Taču var droši apgalvot, ka to ir pārāk maz, lai varētu runāt par iezemiešu problēmu. Marsieši kā rase ir gājusi bojā.

Spenders pagriezās un atkal apsēdās pie ugunskura, vērdamies liesmās. Ak dievs, vēja bakas, padomā tikai! Miljoniem gadu šī rase pilnveidojusies, bagātinājusi savu kultūru, cēlusi pilsētas, līdzīgas tām, kādas redzamas šeit, un darījusi visu iespējamo, lai īstenotu savus plānus un skaistuma ideālus, un tad gājusi bojā. Daļa vēl pirms mūsu ēras — pakāpeniski, dabīgā nāvē, cienīgi sagaidot savu pēdējo stundu. Bet pārējie? Vai pārējos marsiešus nonāvējusi slimība ar kādu izmeklētu, draudīgu vai cildenu nosaukumu? Nē, — pie visiem svētajiem! — tos iedzinušas nāvē vēja bakas, nieka slimība, kas uz Zemes nav kaitīga pat bērniem\ Tas nav pareizi, tas nav taisnīgi! Tas ir apmēram tas pats, kā sacīt, ka senie grieķi miruši ar cūciņu, bet lepnie romieši savos krāšņajos pakalnos — ar plakano pēdu! Būtu mēs devuši marsiešiem laiku sagatavot sev mirstam- tērpus, ieņemt cienīgu pozu un izdomāt sev kādu citu nāves cēloni! Nevis kaut kādas sasodītas, muļķīgas vēja bakas! Tas nav savienojams ar šo arhitektūru, tas ir pretrunā ar šo dižo, teiksmaino pasauli!

— Labi, Hetvej, tagad varat iekost.

— Pateicos, kaptein.

Un ar to pašu viss jau bija aizmirsts. Vīri tērzēja par kaut ko citu.

Spenders nespēja novērst no tiem acu. Ēdiena šķīvis viņam priekšā palika neskarts. Kļuva aukstāks. Zvaigznes trīsuļoja arvien tuvāk, arvien spožāk.

Ja kāds pacēla balsi, kapteinis atbildēja tikko sadzirdami, un pārējie, sekodami viņa piemēram, pieklusa.

Cik te bija dzidrs un tīrs gaiss! Spenders sēdēja, nespēdams vien nopriecāties par to.

Tajā jaudās kaut kāds neparasts aromāts — puķu, ķimikāliju, putekļu vai vēja smarža, to viņš īsti nezināja pateikt.

— Toreiz Ņujorkā es salaidu ar vienu blondīni, velns, kā viņu… ar Džiniju! — Bigss auroja. — Tas tik vienreiz bija skuķis!

Spenders sarāvās. Viņam iedrebējās roka. Acis zem smalkajiem, caurspīdīgajiem plakstiņiem sāka nemierīgi šaudīties.

— Reiz Džinija man saka, lai… — Bigss ķērca.

Vīri smējās kā kutināti.

— Tad es viņai kārtīgi iemasēju! — Bigss rēca, vicinādams džina pudeli.

Spenders atbīdīja šķīvi sāņus. Viņš klausījās dzestrajā vējā, kas šalkoja gar ausīm. Vēroja baltās marsiešu celtnes, kuras atgādināja ledus kristālus tuksnesīgajā jūras gultnē.

— Tā tik bija meiča! — Atplētis rīkli, Bigss iztukšoja pudeli līdz dibenam. — Pārāka par visām, ko esmu pazinis!

Degunā iesitās Bigsa sviedru smaka. Spenders ļāva ugunskuram izdzist.

— ē, tu, piesper vēl malku! — Bigss uzmeta Spenderam īsu skatienu un atkal pievērsās savai pudelei. — Un tā kādu nakti mēs abi ar Džiniju…

Viens no vīriem, vārdā Šenke, atstiepa akordeonu un sāka diet tā, ka putekļi vien griezās.

— E-hē, esmu dzīvs! — viņš kliedza.

— O-ho! — pārējie piebalsoja, nosviez- dami savus tukšos šķīvjus. Trīs no viņiem nostājās rindā un sāka tirināt kājas kā rēviju gerlas, izmēzdami pa sālītam jociņam. Pārējie plaukšķināja un auroja, cenzdamies viņus uzmundrināt. Čeroki norāva kreklu un, sviedriem līstot pār kailajām krūtīm, virpuļoja kā vilciņš. Mēness gaisma apmirdzēja viņa īsi apgrieztos matus un jauneklīgos, gludi skūtos vaigus.

Vējš dzina vieglus miglas vālus pāri izžuvušās jūras gultnei, bet no kalniem diži akmens tēli noraudzījās uz sudraboto raķeti un nelielo ugunskuru.

Troksnis kļuva arvien skaļāks, dejotāju skaits pieauga, kāds rāva vaļā mutes harmoniku, cits pūta ar zīdpapīru apvilktu matu suku. Atkorķēja un iztukšoja divdesmit pudeles. Bigss streipuļoja apkārt, grīļīgiem vēzieniem mēģinādams diriģēt deju.

— Nāciet barā, ser! — Čeroki uzsauca kapteinim, uz brīdi pārtraukdams aizsākto meldiņu.

Kapteinis pievienojās dejotājiem. Taču visai nelabprāt. Ar sadrūmušu seju. Spenders paskatījās uz viņu un nodomāja:

«Ak tu nabadziņš! Šādā naktī! Viņi taču neapjēdz, ko dara. Pirms izlidošanas vajadzēja viņus instruēt un ieskaidrot viņiem, ka uz Marsa jāuzvedas kaut cik pieklājīgi — vismaz pirmajās dienās.»

— Pietiks. — Kapteinis atvainojās un, aizbildinājies ar aizdusu, apsēdās.

Spenders paraudzījās uz kapteiņa krūtīm.

Nevarētu sacīt, ka tās cilātos ātrāk nekā parasts. Ari kapteiņa seja nebija nosvīdusi.

Akordeons, harmonika, vīns, izsaucieni, dejas, aurošana, kņada, trauku šķinda, smiekli.

Bigss tenterēja uz kanāla malu. Pagrābis līdzi sešas iztukšotas pudeles, viņš tās citu pēc citas ielidināja dzidri zilajā ūdenī. Guldzēdamas un burzguļodamas tās nogāja dibenā.

— Es nosaucu tevi, es nosaucu tevi, es n-nosaucu tevi… — Bigss stostījās. — Es nosaucu tevi par Bigsa, Bigsa … p-par Bigsa kanālu…

Neviens nepaguva ne attapties, kad Spenders jau bija kājās, pārlēca pār ugunskuru un pieskrēja pie Bigsa. Viņš iebelza tam pa zobiem, tad pa ausi. Bigss sagrīļojās un iegāzās kanālā. Nošļakstēja ūdens, taču Spenders tikai klusēdams noskatījās, kamēr Bigss izķepurojās uz akmens plāksnēm noklātā krasta. Tikām pieskrēja pārējie un sagrāba Spenderu aiz rokām.

— Ei, Spender, kas tev lēcies? — viņi prašņāja.

Bigss izrāpās un, viscaur pilēdams, piecēlās. Viņš pamanīja, ka vīri tur ciet Spenderu.

— Nu tu man redzēsi! — viņš nošņāca un draudoši tuvojās.

— Izbeigt! — kapteinis Vailders uzkliedza. Vīri atlaida Spendera rokas. Bigss apstājās, jautājoši blenzdams kapteinī.

— Nekas, Bigs, ejiet pārģērbties. Pārējie var līksmoties tālāk! Bet jūs, Spender, nāciet man līdzi!

Vīri atsāka aurot un diet. Vailders pagāja gabaliņu nostāk un pagriezās pret Spenderu. — Varbūt jūs paskaidrosiet, ko tas nozīmē?

Spenders paraudzījās uz kanālu. — Nezinu. Man kļuva kauns. Par Bigsu un par visu šo traci. Ak dievs, kāda bezjēdzība!

— Viņi veikuši garu ceļu. Viņiem vajag iztrakoties.

— Bet kur ir viņu cilvēka cieņa, ser? Viselementārākās pieklājības izpratne?

— Jūs, Spender, esat noguris un uz dzīvi skatāties ar citām acīm. Uzlieku jums naudas sodu — piecdesmit dolārus.

— Klausos, ser. Man šķila, ka Viņi noskatās, kā mēs ālējamies.

— Kādi viņi?

— Marsieši — vai nu dzīvi, vai miruši.

— Protams, ka miruši, — kapteinis atbildēja. — Domājat, ka Viņi zina par mūsu ierašanos?

— Vecais vienmēr jūt jaunā atnākšanu.

— Iespējams. Bet izklausās, it kā jūs ticētu gariem.

— Es ticu tam, ko veikušas cilvēku rokas, un, kā redzams, šeit paveikts daudz. Te ir ielas un mājas un droši vien arī grāmatas, plati

kanāli, pulksteņi un staļļi — ja arī ne zirgiem, tad kādiem citiem mājas dzīvniekiem — kaut vai divpadsmilkājainiem, kas to lai zina. Kur vien skaties, redzams marsiešu roku darbs. Priekšmeti, kurus viņi aizskāruši un lietojuši simtiem gadu. Un, ja jūs jautātu, vai ticu tam, ka lietām ir dvēsele, ko tām piešķir lietotāji, es atbildētu «jā». Un marsiešu celtnes un darinājumi joprojām pastāv. Viss, kam agrāk bijis savs noteikts uzdevums. Kalni, kam bijuši savi nosaukumi. Un mēs, šeit dzīvodami, vienmēr jutīsimies kā svešinieki. Mēs dosim kalniem jaunus nosaukumus, bet tie skanēs neīsti, jo kaut kur laikā un telpā vēl arvien pastāv vecie nosaukumi, ar kuriem saistīts priekšstats par šiem kalniem. Jaunie vārdi, ko mēs dosim pilsētām, kanāliem un kalniem, atlēks no tiem kā zirņi no sienas. Lai kā mēs censtos apgūt šo planētu, taču mūžam būsim šeit nelūgti viesi. Beigās tas mūs saniknos, un vai zināt, kas tad notiks ar Marsu? Mēs norausim tam ādu, sagrausim visu un pielāgosim savai gaumei.

— Marsu mēs nepostīsim, — kapteinis iebilda. — Tas ir pārāk varens un dižs.

— Jūs tā domājat? Mums, zemiešiem, ir īpašs talants sagraut visu dižo un skaisto. Ja mēs Ēģiptē Kārnākās templī vēl neesam iekārtojuši karstu cīsiņu tirgotavu, tad vienīgi tādēļ, ka tā ir nomaļa vieta, kur nevar izvērst lielo biznesu. Un Ēģipte ir tikai maza daļiņa no Zemes. Bet šī senatnīgā planēta atšķiras no mūsējās, un mēs, šeit apmetušies, nu sāksim to apgānīt. Nosauksim kanālu Rokfellera, bet kalnu — karaļa Džordža vārdā, jūra kļūs par Dipona jūru, bet pilsētas nesīs Ruzvelta, Linkolna un Kulidža vārdus, taču visi šie nosaukumi būs melīgi, jo katrai vietai jau. ir savs īstais vārds.

— Tas būs jūsu, arheologu, uzdevums — atšifrēt senos nosaukumus, un mēs paturēsim tos.

— Mēs — saujiņa domubiedru pret visu biznesa pasauli? — Spenders paraudzījās uz kalniem, kas meta tēraudzilu atblāzmu. — Viņi zina, ka šonakt mēs esam te, lai piespļaudītu viņu vīna kausus, un, liekas, ienīst mūs.

Kapteinis papurināja galvu.

— Nevar būt, ka šeit mājotu naids. — Viņš ieklausījās vējā. — Spriežot pēc šīm pilsētām, marsieši bijuši lieliski, skaisti un gudri ļaudis. Liktenis nav spējis viņus satriekt. Viņi acīmredzot samierinājušies ar to, ka jāizmirst, nebūt necenzdamies pirms nāves uzsākt karu, lai visu sagrautu un iznīcinātu. Pilsētas, ko redzējām, ir pilnīgi neskartas. Iespējams, ka viņu acīs mēs esam tikai bērni, kas rotaļājas mauriņā, un viņi noraugās uz mums ar iecietīgu smaidu. Varbūt tas vēl rosinās mūs mainīties uz augšu.

Vai jūs ievērojāt, Spender, cik mūsu vīri bija neparasti klusi, pirms Bigss tiem uzplijās, ka vajagot iztrakoties? Viņi izskatījās tik pazemīgi un bikli. Tādos brīžos jūtams, ka mēs nebūt neesam tik

vareni: mēs esam bērni īsās bikšelēs — skaļi un trokšņaini, kas klaigādami ņemas ap savām raķešu un atomu rotaļlietām. Bet pienāks diena, kad Zeme būs tāda kā šodien Marss. Tas, ko te redzam, mūs atvēsinās. Mēs mācīsimies saprast, kas ir civilizācija. Marss būs mums laba skola. Nu, bet tagad — galvu augšā! Iesim tēlot jautrību. Taču soda nauda paliek spēkā.

Dzīrošana nevedās. No izžuvušās jūras pūta ass vējš. Tas cirta sejā vīriem, tas cirta sejā kapteinim un Džefam Spenderam, kad viņi devās atpakaļ pie pārējiem. Tas jundīja putekļus, šaudījās ap mirdzošo raķeti, raustīja akordeonu un piepūta ar smiltīm nospēlēto mutes harmoniku. Smiltis grauza vīriem acis, bet vējš tikai svilpoja un sīca. Tad tikpat pēkšņi, kā uzradies, norima.

Taču arī jautrība bija norimusi.

Vīru stāvi nekustīgi slējās pret tumšajām, dzedrajām debesīm.

— Nu, puikas, saraujam! — Bigss pārģērbies izlēca no raķetes, cenzdamies neskatīties uz Spenderu. Bet šie vārdi nerada atbalsi. Vīri cieta klusu.

— Nu, kas ir?

Neviens nekustējās.

— E, Vaitij, rauj vaļā savu ermonikul

Vaitijs izpūta kaut kādu trelli. Tas skanēja

neīsti un griezīgi. Viņš izkratīja no harmonikas mitrumu un iebāza instrumentu kabatā.

— Kas te īsti notiek — apbērēšana, vai? — Bigss noprasīja.

Kāds sāka maidzīt akordeonu. Tas izdvesa žēlu vaidu — kā mirstošs dzīvnieks. Un apklusa.

— Labs ir, tad mēs ar pudelīti palīksmo- sim divatā. — Bigss atslējās pret raķeti un piešāva blašķi pie lūpām.

Spenders nenovērsa no viņa acu. Spenders ilgi stāvēja kā sastindzis. Tad viņa pirksti tikko samanāmi sāka slīdēt pa drebošo gurnu uz augšu, sataustīja pistoli un noglāstīja ādas maksti.

— Kas vēlas, var nākt man līdzi uz pilsētu, — kapteinis paziņoja. — Šeit pie raķetes atstāsim sardzi, bet paši drošības labad ņemsim līdzi ieročus.

Vīri nostājās ierindā un sāka skaitīties. Bija četrpadsmit gājēju, arī Bigss, kurš irgoda- mies pacēla pudeli par zīmi, ka pievienojas pārējiem. Seši nolēma palikt.

— Nu tad aiziet! — Bigss auroja.

Vīru grupa klusēdama virzījās uz priekšu pa mēness gaismas apmirdzēto klajumu. Viņi nonāca pie teiksmainās, izmirušās pilsētas, pār kuru abi mēneši, it kā dzīdamies viens otram pakaļ, lēja savu sudrabu. Vīriem zem kājām stiepās dubultas ēnas. No neparastā skata viņiem uz brīdi aizrāvās elpa. Šķita, ka tūliņ pat mirušajā pilsētā sakustēsies kāda ēna, iznirs kāds miglains siluets un pār tuksnesīgo

jūras gultni bruņās kaltā pasaku kumeļā aizauļos kāds aizmūžī- bas liecinieks.

Spendera iztēlē tukšās ielas atdzīvojās. Ļaudis kā zili mirdzoši, rēgaini tēli, klusi čalodami, plūda pa bruģētajām alejām, pelēcīgi sārtajās smiltīs šaudījās neparasti dzīvnieki. Katrā logā vīdēja kāds stāvs, kas, izliecies pār palodzi, domīgi, it kā no tāliem mūžības ūdeņiem māja nopakaļ tēlam, kas slīdēja pa mēness sudraboto torņu pakāji. Iekšējā dzirde uztvēra mūziku, un Spenders iztēlojās instrumentus, kas to atskaņoja. Pilsēta bija apburta.

— E-hē! — izriezis krūtis un, it kā taurējot pielicis rokas pie mutes, ieaurojās Bigss. — Hallo, vai te kāds ir?

—: Bigs! — kapteinis apsauca.

Bigss apklusa.

Vīri devās tālāk pa flīzēm noklāto aleju. Tagad viņi sarunājās čukstus, it kā ieiedami milzīgā, zem atklātām debesīm ierīkotā lasītavā vai arī mauzolejā, kur valda vējš un griestu vietā mirgo zvaigznes. Kapteinis pusbalsī prātoja, kur palikuši pilsētas iedzīvotāji, kādi viņi bijuši, kas bijuši viņu valdnieki un kādēļ visi aizgājuši bojā. Viņš brīnījās, kā marsieši pratuši uzcelt pilsētu, ko gadsimtu laika zobs nav spējis sagrauzt, un vai tiešām tie kādreiz būtu apmeklējuši Zemi? Vai pirms neskaitāmiem gadu tūkstošiem marsieši būtu stāvējuši pie cilvēces šūpuļa? Vai viņi mīlējuši un nīduši, tāpat kā cilvēki uz Zemes, un vai līdzīgi tiem dažkārt darījuši muļķības?

Neviens nekustējās. Mēnešu gaisma vīrus it kā apbūra un stindzināja, kamēr vējš liegi šalkoja gar ausīm.

— Lords Bairons, — Džefs Spenders noteica.

— Kāds lords? — Kapteinis pagriezās pret Spenderu.'

— Lords Bairons — deviņpadsmitā gadsimta dzejnieks. Viņš kādreiz uzrakstījis vārsmas, ko varētu attiecināt uz šo pilsētu un marsiešu izjūtām — ja vēl palicis kāds, kurš spētu just. Šo dzejoli varētu būt sacerējis pēdējais marsiešu dzejnieks.

Vīri stāvēja kā sastinguši un viņu ēnas — tāpat.

— Kas tas par dzejoli, Spender? — kapteinis jautāja.

Spenders pamīņājās, pielika roku pie pieres, cenzdamies atcerēties, mirkli piemiedza acis un tad rāmā, klusinātā balsī sāka skandēt dzeju. Vīri uzmanīgi klausījās.

Ceļi mums vairs kopā nenāks,
Vēla nakts kad zemi segs,
Lai gan mīlēs sirds kā senāk,
Lai gan mēness spoži degs.

Pilsēta dusēja — pelnu pelēka, diža un nekustīga. Vīru sejas bija pievērstas mēnešiem.

Zobens savu maksti plēš,
Sirdij krūtis šauras tiek —

Dvēsles karsto elpu dzēš,
Mīlestībai rimties liek.
Lai gan nakts ir mīlai dota
Un lai diena nāk cik drīz,
Mēness gaisma sudrabotā
Mūs vairs kopā nevedīs. [2]

Zemieši klusēdami stāvēja pilsētas centrā. Nakts bija skaidra. Visapkārt — ne skaņas, izņemot vēja zuzēšanu. Zem viņu kājām pletās flīzēm klāts laukums, kurā bija izveidoti seno dzīvnieku un cilvēku attēli. Viņi sāka tos aplūkot.

Bigss atraugājās. Viņa skatiens kļuva blāvs. Viņš aizlika mutei priekšā rokas, sāka rīstīties, viebties un locīties, biezs šķidrums sakāpa viņam mutē un, ar šalti izraudamies ārā, apšļāca mozaīku zīmējumus. Tā tas atkārtojās divi lāgi. Spirgto gaisu sagandēja pretīga, skāņa smaka.

Neviens nepakustējās, lai Bigsam palīdzētu. Viņš turpināja vemt.

Spenders brīdi pavērās viņā, tad apcirtās un viens pats devās prom pa mēness gaismas apmirdzēto aleju. Un ne reizi neatskatījās uz saviem biedriem.

Viņi likās gulēt ap četriem no rīta, izstiepās uz segām un aizvēra acis, elpodami rāmo gaisu. Kapteinis Vailders palika sēdam pie ugunskura un meta tajā sīkus sprungulīšus.

Pēc pāris stundām Maklūrs atvēra acis.

— Kādēļ jūs neguļat, ser?

— Gaidu Spenderu. — Kapteinis vāri pasmaidīja.

Maklūrs mirkli padomāja. — Šaubos, ser, vai viņš vispār atgriezīsies. Nezinu kādēļ, bet man šķiet, ka viņš nekad vairs nenāks atpakaļ.

Maklūrs pagriezās uz otriem sāniem. Ugunskurs sprakšķēdams uzdzirkstīja un nodzisa.

Pagāja nedēļa, taču Spenders neatgriezās. Kapteinis izsūtīja pēc viņa vairākas izlūku grupas, bet tās atgriezās ar ziņojumu, ka no Spendera neesot ne vēsts. — Kad apniks mētāties, pārradīsies pats. Viņš no laika gala bijis īgņa, — vīri mēļoja. — Nu, jods ar viņu!

Kapteinis klusēja, tikai ierakstīja ziņojumu kuģa žurnālā.

Kādu rītu, — tā varēja būt pirmdiena, otrdiena vai jebkura cita diena uz Marsa, — Bigss sēdēja kanāla malā un, pagriezis seju pret sauli, kūļāja kājas vēsajā ūdenī.

Gar piekrasti tuvojās kāds vīrs. Bigsam uzgula viņa ēna. Tas pacēla acis.

— Nolādēts! — Bigss izsaucās.

— Es esmu pēdējais marsietis, — vīrs noteica un izvilka pistoli.

— Ko tu muldi! — Bigss izgrūda.

— Es tūlīt tevi nošaušu.

— Izbeidz! Kas tie par jokiem, Spender?

— Celies augšā un mirsti kā vīrs.

— Dieva dēļ, liec pistoli nost!

Spenders nospieda gaili tikai vienu reizi.

Bigss sakņupa uz kanāla malas, tad sazvēlās uz priekšu un iekrita ūdenī. Šāviens nebija skaļāks par čukstu. Līķis, viegli šūpodamies, grima mierīgi plūstošajos viļņos. Ūdens dobji noburbuļoja, tad viss apklusa,

Spenders iebāza pistoli maksti un nedzirdamiem soļiem devās tālāk. Pie Marsa debesīm spīdēja saule. Viņš juta, ka tās stari kveldē rokas un glāsta saspringto seju. Spenders nepaātrināja soļus un atgriezās nometnē tā, it kā pa šo laiku nekas nebūtu noticis: vienīgā atšķirība, ka tagad bija diena. Viņš pienāca pie raķetes, kur zem pavāra uzslietās nojumes vairāki vīri ieturēja tikko pagatavotās brokastis.

— Redz, kur mūsu Vientuļnieks! — kāds iesaucās.

— Hallo, Spender! Ilgi neredzēts!

Četri pie galda sēdošie vīri raudzījās Spen- derā, kurš klusēdams vēroja viņus.

— Ak tad būsi izošņājis tās nolādētās drupas, — pavārs nosmējās, maisīdams bļodā kaut kādu melnu virumu. — Kā suns, kas ticis pie kaulu kaudzes.

— Iespējams, — Spenders atbildēja. —• Man tur bija šis tas jānoskaidro. Ko jūs teiktu, ja es jums sacītu, ka esmu redzējis klīstam apkārt dzīvu marsieti?

Visi četri atbīdīja dakšiņas sāņus.

— Marsieti? Kur?

— Nav svarīgi. Atļaujiet jums uzdot vienu jautājumu. Kā jūs justos marsieša vietā, ja jūsu zemē ierastos cilvēki un sāktu to izpostīt?

— Man tas gluži skaidrs, — Čeroki atbildēja. — Manās dzīslās rit čerokiešu cilts asinis. Vectēvs man daudz stāstīja par Oklahomu. Ja kāds marsietis vel dzīvs, jutu viņam līdzi.

— Bet pārējie? — Spenders piesardzīgi apvaicāj ās.

Neviens neatbildēja. Viņu klusēšana runāja pati par sevi. Grāb, ko vari, pievāc, ko atrodi, un, ja otrs pagriež tev vaigu, gāz, cik spēka, un tā tālāk…

— Nu, tad dzirdiet, — Spenders atsāka, — es patiešām sastapu marsieti.

Vīri neticīgi blenza viņā.

— Vienā no izmirušajām pilsētām. Es ir necerēju viņu sastapt. Pat nedomāju kādu meklēt. Nezinu, kā viņš tur gadījās. Apmēram nedēļu es dzīvoju ielejā kādā nelielā pilsētiņā, pētīju senās grāmatas un studēju marsiešu mākslas darbus. Un reiz tur parādījās šis

marsietis. Mirkli pastāvēja un nozuda. Pēc tam pāris dienu vairs nebija manāms. Cenzdamies atšifrēt senos rakstus, es biju iegrimis lasīšanā, kad viņš atgriezās, ar katru reizi panākdamies gabaliņu tuvāk, līdz kādu dienu, kad beidzot biju apguvis marsiešu valodu, — tas ir apbrīnojami viegli, jo šeit palīdz piktogrammas, — marsietis pienāca pie manis un sacīja: «Dodiet man savus zābakus.» — Es atdevu viņam zābakus, bet viņš turpināja: «Dodiet man savu formas tērpu un visu, kas pie tā pieder.» — Atdevu arī to, bet viņš neatlaidās: «Dodiet man savu pistoli,» — un es paklausīju. Tad viņš aicināja: «Nāciet man līdzi un paskatieties, kas

tagad notiks.» — Un devas lejā uz nometni, un te nu viņš stāv.

— Neredzu neviena marsieša, — Čeroki noteica.

— 2ēl.

Spenders izvilka pistoli. Ta maigi iedzink- stējās. Pirmā lode ķēra vīru pa kreisi, otrā un trešā — tos, kas sēdēja pa labi un galda vidū. Pavārs, kas no ugunskura šausmās pavērās atpakaļ, tika notriekts ar ceturto. Viņš atkrita atmuguriski uz kvēlojošajām oglēm un palika tur guļam, līdz apģērbs sāka gruzdēt.

Saulē laistījās raķete. Trīs vīri sēdēja, nekustīgi atbalstījušies pret galda malu, kamēr viņu priekšā dzisa azaids. Neskartais Čeroki bija piemeties gabaliņu nostāk un ar trulu neizpratni raudzījās Spenderā.

— Vari nākt man līdzi, — Spenders sacīja.

Čeroki neatbildēja.

— Domāju, mēs sapratīsimies. — Spenders gaidīja.

Beidzot Čeroki atguva valodu. — Tu viņus nogalināji, — viņš izmocīja, tikko uzdrīkstēdamies paskatīties uz nošautajiem.

— Viņi to pelnījuši.

— Tu esi zaudējis prātu!

— Iespējams. Bet tu vari nākt man līdzi.

— Tev līdzi, — kādēļ? — Čeroki bāls kā līķis, asarām acīs izsaucās. — Vācies, pa- zūdi!

Spendera seja saspringa. — Domāju, ka vismaz tu mani sapratīsi.

— Vācies! — Čeroki sniedzās pēc sāvaš pistoles,

Spenders izšāva vēl vienu reizi. Čeroki saļima.

Tagad sagrīļojās Spenders. Viņš pārvilka plaukstu pār nosvīdušo seju. Tad paskatījās uz raķeti un pēkšņi sāka drebēt. Fiziskā reakcija bija tik stipra, ka gandrīz notrieca viņu no kājām. Spendera seja pārvērtās, it kā viņš būtu atmodies no hipnozes, no ļauna sapņa. Viņš apsēdās, cenzdamies apvaldīt trīsas.

«Saņemies, saņemies!» Spenders pavēlēja savam ķermenim. Katra viņa miesas šūna drudžaini drebēja. «Saņemies!» Piespiedis ķermeni pakļauties savai dzelžainajai gribai, viņš pārvarēja drebuļus. Viņa rokas atkal mierīgi gulēja uz nekustīgajiem ceļgaliem.

Spenders piecēlās un rūpīgi piesprādzēja pārtikas somu uz

muguras. īsu acumirkli roka atkal iedrebējās, bet viņš bargi pavēlēja: «Nē!», un trīsas aprima. Tad stīviem soļiem viens pats devās projām, nozuzdams starp iesārtajiem, saules nokveldētajiem pakalniem.

Dedzinošā saule cēlās arvien augstāk. Pēc stundas kapteinis kāpa lejā no raķetes, lai pabrokastotu. Viņš jau dzīrās sasveicināties ar četriem vīriem, kuri sēdēja pie galda, taču aprāvās, samanīdams gaisā pistoles dūmu smaku. Tad viņš ieraudzīja, ka pavārs guļ augšpēdus, šķērsām pāri ugunskuram. Bet četri kosmonauti sakņupuši ap galdu, uz kura dzisa azaids.

Pēc brīža lejā kāpa arī Parkhils ar diviem biedriem. Kapteinis stāvēja viņiem ceļā, nespēdams novērst skatienu no klusējošajiem, dīvaini sakumpušaj iem stāviem.

— Sasaukt vīrus — visu komandu! — viņš pavēlēja.

Parkhils aizdrāzās gar kanāla malu.

Kapteinis papurināja Ceroki aiz pleca. Tas lēni saļima un novēlās no krēsla. Saule apmirdzēja Čeroki īso «ezīti» un paplatos vaigu kaulus.

Komandas locekļi bija klāt.

— Kura nav?

— Tā paša Spendera, ser. Bigsu mēs atradām kanālā.

— Spenders …

Kapteinis paraudzījās uz kalniem, kas slējās pret dzidrajām debesīm. Viņa mute bija atņirgta drāmā grimasē un zobi zibēja saulē.

— Nolādēts, — kapteinis gurdi noteica. — Vai viņš nevarēja nākt un parunāties ar mani?

— Es gan būtu zinājis, kā ar viņu runāt! — acīm zvērojot naidā, rēca Parkhils. — Sašķaidītu viņa idiotisko smadzeņu podu, — lūk, ko es izdarītu, goda vārds!

Kapteinis Vailders pamāja diviem komandas locekļiem. — Atnesiet lāpstas, — viņš noteica.

Rokot bija neciešami karsts. No izžuvušās jūras pūta svelmains vējš, dzīdams vīriem smiltis sejā, kamēr kapteinis šķīra un lasīja bībeli. Kad viņš beidza, kāds sāka bērt uz ievīstītajiem ķermeņiem lēni plūstošās smiltis.

Pēc tam visi atgriezās pie raķetes, pārbaudīja ieročus, piesēja pie jostām prāvus granātu saišķus un izmēģināja, vai pistoles viegli izraujamas no makstīm. Katram bija iedalīts noteikts kalnu sektors. Kapteinis deva rīkojumus, nepaceldams balsi, gurdeni nolaidis rokas gar sāniem.

— Ejam, — viņš sacīja.

Spenders redzēja, ka ielejā gan te, gan tur uzvijas sīkas putekļu vērpetes, un saprata, ka sākusies organizēta vajāšana. Viņš atbīdīja sāņus glezno sudraba grāmatu, kuru lasīja, ērti atlaidies uz plakana akmens. Grāmatas lapas bija plānas kā zīdpapīrs, no vistīrākā sudraba,

ar zīmētiem burtiem melnā un zelta krāsā. Tas bija vismaz desmit tūkstoš gadus vecs filozofisks apcerējums, ko viņš bija atradis kādā villā Marsa ielejas pilsētā. 2ēl, ka jāpārtrauc lasīšana!

Mirkli viņam prātā pazibēja doma: «Vai vērts pretoties? Sēdēšu un lasīšu, kamēr viņi atnāks un nošaus mani.»

No rīta, kad viņš bija nogalinājis tos sešus, viņu pārņēma truls stingums, vēlāk pretīgums, bet tagad — dīvains miers. Taču arī tas pagaisa, jo, redzot putekļus, kas vērpās vajātāju pēdās, viņā atkal auga sašutums un naids.

Viņš iedzēra no blašķes malku vēsa ūdens. Tad piecēlās, izstaipījās, nožāvājās un ieklausījās apkārtējās ielejas brīnišķīgajā klusumā. Cik lieliski būtu, ja viņš līdz ar dažiem tuviem cilvēkiem no Zemes varētu šeit apmesties un nodzīvot mūžu bez trokšņa un steigas…

Spenders devās uz priekšu ar grāmatu vienā, uzvilktu pistoli otrā rokā. Nonācis pie straujas, oļainas kalnu upītes, viņš uz kāda akmens izģērbās un ienira uz brīdi atvēsināties. Bez steigas izpeldējās, apģērbās un atkal paņēma pistoli.

Pirmie šāvieni nosprakšķēja ap trijiem pēc pusdienas. Ap šo laiku Spenders atradās augstu kalnos. Viņa vajātājiem aiz muguras jau bija palikušas trīs nelielas kalnu pilsētiņas. Augstāk par tām, izsētas kā oļi straut- malās vai zaļumu ieskautos nostūros, kurus dzīves vietām bija izraudzījušies marsiešu senči, vīdēja greznas villas ar flīžu baseiniem, bibliotēkām un dārziem, kuros urdza strūklakas. Spenders pusstundu kavējās, peldēdamies ar lietus ūdeni pielijušā baseinā un gaidīdams sekotāju tuvošanos.

Lodes nospindza, tiklīdz viņš atstāja nelielo ciematu. Soļus divdesmit viņam aiz muguras gaisā uzšāvās flīžu skambas. Viņš sāka skriet, aizslēpās aiz klinšu bluķiem, pagriezās atpakaļ un ar pirmo šāvienu noguldīja vienu vīru.

Spenders zināja, ka tie viņu apies. Ielenks no visām pusēm arvien ciešākā lokā un nogalinās. Brīnums, kādēļ tie nelaiž darbā granātas? Kapteinim jāpasaka tikai viens vārds, lai tās lidotu.

«Acīmredzot esmu par smalku, lai mani sašķaidītu gabalos,» Spenders nodomāja. «Tādēļ kapteinis vilcinās. Viņš negrib manī redzēt vairāk par vienu caurumu. Vai tas nav dīvaini? Viņš grib, lai viss tiktu tīri nostrādāts. Bez izgāztām iekšām. Kādēļ? Tādēļ, ka viņš mani saprot. Un šī iemesla dēļ riskē ar savu brašo zēnu dzīvībām, lai tikai ielaistu man lodi tieši pierē. Vai tā nav?»

Deviņi, desmit šāvieni nogranda cits aiz cita. Pajuka klinšu šķembas. Spenders mierīgi atšaudījās, reizēm ieskatīdamies sudraba grāmatā, ko turēja kreisajā rokā.

Kapteinis ar šauteni rokās izlēca no paslēptuves tveicīgajā dienas gaismā. Spenders notēmējis virzīja pistoles stobru tam līdzi, tomēr

nešāva. Viņš izvēlējās citu mērķi un sašķaidīja akmens smaili, aiz kuras slēpās Vaitijs; tas nikni nolamājās.

Pēkšņi kapteinis izslējās. Viņam rokā plīvoja balts mutautiņš. Viņš kaut. ko uzsauca savējiem un, nolicis šauteni, kāpa augšā. Spenders nogaidīja, tad piecēlās, turēdams pistoli šaušanas gatavībā.

Kapteinis pienāca pie Spendera un, nepacēlis acis, apsēdās uz saulē sakarsuša akmens. Tad iebāza roku blūzes krūšu kabatā. Spenders ciešāk satvēra pistoli.

— Uzsmēķēsim, — kapteinis piedāvāja.

— Pateicos. — Spenders paņēma vienu cigareti.

— Uguni ari?

— Tā man ir pašam.

Viņi klusēdami ievilka pāris dūmu.

— Pamatīgs karstums, — kapteinis iesāka.

— Jā.

— Un jus te jutāties labi?

— Var iztikt.

— Cik ilgi domājat noturēties?

— Kamēr noguldīšu duci vīru.

— Kādēļ jūs šorīt nenošāvāt mūs visus, kad jums bija izdevība? It nekas jums nestāvēja ceļā.

— Zinu. Bet man sametās nelabi. Ja cilvēks kaut ko ārkārtīgi vēlas, viņš sāk sev melot. Mēģina sev iegalvot, ka vienīgi viņam ir taisnība, bet pārējie kļūdās. Kad biju nošāvis šos vīrus, es pēkšņi sapratu, ka viņi ir muļķi un es velti esmu viņus nogalinājis. Bet bija jau par vēlu. Es nespēju to turpināt, tādēļ devos kalnos, lai vēlreiz mēģinātu sev samelot, uzkurināt sevī naidu un sašutumu.

— Un tas ir izdevies?

— Tā, puslīdz.

Kapteinis sāka pētīt savu cigareti. — Kādēļ jūs to darāt?

Spenders mierīgi nolika pistoli zemē.

— Tādēļ, ka marsiešiem ir bijusi tik augsta kultūra, par kādu mēs varam tikai sapņot. Viņi apstājušies tur, kur mums vajadzēja apstāties pirms gadiem simts. Esmu

izstaigājis šīs pilsētas, izpratis šos ļaudis un lepotos, ja varētu tos saukt par saviem senčiem.

— Jā, šī viņiem bijusi skaista pilsēta. — Kapteinis norādīja uz vienu no agrāk apdzīvotajām vietām.

— Ne jau par to vien ir runa. Viņu pilsētas, protams, ir lieliskas. Viņi pratuši mākslu sakausēt ar dzīvi. Amerikāņiem tas nekad nav izdevies. Mums māksla nobīdīta bēniņos, pamuļķā dēla istabelē. Mēs to baudām, tā sakot, svētdienas devās, bieži vien atšķaidītu ar reliģiju. Bet marsieši turējuši godā gan mākslu, gan reliģiju, gan daudz ko citu.

— Domājat, ka viņi izpratuši dzīves jēgu?

— Esmu vairāk nekā pārliecināts.

— Un tādēļ jūs sākāt apšaut savus biedrus . ..

— Kad es vēl biju knēvelis, vecāki reiz mani paņēmi līdzi uz Mehiko. Nekad neaizmirsīšu, cik tēvs tur bija skaļš un augstprātīgs. Māte nevarēja ciest meksikāņus melnās ādas un ne visai teicamās tīrības dēļ. Arī māsa uzgrieza tiem muguru. Vienīgi man tie šķita patīkami un sirsnīgi ļaudis. Skaidri zinu, ka arī tagad, nonākuši uz Marsa, mans tēvs un māte izturētos tāpat. Vidusmēra amerikānis rauc degunu par visu neparasto. Nav Čikāgas marka, tātad neder! Smieklīgi. Ak dievs, cik idiotiski! Bez tam vēl — karš! Jūs dzirdējāt kongresmenu runas pirms mūsu izlidošanas. Ja ekspedīcija izdosies, uz Marsa iekārtos trīs atomenerģijas centrus un atombumbu bāzes. Tātad Marsu iznīcinās, viss šis skaistums ies bojā. Kā jūs justos, ja piedzērušies marsieši novemtu Baltā nama grīdu?

Kapteinis klusēdams klausījās.

Spenders turpināja: — Un kur tad vēl lielais bizness. Kalnrūpniecības un tūrisma dižvīri! Vai atceraties, kas notika ar Meksiku, kad no Spānijas tur ieradās Kortess ar savu jauko kompāniju? Šie alkatīgie, paštaisnie fanātiķi taču sagrāva visu civilizāciju! Vēsture Kortesam to nepiedos.

— Jūs pats šodien neesat rīkojies visai humāni, — kapteinis iebilda.

— Kas cits man atlika? Jūs pārliecināt? Es taču esmu viens, — viens pats pret visu šo zemisko, rijīgo miljonu masu uz Zemes. Cilvēki sāks mest šeit savas drausmīgās atombumbas, sāks kauties par jaunām kara bāzēm uz Marsa. Nepietiek ar to, ka viņi izpostījuši mūsu planētu, vajag arī citiem visu sagraut un sagandēt. Stulbie pļāpukules un lielībnieki! Šeit kalnos es pēkšņi jutos brīvs ne vien no viņu tā dēvētās kultūras, bet arī no viņu ētikas un paražām. Nospriedu, ka viņu likumi uz mani neattiecas. Atliek tikai nogalināt jūs visus un dzīvot pēc sava prāta.

— Tomēr neizdevās, — kapteinis noteica.

— Nē. Kad pie brokastu galda es nošāvu tos piecus vīrus, tad sapratu, ka neesmu vēl pilnīgi atjaunojies, neesmu kļuvis par īstu marsieti. Nav tik viegli atbrīvoties no visa, ko tevī ieaudzinājusi Zeme. Bet nu es vairs nešaubos. Es jūs visus nogalināšu. Tas novilcinās nākamo ekspedīciju uz Marsu vismaz par gadiem pieciem. Bez raķetes, ar kuru atlidojām, citas mums pagaidām nav. Cilvēki uz Zemes gaidīs gadu vai divus, bet, nesaņēmuši no mums nekādu ziņu, ar lielām bažām sāks būvēt jaunu raķeti. Tas prasīs divreiz ilgāku laiku, jo būs jāveic simtiem papildu •eksperimentu, lai nodrošinātos pret jaunām neveiksmēm.

— Pareizi.

— Turpretim, ja jūs atgrieztos ar labām ziņām, tas tikai

paātrinātu uzbrukumu Marsam. Ja dievs dos, es nodzīvošu līdz gadiem sešdesmit. Sagaidīšu katru ekspedīciju, kas šeit ieradīsies. Raķetes izlidos ne biežāk kā reizi gadā, pie tam pa vienai, un ekipāžā nebūs vairāk par divdesmit vīriem. Es viņus laipni sagaidīšu un izskaidrošu, ka mūsu raķete eksplodējusi, — šonedēļ pat to uzspridzināšu, tiklīdz būšu ticis galā ar jums, — bet pēc tam viņus nogalināšu., visus līdz pēdējam vīram. Tā vēl pusgadsimtu Marss paliks neskarts. Varbūt ar laiku cilvēki pārtrauks izmēģinājumus. Atceraties, ka viņi pārtrauca būvēt cepelīnus, kad tie pastāvīgi aizdegās un krita zemē?

— Jūs esat visu pamatīgi apsvēris, — kapteinis atzina.

— Protams.

— Un tomēr — mūsu ir vairāk. Pēc stundas jūs būsiet ielenkts. Pēc stundas jūs būsiet nošauts.

— Šeit ir vairākas pazemes alas un slēptuve, kuru jums nekad neatrast. Es atkāpšos un apmetīšos uz pāris nedēļām tur. Jūsu modrība atslābs. Un tad es atgriezīšos un apšaušu jūs visus pēc kārtas.

Kapteinis pamāja. — Pastāstiet man par marsiešu civilizāciju, — viņš ierosināja, norādīdams uz kalnu pilsētiņu pusi.

— Marsieši prata dzīvot saskaņā ar dabu, atbilstoši tās likumiem. Necentās par katru cenu uzcelt sienu starp cilvēku un dzīvnieku. Šo kļūdu izdarījām mēs, kad parādījās Darvins. Toreiz mēs jūsmīgi apkampām viņu līdz ar Haksliju un Freidu. Bet tad attapāmies, ka Darvins nesader ar mūsu reliģiju. Vismaz mums tā šķita. Mēs bijām galīgi nejēgas. Un centāmies šos vīrus sabāzt vienā maisā. Bet tie neļāvās. Tad mēs visidiotiskākajā veidā sākām graut reliģiju. Tas mums tiešām izdevās. Mēs pazaudējām ticību un sākām lauzīt galvu par dzīves jēgu. Ja māksla ir tikai neapmierinātu kaislību izpausme, bet reliģija — pašapmāns, kādēļ tad mēs dzīvojam? Ticība deva atbildi uz visu. Bet. līdz ar Freidu un Darvinu tā izkūpēja kā dūmi. Un mēs pazaudējām pamatu zem kājām.

— Un marsiešiem šis pamats ir bijis? — kapteinis apvaicājās.

— Jā. Viņi pratuši savienot zinātni ar reliģiju, lai tās viena otru nevis noliegtu, bet gan papildinātu.

— Tā ir utopija.

— Nevis utopija, bet īstenība. Gribētu jums parādīt, kā marsiešiem tas izdevies.

— Vīri mani lejā gaida.

— Pēc pusstundas būsim atpakaļ. Pasakiet to viņiem, ser.

Kapteinis brīdi vilcinājās, tad piecēlās un skaļā balsī nodeva pavēli pakalnā gulošajiem vīriem.

Spenders aizveda viņu uz nelielu ciematu, kas bija celts no brīnišķa, cēla marmora. Tur viņi ieraudzīja milzīgas frīzes ar lieliskiem zvēru attēliem, baltiem, kaķiem līdzīgiem radījumiem un dzelteniem saules simboliem, kā arī vēršiem līdzīgu dzīvnieku statujas, sieviešu

un vīriešu, un neparasti lielu, dižciltīgu suņu skulptūras.

— Re, kur pierādījums, kaptein.

— Nesaprotu.

— Marsieši atklājuši dzīvnieku dzīves noslēpumu. Dzīvnieki nevaicā pēc dzīves jēgas. Tie dzīvo. Jo dzīves jēga ir pati dzīve — prieks un bauda, ko tā sniedz katram no mums. Paraugieties uz šīm skulptūrām: visur simboliski dzīvnieku attēli.

— Atgādina pagānu kultu.

— Gluži otrādi, — tie ir dieva, tie ir dzīves simboli. Arī marsieši reiz pārāk krasi norobežojušies no dzīvniekiem. Bet tad viņi sapratuši: lai neaizietu bojā, jāpārstāj jautāt, kur ir dzīves jēga. Dzīve pati ir atbilde. Dzīve — tā ir dzīvības nodošana tālāk, cenšanās nodzīvot iespējami skaistāku, pilnskanīgāku mūžu. Marsieši saprata, ka uzdevuši sev jautājumu «Kādēļ vērts dzīvot?» izmisuma pilnā kara periodā, kad atbildi nebija iespējams rast. Bet, kad civilizācija, izbeidzot karus, atguva mieru un garīgo līdzsvaru, arī tad šis jautājums izrādījās bezjēdzīgs, tikai no cita viedokļa. Dzīve bija pārāk skaista, lai tam vēl būtu vajadzīgi kādi pierādījumi.

— Izklausās, ka marsieši bijuši diezgan naivi.

— Vienīgi tad, kad šī naivitāte attaisnojās. Viņi necentās par katru cenu visu sagraut, visu apspiest. Viņi prata apvienot reliģiju, zinātni un mākslu, jo zinātne jau galu galā nav nekas cits kā mums neizprotamu brīnumu pētīšana, bet māksla — šo brīnumu atveidojums. Viņi nepieļāva, ka zinātne sagrautu estētikas un skaistuma ideālus. Viņiem bija mēra izjūta. Zemietis spriestu šādi: «Šinī gleznā krāsas kā tādas nav. Zinātne var pierādīt, ka krāsa ir tikai īpašs molekulu sakārtojums vielā, kura atstaro gaismu. Tātad krāsas nav šo attēloto priekšmetu būtiska sastāvdaļa.» Marsietis, kurš bijis nesalīdzināmi gudrāks, sacītu: «Cik jauka glezna! To radījis iedvesmas pārņemts mākslinieks — viņa rokas un prāts. Bet gleznas ideja un krāsas smeltas no dzīves. Lielisks darbs.»

Iestājās klusums. Kapteinis ieinteresēts vēroja pievakares saules gaismā dusošo marmora pilsētiņu.

— Labprāt šeit dzīvotu, — viņš izmeta.

— Ja vēlaties — lūdzu.

— Kāpēc tieši es?

— Vai kāds no jūsējiem jebkad spētu izprast šo pasauli? Viņi ir profesionāli ciniķi, kurus nekas neizārstēs. Kādēļ jums doties viņiem līdzi atpakaļ uz Zemi? Lai tur neatpaliktu no kaut kāda Džonsa? Lai nopirktu sev tādu pašu helikopteru kā Smits? Lai klausītos mūziku nevis ar sirdi, bet ar piezīmju bloku? Šeit kādā pagalmiņā man izdevās atrast marsiešu mūzikas lenti, kas ierakstīta vismaz pirms piecdesmit tūkstošiem gadu. Tā skan vēl tagad. LIz Zemes jums šādu mūziku nedzirdēt. Palieciet un klausieties. Šeit ir arī grāmatas. Es tās lasu jau

diezgan brīvi. Arī jūs iemācītos.

— Izklausās diezgan vilinoši, Spender.

— Tomēr nepaliksiet?

— Nē. Bet paldies par uzaicinājumu.

— Acīmredzot turpināsiet mani vajāt. Vajadzēs jūs visus nogalināt.

— Jūs esat optimists.

— Man ir par ko cīnīties un kā dēļ dzīvot, tālab es jūs spēšu pieveikt. Man radusies, tā sakot, pašam sava reliģija. Mācos atkal brīvi elpot. Gulēt piesaulē un līdz ar iedegumu uzsūkt sevī saules spēku. Klausīties mūziku un lasīt grāmatas. Bet ko dod jūsu civilizācija?

Kapteinis pamīņājās no vienas kājas uz otru. Tad pakratīja galvu. — 2ēl, ka tā iznācis. Man ir ļoti nepatīkami.

— Man arī. Bet nu, šķiet, laiks vest jās atpakaļ, lai varat sākt uzbrukumu.

— Laikam gan.

— Jus, kaptein, es nenogalināšu. Kad viss beigsies, jūs būsiet dzīvs.

— Ko?

— Jau paša sakuma es nolēmu jus saudzēt.

— Ak tā …

— Es glābšu jūs no visiem pārejiem. Kad tie būs nošauti, jūs varbūt pārdomāsiet.

— Nē, — kapteinis noteica. — Manās dzīslās ir pārāk daudz Zemes asiņu. Nevaru iet kopā ar jums.

— Pat ja jums būtu iespēja palikt, šeit?

— Jā, dīvaini, bet arī tad. Kādēļ — nevaru pateikt. Nekad neesmu mēģinājis izprast. Nu, lūk, esam arī klāt.

Viņi bija atgriezušies satikšanās vietā.

— Nāciet labprātīgi man līdzi, Spender. Otrreiz es neaicināšu.

— Pateicos, neiešu. — Spenders sniedza roku atvadām. — Man ir kāds lūgums. Ja jūs uzvarēsiet, izdariet man pakalpojumu. Mēģiniet, cik iespējams, novilcināt šīs planētas izpostīšanu — vismaz par gadiem piecdesmit, kamēr arheologi paveic savu. Vai apsolāt?

— Labi.

— Un vēl kas: ja tas kādam var sniegt mierinājumu, uzskatiet mani par neglābjamu psihopātu, kurš kādā tveicīgā vasaras dienā sajuka prātā un nekad vairs neatlaba. Tā jums būs vieglāk.

— Es padomāšu. Palieciet sveiks, Spender. Lai dievs jums palīdz.

— Jūs esat dīvains cilvēks, — Spenders noteica, kad kapteinis devās lejā pa taciņu pretī svelmainajam vējam.

Kapteinis atgriezās pie saviem noputējušajiem vīriem, kuri

gandrīz vairs necerēja viņu sagaidīt. Viņš smagi elpoja, nespēdams novērst acis no saules.

— Dodiet kaut ko dzeramu, — kapteinis izmeta. Viņš juta, ka rokās tam iespiež vēsu pudeli. — Pateicos. — Viņš dzēra. Tad noslaucīja lūpas.

— Un nu sāksim, — viņš atguvies noteica.

— Esiet uzmanīgi. Laika mums ir pietiekami. Negribu vairs zaudēt nevienu vīru. Jums vajadzēs viņu nonāvēt. Lejā nākt viņš atsakās. Bet mēģiniet viņu nogalināt ar vienu šāvienu. Nesakropļojiet bez vajadzības. Un nevelciet garumā.

— Sašķaidīšu viņa nolādēto smadzeņu podu, — Sems Parkhils šņāca.

— Nē, tēmēt krūtīs, — kapteinis sacīja. Viņš skaidri redzēja Spendera nosvērto, apņēmības pilno seju.

— Sašķaidīšu gabalos, — Parkhils atkārtoja.

Kapteinis pasvieda viņam atpakaļ pudeli.

— Dzirdējāt pavēli? Jāšauj krūtīs. Parkhils kaut ko noburkšķēja.

— Ejam, — kapteinis noteica.

Viņi vēlreiz izklīda: soļoja, skrēja un, atkal palēninot gaitu, devās augšā pa saulaino

nogāzi ar drēgnām alām, kas smaržoja pēc sūnām, un klajiem laukumiem, kur smaržoja pēc saules un sakarsušiem akmeņiem.

«Cik grūti izlikties gudram, ja tu tāds neesi un negribi būt,» kapteinis prātoja. «Ložņāt uz vēdera, kalt aplenkuma plānus un lepoties ar savu viltību. Es ienīstu šo domu, ka rīkojos pareizi, ja nebūt neesmu par to pārliecināts. Kas mēs galu galā esam? Vairākums? Un ar to viss jau būtu izšķirts? Vai vairākumam vienmēr taisnība? Vai tas nekad, nemūžam, ne mirkli nav kļūdījies? Ne reizi desmit miljonos gadu? Kas ir šis vairākums un tie, kas pie tā pieder? Ko gan tie domā, kādēļ tādi kļuvuši, vai tiešām tie nekad nemainīsies, un kāda velna pēc es pats esmu sapinies ar šo sasodīto vairākumu? Nejēdzīga sajūta. Vai tā ir klaustrofobija, bailes no pūļa, vai arī manī ierunājies veselais saprāts? Vai var būt, ka vienam cilvēkam ir taisnība, ja visa pasaule pārliecināta par pretējo? Taču labāk nedomāt par to. Daudz vienkāršāk ir līst uz vēdera, tēmēt un šaut. Tā, nu tad — aiziet

Vīri skrēja, gūlās un atkal skrēja, ik pa laikam nokrizdami aiz kāda ēnaina slēpņa, kur, vārstīdami mutes, smagi elsa, jo gaiss bija retināts un skrienot varēja vai noslāpt. Trūka skābekļa, tādēļ brīžiem, kad acīs viss satumsa, tie gārgdami pieplaka pie zemes un alkatīgi rija šo gaisu, no kura tikpat nevarēja atdzerties, tad, sakoduši zobus, atkal rausās kājās un tvēra ieročus, lai ar šāvienu dārdiem saārdītu retināto gaisu, grautu vasarīgā novakara mieru.

Spenders palika, kur bijis, pa reizei atšaudīdamies.

— Tūlīt izšķaidīšu viņa nolādētās smadzenes! — Parkhils rēca,

skriedams augšā pa nogāzi.

Kapteinis notēmēja uz Semu Parkhilu. Tad nolaida ieroci, šausmās nespēdams novērst no tā acis. «Ko jūs darāt?» viņš it kā apsauca savu slābano roku un pistoli.

Viņš tik tikko nebija iešāvis Parkhilam mugurā.

— Dievs, stāvi man klāt.

Viņš redzēja, ka Parkhils, paskrējis vēl labu gabalu, nokrīt kādā aizsegā.

Skrejošo vīru ķēde ielenca Spenderu, un loks kļuva arvien ciešāks. Spenders gulēja kalna galā aiz diviem akmens bluķiem, nespēkā vārstīdams muti aiz skābekļa trūkuma, un zem padusēm tam bija lieli, tumši sviedru plankumi. Kapteinis skaidri saskatīja abus bluķus. Starp tiem atradās collas četras liela sprauga, caur kuru varēja iešaut Spendera krūtīs.

— Ē, tu! — Parkhils kliedza. — Te ir lode tavam paurim!

Kapteinis Vailders nogaidīja. «Bēdz taču, Spender,» viņš to it kā mudināja. «Paslēpies, kā biji nodomājis. Pēc pāris minūtēm jau būs par vēlu. Paslēpies un vēlāk nāc atpakaļ. Nu, ej! Tu taču teici, ka tā darīšot. Noslēpies savos tuneļos, kur var dzīvot mēnešiem un gadiem ilgi, gulēt un lasīt brīnišķīgās grāmatas un peldēties tempļu baseinos. Bēdz taču, cilvēk mīļais, kamēr vēl laiks.»

Spenders nekustējās.

«Kas gan ar viņu noticis?» kapteinis brīnījās.

Viņš pacēla pistoli. Viņš vēroja, kā no slēpņa uz slēpni pārskrien viņa vīri. Tad paraudzījās uz mazās, spodrās Marsa pilsētiņas torņiem, kas it kā izgrieztas šaha figūras dusēja pievakares saulē. Viņš paskatījās uz abiem akmens bluķiem un spraugu, kas atsedza Spendera krūtis.

Parkhils, rēkdams atriebības kārē, pielādēja šauteni.

— Nē, Parkhil, — kapteinis viņu apsauca.

— Ne jūs. Ne arī kāds cits. Neviens no jums. Es pats. — Viņš pacēla pistoli un notēmēja.

«Vai vēlāk mani nemocīs sirdsapziņa?» viņš prātoja. «Vai ir pareizi, ka tieši es to uzņemos? Jā, protams. Es zinu, ko daru un kādēļ tā rīkojos, un tā ir pareizi, jo uzskatu, ka jāšauj tieši man. Kaut es ar savu dzīvi spētu to apliecināt.»

Viņš pamāja ar galvu Spenderam.

— Bēdz! — viņš skaļi čukstēja, bet neviens to nedzirdēja. — Dodu tev trīsdesmit sekundes laika. Trīsdesmit sekundes!

Pulkstenis tikšķēja viņam uz rokas. Kapteinis raudzījās sekunžu rādītājā. Vīri drāzās uz priekšu. Spenders nekustējās. Pulkstenis tikšķēja ilgi un neparasti skaļi kapteinim pie auss.

— Spender, bēdz taču, slēpies!

Trīsdesmit sekundes bija aizritējušas.

Pistole bija notēmēta. Kapteinis dziļi ievilka elpu.

— Spender … — viņš izdvesa.

Tad nospieda gaili. Piesaulē uzšāvās viegls putekļu mākonītis — un tas bija viss. Rībiena atbalss izgaisa.

Kapteinis piecēlās un uzsauca pārējiem:

— Viņš ir miris!

Vīri negribēja ticēt. No viņu pozīcijām sprauga starp klinšu bluķiem nebija saskatāma. Redzot, ka kapteinis viens pats skrien augšā pa nogāzi, viņi nodomāja, ka tas ir vai nu ārkārtīgi drošsirdīgs, vai mazliet jucis.

Tikai pēc brīža visi uzdrošinājās tam sekot.

Viņi salasījās ap mirušo, un kāds jautāja:

— Vai krūtīs?

Kapteinis nolaida acis. — Jā, krūtīs. — Viņš redzēja asinis sārtojamies zem Spendera muguras. — Kādēļ gan viņš gaidīja? Kādēļ neatkāpās, kā bija nodomājis? Kādēļ viņš palika uz vietas un ļāva sevi nogalināt?

— Kas to lai zina, — kāds novilka.

Spenders gulēja zemē, vienā rokā satvēris

pistoli, otrā — saulē mirgojošu sudraba grāmatu.

«Varbūt tas viss manis dēļ,» kapteinis prātoja. «Varbūt tāpēc, ka es atteicos palikt ar viņu? Varbūt Spenderam necēlās roka, lai mani nogalinātu? Vai es tiešām atšķiros no citiem? Vai viņš gājis bojā tādēļ? Vai viņš cerēja, ka var man uzticēties? Vai arī ir kāds cits iemesls?

Nē, nav.» Kapteinis notupās pie sastingušā ķermeņa.

«Man jāattaisno viņa uzticība,» viņš nodomāja. «Tagad es vairs nedrīkstu viņu nodot. Ja viņš uzskatīja, ka manī ir kaut kas no viņa, un tikai tādēļ mani nenogalināja, tad man savā mūžā daudz kas jāpaveic. Jā, protams, tā tas ir. Spenders turpina dzīvot manī, tikai es padomāšu, pirms šaušu. Es vispār nešaušu, es nenogalināšu. Es pārveidošu cilvēkus. Viņš nespēja mani nonāvēt, jo saskatīja manī pats sevi, tikai mazliet citādā aspektā.»

Kapteinis juta, ka saule silda viņa pakausi. Un tad viņš izdzirdēja pats savu balsi: — Kādēļ viņš neatnāca un neparunāja ar mani, pirms ķērās pie pistoles? Mēs taču būtu kaut kā vienojušies!

— Vienojušies? — Parkhils pārjautāja. — Kas mums var būt kopīgs ar šādiem tipiem?

Klajums, kalni un zilās debesis sanēja aiz karstuma.

— Jums, liekas, taisnība, —- kapteinis sacīja. — Mēs nekad neatrastu kopīgu valodu. Varbūt vienīgi es ar Spenderu. Bet jūs un pārējie — nekad. Labi vien ir, ka viņš miris. Iedodiet man padzerties no blašķes.

Apglabāt Spenderu tukšā sarkofāgā ierosināja kapteinis. Viņi bija uzgājuši kādu senu marsiešu kapsētu. Vīri ieguldīja Spen- deru

sudraba šķirstā un, sakrustojuši viņam rokas uz-krūtīm, ielika tajā arī desmit tūkstoš gadu vecu vīnu līdz ar svecēm. Pēdējais, ko tie redzēja, aizverot šķirstu, bija Spendera apskaidrotā seja.

Brīdi viņi uzkavējās senatnīgajā kapličā.

— Jums, liekas, derētu reizēm atcerēties Spenderu, — kapteinis sacīja.

Izejot no kapličas, viņi cieši aizdarīja marmora durvis.

Nākamajā dienā Parkhils sāka vingrināties šaušanā, mērķim izmantodams izmirušās pilsētas kristāla logus un gleznās torņu smailes. Kapteinis pieķēra viņu un piekāva.

2001. gada augusts
IECEĻOTĀJI

Zemes iedzīvotāji devās uz Marsu.

Viņi devās turp tāpēc, ka baidījās no kaut kā, vai arī tāpēc, ka ne no kā nebaidījās; tāpēc, ka bija laimīgi, vai tāpēc, ka bija nelaimīgi; tāpēc, ka viņos mājoja ceļotāju gars, vai arī tāpēc, ka viņiem tāda trūka. Katram bija savi iemesli. Viņi pameta apnikušas sievas, apnikušu darbu vai apnikušas pilsētas; viņi devās prom, lai kaut ko atrastu, kaut ko pamestu, kaut ko iegūtu, lai kaut ko celtu dienas gaismā, kaut ko apraktu vai kaut ko aizmirstu. Viņi ieradās uz Marsa, lolodami mazus vai lielus sapņus, vai arī pavisam bez tiem. Bet daudzās pilsētās rēgojās četikrāsaini plakāti, uz kuriem norādīja pavēlošs pirksts: «Tevi gaida darbs kosmosā — dodies uz Marsu!» Un cilvēki pieteicās, sākumā gan nedaudzi — tikai pāris desmiti, jo vairums ļaužu jau pirms pacelšanās kosmosā izjūt šo lielo sāpi. Šo slimību, ko sauc par Vientulību, jo, redzot, ka tava dzimtā pilsēta saraujas dūres, pēc tam citrona un beidzot kniepadatas galviņas lielumā, lai drīz pavisam izzustu raķetes ugunīgajos mutuļos, tu jūties tā, it kā nekad nebūtu dzimis un nekādas pilsētas nebūtu bijis, un tu esi kaut kur nebūtībā, kur nav nekā pazīstama — visapkārt izplatījums un blakus sveši cilvēki. Un kad Ilinoisas, Aiovas, Misuri vai Montānas štats pazūd mākoņu jūrā, kad Savienotās Valstis pārvēršas par miglā tītu salu un visa planēta kļūst līdzīga dubļainai, prom lidojošai beisbola bumbai, tad tu gluži viens klīsti debesu pļavās, dodamies uz vietu, par kuru tev nav ne mazākā priekšstata.

Tāpēc nav ko brīnīties, ja sākumā gribētāju nebija daudz. Taču pārceļotāju skaits auga proporcionāli to zemiešu skaitam, kas jau bija uz Marsa. Vairumā arī savs mierinājums. Bet pirmajiem Vientuļniekiem vajadzēja tikt galā pašiem …

2001.gada decembris
ZAĻAIS RĪTS

Kad saule bija norietējusi, viņš apmetās takas malā, pagatavoja sev vienkāršas vakariņas un, domīgi gremodams, klausījās uguns sprakstoņā. Šī diena neatšķīrās no trīsdesmit iepriekšējām: jau līdz ar ausmu viņš bija sācis rakt mazas, glītas bedrītes, iesējis tur sēklas, nesis ūdeni no spožajiem kanāliem. Tagad, juzdams svina smagumu visos locekļos, viņš gulēja un vēroja, kā tumsa debesīs pamazām nomaina krāsas.

Viņu sauca par Bendžaminu Driskolu, un viņš bija trīsdesmit vienu gadu vecs. Viņš vēlējās tikai vienu — redzēt, kā uz Marsa kuplo un zaļo koki, kā tie aug ar katru gadu lielāki un ražo gaisu, arvien vairāk gaisa; redzēt, kā tie atvēsina vasaras svelmē iztvīkušās pilsētas un aiztur ziemeļu vējus. Ko gan visu nespēj koki: tie piešķir dabai krāsu košumu, dod pavēni, briedina augļus un ļauj bērniem rotaļāties savā lapotnē —- šajā pasaulē, kur var kāpelēt un šūpoties; koks — tas ir vesels dabas brīnums, kas cilvēku uztur un iepriecina. Bet pirmām kārtām tas dos svaigu gaisu plaušām un naktī, kad tu gulēsi baltos palagos, ar savu šalkoņu ieaijās tevi miegā.

Viņš gulēja un klausījās, kā tumsā tītā zeme krāj spēkus, gaidīdama sauli un lietu, kas sen nebija lijis. Piespiedis tai ausi, viņš neskaidri saklausīja nākamības soļus un iztēlē skatīja, kā šodien iekaisītās sēklas pārvēršas zaļos asnos un tiecas pret debesīm, kā raisās zars pēc zara, līdz Marss kļūst par zaļojošu mežu, zem augļu nastas līkstošu dārzu.

Agri no rīta, kad pirmie saules stari tikko skars kalnu krokas, viņš būs kājās, steigā apēdīs pēc dūmiem smaržojošas brokastis un, apdzēsis pēdējās ugunskura paliekas, ar somām plecos dosies ceļā, izraudzīs vietu, raks, kaisīs sēklas un dēstīs stādus, viegli tos piespiedīs, apkaisīs, tad, svilpodams un vērdamies dzidrajās debesīs, kas, karstajam dienvidum tuvojoties, kļūs arvien spožākas, dosies tālāk.

— Tev vajag gaisa, — viņš teica savam nakts ugunskuram. Rūsganā, lēkājošā uguntiņa bija viņam biedra vietā, tā atbildot sprēgāja, miegaini mirkšķināja savas liesmu acis un, blakus gulēdama, patīkami sildīja sānus aukstajā naktī. — Mums visiem vajag gaisa. Te, uz Marsa, tā nav daudz. Cilvēks tik ātri nogurst. Gluži tāpat, kā kaut kur augstu Dienvidamerikas Andos. Tu elpo, bet nevari vien diezgan ieelpot. Gaisa nepietiek.

Viņš aptaustīja savu krūšukurvi. Kā tas bija izpleties trīsdesmit dienu laikā! Lai spētu uzņemt vairāk gaisa, viņiem visiem vajadzēs

trenēt plaušas. Vai arī stādīt vairāk koku.

— Un tāpēc es esmu šeit, — viņš noteica. Uguns nosprakšķēja. Skolā viņi bija mācījušies stāstiņu par Džoniju Abolsēklu, kas staigājis pa visu Ameriku, dēstīdams ābeles.

— Bet es daru vairāk. Es dēstu ozolus, gobas un kļavas, un dažnedažādus citādus kokus — apses, ciedrus, kastaņas. Viņš pūlējās sagādāt augļus vēderam, es ražoju gaisu plaušām. Padomā, kas te būs skābekļa, kad šie koki kādu dienu izaugs lieli!

Viņš atcerējās savu ierašanos uz Marsa. Tāpat kā tūkstošiem citu, viņš bija norau- dzījies klusajā rītā un domājis: «Kā es te iedzīvošos? Ko darīšu? Vai atradīšu piemērotu darbu?»

Tad viņš bija noģībis.

Kāds pielika viņam pie deguna ožamā spirta pudelīti, un rīstīdamies viņš atguva samaņu.

— Gan viss būs labi, — sacīja ārsts.

— Kas ar mani notika?

— Te ir stipri retināts gaiss. Daži to nepanes. Man liekas, jums vajadzēs lidot atpakaļ uz Zemi.

— Nē! — Viņš piecēlās sēdus un tajā pašā mirklī juta, ka metas tumšs gar acīm un Marss zem viņa sāk griezties. Nāsis iepletis, viņš pavēlēja savām plaušām dzert tukšumu.

— Tas pāries. Man jāpaliek šeit!

Tie ļāva viņam gulēt un rīstīties kā zivij sausumā. Un viņš domāja: «Gaiss, gaiss, gaiss. Gaisa dēļ tie grib mani sūtīt atpakaļ.» Viņš pagrieza galvu, lai paskatītos uz Marsa kalniem un laukiem. Ieskatoties labāk, viņam vispirms dūrās acīs tas, ka nekur neredzēja kokus, neviena paša koka — cik tālu vien skatiens spēja sniegt. Likās, it kā šī zeme būtu pati sevi nosodījusi — visapkārt melni, auglīgi lauki, bet tajos neaug ne zāles stiebriņš. «Gaiss,» viņš nodomāja, ar troksni vilkdams nāsīs šejienes trūcīgo elpojamo. Gaiss, gaiss. Ne kalnu virsotnēs, ne nogāzēs, pat strautiņu krastos neredzēja neviena koka, neviena zaļuma. Protams! Viņš juta, ka atbilde nerodas vis viņa prātā, bet gan plaušās un rīklē. Šī doma bija kā tīra skābekļa dvesma, tā viņu spārnoja. Koki un zāle. Viņš paraudzījās uz savām rokām un pagrozīja tās. Viņš dēstīs kokus un zāli. Tas būs viņa uzdevums — cīnīties tieši pret to, kas varētu piespiest viņu doties atpakaļ. Viņš pieteiks Marsam karu — dārzkopības karu. Visapkārt gulēja senā augsne, kuras augu valsts aiz liela vecuma bija aizgājusi bojā. Bet ja nu izmēģinātu jaunas šķirnes? Kokus, kādi aug uz Zemes — milzu mimozas un sēru vītolus, magnolijas un varenos eikaliptus. Un tālāk? Vai gan varēja paredzēt, kādas minerālu bagātības slēpa šī neskartā zeme, jo senās papardes, puķes, krūmi un koki bija iznīkuši.

— Laidiet mani! — viņš kliedza. — Man jāsatiek Koordinators!

Veselu rīta cēlienu viņi abi bija runājuši par visu, kas aug un zaļo.

Paies mēneši, varbūt pat gadi, pirms te varēs sākt plānveidīgu apzaļumošanu. Līdz šim saldētus augļus un saknes piegādāja no Zemes lidojošās lāstekās, un šeit tikai pāris entuziastu nodarbojās ar hidrokultūrām.

— Pagaidām, —sacīja Koordinators, — dariet, cik varat. Mēs mēģināsim dabūt kaut nedaudz sēklu un darba rīku. Raķetēs tagad maz vietas. Tā kā šīs pirmās ir raktuvju pilsētas, tad baidos, ka jūsu apzaļumošanas plānus te neatbalstīs …

— Bet jūs atļausiet man ar to nodarboties?

Viņam atļāva. Iedeva arī motociklu, kura

bagažnieks bija piepakots ar audzelīgām sēklām un stādiem. Motociklu viņš bija atstājis tuksnesīgajā ielejā un tālāk devās kājām.

Bija jau pagājušas trīsdesmit dienas, bet viņš ne reizi nepaskatījās atpakaļ. Skatīties atpakaļ nozīmētu zaudēt drosmi. Valdīja ārkārtīgs sausums; maz ticams, ka sēklas būtu uzdīgušas. Varbūt viss šis pasākums bija bezcerīgs, varbūt viņš četras nedēļas veltīgi locījies un racis. Viņš raudzījās tikai uz priekšu un devās tālāk pa plašo, lēzeno, saules apspīdēto ieleju, projām no Pirmās pilsētas. Viņš gaidīja lietu.

Pār izžuvušajiem kalniem biezēja mākoņi, un viņš ciešāk savilka segu ap pleciem. Marss bija tikpat neaprēķināms kā laiks. Pār svelmē iztvīkušajiem kalniem nolaidās vēsa nakts, un viņš domāja par tumšo, trekno

zemi, kas tik melna un spīdīga, ka šķita — tūlīt sāks kustēties saujā, par lekno augsni, kurā varētu augt milzīgas pupas, tik lielas, ka zeme nodimdētu, kad tās kristu no pāksts.

Ugunskurs miegaini izplēnēja pelnos. Gaisu sadrebināja it kā tāla ratu dārdoņa. Pērkons. Pēkšņi iesmaržojās pēc valgmes. «Šonakt,» viņš nodomāja un izstiepa roku, pārbaudīdams, vai jau nelīst. «Šonakt.»

Viņš pamodās, kad kaut kas nopakšķēja viņam uz pieres.

Lāse pār degunu ritēja mutē. Otrs piliens trāpīja acī, apmiglodams skatienu. Trešais ķēra zodu.

Lietus.

Mikls, maigs un glāstošs tas mirdzināja no debesīm — brīnumains eliksīrs ar burvības, zvaigžņu un gaisa garšu; tas nesa sev līdzi pelēcīgus putekļus un kusa uz mēles kā vecs, labs heress.

Lietus.

Viņš uzslējās sēdus. Sega noslīdēja, un uz viņa zilā kokvilnas krekla lietus atstāja melnus punktus; pilieni kļuva rupjāki. Likās, it kā virs ugunskura dejotu kāds neredzams dzīvnieks, pamazām to apdzēsdams, līdz tas spēja tikai dusmīgi dūmot. Lija lietus. Lielais, melnais debesu vāks salūza sešās blāvi zilās lauskās un gāzās lejup. Viņš redzēja desmitiem miljardu lietus kristālu, kas it kā sastinga

kritienā, lai zibens uzliesmojums tos nofotografētu. Pēc tam atkal tumsa un lietus.

Viņš bijā izmircis līdz ādai, taču pavērsa seju pret lietu, ļaudams lāsēm kapāt plakstus, un smējās. Viņš plaukšķināja rokas, piecēlās kājās un apstaigāja savu mazo nomelni, lai gan pulkstenis bija viens naktī.

Lietus gāza veselas divas stundas, tad pārstāja. Debesīs iznira tīri nomazgātās zvaigznes un spīdēja tik spoži kā vēl nekad.

Izvilcis no sava celofāna maisa sausas drēbes, Bendžamins Driskols pārģērbās, nolikās gulēt un laimīgs aizmiga.

Aiz kalniem lēni ausa saule. Tās stari klusām piezagās zemei un pamodināja misteru Driskolu.

Viņš vēl brīdi palika guļam. Veselu garu, karstu mēnesi viņš bija strādājis un gaidījis un tagad piecēlies beidzot pagriezās un paraudzījās atpakaļ uz to pusi, no kuras bija nācis.

Rīts bija zaļš.

Cik tālu vien varēja redzēt, pret debesīm stiepās koki. Ne viens vai divi, ne desmiti, bet visi tie tūkstoši, kurus viņš bija iesējis un iestādījis. Tie nebija mazi kociņi vai pirmie vārgie dzinumi, nē, tie bija lieli, milzīgi koki desmit vīru augumā, zaļi jo zaļi, milzīgi un spēcīgi, un kupli, koki, kuru lapas laistījās kā metāls un šalca vējā, koki, kuru rindas aizstiepās pāri kalniem, citronkoki, liepas, sarkankoki, mimozas un ozoli, gobas un apses, ķirši, kļavas, pīlādži, ābeles, apelsīnu koki, eikalipti. Tos visus bija pamodinājis raženais lietus, barojusi svešā, brīnumainā zeme, un viņa acu priekšā tie turpināja dzīt jaunus zarus, riest jaunus pumpurus.

— Neticami! — misters Bendžamins Driskols iesaucās.

Bet ieleja un rīts bija zaļi.

Un gaiss!

Kā nepārtraukta straume, kā kalnu strauts ap viņu plūda dzīvinošais gaiss — skābeklis, kuru izelpoja zaļie koki. Varēja pat saskatīt, kā tas vēlās lieliem, mirdzošiem viļņiem. Skābeklis, svaigs, tīrs, zaļš, vēss skābeklis, kas pārvērta šo ieleju upes deltā. Vēl mirklis un pilsētā atdarīsies durvis, ļaudis steigsies pretim šim jaunajam brīnumam, ostīs, ievilks dziļi jo dziļi, vaigi sārtosies, nāsis drebēs, plaušas atdzīvosies, sirdis pukstēs straujāk, un pagurušās kājas cilāsies dejā.

Misters Bendžamins Driskols ar pilnu krūti ieelpoja zaļo veldzi un noģība.

Pirms viņš pamodās, pretim spožajai saulei slējās vēl pieci tūkstoši jaunu koku.

2002.gada februāris
SISEŅI

Raķetes aizdedzināja izkaltušās pļavas, pārvērta akmeņus lavā, kokus — oglē, ūdeni — tvaikā, pārkausēja smiltis un kvarcu zaļā stiklā, kas gulēja visapkārt kā spoguļa lauskas un atainoja Marsa iekarošanu. Raķetes nāca, rībēdamas kā bungas. Raķetes sēdās kā siseņu bari rožainu putekļu mākoņos. Un no raķetes izbira vīri ar āmuriem rokās, lai pārtaisītu šo dīvaino pasauli pēc sava ģīmja un līdzības, lai iznīcinātu tajā visu neparasto; piebāzuši pilnas mutes ar naglām, šie vīri atgādināja tēraudzobainus briesmoņus, kas ik pēc brīža izspļāva saujā pa naglai un steidza sastiprināt saliekamās mājas, apjumt tās ar šķindeļiem, lai nebūtu jāskatās svešādajās zvaigznēs, kā arī pielikt logiem zaļus aizvirtņus, lai paglābtos no nakts. Un, kad namdari bija aizsteigušies, ieradās sievietes ar puķu podiem, raibiem audumiem un kastroļiem un sāka virtuvēs šķindināt traukus, lai aizdzītu Marsa klusumu, kas glūnēja aiz durvīm un aizslēģotajiem logiem.

Sešu mēnešu laikā uz tukšās planētas bija uzcelts, kāds ducis pilsētiņu ar sīcošiem neona gaismasķermeņiem un dzeltenīgām elektriskajām spuldzēm. Uz Marsa ieradās ap deviņdesmit tūkstoš cilvēku, taču vēl vairāk bija to, kas uz Zemes kravāja čemodānus …

2002. gada augusts
SATIKŠANĀS NAKTI

Tuvodamies zilganajiem pakalniem, Tomass Gomezs piestāja pie kāda nomaļa benzīna tanka uzņemt degvielu.

— Vai tev, tēvoc, vienam te nav skumīgi? — Tomass apjautājās.

Večuks pārslaucīja nelielās smagās mašīnas vējstiklu. — Nevar sūdzēties.

— Un kā tev, tēvoc, patīk Marss?

— Vareni. Vienmēr redzi kaut ko jaunu. Viņgad, šurpu braukdams, es noņēmos neko neuzcerēt, neko neprasīt, ne par ko nebrīnīties. Zeme līdz ar veco dzīvi mums jāaizmirst. Jārauga te iedzīvoties un saprast, ka uz Marsa viss ir savādāk. Kauč vai tas pats skunstīgais šejienes laiks. Tā sakot, Marsa laiks. Dienu sasodīts karstums, naktī ellišķīgs aukstums. Neparastas puķes, neparasts lietus — tas viss priecē sirdi. Meklēdams vietu, kur mierīgi nodzīvot vecumdienas, es izrau- dzīju Marsu, jo te viss ir savādāk nekā uz Zemes. Vecam cilvēkam vajadzīga pārmaiņa. Jaunajiem nav laika vārdu pārmīt ar tevi, vecie tev pašam apnikuši līdz kaklam.

Izpunktierēju, ka man visnotaļ jāatrod kāds neparasts nostūris, kur brīnumi uz katra soļa, — spēj tik skatīties. Tā es nopirku šo benzīna tanku. Ja te sāksies pārāk rosīga kustība, pārvākšos uz kādu citu, klusāku šoseju; tik vien jau ir tās vajadzības, kā nopelnīt iztiku un atlicināt laiku, lai pavērotu, cik šī pasaule ir atšķirīga.

— Tev taisnība, tēvoc. — Tomass noteica, ļaudams saulē iedegušajām rokām rāmi gulēt uz stūres. Viņš jutās pacilāts. Desmit dienas no vietas nostrādājis kādā no jaunajiem ciematiem un saņēmis divas brīvdienas, viņš tagad brauca uz svētkiem.

— Ne par ko vairs nebrīnos, — večuks turpināja. — Vēroju — un viss. Tā sakot, uzkrāju pieredzi. Ja jums netīk Marss tāds, kāds tas ir, brauciet labāk atpakaļ uz Zemi. Viss te ir tik ērmots: zeme, gaiss, kanāli, iezemieši (tiesa — neesmu vēl nevienu redzējis, taču dzird, ka viņi klīstot apkārt) un pulksteņi. Pat manējais taisa nez kādus brīnumus. Pat laiks te ir ačgārns. Reizēm šķiet, it kā es būtu te gluži viens, — nevienas citas dzīvas dvēseles uz šīs sasodītās planētas. No tiesas! Bet dažkārt atkal jūtos kā gadus astoņus vecs puišelis — gluži mazs, kamēr viss ap mani šķita ļoti liels. Dievs mans liecinieks — šī ir īstā vieta vecam vīram. Tā dara mani možu, tā dara mani laimīgu. Vai zināt, kas Marss īsti ir? Tas līdzīgs mantiņai, ko man uzdāvināja uz ziemas svētkiem pirms septiņdesmit gadiem. Diez vai būsit turējuši rokā tādu daiktu, ko sauc par kaleidoskopu: iekšā mazi kristāliņi, lupatiņi, zilltes un spoži spīgulīši. Bet kolīdz pacelsi pie acīm un pa-

raudzīsies caur to saulē, tā vai elpu rauj ciet. Tavus brīnum skaistus rakstus! Tāds, rau, ir arī Marss. Priecājies par to. Un nepaģēri, lai tas būtu citāds. Pasaulīt mīļā, vai jūs maz zināt, ka šo pašu šoseju, kas vēl arvien ir vislabākajā kārtībā, marsieši būvējuši pirms sešpadsmit gadsimtiem? Dolārs un piecdesmit centi, — paldies un ar labu nakti.

Tomass, klusi nosmiedamies sevī, brauca pa seno šoseju tālāk.

Tas bija garš ceļš cauri tumsai un naksnīgiem pakalniem, un viņš cieši turēja stūri, vienīgi reizēm iešaudams roku pārtikas grozā un izvilkdams pa stiklenei. Tā viņš brauca labu stundu: nekur nevienas mašīnas, nedz uguntiņas, tikai bezgalīgā ceļa lente, dobjā motora rūkoņa, bet visapkārt — Marsa klusums un miers. Marss vienmēr bija kluss, taču šonakt — klusāks nekā jebkad. Garām trauca tuksneši, izžuvušas jūras un kalnu virsotnes, kas slējās zvaigžņotajās debesīs.

Šonakt gaisā varēja just Laika smaržu. Tomass pasmaidīja par savu fantāziju. Šī doma tomēr bija interesanta. Pēc kā smaržo Laiks? Pēc putekļiem, pulksteņiem un cilvēkiem. Bet kāda ir Laika skaņa? Tā ir kā ūdens bur- buļošana pazemes alā, kā aicinošas balsis, kā smilšu dunoņa uz zārka vāka, kā lietus lāšu pakšķēšana. Bet var arī jautāt, kāds izskatās Laiks? Tas ir kā sniegs, kas klusi snieg tumšā telpā, vai arī kā mēma filma senā teātrī, kur simts miljardu sejas kā Jaungada baloni iznirst un pazūd nebūtībā. Tāda ir Laika smarža, izskats un skaņa. Bet šonakt, — Tomass izbāza roku pa mašīnas logu, — šonakt Laiks ir gandrīz vai sataustāms.

Viņš vadīja savu mašīnu cauri Laika pakalniem. Pēkšņi kā skudras pārskrēja pār skaustu, un viņš izslējās, vērodams ceļu.

Tomass iebrauca nelielā, izmirušā Marsa pilsētiņā, izslēdza motoru un ļāva, lai viņu apņem klusums. Elpu aizturējis, viņš sēdēja un vēroja mēness gaismas apmirdzētās baltās celtnes. Gadu simteņiem neapdzīvotas. Dižas un apbrīnojamas, — jā, sagruvušas un tomēr dižas.

Tomass iedarbināja motoru un nobrauca vēl jūdzi vai divas, tad apstājās, izrausās no mašīnas un, paņēmis pārtikas grozu, uzkāpa nelielā klints ragā, no kurienes pavērās skats uz putekļiem klāto pilsētu. Viņš atskrū- vēja termosu un ielēja sev tasi kafijas. Garām aizlidoja kāds naktsputns. Viņš jutās bezgala labi, sirdi bija pārņēmis dziļš miers.

Pēc minūtēm piecām klusumu iztraucēja kāda skaņa. Augšā kalnos, senās šosejas ielokā kaut kas sakustējās, iemirgojās, un bija dzirdama neskaidra dūkoņa. Tomass, turēdams rokā kafijas tasi, lēni pagrieza galvu.

No kalnu puses viņam tuvojās kāds ērmīgs siluets.

Bez trokšņa šķeldama salto gaisu, šurpu traucās dzeltenīgi zaļa, dīvainam kukainim līdzīga mašīna, nosēta ar neskaitāmiem zaļiem, blāvi mirgojošiem dimantiem un sarkaniem, zalgojošiem,

daudzšķautņainiem rubīniem. Kā retas lietus lāses pa aizvēsturisko šoseju sirināja kukaiņa sešas kājas, bet no tā muguras, it kā vērdamies dziļā akā, Tomasā raudzījās kāds svešinieks ar kausēta zelta krāsas acīm.

Tomass pacēla roku, domās uzsaukdams «Sveiks!», tomēr viņa lūpas nekustējās, jo šis taču bija marsietis. Tomass bija peldējies zilajās Zemes upēs, gar kurām klīda ceļinieki, ieturējis maltītes ar svešiem ļaudīm svešās mājās, un viņa ierocis vienmēr bija smaids. Viņš nenēsāja līdzi pistoli. Pat tagad viņš nejuta vajadzību pēc tās, lai gan sirds bailēs ietrīsējās.

Arī marsieša rokas bija tukšas. Brīdi viņi vēroja viens otru caur dzestro gaisu.

Pirmais attapās Tomass.

-— Sveiks! — viņš uzsauca.

— Sveiks! — marsietis atņēma savā valodā.

Viņi nesaprata viens otru.

•— Vai jūs sacījāt «Sveiki»? — abi vaicāja.

— Ko jūs teicāt? — katrs savā valodā pārjautāja.

Abi sadrūma.

— Kas jūs esat? — Tomass noprasīja angliski.

— Ko jūs šeit darāt? — marsiešu valodā izrunāja svešinieka lūpas.

— Kurp jūs braucat? — viņi neizpratnē jautāja viens otram.

— Es esmu Tomass Gomezs.

— Es esmu Mjū Ka.

Neviens no viņiem nesaprata otru, bet viņi piesita sev pa krūtīm, un šo vārdu jēga abiem kļuva skaidra.

Tad marsietis iesmējās.

— Pagaidiet!

Tomass sajuta pieskārienu galvai, lai gan neviena roka nebija tai piedūrusies. — Tā, — marsietis noteica angliski. — Nu būs ērtāk!

— Cik ātri jūs apguvāt angļu valodu!

— Sīkums!

Atkal iestājās klusums, un viņi abi apmulsuši raudzījās uz kūpošo kafiju Tomasa rokā.

— Kas jauns? — marsietis vaicāja, pētīdams gan Tomasu, gan kafijas tasi.

— Varbūt iedzersiet? — Tomass piedāvāja.

— Labprāt.

Marsietis nošļāca no sava kukaiņa zemē.

Tomass izvilka otru tasi, pielēja to ar kūpošu kafiju un sniedza marsietim.

Abu rokas saskārās un kā migla izslīdēja viena otrai cauri.

— Žēlīgais dievs! — Tomass izsaucās, un tase izšļuka

viņam no pirkstiem.

— Deviņi pērkoni! — marsietis izdvesa pats savā valodā.

— Vai redzējāt? — abi nočukstēja.

Viņi sāka bailēs trīcēt.

Marsietis pieliecās, lai tasīti paceltu, taču nespēja to satvert.

— Ak debess! — Tomass novaidējās.

— Brīnums gan. — Vēlreiz un vēlreiz marsietis mēģināja satvert tasi, taču veltīgi. Viņš izslējās un, mirkli padomājis, izvilka no jostas nazi.

— Hei! — Tomass iesaucās.

— Nepārprotiet mani — ķeriet! — marsietis sacīja un pasvieda to viņam.

Tomass sakļāva plaukstas. Nazis izslīdēja cauri viņa delnām un nokrita zemē. Tomass noliecās un gribēja to pacelt, taču nespēja satvert un, šausmās drebēdams, atrāvās atpakaļ.

Viņš paskatījās uz marsieti, kura augums slējās pret debesīm.

— Zvaigznes! — viņš sacīja.

— Zvaigznes! — marsietis atbildēja, raudzīdamies Tomasā.

Cauri marsieša ķermenim trīsuļoja spožas, baltas zvaigznes — tās šķita ieaustas viņa miesā tāpat kā sīki, fosforiscējoši kristāliņi plānā, glumā jūras zivs ādā. Kā violetas acis tās mirguļoja marsieša vēderā un krūtīs, kā dārgakmeņi — viņa roku locītavās.

— Es redzu jums cauri! — Tomass brīnījās.

— Es jums arī! — marsietis, soli atkāpdamies, atbildēja.

Tomass aptaustīja sevi, bet, sajutis ķermeņa siltumu, nomierinājās. «Js esmu dzīvs,» viņš nodomāja.

Marsietis aizskāra savu degunu un lūpas.

— Man ir miesa, — viņš pusbalsī noteica.

— Tātad es eksistēju.

Tomass nekustīgi blenza svešiniekā. — Un ja es esmu dzīvs, tātad jūs — miris.

— Nē, — tieši jūs!

— Spoks!

— Rēgs!

Viņi rādīja ar pirkstiem viens uz otru, un zvaigznes caur viņu locekļiem vizuļoja kā dunči, kā lāstekas, kā jāņtārpiņi. Abi vēlreiz aptaustīja sevi, un katrs no viņiem pārliecinājās, ka ir dzīvs, iekarsis, uzbudināts, apjucis un izbijies, bet otrs, kurš stāvēja pretī, šķita kaut kāda nereāla, spokaina prizma, kas uztver un atstaro tālu pasauļu gaismu.

«Es esmu piedzēries,» Tomass nodomāja. «Nē, rīt nevienam ne pušplēsta vārda par šo satikšanos!»

Viņi stāvēja uz senās šosejas kā sastinguši.

— No kurienes jūs esat? — marsietis beidzot vaicāja.

— No Zemes.

— Kur tāda ir?

— Tur. — Tomass pamāja uz debesīm.

— Sen?

— Mēs atlidojām pirms gada, vai neatceraties?

— Nē.

— Jūsējie bija izmiruši, — gandrīz visi bez izņēmuma. Reti kāds marsietis palicis dzīvs, — vai jūs to nezināt?

— Nav taisnība.

— Nudien, izmiruši. Es pats redzēju. Nomelnējuši ķermeņi gan istabās, gan mājās, un visi miruši. To bija tūkstošiem.

— Kas par niekiem! Mēs esam dzīvi!

— Marsiešus iznicinājusi epidēmija, mister, tikai jūs to nezināt. Jums ir palaimējies izglābties.

— Izglābties? No kā man būtu bijis jāglābjas? Par ko jūs runājat? Pašlaik esmu ceļā uz svētkiem, kas notiks kanāla malā, Eniala kalnu pakājē. Biju tur ari pagājušo nakti. Vai jūs neredzat šo pilsētu? — Marsietis norādīja uz priekšu.

Tomass paskatījās uz drupām. — Bet šī pilsēta jau gadu tūkstošiem mirusi!

Marsietis iesmējās. — Mirusi? Vakar es tur pārnakšņoju!

— Es tur biju gan pagājušajā, gan aizpa- gājušajā nedēļā un nupat vēl izbraucu tai cauri: tā ir drupās. Vai neredzat šīs sagruvušās kolonas?

— Sagruvušās? Redzu gluži labi. Spīd taču mēness. Bet kolonas stāv kā stāvējušas.

— Ielas pilnas putekļu, — Tomass turpināja.

— Ielas ir tīras!

— Kanāli izžuvuši.

— Kanāli pilni ar lavandas vīnu!

— Pilsēta ir mirusi.

— Pilsēta ir dzīva! — marsietis protestēja, smiedamies arvien skaļāk. — Jūs ļoti maldāties. Vai neredzat karnevāla ugunis? Tur ir arī brīnišķas laivas — šmaugas kā sievietes un brīnišķas sievietes šmaugas kā laivas, sievietes, kam āda smilšu krāsā, sievietes ar ugunspuķēm rokās. Redzu, kā viņas tur steidzas pa ielām, — tik trauslas un slaikas. Es dodos uz turieni svinēt svētkus: visu cauru nakti braukāsim pa kanālu, dziedāsim, dzersim un mīlēsim. Vai tiešām jūs neredzat pilsētu?

— Mister, tā ir mirusi — kā sakaltusi ķirzaka. Varat vaicāt jebkuram no mums. Bet es — es esmu ceļā uz Zaļo pilsētu, — tā sauc jauno ciematu, ko mēs tikko uzcēlām pie Ilinoisas šosejas. Jūs esat kaut ko sajaucis. Mēs atvedām vienu miljonu pēdu Oregonas priežu, pārdesmit tonnu augstvērtīgu tērauda naglu un uzslējām divus tik

jaukus ciematus, ka prieks skatīties. Šonakt mēs vienu no tiem «apslacīsim». No Zemes ieradīsies divas raķetes ar mūsu sievām un meičām. Rausim vaļā dančus, dzersim viskiju…

Marsietis satrūkās. — Jūs sakāt, ka ciemats ir turi

— Jā, pie kosmodroma. — Tomass pieveda viņu pie klints nokares un norādīja lejup. — Vai redzat raketes?

— Nē.

— Pie velna, tur taču tās stāv\ Šie slaidie, sudrabotie kuģi!

— Neredzu.

Tagad bija Tomasa kārta smieties. — Jūs esat akls!

— Acis man ir ļoti labas. Jūs pats neko neredzat.

— Bet jauno ciematu jūs taču saskatāt, vai nē?

— Neredzu neko citu kā vien okeānu un paisuma ūdeņus.

— Šis ūdens, mister, ir izgarojis pirms četriem gadu tūkstošiem.

— Tas nu vienreiz ir par daudz!

— Tā ir patiesība, nudien!

Marsietis kļuva ārkārtīgi nopietns. — Vai tas var būt? Vai tiešām jūs neredzat pilsētu tādu, kā es to aprakstīju? Sniegbaltas kolonas, šmaugas laivas, svētku ugunis, — ak, cik skaidri tās ir saskatāmas! Paskatieties! Es pat dzirdu viņus dziedam. Nav jau nekāds lielais attālums.

Tomass klausījās un pakratīja galvu. — Nedzirdu.

•— Bet es savukārt neredzu to, par ko runājat jūs, — marsietis atbildēja. — Tā nu tas ir.

Abi vēlreiz noskurinājās. Abiem pārskrēja drebuļi pār kauliem.

— Vai tas var būt, ka? …

— Kas?

— Jūs teicāt «no debesīm»?

— No Zemes.

— Zeme — tas ir tikai nosaukums, tukša skaņa, — marsietis sacīja. — Bet… pirms stundas, kad es braucu pāri kalnu kraujai… Viņš pielika roku pie skausta. — Es jutu…

— Aukstumu?

— Jā.

— Un tagad?

— Atkal to pašu. Dīvaini. Gaisma, kalni un ceļš — viss pēkšņi likās tāds kā svešāds, — marsietis stāstīja. — Savāds un neparasts, un mirkli man šķita, it kā es būtu pēdējais šīs planētas iemītnieks …

— Es izjutu tieši to pašu! — Tomass izsaucās, it kā runātu ar vecu, labu draugu, kuram var pilnīgi uzticēties.

Marsietis aizvēra un atkal atdarīja acis.

— Iespējams tikai viens izskaidrojums. Tam visam ir kāds

sakars ar Laiku. Jā gan. Jūs esat Pagātnes tēls!

— Nē, jūs esat no Pagātnes, — brīdi padomājis, atbildēja zemietis.

— Cik jūs pārliecināts. Kā jūs pierādīsiet, kurš no mums pieder Pagātnei, kurš Nākotnei? Kāds patlaban ir gads?

— Divi tūkstoši pirmais!

— Ko tas var izteikt man?

Tomass padomāja un paraustīja plecus.

— Neko.

— Tikpat labi es varētu jums sacīt, ka tagad ir četri miljoni četri simti sešdesmit divi tūkstoši astoņi simti piecdesmit trešais gads pēc mūsu ēras. Šim skaitlim ir tukša — pat vairāk nekā tukša skaņa! Kur ir tāds pulkstenis, pēc kura noteikt zvaigžņu stāvokli?

— Bet mums ir skaidrs pierādījums — drupas! Tās apliecina, ka es esmu Nākotne, es esmu dzīvs, bet jūs — miris!

— Katra manas miesas šūna noliedz šādu

pieņēmumu. Mana sirds pukst, vēders prasa ēdienu, mute — dzērienu. Nē, mēs neesam ne dzīvi, ne miruši. Drīzāk varbūt dzīvi nekā miruši. Pareizāk būs sacīt — stāvam pusceļā starp dzīvību un nāvi. Divi naktī satikušies svešinieki, vairāk nekas. Jūs sakāt — drupas?

— Jā. Vai tās jūs baida?

— Kurš gan grib redzēt Nākotni, un vai ir kāds, kas to jebkad ieraudzīs? Cilvēks spēj skatīt vaigā Pagātni, bet… Jūs sakāt — kolonas sabrukušas? Un jūra tukša, kanāli izžuvuši, meitenes mirušas un ziedi sabir- zuši? — Marsietis apklusa, tad atkal paraudzījās uz pilsētu. — Bet tur taču tie ir, es tos skaidri redzu. Kas vairāk man vajadzīgs? Tie gaida mani, lai ko jūs stāstītu.

Bet Tomasu tālumā gaidīja raķetes, jaunais ciemats un sievietes no Zemes.

— Mēs nekad nevarēsim vienoties, — viņš sacīja.

— Vienosimies palikt katrs pie sava, — marsietis ierosināja. — Nav svarīgi, kurš pieder Pagātnei, kurš Nākotnei, ja vien mēs abi esam dzīvi. Tas, kam jānāk, tikpat atnāks, — rīt vai arī pēc gadu tūkstošiem. Kas zina, vai šie sagrautie un izpostītie tempļi nav jūsu pašu civilizācijas nākotne pēc simts gadsimtiem? To jūs nezināt. Un tādēļ nevaicājiet. Nakts ir tik īsa. Rau, kur debesīs jau šaujas svētku raķetes un putni.

Tomass atvadām pastiepa roku. Marsietis darīja tāpat.

Viņu rokas nesaskārās; tās it kā izkusa viena otrā.

— Diez, vai kādreiz satiksimies?

— Grūti pateikt. Var jau gadīties.

— Labprāt dotos jums līdzi uz jūsu svētkiem.

— Bet es gribētu aizbraukt uz jūsu jauno ciematu, apskatīt

kosmosa kuģi, par ko jūs stāstījāt, redzēt cilvēkus un dzirdēt par visu notikušo.

— Uz redzēšanos, — Tomass sacīja.

— Visu labu.

Marsietis ar savu zaļo metāla braucamo mierīgi devās uz kalnu pusi, cilvēks no Zemes, pagriezis mašīnu, klusēdams aizbrauca pretējā virzienā.

— Ak dievs, kāds sapnis, — nopūtās Tomass, atbalstījis rokas uz stūres, domādams par raķetēm, sievietēm, stipro viskiju, vir- džīniešu dejām un gaidāmajām izpriecām.

«Cik dīvaina vīzija,» brīnījās marsietis, traukdamies uz priekšu un domādams par svētkiem, kanāliem, laivām, zeltacainajām sievietēm un dziesmām.

Nakts bija tumša. Mēneši norietējuši. Zvaigžņu gaismas apmirdzētā šoseja gluži tukša: ne skaņas, ne mašīnas, nevienas dzīvas būtnes — itin nekā. Un tā visu dzestro, tumšo nakti — līdz pat rītam.

KRASTS

Marss bija kā tāls krasts, uz kuru plūda ļaužu viļņi. Katrs bija citādāks, katrs nākamais — spēcīgāks. Pirmais vilnis atnesa vīrus, kas bija pieraduši pie plašuma, aukstuma un vientulības, stiegrainos prēriju vilkus un kovbojus ar kalsnām, laika izdeldētām sejām, tēraudcietām acīm un sarepējušām rokām, kuras nevairījās ne no kāda darba. Marss nespēja viņus iebiedēt, jo līdzenumi un prērijas, kurās viņi tika auguši, bija tikpat bezgalīgi kā Marsa plašumi. Viņi ieradās un sāka apdzīvot tukšumu, lai pārējie nebaidītos sekot. Viņi iestikloja aklos logus un iededza mājās gaismu.

Viņi bija pirmie vīrieši.

2002.gada oktobris

Kas būs pirmās sievietes, nevienam nebija noslēpums.

Otram vilnim būtu vajadzējis atnest cilvēkus no citām zemēm, ar citu valodu un citām idejām. Bet raķetes bija amerikāņu, un ar tām lidoja amerikāņi, tāpēc Eiropai, Āzijai, Dienvidamerikai, Austrālijai un Okeānijai neatlika nekas cits kā noskatīties pakaļ liesmainajiem putniem. Pārējo pasauli bija pārņēmis .karš vai gatavošanās karam.

Un tā arī otrais vilnis atnesa amerikāņus. Tie nāca no maziem īres namu dzīvoklīšiem, no apakšzemes dzelzceļa vagoniem un it kā atplauka starp vārdos skopajiem lauku ļaudīm, kuri, zinādami klusēšanas vērtību, palīdzēja tiem atgūt dvēseles mieru pēc gadiem ilgās spaidīšanās Ņujorkas tuneļos, sprostos un krātiņos.

Starp šiem otrajiem bija arī tādi, kuri, spriežot pēc acīm, jutās tā, it kā dotos pie paša dieva …

2003. gada februāris
INTERMĒDIJA

Lai uzceltu Desmito pilsētu, viņi atveda piecpadsmit tūkstošus pēdu Oregonas priedes un septiņdesmit deviņus tūkstošus pēdu Kalifor- nijas sarkankoka, un drīz vien akmens kanālu krastos jau bija sanaglota maza, jauka, tīra pilsētiņa. Svētdienas vakaros baznīcu sarkanajos, zilajos un zaļajos logos iemirdzējās gaisma un draudze dziedāja numurētus korāļus. «Dziedāsim septiņdesmit devīto dziesmu. Dziedāsim deviņdesmit ceturto dziesmu.» Dažā mājā klaudzēja rakstāmmašīna — tur strādāja rakstnieks, dažā skrap- stēja spalva — tur strādāja dzejnieks, citur valdīja klusums — . te «strādāja» bijušais klaidonis. Varētu domāt, ka milzīga zemestrīce izkustinājusi no savas vietas kādu Aiovas pilsētiņu ar visiem pagrabiem, varena viesuļvētra to satvērusi, vienā mirklī aiznesusi uz Marsu un tur neskartu nolikusi zemē…

2003.gada aprīlis
MUZIKANTI

Kādus Marsa nostūrus zēni tik neizložņāja! Viņi bija paķēruši līdzi patīkami smaržojošus papīra maisiņus, kuros laiku pa laikam iebāza degunu, lai ieelpotu šķiņķa, majonēzes un marinētu sakņu vilinošo smaržu un paklausītos, kā sildāmajās pudelēs klunkšķ apelsīnu limonāde. Vicinādami savas pārtikas somas ar tīriem, bālgani zaļiem sīpoliem, aromātisku aknu desu, sarkanu kečupa mērci un baltmaizi, viņi cits citu mudināja pāri tām robežām, kuras bija noteikušas stingrās mātes. Dažreiz viņi laidās skriešus, kliegdami:

— Kurš pirmais brauc, tas pirmais maļ!

Viņi devās šādos pārgājienos tiklab vasarā, kā arī rudenī un ziemā. Rudenī bija visinteresantāk, jo tad viņi iedomājās, ka brien pa nobirušām lapām tāpat kā uz Zemes.

Viņi izbira pa marmora plāksnēm klātajiem kanālu krastiem kā sauja mazu akmentiņu, šie zēni ar šokolādes krāsas vaigiem, acīm kā ziliem dārgakmeņiem un pēc sīpoliem smaržojošu elpu, kas uzvēdīja, kad viņi aizelsušies cits citu izrīkoja. Jo tagad, kad bija sasniegta aizliegtā mirusī pilsēta, neviens vairs nekliedza: «Pēdējais būs meitene!» vai «Pirmais būs muzikants». Māju durvis mirušajā pilsētā bija plaši atvērtas, un zēniem šķita, it kā tur kaut kas čabētu — tā, kā čab nobirušas lapas. Cits citu apskaudami, cits pie cita turēdamies, bruņojušies ar nūjām, zēni zagās uz priekšu, bet ausīs visiem skanēja vecāku brīdinošās balsis: «Tikai ne uz turieni. Uz vecajām pilsētām jūs nedrīkstat iet. Iegaumējiet labi. Ja neklausīsiet, dabūsiet tādu pērienu kā vēl nekad savā mūžā. Gan mēs pēc kurpēm redzēsim.»

Un te nu viņi stāvēja mirušajā pilsētā, bariņš zēnu ar patukšotām pārtikas somām, un, skaļi čukstēdami, cits citu iedrošināja.

— Nu, aiziet! — Un viens no viņiem skriešus metas uz tuvāko akmens māju, iedrāžas pa durvīm un cauri dzīvojamai istabai dodas uz guļamistabu, kur, daudz apkārt neskatīdamies, sāk lēkāt un dancot, līdz pa gaisu lido melnas plēksnes, trauslas un plānas kā pusnakts debesu audums. Pārējie seši viņam seko, bet muzikants būs pirmais, viņš spēlēs ksilofonu ar baltajiem kauliem, kas guļ zem melnajām plēksnēm. Kā sniega pika izveļas liels, balts galvaskauss; zēni sajūsmā gavilē! Ribas kā zirnekļa kājas, ribas kā plarkšķošas arfas stīgas, bet viņiem apkārt dejā virpuļo melnie iznīcības pīšļi; zēni grūstās, lēkā, klūp plēksnēs, kas slēpj nāvi, nāvi, kura mirušos pārvērtusi par putekļiem un pīšļiem, par spēļu lietiņām šiem zēniem, kuru vēderos klunkšķ apelsīnu limonāde.

No šejienes — aši uz nākamo māju, un tā uz septiņpadsmit mājām

pēc kārtas, jo laika ir maz: no pilsētas uz pilsētu iet ugunsdzēsēji un dezinfektori ar lāpstām un urnām, aizvākdami melnās skrandas un baltās kaulu nūjiņas, lēni, bet pamatīgi atdalīdami briesmīgo no normālā. Tādēļ saraujiet, zēni, cik varat, jo dezinfektori būs drīz klāt!

Tad sviedros spīdošām sejām viņi iecērt zobus pēdējā sviestmaizē. Pēdējo reizi pasper kaut ko ar kāju, izsit pēdējās taktis uz marimbofona, pēdējo reizi ieklūp rudenīgo lapu kaudzēs un — prom uz mājām.

Mātes pārbaudīja zābakus, meklēdamas melnās plēksnītes, un, ja tās atradās, sekoja svilinoši karsta vanna un tēvišķīgs pēriens.

Līdz gada beigām ugunsdzēsēji bija aizvā- kuši visas rudens lapas un visus baltos ksilofonus; klaiņot vairs nebija interesanti.

2003. gada jūnijs
AUGSTU AUGSTU GAISā

— Vai dzirdēji?

— Ko tad?

— Nēģeri, melnie.

— Kas ir ar viņiem?

— Aizbrauc, izvācas, mūk projām. Vai tiešām neesi dzirdējis?

— Kā tā — izvācas? Kā viņi to var izdarīt?

— Var, grib un dara.

— Kādi pāris cilvēki?

— Visi līdz pēdējam nēģerim dienvidu štatos.

— Nevar būt.

— Tā ir.

— Neticēšu, iekams pats neredzēšu. Uz kurieni tad viņi dodas, uz Āfriku?

Klusums.

— Uz Marsu.

— Uz planētu Marsu?

— Tieši tā.

Vīri stāvēja dzelzslietu tirgotavas lieveņa tveicīgajā paēnā. Viens pārstāja darboties gar pīpi, kuru bija gribējis aizdedzināt. Cits nospļāvās pusdienas saules sakarsētajos putekļos.

— Viņi nevar tā aizbraukt, tas nav iespējams.

— Viņi ir jau ceļā.

— Kur tu to ņēmi?

— Visi to zina, pa radio arī tikko pārraidīja.

Vīri sakustējās, it ka butu atdzīvojušas apputējušās statujas.

Semjuels Tīss, dzelzslietu tirgotavas īpašnieks, māksloti iesmējās.

— Interesanti gan, kur aizķēries Silijs. Nu jau būs stunda, kopš iedevu viņam savu velosipēdu un aizsūtīju pie misis Bordmanes. Viņš vēl nav atgriezies. Vai tik nebūs aizrul- lējis taisnā ceļā uz Marsu, melnais muļķis?

Vīri iesprauslojās.

— Lai tik pamēģina neatdot manu velosipēdu! Apzagt sevi es neļaušu nevienam, dieva vārds.

— Klausieties.

Vīri pagriezdamies errīgi uzgrūdās cits citam.

Šķita, it kā ielas otrā galā būtu pārrauts kāds aizsprosts. Siltas, melnas straumes gāzās lejup un applūdināja pilsētu. Gar spilgti baltajiem pilsētas veikalu krastiem, garām klusējošiem kokiem plūda

melns vilnis. Kā biezs, lipīgs sīrups tas vēlās pa kanēļkrā- sas putekļu klāto ceļu. Lēni, bet neatlaidīgi pieņēmās spēkā šī vīriešu, sieviešu, zirgu, rejošu suņu, mazu zēnu un meiteņu straume.

Ļaužu balsis saplūda it kā upes šalkoņā. ŠĪ vasarīgā upe čalodama tecēja arvien tālāk un nebija apturama. Un šajā lēnajā, vienmērīgajā, tumšajā plūdumā, kas pāršķēla dienas žilbinošo spozmi, šur tur iezibsnījās kaut kas balts — tās bija acis, kas raudzījās uz priekšu vai arī pameta skatienu sāņus, kamēr garā, nebeidzamā upe no vecās gultnes ieplūda jaunā. Daudzās un dažādās pietekas, strautiņi un tērcītes ar savu nemieru un krāsu bagātību savienojās varenā kopīgā straumē un devās tālāk. Piebriedušās upes virspusē pavīdēja dažnedažādi priekšmeti, ko tā nesa līdzi: tur lieli, vecmodīgi pulksteņi vēl turpināja sist stundas, tikšķēja modinātāji, kladzināja būros iesprostotas vistas, brēca bērni, šur tur starp mutuļiem pazibēja mūļi un kaķi, pajuka matraču atsperes, no kāda matu cekula spraucās ārā neiedomājami izspūris polsteris, visur rēgojās kārbas un grozi, un melnu vectēvu portreti ozolkoka rāmjos; to visu nesa sev līdzi straume, bet vīri uz dzelzs- lietu tirgotavas lieveņa atgādināja uzbudinātus medību suņus; labot aizsprostu bija par vēlu, un viņi palika ar tukšām rokām.

Semjuels Tīss vēl arvien neticēja savām acīm. — Pie joda, bet ar ko tad viņi brauks? Kā viņi domā nokļūt uz Marsa?

— Ar raķetēm, — atbildēja vectēvs Kvo- termeins.

— Nu gan tu mels niekus. Kur viņi ņēma raķetes?

— Sakrāja naudu un uzbūvēja.

— Pirmā dzirdēšana.

— Tie acīmredzot rīkojušies ļoti slepeni un būvējuši raķetes paši vien, bet kur — nezinu, varbūt Āfrikā.

— Bet kā viņi uzdrīkstas? — uztraucās Semujels Tīss, nemierīgi soļodams pa lieveni. — Vai tas nav aizliegts ar likumu?

— Karu jau viņi nevienam nepiesaka, — vectēvs mierīgi noteica.

— No kurienes viņi izlidos, šie sasodītie ar visiem saviem noslēpumiem un sazvērestībām? — rēca Tīss.

— Pēc plāna visiem šīs pilsētas melnajiem jāsapulcējas pie Lūnezera. Pulksten vienos tur ieradīsies raķetes un aizvedīs viņus uz Marsu.

— Zvaniet gubernatoram, izsauciet policiju, — kliedza Tīss. — Viņiem vajadzēja mūs iepriekš brīdināt.

— Redz, kur nāk tava sieva, Tīs!

Vīri pagriezās.

Pa tveicīgo, spilgtas gaismas pielieto ielu, kur nejuta ne vēja pūsmas, nāca baltās sievietes, viena, pēc tam otra, vēl un vēl, un visām bija apmulsušas sejas, visas nāca steidzīgi, brunčiem čabot kā

papīriem. Dažas raudāja, citas izskatījās drūmas. Visas meklēja savus vīrus. Viena pazuda bāra virpuļ- durvīs. Otra iegāja klusajā, vēsajā pārtikas preču veikalā. Citas devās uz aptiekām un garāžām. Un viena no viņām, misis Klāra Tīsa, apstājās uz putekļainās ietves zem dzelzslietu tirgotavas lieveņa un, acis mirkšķinādama, skatījās uz savu saniknoto, bargo vīru, kamēr viņai aiz muguras plūda platā, melnā straume.

— Steidzos šurp Lusindas dēļ, tēv. Tev jānāk uz māju.

— Es nu neskriešu uz māju melna skuķa dēļ!

— Viņa iet prom.. Ko es tagad iesākšu?

— Tiec pati galā. Uz ceļiem lūgties viņu netaisos.

— Bet viņa mums bija tikpat kā ģimenes loceklis, — misis Tīsa gaudās.

— Nebrēc! Tā tikai trūka, lai tu visu acu priekšā sāktu pinkšķēt par kaut kādu sasodītu …

Viņš aprāvās, izdzirdis sievu šņukstam. Viņa slaucīja acis.

— Es viņu mēģināju pierunāt. «Lusinda,» es teicu, «ja tu paliksi, es pielikšu algu un, ja vēlies, došu tev divus brīvus vakarus nedēļā,» bet viņai pat vaibsts nepakustējās. Nekad nebiju viņu tādu redzējusi. Un tad es teicu: «Lusinda, vai tu mani nemaz nemīli?», un viņa atbildēja, ka mīlot gan, bet viņai esot jādodas prom, un tur nekā nevarot darīt. Viņa sakopa māju, noslaucīja putekļus, uzlika galdā pusdienas, tad pienāca pie viesistabas durvīm, nolika zemē savus saiņus, pasniedza man roku un teica: «Visu labu, misis Tīsa.» Un aizgāja. Pusdienas kūpēja uz galda, bet mēs visi bijām tik apmulsuši, ka ne kumosa norit. Tur tās ir vēl tagad, kad nācu šurp, bija jau pavisam atdzisušas.

Tīss tik tikko neiesita viņai.

— Pie joda, ātrāk pazūdi no šejienes! Stāv te par apsmieklu visai pasaulei!

— Bet, tēv…

Tīss pazuda veikala tvanīgajā pustumsā. Pēc pāris sekundēm viņš atgriezās ar sudrabotu pistoli rokā.

Sieva bija aizgājusi.

Garām ēku krastiem tecēja melnā upe, tās šalkoņā saplūda gan čīkstoņa, gan šļūcošu soļu troksnis. Tā bija rāma, bet neapturama straume; bez smiekliem, bez jūtu uzliesmojumiem, vienmērīga, apņēmīga, nepārtraukta plūsma.

Tīss sēdēja uz pašas ozolkoka krēsla maliņas.

— Dieva vārds, ja kāds no viņiem iedrošināsies kaut iesmieties, es tam ielaidīšu lodi ribās.

Vīri gaidīja.

Upe rāmi tecēja, netraucēdama miegainā dienvidus mieru.

— Man rādās, ka nu tev, Sem, pašam vajadzēs kaplēt savus

rāceņus, — nosmējās vectēvs.

— Es gluži labi protu trāpīt arī baltajiem. — Tīss nepaskatījās uz vectēvu. Vectēvs novērsās un apklusa.

— Ej, tu, pagaidi! — Semujels Tīss nolēca no lieveņa. Viņš sagrāba aiz pavadas kādu zirgu, uz kura jāja garš nēģeris. — Rausies tūlīt zemē, Belter!

— Jā, ser! — Belters nokāpa no zirga.

Tīss nomērīja viņu ar skatienu. — Tagad

pasaki man, ko tas nozīmē?

— Redziet, mister Tīs …

— Sataisījies ceļā gluži kā tajā dziesmā — kā tur bija — «Augstu augstu gaisā». Tā, ja?

— Jā, ser. — Nēģeris gaidīja.

— Vai tu atceries, Belter, ka esi man parādā piecdesmit dolārus?

— Jā, ser.

— Bet tagad mēģini aizmukt? Es tev ādu pār acīm novilkšu, goda vārds.

— Ar visu to uztraukumu man galīgi izkrita no prāta, ser.

— Viņam izkritis no prāta. — Tīss ļauni pamirkšķināja vīriem uz dzelzslietu tirgotavas lieveņa. — Pie joda, mister, vai tu zini, ko tagad darīsi?

— Nē, ser.

— Tu paliksi šeit un atstrādāsi man tos piecdesmit apaļos, vai arī mani nesauc par Semjuelu Tīsu. — Viņš pagriezās un pašpārliecināti uzsmaidīja vīriem lieveņa ēnā.

Belters skatījās uz upi, kas tecēja garām pa ielu, uz šo tumšo upi, kas nebeidza plūst garām veikaliem, uz tumšo upi ratos, zirgos vai noputēiušās kurpēs, uz tumšo upi, no kuras viņš bija izrauts. Viņš sāka drebēt.

— Ļaujiet man iet, mister Tīs. Es jums atsūtīšu naudu no turienes, dieva vārds.

— Paklausies, Belter. — Tīss sagrāba viņu

aiz bikšturiem, laiku pa laikam nicīgi paraustīdams tos kā divas arfas stīgas, tad paskatījās uz debesīm, nošņācās un ar vienu kaulainu pirkstu norādīja uz to pusi, kur vajadzēja būt pašam dievam.

— Belter, vai tu maz zini, kas tevi tur augšā gaida?

— Zinu to, kas man ir stāstīts.

— Kas viņam stāstīts! Ak jēziņ! Vai dzirdat? Kas viņam stāstīts! — Viņš raustīja nēģeri aiz bikšturiem, nevērīgi, it kā nejauši badīja ar pirkstu melnajā sejā. — Jūs, Belter, uzšausieties debesīs kā ceturtā jūlija raķete, un tad — plaukš! — pelni vien nobirs zemē. Tie dulnie zinātnieki taču nekā nejēdz, viņi jūs visus aizsūtīs pie tēviem.

— Man vienalga.

— Prieks dzirdēt. Vai tu maz zini, kas tur augšā uz tā Marsa ir? Tur ir briesmoņi ar tādām acīm kā sēnes. Būsi jau redzējis bildes tajos «nākotnes žurnālos», kurus pārdod tepat veikaliņā par desmit centiem. Nu tad zini — šie briesmoņi metīsies jums virsū un izsūks visas smadzenes no kauliem!

— Vienalga, vienalga, man viss vienalga. — Belters skatījās, kā strauņne aizslīd garām, pamezdama viņu krastā. Uz tumšās pieres izspiedās sviedri. Likās, viņš tūlīt sabruks.

— Un kāds tur aukstums! Gaisa arī nav, nokritīsi un raustīsies kā zivs, elsdams un rīstīdamies, kamēr nosprāgsi. Vai tev tas patīk?

— Man daudz kas nepatīk, ser. Lūdzu, ļaujiet man iet, ser. Es nokavēšu.

— Es tev ļaušu iet tad, kad man patiks. Bet pagaidām mēs te mīlīgi parunāsimies, un tu sasodīti labi zini, ka būs tā, kā es saku. Ak tev sagribējies ceļot? Nu tad klausies, mister «augstu augstu gaisā», vācies mājā un atstrādā tos piecdesmit dolārus, kurus tu man esi parādā. Divos mēnešos tu to izdarīsi.

— Bet ja man tie jāatstrādā, es nokavēšu startu, ser.

— Nu redz, kāda nelaime! — Tīss savilka bēdīgu ģīmi.

— Ņemiet manu zirgu, ser.

— Zirgs nav likumīgs maksāšanas līdzeklis. Un tu nekustēsi no vietas, kamēr es nebūšu saņēmis savu naudu. — Tīss iekšēji gavilēja. Viņš jutās apmierināts.

Apkārt bija sastājies bariņš nēģeru, lai dzirdētu, kas te notiek. Belters stāvēja drebēdams, ar nokārtu galvu. Tad uz priekšu panācās kāds vecs vīrs.

— Mister!

Tīss viņu īsi uzlūkoja.

— Nu?

— Cik šis cilvēks jums parāda, mister?

— Nebāz savu purnu, kur nevajag.

Vecais vīrs paskatījās uz Belteru.

— Cik, dēls?

— Piecdesmit dolārus.

Vecais vīrs pastiepa savas melnās rokas pret apkārt stāvošajiem.

— Mēs te esam divdesmit pieci. Katrs lai dod divus dolārus, — labi aši, gudrot nav laika.

— Ko tas nozīmē? — iesaucās Tīss, izslie- damies visā augumā.

Nauda saradās. Vecais vīrs savāca to savā cepurē un pasniedza cepuri Belteram.

— Dēls, — viņš sacīja, — startu tu nenokavēsi.

Belters smaidīdams raudzījās cepurē.

— Nē, ser, tagad nenokavēšu.

— Dod viņiem naudu atpakaļ! — Tīss iebrēcās.

Goddevīgi palocījies, Belters sniedza viņam naudu, bet, kad Tīss tai nepieskārās, nolika cepuri putekļos pie Tīsa kājām.

— Te ir jūsu nauda, ser, — viņš sacīja. — Sirsnīgs paldies.

Smaidīdams viņš uzkāpa seglos, uzšāva zirgam un, nevarēdams vien pateikties vecajam vīram, kopā ar to pamazām izzuda skatienam.

— Suņa bērns, — čukstēja Tīss, vērdamies saulē ar neko neredzošām acīm. — Suņa bērns.

— Pacel naudu, Semjuel, — kāds uz lieveņa ierunājās.

Līdzīgi notikumi atgadījās visgarām ceļam. Baskājaini baltie zēni pienesa ziņas. «Tie, kam ir, palīdz tiem, kam nava. Un tā viņi visi tiek cauri.» Kāds bagātnieks iedeva nabagam divi simti apaļo, ar ko samaksāt parādu. Kāds cits iedeva kaimiņam desmit, piecus, sešpadsmit dolārus, un tā dara visur, ikviens.

Baltie sēdēja kā ūdeni mutē ieņēmuši. Piemiegtās acis izskatījās aizpampušas, it kā viņu sejas būtu kapājis vējš un karstas smiltis.

Semjuels Tīss vārījās niknumā. Uzkāpis uz balkona, viņš nikni blenza garām plūstošajā pūlī. Tad savicināja šauteni. Pēc brīža, nespēdams vairs valdīties, viņš sāka kliegt uz visiem, uz katru nēģeri, kas pacēla uz viņu acis.

— Bliukš! Vēl viena raķete uziet gaisā! — viņš visā galvā iebļāvās. — Bliukš! Dieviņ, tētiņ! ' ' '

Melnās galvas nepagriezās un nelika manīt, ka dzirdējušas, tikai acu baltumi nozib- snīja.

— Blaukš! Zemē ir visas raķetītes. Mirēju gaudas. Bliukš! Paldies dievam, ka man zem kājām ir vecā, labā zeme. Kā tur bija tas joks? Jo vecāka, jo labāka! Ha, ha!

Saceldami putekļus, garām klidzināja zirgi. Dārdēja furgoni ar salauztām atsperēm.

— Bliukš! — Vientuļi skanēja viņa balss karstajā gaisā, mēģinādama iebiedēt putekļus un žilbinoši spožās debesis. — Blāc! Melns vien pajūk, kad raķeti ķer meteors un nēģerus kā grunduļus izbārsta pa visu kosmosu. Un meteoru tur kā biezs. Skaidrs? Un kā vēl! Tikpat kā skrošu no bises. Pif-paf, un jūsu bleķa raķetes nāk lejā kā pīles, izšķīst kā māla pīpes. Kā vecas konservbundžas, pilnas ar melnām reņģēm. Ra-ta-ta! Kā sakaltuši zirņi. Desmit tūkstoši līķu te, desmit tūkstoši tur. Tie riņķo izplatījumā, apkārt un apkārt Zemei, un lidos mūžīgi, auksti un sastinguši, lai dievs viņiem žēlīgs! Jūs tur, vai dzirdat?

Klusums. Platā upe bija neapturama. Stundas laikā tās straume bija izslaucījusi visas būdas, aiznesdama no tām visu derīgo, un tagad viļņos vīdēja sienas pulksteņi un veļas mazgājamie dēļi, audumu baķi un aizkaru stangas, un tas viss plūda uz kādu tālu, melnu jūru.

Lielie pali bija pārskrējuši. Pulkstenis rādīja otro stundu. Straume kļuva arvien vājāka. Drīz tā izsīka pavisam, pilsētā iestājās klusums,

pamazām nosēdās putekļi, apklādami veikalus, sēdošos vīrus, garos, saulē iztvīkušos kokus.

Klusums.

Vīri uz lieveņa ieklausījās.

Nekā nesadzirdējuši, viņi domās aizklīda apkārtējās pļavās. Šorīt, tāpat kā arvien, pasaule bija bijusi pilna visdažādāko skaņu. Šur tur, stūrgalvīgā ietiepībā turoties pie paražām, tika skandētas dziesmas, zem mimozas zariem guldzēja mīlētāju smiekli, melni bērneļi smiedamies plunčājās strauta dzidrajā ūdenī, tīrumos vīdēja noliektas muguras, no zaļu vīnstīgu apvītām būdām skanēja joki un jautri saucieni.

Tagad šķita, it kā vēja brāzma būtu aiz- slaucījusi no zemes visas skaņas. Nebija vairs nekā. Virinājās ar ādas gabaliņiem iestiprinātas, no līstiņām sanaglotas durvis.

Vientuļas un nekustīgas karājās no vecas riepas taisītas šūpoles. Upmalā uz akmeņiem neviens nemazgāja veļu, un nedaudzie arbūzu lauciņi bija tukši — tur saulē sila briestošajos augļos slēptā veldze. Pamestajās būdās zirnekļi sāka aust savus tīklus, pa neaiz- lāpītajiem jumtu caurumiem līdz ar zeltainiem saules stariem sijājās iekšā putekļi. Šur tur vēl gruzdēja pēdējā steigā aizmirsts pavards, un uguns, pēkšņi pieņemdamās spēkā, aprija kādas piegružotas būdas dēļu skeletu. Apkārtējā klusumā varēja saklausīt, kā sprēgā liesmas.

Vīri uz dzelzslietu tirgotavas lieveņa sēdēja kā pārakmeņoti — acis nemirkšķinādami, neuzdrīkstēdamies pat siekalas norīt.

— Nesaprotu, kāpēc viņi mūs pamet tieši tagad. Kad viņiem klājas arvien labāk. Ar katru dienu viņi dabūja arvien vairāk tiesību. Ko viņi īsti gribi Vēlēšanu nodoklis atcelts, viens štats pēc otra ar likumu aizliedz linča tiesu, un kur tad tās visvisādās vienlīdzīgās tiesības. Ko vēl viņi grib? Viņi taču nopelna gandrīz tikpat daudz cik baltie, un tomēr — prom viņi ir.

Tukšās ielas otrā galā parādījās kāds velosipēdists.

— Sasodīts! Skaties, Tīs, redz, kur brauc tavs Silijs.

Velosipēds apstājās lieveņa priekšā, uz tā sēdēja gadus septiņpadsmit vecs, izstīdzējis krāsaino zēns ar garām kājām un rokām un

galvu, apaļu kā arbūzs. Viņš skatījās uz Semjuelu Tīsu un smaidīja.

— Ak tad sirdsapziņa tomēr ierunājās un tu atgriezies, — Tīss sacīja.

— Nē, ser, es tikai atvedu jūsu velosipēdu.

— Redz, kā! Vai tad raķetē nelien iekšā?

— Ne jau tāpēc, ser.

— Paskaidrojumus vari paturēt pie sevis. Rausies drīzāk nost, es tev neļaušu piesavināties manu īpašumu. — Viņš pagrūda

zēnu. Velosipēds nokrita.

— Un tagad, marš, uz veikalu spodrināt misiņu!

— Ko jūs, lūdzu, teicāt? — Zēna acis iepletās.

— To, ko tu dzirdēji. Bez tam vēl jāizpako šautenes, jāatver naglu kaste, kas tikko pienāca no Načecas …

— Mister Tīs …

— Un kastes ar āmuriem …

— Mister Tīs, ser!

— Tu vēl tepat? — Tīss nikni pablenza.

— Mister Tīs, lūdzu, piedodiet, bet šodien man vajadzīga brīvdiena, — viņš kā atvainodamies teica.

— Un rīt, un parīt, un aizparīt arī, — Tīss sacīja.

— Bīstos, ka jā, ser.

— Bīsties, bīsties, puis! Panāc šurp! — Viņš ieveda zēnu veikalā un izņēma no sava rakstāmgalda kādu papīru. — Vai šito atceries?

— Kas tas ir, ser?

— Tavs līgums. Tu pats to parakstīji, redz, kur tavs krusts. Atbildi!

— Es neesmu to parakstījis, mister Tīs. — Zēns drebēja. — Krustu var pavilkt katrs.

— Klausies, Silij. Te stāv rakstīts melns uz balta: «Apsolos strādāt pie mistera Tīsa divus gadus, sākot ar 2001. gada 15. jūliju. Gadījumā, ja gribēšu atstāt darbu ātrāk, paziņošu par to mēnesi iepriekš un turpināšu strādāt, līdz būs atrasts vietnieks.» Tā, redzi! — Tīss uzsita ar plaukstu pa papīru, un viņa acis ļauni iedzalkstījās. — Ja tu to nepildīsi, es sūdzēšu tiesā.

— Es nevaru, — vaimanāja zēns, un viņam pār vaigiem sāka ritēt asaras. — Ja es neaizbraukšu šodien, es neaizbraukšu nekad.

— Es zinu, kā tev ap dūšu, Silij. Jā, jā, es jūtu tev līdzi, zēn. Bet mēs ar tevi labi apiesimies, labi barosim. Ej tik iekšā, ķeries pie darba un aizmirsti visas tās muļķības. Skaidrs, Silij? — Tīss atņirdza zobus smaidā un uzsita zēnam uz pleca.

Zēns pagriezās un noraudzījās vecajos vīros, kas sēdēja uz lieveņa. Caur asarām viņš tik tikko varēja tos saredzēt.

— Varbūt… Varbūt kāds no šiem džentlmeņiem … — Vīri karstajā lieveņa pakrēslī pacēla acis, paskatīdamies vispirms uz Tīsu.

— Vai tu, zeņķi, gribi sacīt, lai tavu darbu izpilda baltais? — Tīss ledainā balsī jautāja.

Vectēvs Kvotermeins noņēma no ceļgaliem savas sarkanās rokas. Domīgi skatīdamies tālumā, viņš teica: — Un ka butu ar mani, Tis?

— Ko?

— Es strādāšu Silija vietā.

Uz lieveņa iestājās klusums.

Tīss sašūpojās uz pirkstgaliem. — Vectēv! — viņš brīdinoši teica.

— Lai zēns iet. Es notīrīšu, kas tīrāms.

— Vai patiešām, vai no tiesas? — Silijs pieskrēja pie vectēva. Viņš smējās un raudāja, vēl nespēdams ticēt.

— No tiesas gan.

— Tu, vecais, pievaldi žaunas, — Tīss nošņācās.

— Ļauj zēnam iet, Tīs!

Tīss piegāja pie zēna un sagrāba viņu aiz rokas. — Viņš pieder man. Līdz vakaram es viņu ieslēgšu dibenistabā.

— Lūdzu, nē, mister Tīs!

Zēns sāka šņukstēt. Uz lieveņa elsas bija labi dzirdamas. Viņa acis no asarām pietūka. Kaut kur ielas otrā galā rīstījās motors, tur tuvojās vecs, sagrabējis «fords» ar pēdējiem krāsainajiem.

— Tur brauc mani piederīgie, mister Tīs. Lūdzu, ak, lūdzu, dieva dēļ!

— Tīs, — ierunājās kāds no vīriem pieceldamies, — ļauj viņam iet.

Piecēlās vēl kāds. — Es saku to pašu.

— Es arī, — piebilda trešais.

— Kāda jēga spītēties? — Tagad visi runāja reizē. — Beidz muļķoties, Tīs.

— Ļauj viņam iet.

Tīsa pirksti kabatā rotaļājās ar revolveri. Bet acis vēroja vīru sejas. Tad roka atlaida ieroci, un viņš norūca:

— Ak šitā?

— Tā gan, — kāds atteica.

Tīss palaida zēnu. — Labi. Vācies! Bet, — viņš iebadīja ar roku veikala durvīs, — nedomā te atstāt savas grabažas.

— Nē, ser!

— Iztīri no šķūnīša visu līdz pēdējam un sadedzini.

Silijs pakratīja galvu. — Es labāk paņemšu līdzi.

— Laidīs nu gan tevi raķetē ar visiem tiem krāmiem!

— Es tomēr ņemšu, — Silijs klusi noteica, palikdams pie sava.

Skriešus viņš izmetās cauri veikalam. Tur viņš kaut ko slaucīja un vāca, bet pēc mirkļa atgriezās ar veselu klēpi visvisādu gadu gaitā uzkrātu nieku — tur bija gan vilciņi, gan bumbiņas, gan veci, apputējuši pūķi. Tieši šobrīd piebrauca vecais, sagrabējušais «fords». Silijs iekāpa, un durvis aizcirtās.

Tīss stāvēja uz lieveņa ar rūgtu smaidu uz lūpām.

— Un ko tad tu tur augšā darīsi?

— Sākšu pats uz savu roku, — atbildēja Silijs. — Atvēršu pats savu dzelzslietu tirgotavu.

— Ak tad tāpēc tu pie manis strādāji, nolāpītais, lai pa

kluso iemācītos manu amatu un pēc tam aizšmauktu!

— Nē, ser, man ne prātā nenāca, ka notiks kaut kas tamlīdzīgs, bet tā nu ir iznācis. Ko lai dara,' ja esmu kaut ko iemācījies, mister Tīs?

— Vārdi tām jūsu raķetēm arī laikam ir?

Visu braucēju acis bija pievērstas viņu

vienīgajam pulkstenim uz mašīnas sadales dēļa.

— Jā, ser.

— Tādi kā «Elija» un «Uguns rati», «Lielais ritenis» un «Mazais ritenis», «Ticība», «Cerība» un «Žēlsirdība».

— Raķetēm ir nosaukumi, mister Tīs.

— «Dieva dēls» un «Svētais Gars», jā? Un viena droši vien ir nosaukta pirmās bap-j tistu baznīcas vārdā?

— Mums tagad jābrauc, mister Tīs.

Tīss smējās. — Vai kādu nesauc arī «Lido zemu» un «Košie uguns rati»?

Motors ierūcās. — Palieciet sveiki, mister, Tīs!

— Vai neesat aizmirsuši nosaukt kādu par «Grabošajiem kauliem»?

— Ardievu, mister!

— Un «Pāri Jordānai»? Ha, ha! Nu, skrien vien, plivinies vien pa gaisu savā raķetē, gan tā sašķīdīs gabalu gabalos, bet es jau raudāt neiešu.

Mašīna, saceldama putekļu mākoni, attālinājās. Zēns piecēlās kājās un, pielicis roku pie mutes, pēdējo reizi uzsauca misteram Tīšam:

— Mister Tīs, mister Tīs, ko jūs tagad da- risiet pa nakti? Ko jus iesāksiet naktīs, mister Tis?

Klusums. Mašīna pazuda tālumā. Nekas vairs nebija saskatāms.

— Ko viņš ar to gribēja teikt, velns parāvis? — prātoja Tīss. — Ko es iesākšu naktīs?

Viņš vēroja, kā pamazām nosēžas putekļi, un pēkšņi saprata.

Prātā nāca naktis, kad pie viņa mājas apstājās mašīnas: tajās sēž vīri ar augstu izslie- tiem ceļgaliem un vēl augstāk izslietiem šaujamajiem, viņu acis ļauni kvēlo, un izskatās tā, it kā zem vasaras nakts tumsā tītajiem kokiem kaklus staipītu vesels dzērvju pulks. Mašīna taurē, viņš ar ieroci rokā aizcērt aiz sevis durvis un klusiņām smejas, jo sirds satraukumā lēc kā puikam; tad mašīna aizdrāžas tumsā, uz grīdas guļ kaņepāju auklas ritulis, vīru kabatas ir uztūkušas — tās piebāztas ar patronu kārbām. Cik gan nav bijis tādu nakšu pa visiem šiem gadiem — gar ausīm svilpo vējš, sviezdams matu šķipsnas ļaunuma pilnajās acīs, tad atskan sajūsmas rēcieni, jo ir atrasts piemērots koks, un kāds jau rībina būdas durvis.

— Tad redz, kas šim smurgulim bijis prātā! — Tīss izlēca uz

ceļa spožajā saulē. — Atpakaļ, izdzimums! Ko es iesākšot naktīs? Ak tu nolādētais …

Jautājums bija ķēris mērķi. Tīss jutās slims un it kā izsmelts. Jā. «Ko gan mēs darīsim naktīs? Tagad, kad viņi aizbraukuši.» Galvā bija tukšums, domas nedarbojās.

Viņš izrāva no kabatas pistoli un pārbaudīja, vai tā pielādēta.

— Ko tu gribi darīt, Sem? — kāds jautāja.

— Nošaut to smerdeli.

— Valdies nu, — sacīja vectēvs.

Bet Semjuels Tīss jau bija pazudis aiz veikala. Mirkli vēlāk viņš izbrauca uz ielas savu vaļējo mašīnu.

— Vai kāds brauks man līdzi?

— Var jau pavizināties, — vectēvs sacīja un piecēlās.

— Un vairāk neviens?

Vīri neatbildēja.

Vectēvs ierausās mašīnā un aizcirta durvis. Saceldami putekļu mākoni, viņi aizjoņoja. Mašīna traucās zem žilbinoši spožajām debesīm. Abi klusēja. Virs izžuvušajām pļavām virmoja karstais gaiss.

Krustceļos Tīss nobremzēja.

— Pa kuru ceļu viņi braukuši, vectēv?

Vecais vīrs piemiedza acis. — Rādās, ka

taisni uz priekšu.

Viņi devās tālāk. Motors vientuļi dūca zem koku lapotnēm. Ceļš bija tukšs, bet drīz vien viņi pamanīja kaut ko neparastu. Tīss nobremzēja un, dzeltenajām acīm niknumā zvērojot, izliecās ārā.

— Deviņi pērkoni, vai redzi, ko tie nolādētie izdarījuši?

— Ko tad? — jautāja vectēvs, arī paskatīdamies uz to pusi.

Gar kluso lauku ceļu, rūpīgi noliktas un atstātas, gulēja dažnedažādas mantas: vecas skrituļslidas, raibos lakatos iesieti nieki, apnēsātas kurpes, ratu ritenis, bikšu, svārku un vecu cepuru kaudzes, austrumzemju kristāla zvārguļi, kas kādreiz maigi skanējuši vējā, sārtas ģerānijas skārda podos, bļodas ar vaska augļiem, konfederācijas laiku nauda papes kārbās, veļas vanniņas, mazgājamie dēļi, veļas auklas, ziepes, kāds bērnu trīsritenis, dārza dzirkles, rotaļu vilciens, ķipars kastītē, vitrāža no neģēru baptistu baznīcas, bremžu apmaļu komplekts, automobiļu riepu kameras, matrači, kušetes, šūpuļkrēsli, krēma kārbiņas, spoguļi. Nekas nebija pavirši nosviests, bet rūpīgi, ar sirsnību un apdomu nolikts gar putekļainā ceļa malām, it kā te garām ar visu savu iedzīvi būtu soļojuši veselas pilsētas iedzīvotāji, bet tad pēkšņi atskanējušas varenas taures skaņas, viņi salikuši savu mantību ceļmalas putekļos, bet paši uzlidojuši taisni zilajās debesīs.

— Sadedzināt nevarēja, — Tīss niknumā kliedza. — Neklausīja mani, kad teicu, lai svilina nost, vajadzēja viņiem to visu stiept līdzi un atstāt te uz ceļa, lai vēl pēdējo reizi paskatītos uz saviem krāmiem.

Ko šie melnie gan iedomājas!

Jūdzi pēc jūdzes viņš dusmās dzina mašīnu no vienas ceļa malas uz otru, šķaidīdams, izsvaidīdams, sadragādams saiņus, rotas lietu kārbas, spoguļus, krēslus.

— Tā! Lai jūk šīs nolādētās panckas… un vēlreiz tā!

Priekšējā riepa žēlabaini nosvilpās. Mašīna sasviedās sāņus un ielidoja grāvī, Tīss ietriecās ar galvu stiklā.

— Nolādēts! — Notrausis putekļus, viņš izlīda no mašīnas, aiz niknuma gandrīz raudādams.

Tālumā aizstiepās klusais tukšais ceļš. — Nu mēs viņus vairs nepanāksim, noteikti nepanāksim. — Cik tālu vien skatiens sniedza, rēgojās rūpīgi nolikti saiņi, paunas, atkal saiņi, kas, siltā vēja glāstīti, stāvēja norieta saulē kā mazi, pamesti altāri.

Pēc stundas Tīss un vectēvs, tikko spēdami pavilkt kājas, atgriezās dzelzslietu tirgotavā. Vīri vēl sēdēja turpat, ausījās, vēroja debesis. Tīss bija tikko atlaidies krēslā un raisīja vaļā savas šaurās kurpes, kad kāds iesaucās:

— Skatieties!

— Liela vajadzība man skatīties, — Tīss norūca.

Pārējie tomēr skatījās. Un viņi redzēja, ka tālumā pret debesīm paceļas zeltainas spoles. Pamezdamas aiz sevis liesmainas strēles, tās izgaisa izplatījumā.

Kokvilnas laukos vējš laiski rotaļājās ar sniegbaltajiem pūku kamoliem. Turpat tālāk kā svītraini kaķi saulē gozējās cilvēku pirkstu neskarti arbūzi.

Vīri uz lieveņa no jauna apsēdās, skatījās cits citā, skatījās uz veikala plauktā rūpīgi sarindotajiem dzeltenajiem virves rituļiem, uz kārbām ar spožām patronām, ar dcīm pakavējās pie sudrabainajām pistolēm un garajiem, melnajiem šauteņu stobriem, kas rēgojās ēnainajā kaktā pie pašiem griestiem. Kāds sūkāja salmu. Cits kaut ko zīmēja putekļos.

Beidzot Semjuels Tīss uzvaroši pacēla gaisā savu kurpi, izkratīja to, paskatījās iekšā un sacīja:

— Bet vai jūs ievērojāt? Līdz pašam pēdējam brīdim viņš mani godāja par misteru!

2004. – 2005. *gads*

2004-2005.GADS PĀRDĒVĒŠANA

Viņi apmetās teiksmainajās, zilajās zemēs un deva tām savus vārdus. Tur bija Hinkstona līcis un Lustiga iela, Bleķa upe un Driskola mežs, Perigrīna kalns un Vaildera pilsēta — visi nosaukti par godu cilvēkiem un tam, ko viņi paveikuši. Vieta, kur marsieši nogalinājuši pirmos zemiešus, bija nosaukta par Sarkano pilsētu, tā atgādinot izlietās asinis. Bet te, lūk, gājusi bojā Otrā ekspedīcija — par to liecina nosaukums «Otrais Mēģinājums». Ikvienā vietā, kur kosmonauti nosēzdamies bija izdedzinājuši zemi ar savām elles mašīnām, kā pelnu plēksnes pāri bija palikuši tikai vārdi, un, protams, tur netrūka arī Spendera kalna un Nataniela Jorka pilsētas . ..

Senie marsiešu nosaukumi saistījās ar ūdeni un gaisu, un kalniem. Vai arī ar kūstošo sniegu ūdeņiem, kuri tecēja uz dienvidiem un pildīja akmens kanālus, kas savukārt ieplūda izžuvušajās jūrās. Ar burvjiem, kuri te gulēja zemes klēpī, ar torņiem un obeliskiem. Bet tāpat kā veseri sadrupina marmoru, tā raķetes iznīcināja vecos vārdus,

sašķaidīja stabiņus ar vecajiem pilsētu nosaukumiem, bet uz to drupām uzstādīja lielus uzrakstus ar jaunajiem: AIRONTAUNA, STĪL- TAUNA, ALUMINIUMSITIJA, ILEKTRIKVI- LIDŽA, KORNTAUNA, GREINVILLA, DET- ROITA II un tamlīdzīgiem uz Zemes lietotiem tehniskiem un metālu apzīmējumiem.

Pēc tam kad pilsētas bija uzceltas un nokristītas, nāca kārta kapsētām: radās Zaļais pakalns, Sūnu ciems, Zābaku kalns, Pēdējā dusa; kapos tika guldīti pirmie aizgājēji…

Bet, kad viss bija sava vieta, ta sakot —• salikts pa plauktiņiem, kad visur karājās uzraksti un valdīja nevainojama kārtība, kad pilsētas bija labi iekārtotas un vientulība tikpat kā izskausta, tad no Zemes ieradās pārgudrie un izsmalcinātie. Viņi lidoja šurp, lai nosvinētu svētkus vai pavadītu atvaļinājumu, lai sapirktos suvenīrus, pafotografētu un iepazītos ar Marsa «atmosfēru», lai pētītu un ieviestu praksē savu socioloģiju; viņi ieradās ar savām nozīmītēm un zvaigznītēm, ar saviem likumiem un noteikumiem, līdzi paņemdami arī birokrātiju, kura līdzīgi nezālei bija pārņēmusi visu Zemi un nu sāka sakņoties arī uz Marsa. Viņi sāka plānot un iekārtot ne tikai bibliotēkas, bet arī ļaužu dzīves, sāka izrīkot un komandēt tos, kuri bija atbēguši uz Marsu, lai atbrīvotos no šīs izrīkošanas, pārvaldīšanas un komandēšanas.

Tāpēc nav jābrīnās, ja daži no tiem grieza pretī zobus …

2005. gada aprīlis
ASERS II

«Visu tumšo, drūmo rudens dienu, kad mākoņi it kā spiež cilvēku pie zemes un apkārt nedzird ne skaņas, es viens pats jāju pa neparasti tuksnešainu apvidu, līdz beidzot, krēslai biezējot, ieraudzīju savā priekšā skumjo Ašera māju …»

Misters Viljams Stendāls pārstāja citēt. Rau, kur uz neliela, melna pakalna jau stāvēja šī māja, kuras pamatakmenī rēgojās uzraksts «2005. Anno Domini».

— Māja nu ir gatava. Saņemiet atslēgu, mister Stendāl! — arhitekts Bigelovs sacīja.

Bija rāma rudens pēcpusdiena, un abi vīri brīdi stāvēja klusēdami. Viņiem pie kājām zālē, kas melnoja kā kraukļa mugura, čaukstēja rasējumi.

— Ašera māja, — misters Stendāls tīk- smīgi novilka. — Izplānota, uzcelta, nopirkta, samaksāta. Misters Po būtu sajūsmā par to.

Misters Bigelovs pašķielēja uz viņa pusi.

— Vai viss ir tā, kā jūs vēlējāties, ser?

— Jā.

— Vai krāsas ir pareizas? Vai tās ir pietiekami drūmas un baigas?

— Ārkārtīgi drūmas, ārkārtīgi baigas!

— Un mūri — nospiedoši?

— Neticami nospiedoši.

— Un diķis? Vai tas ir pietiekami melns un draudīgs?

— Melnāku un draudīgāku pat grūti iedomāties.

— Bet kā ar grīsli, — kā zināt, tas ir krāsots, — vai izskatās pienācīgi noplucis?

— Tiešām pretīgs!

Misters Bigelovs ieskatījās plānos. Citēdams atsevišķas vietas, viņš jautāja: — Vai, uzskatot šo ansambli, jums «iet šermuļi pār kauliem», vai «stingums pārņem sirdi un prātu»? Vai šī māja, diķis un apkārtne «iedveš šausmas», mister Stendāl?

— Mister Bigelov, jums ir vareni padevies! Patiešām lieliski!

— Pateicos. Es taču strādāju, īsti neizprazdams, ko jūs no manis sagaidāt. Paldies dievam, jums bija pašam savas raķetes, citādi mums ne mūžam nebūtu atļāvuši vest šurp visu to, kas bija nepieciešams. Vai esat ievērojis, ka šeit vienmēr valda krēsla, ka šajā kailajā, neauglīgajā, nedzīvajā nostūrī ir mūžīgs oktobris? Tas prasīja ne mazumu pūļu. Mēs nogalinājām itin visu. Izlietojām desmit- tūkstoš

tonnu DDT. Nu te nav vairs ne čūsku, ne varžu, ne Marsa mušu. Mūžīga krēsla, mister Stendāl, un es ar to lepojos.

Esam uzstādījuši īpašas mašīnas, kas aptumšo sauli. Te vienmēr būs «drūmi».

Stendāls baudīt baudīja šo drūmo noskaņu, nomāktību, smirdoņu, visu šo atmosfēru, kas bija tik meistarīgi iecerēta un atveidota. Un kur tad pati māja! Šī apdrupusī postaža un nešķīstais dīķis, un pelējums, un trūdu smaka visapkārt! Kas no tā visa bija īsts, kas no plastmasas veidots — ej nu sazini.

Viņš paskatījās rudenīgajās debesīs. Saule spīdēja kaut kur ļoti augstu un tālu. Citur uz Marsa bija aprīlis, zeltains mēnesis ar zilām debesīm. Citur nosēdās ugunīgas raķetes, lai nestu civilizāciju skaistai, mirušai planētai. Bet svelpoņa, ar kādu tās šķēla gaisu, noslāpa šajā skaņas necaurlaidīgajā dūmakā, šajā aizmirstajā rudens valstībā.

— Tagad, kad savu darbu esmu veicis, — misters Bigelovs apmulsis ierunājās, — uzdrošinos jautāt, ko jūs ar to visu iesāksiet.

— Ar Ašera māju? Vai tad jūs neno- jaušat?

— Nē.

— Vai Ašera vārds jums neko neizsaka?

— It neko.

— Bet varbūt šis vārds — Edgars Alans Po?

Misters Bigelovs papurināja galvu.

— Protams. — Stendāls atturīgi nosprauslājās, slēpdams nožēlu un nicinājumu. — Kā lai jūs pazītu dievišķo misteru Po! Viņš tik sen kamēr miris, jau pirms Linkolna. Visas viņa grāmatas tika iznīcinātas Lielajā Dedzināšanā pirms trīsdesmit gadiem, tas ir — tūkstoš deviņi simti septiņdesmit piektajā.

— A-a, — misters Bigelovs viszinoši novilka. — Viens no tiem!

— Jā, viens no tiem, Bigelov. Toreiz sadedzināja visas viņa, arī Lavkrafta, Hotorna un Ambroza Bīrsa grāmatas, visu fantastiku un briesmu stāstus, un pat visu to, kur tēlota nākotne. Bez mazākās žēlastības. Aizliedza ar likumu. Tas viss sākās no tīrā nieka. No smilšu graudiņa vēl piecdesmitajos un sešdesmitajos gados. Vispirms kontrole pār karikatūrām, tad pār detektīvromāniem un, protams, filmām. Aizliedza gan šo, gan to, gan vienu virzienu, gan otru, visu noteica politiskās noslieces, reliģiskie aizspriedumi, kliķes un apvienības; vienmēr pastāvēja mazākums, kuru kaut kas nospieda, un vairākums, kuru māca bailes no neziņas, bailes no nākotnes, bailes no pagātnes un tagadnes, bailes pašiem no sevis un — savas ēnas.

— Saprotu.

— Bailes no vārda «politika», par kura lietošanu nereti vajadzēja samaksāt ar dzīvību, jo — kā dzirdēju — visreakcionārākajās aprindās tas bija kļuvis par sinonīmu vārdam «komunisms»! Un tā vienā vietā pagrieza skrūvi, citā aizšāva bultu,

kaut kur piespieda, pievilka grožus un piežmiedza, līdz literatūra un māksla sāka līdzināties lielam mīklas struņķim, kuru varēja staipīt, siet mezglā vai pīt pīnē, mētāt uz priekšu un atpakaļ, bet kas agri vai vēlu kļūst pliekans un zaudē katru garšu. Pārstāja dūkt kinokameras, nodzisa gaisma teātros, un dažādo preses izdevumu Niagara pārvērtās par mazu, nekaitīgu «tīrā» materiāla tērcīti. Pat jēdziens «bēgšana no īstenības» tika uzskatīts par pārāk radikālu.

— Tiešām?

— Nudien! Vajagot skatīties acīs īstenībai, viņi teica. Dzīvot tagadnei! Viss pārējais esot lieks. Visi skaistie literārie meli un fantāzijas lidojumi esot iznīcināmi pašā saknē. Un tā kādu svētdienas rītu pirms trīsdesmit gadiem, tas ir, tūkstoš deviņi simti septiņdesmit piektajā gadā, visus nostādīja pie bibliotēkas sienas: Ziemassvētku vecīti un Jātnieku bez galvas, un Sniegbaltīti, un Rūķi, un Zosu māti, — ak, kas tā bija par raudāšanu! — un nošāva. Tad sadedzināja papīra pilis un pasaku vardes, un vecos ķēniņus, un visus tos, «kas dzīvo laimīgi vēl šo ballu dienu» (jo patiešām neviens vairs nedzīvo laimīgi šo baltu dienu), un teiciens «reiz senos vecos laikos» kļuva par «nekad vairs»! Un Apburtā rikšas pelnus sajauca ar Oza zemes gruvešiem, sacirta gabalos Labo Glindu un Ozmu, iebāza spektroskopā Daudzkrāsīti, bet Džeku Ķirbj galvu ar attiecīgām piedevām pasniedza uz galda biologu rautā. Garā pupa nonīka birokrātijas džungļos! Apburto princesi no miega uzmodināja zinātnieka skūpsts, bet viņa šļirces dūriens maksāja tai dzīvību. Alisei viņi lika dzert no kādas pudeles, un pēc tam viņa sarāvās tik maziņa, ka nevarēja pat vairs izsaukties: «Jo tālāk, jo dīvainākāk!», ar vienu vesera sitienu viņi satrieca druskās Burvju spoguli, līdz ar to tikdami vaļā arī no Sarkanā karaļa un Austeres!

Stendāls sažņaudza rokas dūrēs. Ak dievs, cik spilgti tas viss vēl bija atmiņā! Asinis saplūda sejā, un viņam trūka elpas.

Misteru Bigelovu šis izvirdums bija pavisam apmulsinājis. Viņš stāvēja, acis mirkšķinādams, un beigās teica: — Piedodiet, es nesaprotu, par ko jūs runājat. Man visi šie vārdi ir tikai tukša skaņa. Cik esmu dzirdējis, tad šī dedzināšana bijusi prāta darbs.

— Pazūdiet! — iebrēcās Stendāls. — Savu darbu esat padarījis un tagad — vācieties, idiots tāds!

Misters Bigelovs sapulcināja savus amatniekus un devās prom.

Misters Stendāls palika viens pats mājas priekšā.

— Klausieties, jūs, — viņš uzrunāja neredzamo raķešu pasažierus. — Es atlidoju uz Marsu, lai tiktu vaļā no jums, pašapmierinātie muļķi, bet ar katru dienu jūsu te sarodas arvien vairāk, tikpat kā mušu ap maitu. Bet nu es jums parādīšu. Es jums atriebšos par to, ko jūs uz Zemes nodarījāt misteram Po. Sākot ar šo dienu, uzmanieties! Ašera māja jūs gaida. ,

Viņš pakratīja dūri pret debesīm.

Raķete nosēdās. No tās cienīgi izkāpa kāds cilvēks. Viņš paskatījās uz māju, un viņa pelēkajās acīs pavīdēja neapmierinātība un īgnums. Tad, pārgājis pāri grāvim, viņš tuvojās nelielam cilvēkam, kas viņu gaidīja.

— Jūs esat Stendāls?

— Jā.

— Garets, Morāles klimata pārvaldes inspektors.

— Ak tad Morāles klimata ļaudis beidzot ieradušies uz Marsa. Es jau gudroju, nez, kad jūs parādīsieties.

— Mēs atlidojām pagājušajā nedēļā. Un drīz te valdīs tāda pati kārtība kā uz Zemes. — Viņš nikni pavicināja savu apliecību uz mājas pusi. — Tagad pastāstiet man, Stendāl, kas jums tur ir.

— Pils, kurā spokojas, ja jums labpatīk dzirdēt.

— Nemaz nepatīk, Stendāl, itin nemaz, īpaši vārds «spokojas».

— Tur nav nekā briesmīga. Šajā, tā kunga 2005. gadā, esmu uzcēlis šeit mehānisku svētnīcu. Vara sikspārņi tur pārvietojas pa elektronu stariem, misiņa žurkas skraida plastmasas pagrabos, dejo automātiskie skeleti; tur mīt ķīmijas un asprātības radīti mākslīgi vampīri, arlekīni, vilki un spoki.

— Tieši to es paredzēju, — Garets, mīlīgi smaidīdams, sacīja. — Baidos, ka vajadzēs to visu nojaukt.

— Es jau zināju, ka būsiet klāt, tiklīdz padzirdēsiet, kas te notiek.

— Būtu ieradies jau ātrāk, bet mēs Morāles klimata pārvaldē gribējām tikt skaidrībā par jūsu nodomiem un tikai tad iejaukties. Demontētāju un dedzinātāju brigāde varētu būt šeit ap vakariņu laiku. Līdz pusnaktij jūsu māja būs nolīdzināta ar zemi. Man liekas, mister Stendāl, jūs neesat visai gudrs. Izsviest grūti pelnītu naudu par tādām muļķībām! Tas droši vien maksājis jums savus trīs miljonus dolāru …

— Četrus miljonus. Bet es jaunībā, mister Garet, mantoju divdesmit piecus miljonus. Varu atļauties sev to prieku un būt izšķērdīgs. Bet žēl, protams, ir — māja tikko pabeigta, bet jūs jau drāžaties šurp ar saviem demontētājiem. Vai jūs neatļautu man papriecāties par savu spēlīti, — nu, vismaz kādas divdesmit četras stundas?

— Tas ir pret likumu. Nekādas atlaides. Jāiznīcina katra grāmata, katra māja, itin viss, kam ir kāds sakars ar spokiem, vampīriem, fejām vai citiem fantāzijas radītiem tēliem.

— Drīz jūs sāksiet dedzināt arī Babitus.

— Jūs esat sagādājis mums daudz rūpju, mister Stendāl. Pirms divdesmit gadiem. Uz Zemes. Jūs ar savu bibliotēku. Mums ir saglabājušies dokumenti.

— Es ar savu bibliotēku. Jā. Un vēl nedaudz tādu pašu kā es. Po

nu jau gadiem ilgi ir aizmirsts, līdz ar Ozu un visiem pārējiem. Bet es ierīkoju nelielu slēptuvi. Man un vēl dažiem citiem bija privātas bibliotēkas, līdz jūs atsūtījāt savus vīrus ar lāpām un dedzināšanas ierīcēm, saplosījāt un pārvērtāt pelnos manas piecdesmit tūkstoš grāmatas. Jūs iznīcinājāt visu teiksmaino un brīnumaino un pavēlējāt filmu režisoriem, kuri vēl nebija atteikušies no cerības kaut ko radīt, gremot un atgremot Ernestu Hemingveju. Mans dievs,; cik reižu gan es neesmu redzējis uz ekrāna «Kam stunda sit»! Trīsdesmit dažādu variantu. Un visi reālistiski. Ak, šis reālisms! Šis … Kaut viņu …

— Es jums ieteiktu iztikt bez sarkasma.

— Mister Garet, jums taču jāiesniedz sīks ziņojums, vai ne?

— Jā.

— Tad kaut vai aiz ziņkāres jums derētu ienākt iekšā un drusku paskatīties. Kaut vai uz minūti.

— Labi. Rādiet ceļu. Un bez kādiem jokiem. Man līdzi ir ierocis.

Ašera mājas durvis čīkstēdamas atvērās. Pretim dvašoja miklums. Atskanēja dobji vaidi un nopūtas, it kā kaut kur pazemē, pamestās katakombās elsotu milzu plēšas.

Pār akmens grīdu dižodamās pārskrēja žurka. Garets iebļāvās un spēra tai ar kāju. Žurka apvēlās, jā, jā, patiešām apvēlās, un no tās neilona kažoka izlēca neticami daudz metāla blusu.

— Apbrīnojami, — Garets noliecās, lai to apskatītu.

Kādā nišā sēdēja veca ragana un tirināja savus vaska pirkstus pār zilām un oranžkrā- sas kārtīm. Tā pacirta galvu uz Gareta pusi un caur savu bezzobaino muti nošņācās, ar pirkstiem bungodama pa notaukotajām kārtīm.

— Nāve! — viņa sauca.

— Nu, lūk, kaut ko tādu es jau sagaidīju, — sacīja Garets. — Nožēlojami!

— Es atļaušu jums personīgi viņu sadedzināt.

— Tiešām? — Garets bija apmierināts. Taču tūlīt saviebās. — Bet nevar teikt, ka jūs būtu sevišķi sagrauzts.

— Man pietiek ar to, ka varēju radīt šo māju. Un varēšu teikt, ka esmu panācis savu. Radījis viduslaiku atmosfēru modernā, neticības pilnā pasaulē.

— Gribot negribot man jāapbrīno jūsu ģēnijs, ser. — Garets vēroja, kā žūžodams garām veļas miglas vāls, iegūdams skaistas, ēteriskas sievietes apveidu. Kaut kur drēgna koridora otrā galā dūca kāda mašīna. Un kā balta masa no pastilu centrifūgas no turienes sanēdami vēlās miglas mākuļi un aizplūda klusajās zālēs.

Nezin no kurienes uzradās pērtiķis.

— Prom! — iebrēcās Garets.

— Nebaidieties, — Stendāls paplikšķināja pa dzīvnieka melnajām krūtīm. — Tas ir robots. Ar vara skeletu un visu pārējo,

tāpat kā ragana. Skatieties! — Viņš pabraucīja pērtiķa spalvu, un zem tās pavīdēja metāla caurulītes.

— Redzu, — Garets bailīgi pastiepa roku, lai to paglāstītu. — Bet kādēļ, mister Stendāl, kādēļ jums tas viss vajadzīgs? Kas jūs mudināja celt šo māju?

— Birokrātija, mister Garet. Bet man nav laika skaidrot. Varas orgāni jau tāpat drīz visu uzzinās. — Viņš pamāja ar galvu pērtiķim. — Nu labi. Lai iet!

Pērtiķis nogalināja misteru Garetu.

— Drīz viss būs kārtībā, vai ne, Paiks? Paikss pacēla skatienu no galda. — Jā, ser.

— Tas jums ir lieliski izdevies.

— Cenšos attaisnot jūsu cerības, mister Stendāl, — Paikss klusi atteica, paceldams robota plastmasas plakstiņu, ievietodams dobumā no stikla izgatavotu acsābolu un veikli piestiprinādams to ar gumijas muskuļiem.

— Kārtībā.

— Izspļauts misters Garets.

— Un ko darīsim ar to, ser? — Paikss pameta ar galvu uz akmens plāksnes pusi, kur gulēja īstā mistera Gareta līķis.

— Labāk sadedziniet, Paiks. Divi misteri Gareti mums nav vajadzīgi, vai ne?

Paikss aizvilka misteru Garetu uz īpaši iekārtotu ķieģeļu krāsni.

— Paliec sveiks!

Iegrūdis līķi iekšā, viņš aizcirta durvis. Stendāls uzrunāja Gareta dubultnieku.

— Vai uzdevums skaidrs, Garet?

— Jā, ser. — Robots piecēlās sēdus. — Man jāatgriežas Morāles klimata pārvaldē. Tur es iesniegšu papildu ziņojumu. Aizkavēšu viņus vismaz par četrdesmit astoņām stundām. Teikšu, ka man vēlreiz ar visu jāiepazīstas.

— Pareizi, Garet. Sveiks!

Robots aizsteidzās uz Gareta raķeti, iekāpa tajā un aizlidoja.

Stendāls pagriezās. — Un nu, Paiks, mums jāizsūta pēdējie ielūgumi šim vakaram. Man šķiet, ka būs ļoti jautri. Kā jūs domājat?

— Ņemot vērā, ka esam gaidījuši divdesmit gadus — ļoti jautri!

Viņi pamirkšķināja viens otram.

Septiņi. Stendāls paraudzījās savā pulkstenī. Nu jau drīz. Viņš grozīja rokās heresa glāzi. Un brīdi palika nekustīgi sēžam. Viņam virs galvas starp ozola sijām, acis mirkšķinādami, spiedza sikspārņi, kuru trauslos vara skeletus sedza gumijas miesa. Viņš pacēla pret tiem savu glāzi. — Uz mūsu panākumiem! — Tad atlaidās krēslā, aizvēra acis un domās vēlreiz visu apsvēra. Ar kādu baudu viņš to atcerēsies vecumdienās. Šo atmaksu antiseptiskajai valdībai par noziegumiem

pret literatūru, par dedzināšanu. Gadiem ilgi viņā bija krājies niknums un naids. Un pamazām truluma nomāktajā prātā sāka veidoties plāns, līdz kādu dienu pirms trim gadiem viņš satika Paiksu.

Ak jā, Paikss . .. Paikss, kura dvēseli rūgtums bija pārvērties par melnu pārogļojušos aku, kas pilna ar kodīgu skābi. Kas tad bija Paikss? Tikai ievērojamākais no viņiem visiem. Cilvēks ar tūkstošiem seju, dabas stihija, dūmi, zilgana migla, balta lietus gāze, sikspārnis, hidra, nezvērs — lūk, kas bija Paikss. «Vai labāks par Lonu Čaneju?» Stendāls prātoja. Neskaitāmas reizes viņš bija skatījies vecu vecās Čaneja filmas. Jā, tomēr labāks. Bet vai labāks arī par to otro slaveno mīmiķi? Kā viņu sauca? Karlovs? Daudz labāk! Un par Lugozi? Tur pat nebija ko salīdzināt. Nē, Paikss bija vienreizējs un neatkārtojams, bet viņš bija aplaupīts, viņa fantāzijai bija nocirsti spārni, nebija uz Zemes vietas, kur viņš varētu demonstrēt savu mākslu. Viņam noliedza tēlot pat sev pašam spoguļa priekšā!

Nabaga lieliskais, sakautais Paiks! Kā gan tu juties tajā naktī, kad viņi sagrāba tavas filmas, izrāva tās no kinokameras, it kā izgāzdami tev iekšas, piekrāva klēpjus ar filmu rituļiem un stiepa tos uz krāsni dedzināt? Vai tas bija tikpat briesmīgi kā zaudēt piecdesmit tūkstošus grāmatu, neko nesaņemot pretī? Jā. Jā. Stendāls juta, ka aiz neprātīgām dusmām viņam sāk stingt rokas. Un vai gan varēja būt kaut kas dabīgāks par to, ka sastapušies viņi pavadīja neskaitāmas naktis sarunās, iztukšoja neskaitāmas kafijas kannas un no šīm sarunām un rūgtās dziras dzima — Ašera māja?

Iezvanījās liels baznīcas zvans. Sāka ierasties viesi.

Smaidīdams viņš devās tos sagaidīt.

Pieauguši, taču nezinādami, kas ir bērnība, roboti gaidīja. Tērpti zīdā — gan zaļā kā mežezers, gan paparžu krāsas, gan zaļgan- pelēkā kā vardes mugura — roboti gaidīja. Ar saules un smilšu dzelteniem matiem — roboti gaidīja. Ieeļļoti, ar želatīnā mērcētiem bronzas cauruļu kauliem tie nekustīgi gulēja. Zārkos, kas nebija domāti ne mirušiem, ne arī dzīviem, smagos šķirstos šie mehānismi gaidīja, kad tiem pavēlēs darboties. Smaržoja pēc smēreļļas un virpota metāla. Valdīja kapa klusums. Roboti bija abu dzimumu un tomēr — bezdzimuma. Ar vārdiem un tomēr bezvārži. No cilvēkiem tie bija patapinājuši visu, izņemot cilvēcību, un tagad gulēja it kā nāves stinguma skarti, pievērsuši sejas naglu izraibinātajiem kastu vākiem ar uzrakstu «Piegāde samaksāta», taču arī par nāvi to nevarēja saukt, jo viņi nekad nebija pazi.- nuši dzīvību. Bet tad iečīkstējās naglas. Pacēlās vāki. Pār kastēm pārslīdēja ēna, un kāda roka spaidīja eļļas kanniņu. Klusiņām tikšķēdams, sāka darboties viens mehānisms, pēc tam otrs un trešais, līdz visa telpa pulsēja kā milzīgs pulksteņu veikals. Pavērās gumijas plakstiņi, atsegdami porcelāna acis. Notrīsēja nāsis. Cēlās augšā gan mērkaķa ādās, gan baltos trušu kažokos tērpti roboti:

tur bija gan dvīņi Tvīdldams un Tvīdldijs, gan viltus Bruņurupucis un Susuris, slīkoņi no jūras dibena, kam miesas vietā bija sāls un jūras zāles, nozilējuši pakārtie ar izvalbītām gliemežu krāsas acīm, no ledus un liesmojošiem vizuļiem veidotas būtnes, māla punduri, piparu laumas, Tik-tak, Skrandainis, Ziemassvētku vecītis, kas pats ap sevi radīja mazu sniega vētru, Zilbārdis ar vaigu bārdu acetilēna liesmas krāsā, sēra mākoņi, no kuriem pa brīžam izšāvās zaļas liesmu mēles; pa durvīm izvēlās zvīņains spirālveida pūķis ar krāsns muti vēdera vietā; tas iekaucās, ietikšķējās, iebaurojās, aprima, nošņācās, nopūtās. Desmit tūkstoši vāku atkrita savās vietās. Pulksteņu veikala iemītnieki izklīda pa Ašera māju. Bija sākusies burvestību nakts.

Zemei uzpūta silta elpa. Ieradās viesu raķetes; tās lika debesīm liesmot un rudeni pārvērta pavasarī.

No raķetēm izkāpa vakara uzvalkos tērpti vīrieši, viņiem sekoja dāmas ar ļoti sarežģītiem matu sasukājumiem.

— Tad tāda ir tā Ašera māja!

— Bet kur ir durvis?

Šajā brīdī parādījās Stendāls. Sievietes smējās un čaloja. Misters Stendāls pacēla roku, lūgdams apklust. Tad pagriezās, pievērsa skatienu kādam logam augstu pils sienā un sauca:

— Rapuncel, Rapuncel, nolaid savus matus!

Pa logu izliecās daiļa meitene un, vakara vēsmas glāstīta, nolaida lejup savus zeltītos matus. Tie plīvoja un vijās, līdz izveidoja kāpnes, pa kurām jautrie viesi varēja iekļūt mājā.

Kādi ļaudis tik tur nebija! Ievērojami sociologi, viszinoši psihologi, izcilākie politiķi, bakteriologi, neirologi. Un viņi visi nu bija te, šajās drēgnajās sienās.

— Esiet sveicināti!

Misters Traions, misters Ouens, misters Dans, misters Langs, misters Stefenss, misters Flečers un daži duči citu.

— Lūdzu, nāciet tik iekšā!

Mis Gibsa, mis Poupa, mis Čerčila, mis Blanta, mis Dramonda un pārdesmit citu vizuļojošu dāmu.

Ievērojami ļaudis — visi līdz pēdējam, Fantāzijas apkarošanas biedrības biedri, cīnītāji par Visu svēto dienas un Gaja Fooksa svētku aizliegšanu, sikspārņu sitēji, grāmatu dedzinātāji, lāpu gājienu organizētāji — visi bez izņēmuma krietni, nevainojami pilsoņi, kuri bija viszēlīgi atļāvuši vienkāršajiem ļautiņiem pirmajiem lidot uz Marsu, aprakt marsiešus, iztīrīt vecās pilsētas un uzcelt jaunas, salabot ceļus un novērst visas nekārtības. Un tad, kad viss bija ievirzīts pareizās sliedēs, ieradās šie Prieka Maitātāji, kam asiņu vietā bija formalīns, bet acis dzēlīgas kā joda tinktūra, lai nodibinātu Morāles klimata pārvaldi un visus bez maksas apveltītu ar savu .labdarību. Un tie esot viņa draugi! Jā gan, jo pēdējā gadā uz Zemes viņš bija ne

mazumu nopūlējies, lai ar katru no tiem iepazītos un iedraudzētos.

— Esiet sveicināti Nāves valstības plašumos! — viņš uzsauca.

— Hei, Stendāl, kas tev te īsti ir?

— Gan jau redzēsiet. Bet vispirms jāpārģērbjas. Tur tālāk ir kabīnes. Uzvelciet kostīmus, kurus tur atradīsiet. Vīrieši pa labi, sievietes pa kreisi.

Viesi izskatījās apjukuši.

— Nezin, vai mums labāk nevajadzētu iet projām, — mis Poupa sacīja. — Man te nepatīk. Tas jau izskatās pēc… pēc zaimošanas.

— Nieki! Masku balle!

— Vai tikai tas nav pretlikumīgi? — misters Stefenss rauca degunu.

— Ko jūs! — Stendāls smējās. — Priecājieties, kamēr vēl laiks. Rīt te būs tikai drupu kaudze. Nu, uz kabīnēm!

Māja bija dzīvības un krāsu pārpilna, skraidīja āksti, skandinādami savu cepuru zvaniņus, baltās pelītes dancoja miniatūru kadriļu, bet punduri uz mazām vijolēm ar tikpat maziem lociņiem spēlēja pavadījumu, pie nomelnējušām sijām plandījās mazi karodziņi, ap hidru atplestajām mutēm, no kurām plūda vēsa, putojoša vīna strūklas, lidinājās sikspārņu bari. Cauri visām septiņām masku balles zālēm tecēja strautiņš. Viesi nodzērās un konstatēja, ka tas ir heress. Viesi,

kas plūda āra no kabīnēm, piederēja citani laikmetam, viņu sejas sedza maskas, un tas, ka viņi tās uzlikuši, laupīja viņiem katras tiesības nosodīt fantāziju un šausmas. Smiedamās pastaigājās sievietes sarkanos tērpos. Vīrieši tās aplidoja. Uz sienām pazibēja ēnas, lai gan tuvumā nebija neviena cilvēka, šur tur karājās spoguļi, kuros nevarēja saskatīt atspulgu.

— Nu mēs visi esam vampīri, — smējās misters Flečers. — Miroņi.

Pavisam tur bija septiņas zāles un katra savādākā krāsā: viena zila, otra sārta, trešā zaļa, ceturtā oranža, piektā balta, sestā violeta un septītā dekorēta ar melnu samtu. Melnajā istabā atradās melnkoka pulkstenis, kas skaļi sita stundas. Viesi, nu jau krietni iereibuši, steidza no vienas istabas otrā, klīda starp fantastiskiem robotiem, starp Susuriem un Ārprātīgiem Cepurniekiem, Troļļiem un Milžiem, Melniem Kaķiem un Baltām Karalienēm, un zem dejotāju kājām nodevīgi pukstēja grīda, it kā zem tās būtu paslēpta kāda liela sirds.

— Mister Stendāl!

Tad čukstus …

— Mister Stendāl!

Viņam blakus stāvēja briesmonis Nāves maskā. Tas bija Paikss.

— Man jārunā ar jums zem četrām acīm.

— Kas noticis?

— Skatieties! — Paikss pastiepa kaulainu roku. Tajā bija daži sakusuši, pārogļojušies ritentiņi, lodītes, zobrati un uzgriežņi.

Stendāls ilgi skatījās uz tiem. Tad izgāja ar Paiksu koridorā.

— Garets? — viņš čukstus jautāja.

Paikss pamāja. — Viņš savā vietā atsūtījis
robotu. Nupat, tīrīdams krāsni, es tos atradu.
Abi noskatījās uz liktenīgajiem ritentiņiem.

— Tas nozīmē, ka kuru katru brīdi ieradīsies policija, — Paikss sacīja. — Mūsu plāns izjuks.

— Nevar zināt. — Stendāls paskatījās uz dzeltenajiem, zilajiem un oranžajiem ļaudīm, kas virpuļoja dejā. Pa vieglā dūmakā tītajām zālēm viļņiem plūda mūzikas skaņas.

— Man vajadzēja iedomāties, ka Garets nebūs tāds muļķis un nebrauks šurp pats. Bet pagaidiet!

— Kas noticis?

— Nekas. Nekas nav noticis. Garets atsūtīja pie mums robotu. Mēs aizsūtījām robotu atpakaļ. Nepārbaudījis sīkāk, viņš nepamanīs, ka tas ir cits.

— Protams.

— Un tagad viņš ieradīsies pats. Nu viņš ir drošs, ka briesmas nedraud. Viņš var būt klāt kuru katru brīdi, pats personīgi. Atnesiet vēl vīnu, Paiks!

Iezvanījās lielais zvans.

— Varu derēt, ka tas ir viņš. Ejiet, ielaidiet misteru Garetu.

Rapuncele nolaida savus zelta matus.

— Misters Stendāls?

— Misters Garets, īstais misters Garets?

— Tas pats. — Garets nopētīja miklās sienas un virpuļojošos ļaudis. — Es nolēmu iepazīties ar visu pats. Uz robotiem nevar paļauties. It īpaši uz citu cilvēku robotiem. Bez tam, būdams tālredzīgs, es izsaucu arī de- montētāju brigādi. Pēc stundas viņi būs šeit un nolīdzinās ar zemi šo briesmīgo vietu.

Stendāls palocījās. — Paldies par informāciju. — Viņš pamāja ar roku. — Bet līdz tam jūs varētu palīksmoties. Varbūt dzersiet vīnu?

— Nē, pateicos. Kas tur notiek? Cik zemu gan cilvēks var grimt?

— Pārliecinieties pats, mister Garet!

— Slepkavība, — sacīja Garets.

— Viszemiskākā, — piekrita Stendāls.

Kaut kur iespiedzās sieviete. Ieskrēja mis
Poupa ar bālu, siera krāsas seju.

— Kādas šausmas! Man acu priekšā pērtiķis nožņaudza mis Blantu un iebāza viņu skurstenī.

Viņi ielūkojās dūmvadā un redzēja, ka no turienes karājas ārā

gari, dzelteni mati. Garets iekliedzās.

— Briesmīgi! — šņukstēja mis Poupa, bet tad pēkšņi apklusa, samirkšķināja acis un pagriezās. — Mis Blanta!

— Jā, — mis Blanta turpat blakus atsaucās.

— Bet es tikko redzēju, ka jūs iebāza skurstenī.

— Nē, — mis Blanta smējās. — Tas bija robots, kas izskatās pēc manis. Veikla kopija.

— Bet, bet…

— Neraudiet, dārgā! Esmu dzīva un vesela. Ļaujiet man arī pašai uz sevi paskatīties. Tad redz, kur mani iebāzuši. Skurstenī. Gluži, kā jūs teicāt. Vai nav jocīgi.

Mis Blanta smiedamās devās projām.

— Varbūt iedzersiet, Garet?

— Lai iet. Tas mani pagalam nobiedēja. Ak dievs, kas par vietu! Tā tiešām pelnījusi, ka to noplēš. Vienu brīdi man jau …

Garets dzēra.

Atkal kliedziens. Pa kāpnēm, kas brīnumainā kārtā atvērās grīdā, četri balti truši aiznesa misteru Stefensu. Tie iemeta viņu bedrē, kur viņš palika guļam ar sasietām rokām un kājām un bezspēcīgi noskatījās, kā, nākdams arvien tuvāk un tuvāk, pār viņu šūpojas liels tērauda svārsts bārdas naža asumā.

— Vai tas tur lejā esmu es? — jautāja misters Stefenss, nostādamies blakus Gare- tam. Viņš pārliecās pār bedres malu.

— Cik savādi, cik dīvaini gan ir noskatīties pašam savā nāvē.

Svārsts nošūpojās pēdējo reizi.

— Cik reālistiski, — misters Stefenss teica un novērsās.

— Vēl vienu glāzi, mister Garet?

— Jā, lūdzu.

— Nu jau daudz laika vairs nav atlicis. Demontētāji drīz būs klāt.

— Paldies dievam.

Un atkal — jau trešo reizi — atskanēja kliedziens.

— Kas tad vēl? — Garets bažīgi jautāja.

— Tagad mana kārta, — sacīja mis Dra- monda. — Skatieties.

Mis Dramondas līdzinieci, nevērojot viņas kliedzienus, ienagloja zārkā un ieraka mitrajā zemē zem grīdas.

— Pagaidiet, to es atceros! — izdvesa Morāles klimata pārvaldes inspektors. — Tas ir no vecajām, aizliegtajām grāmatām. «Priekšlaicīga apbedīšana». Un viss pārējais arī. Bedre, svārsts, pērtiķis, skurstenis. «Slepkavība Morga ielā». Es pats to grāmatu sadedzināju, jā!

— Iedzeriet vēl, Garet. Uzmanīgi, turiet glāzi stingri!

— Mans dievs, ir nu gan jums fantāzija!

Viņu acu priekšā tika nogalināti vēl pieci:

viens dabūja galu pūķa mutē, pārējos iesvieda melnajā dīķī, kur tie nogrima un pazuda.

— Vai gribat zināt, ko esam paredzējuši jums? — Stendāls jautāja.

— Protams, — Garets atbildēja. — Kāda tur starpība? Mēs tā kā tā uzspersim to visu gaisā. Jūs esat briesmīgs.

— Tad nāciet līdzi. Šeit, lūdzu.

Viņš noveda Garetu pagrabā. Viņi gāja pa daudzām ejām un tad pa vītņu kāpnēm nolaidās vēl dziļāk zemē — katakombās.

— Ko jūs man te gribat rādīt? — jautāja Garets.

— Kā jūs nogalina.

— Tas ir, jūs gribat teikt — manu dubultnieku?

— Jā. Un vēl kaut ko citu.

— Ko?

— Amontiljado, — sacīja Stendāls, iedams pa priekšu un turēdams lukturi paceltā rokā. Viņi gāja garām zārkiem, no kuriem rēgojās ārā nekustīgi skeleti. Garets aizspieda degunu, viņa seja pauda riebumu.

— Kā jūs teicāt?

— Vai jūs nekad neesat dzirdējis par amontiljado?

— Nē.

— Un vai šo te atceraties? — Stendāls norādīja uz nišu.

— Kāpēc man vajadzētu to atcerēties?

— Varbūt šo? — No sava apmetņa apakšas Stendāls smaidīdams izvilka ķelli.

— Kas tas ir?

— Nāciet, — Stendāls aicināja.

Viņi iegāja nišā. Tumsā Stendāls iereibušo Garetu saslēdza ķēdēs.

— Dieva dēļ, ko jūs darāt? — ķēdēm žvadzot, iekliedzās Garets.

— Es ironizēju. Nepārtrauciet cilvēku, kad viņš ironizē, tas nav pieklājīgi. Tā!

— Jūs esat saslēdzis mani ķēdēs.

— Gluži pareizi.

— Ko jūs gribat darīt?

— Atstāt jūs šeit.

— Jūs jokojat.

— Patiešām izdevies joks.

— Kur ir mans dubultnieks? Vai tad mēs neredzēsim, kā viņu nogalina?

— Nekāda dubultnieka nav.

— Bet pārējie?

— Pārējie ir miruši. Jūsu acu priekšā nogalināja dzīvus cilvēkus. Dubultnieki — roboti stāvēja blakus un skatījās.

Garets klusēja.

— Tagad jums jāizsaucas: «Pie visiem svētajiem, Montresor!» — Stendāls sacīja. — Un es atbildēšu: «Jā, pie visiem svētajiem.» Nu, kā tad būs? Pamēģiniet! Sakiet!

— Muļķis!

— Vai man vajadzēs jūs lūgties? Sakiet nu! Sakiet «Pie visiem svētajiem, Montresor!»

— Neko es neteikšu, idiot! Laidiet mani ārā! — Reibums bija izgaisis.

— Še! Lieciet galvā. — Stendāls pasvieda viņam kaut ko skanošu un šķindošu.

— Kas tas ir?

— Cepure ar zvārguļiem. Lieciet to galvā, un es jūs varbūt izlaidīšu.

— Stendāl!

— Es jums teicu — lieciet galvā!

Garets paklausīja. Nošķindēja zvaniņi.

— Vai jums nav tāda sajūta, ka tas viss jau kādreiz būtu noticis? — apjautājās Sten- dāls, sākdams rīkoties ar ķelli, javu un ķieģeļiem.

— Ko jūs darāt?

— Iemūrēju jūs. Viena kārta jau nolikta. Te būs nākamā.

— Jūs neesat pie pilna prāta!

— Par to es nestrīdēšos.

— Jūs par to sauks pie atbildības.

Klusi kaut ko dungodams, Stendāls paplikšķināja ķieģeli un novietoja to uz mitrās javas.

No tumšā cauruma atskanēja žvadzoņa, rībieni un kliedzieni. Siena auga arvien augstāk.

— Skaļāk, lūdzu! — Stendāls sacīja. — Izrādei jābūt augstā līmenī.

— Laidiet mani ārā, laidiet ārā!

Trūka vairs tikai viena ķieģeļa. Kliegšana skanēja nepārtraukti.

Garet? — Stendāls klusi pasauca. Garets apklusa.

— Garet, vai jūs zināt, kāpēc es ar jums tā apejos? — Stendāls jautāja. — Tāpēc, ka jūs sadedzinājāt mistera Po grāmatas, tās pat kārtīgi neizlasījis. Kāds jums iestāstīja, ka tās jāsadedzina, un jūs paklausījāt. Citādi jūs būtu nopratis, kas man padomā, kad novedu jūs šeit lejā. Nezināšana ir liktenīga, mister Garet.

Garets klusēja.

— Es gribu, lai viss būtu tā, kā rakstīts, —

Stendāls sacīja, paceldams lukturi, lai tā gaisma apspīdētu

sagumušo augumu. — Paskandiniet klusām zvaniņus. — Zvaniņi ieskanējās. — Un, ja jūs tagad pateiksiet «Pie visiem svētajiem, Montresor», es varbūt palaidīšu jūs vaļā.

Gaismas kūlī parādījās Gareta seja. Brīdi vilcinājies, viņš neveikli izrunāja vārdus: «Pie visiem svētajiem, Montresor.»

— Ā-a, — izdvesa Stendāls, aizvēris acis. Tad nolika vietā un iemūrēja pēdējo ķieģeli. — Requiscat in pace, dārgais draugs.

Un steigšus pameta katakombas.

Tiklīdz pulkstenis saka sist divpadsmit, pils septiņās zālēs viss apklusa.

Ieradās Sarkanā Nāve.

Pie durvīm Stendāls vēl mirkli paraudzījās atpakaļ. Tad izskrēja no lielās mājas un, šķērsojis grāvi, metās pie helikoptera, kas viņu jau gaidīja.

— Kārtībā, Paiks?

— Kārtībā.

— Aiziet!

Smaidīdami viņi noraudzījās uz lielo māju. Kā zemestrīces sadrebināta, māja sāka lēni šķelties vidū pušu. Nespēdams novērst acis no lieliskā skata, Stendāls dzirdēja, kā Paikss viņam aiz muguras klusā, dziedošā balsī deklamē:

— «…man noreiba galva, redzot, ka varenās sienas pēkšņi sagrīļojas un grūst — atskanēja varena dārdoņa, it kā tur gāztos lejā tūkstošiem ūdenskritumu — un dziļais, drūmais dīķis pie manām kājām, īgni klusēdams, sakļāvās pār Ašera mājas drupām.»

Helikopters pacēlās gaisā pār dūmakā tīto ezeru un aizlidoja uz rietumiem.

2005. gada augusts
VECIE ĻAUDIS

Un beidzot, kā tas jau bija sagaidāms, uz Marsa ieradās vecie ļaudis, viņi sekoja pa pēdām bramanīgiem iekarotājiem, izsmalcinātiem visziņiem, profesionāliem klejotājiem un sentimentāliem pļāpām, kurus uz šejieni bija atdzinusi iedzīvošanās kāre.

Izkaltušie, vārgie večuki, kuri to vien darīja, kā klausījās savas sirdis, taustīja pulsu un viebdamies rija mikstūras, kuri novembrī bija kopīgos vagonos braukuši uz Kaliforniju, bet aprīlī kā trešās klases pasažieri ar kuģi' devušies uz Itāliju, šīs mūmijas, šie vecīši ar žāvētu aprikožu ģīmjiem — pat tie beidzot ieradās uz Marsa …

2005. gada septembris
MARSIETIS

Zilie kalni, izzuzdami lietus šaltīs, tiecās pret debesīm, ūdens krājās garajos kanālos, un vecais Lafaržs ar sievu izgāja ārā apriecāties par šo skatu.

— Pirmais lietus šogad, — Lafaržs noteica.

— Cik labi! — sieva izdvesa.

— Pat ļoti.

Viņi aizvēra durvis. Atgriezušies istabā, abi sildīja pie kamīna rokas. Viņus kratīja drebuļi. Pa logu varēja saskatīt, kā tālumā, lietus noskalota, laistās raķete, ar kuru viņi bija atlidojuši no Zemes.

— Es ilgojos tikai pēc viena, — Lafaržs sacīja, skatīdamies uz savām rokām.

— Pēc kā tad? — sieva jautāja.

— Kaut Toms būtu šeit kopā ar mums.

— Ak, lūdzu, Laf!

— Nerunāšu, nerunāšu, piedod!

— Mēs atlidojām uz šejieni, lai mierā un klusumā pavadītu savu mūža vakaru, nevis lai domātu par Tomu. Viņš jau tik sen kopš miris, aizmirsīsim viņu un visu, kas bijis uz Zemes.

— Tev taisnība, — viņš sacīja, pastiepdams rokas tuvāk liesmai un nekustīgi blenzdams ugunī. — Nerunāšu par to vairs. Man tikai trūkst mūsu svētdienas braucienu uz Grīnlonparku, kur nolikām puķes uz viņa kapa. Tās bija mūsu vienīgās ekskursijas.

Zilā lietus sega maigi apņēma māju.

Deviņos abi Lafarži — viņam bija piecdesmit pieci, viņai sešdesmit — gāja pie miera un, rokās sadevušies, klusēdami gulēja lietus piešalkotajā tumsā.

— Enna, — viņš klusām uzrunāja sievu.

— Jā? — viņa atsaucās.

— Vai tu neko nedzirdēji?

Abi ieklausījās lietus un vēja šalkoņā.

— Nē, neko, — viņa atbildēja.

— Kāds svilpoja, — viņš sacīja.

— Nedzirdēju.

— Es tomēr piecelšos un paskatīšos.

Viņš uzģērba rītasvārkus un cauri visai

mājai devās uz ārdurvīm. Tad vilcinādamies tās atvēra, sajuzdams uz sejas lietus vēso pieskārienu. Auroja vējš.

Uz lieveņa stāvēja mazs cilvēciņš.

Zibens pāršķēla debesis, un pēkšņais uzliesmojums apgaismoja

seju, kas bija pievērsta durvīs stāvošajam vecajam Lafaržam.

— Kas tur ir? — Lafaržs drebēdams uzsauca.

Klusums.

— Kas jūs esat? Ko jums vajag?

Nekādas atbildes.

Pēkšņi viņu pārņēma briesmīgs nogurums, vājums un stingums. — Kas jūs esat? — viņš iesaucās.

No aizmugures pienāca sieva un satvēra viņa roku.

— Kāpēc tu kliedz?

— Uz lieveņa stāv kāds zēns, bet, kad es runāju, viņš neatbild, — vecais vīrs, pie visām miesām drebēdams, teica. — Ļoti līdzīgs Tomam.

— Nāc gulēt, tev būs tikai tā licies.

— Bet viņš tur ir, paskaties pati.

Lafaržs pavēra durvis plašāk, lai sieva varētu redzēt. Pūta auksts vējš, no debesīm sijāja sīks lietus, un mazais cilvēciņš stāvēja, domīgi viņos raudzīdamies. Vecā sieviete pietvērās ar roku pie stenderes.

— Ej projām, — viņa sacīja pamādama.

— Ej projām.

— Vai neizskatās pēc Toma? — Lafaržs iejautājās.

Cilvēciņš nekustējās.

— Man ir bail, — vecā sieviete teica.

— Slēdz ciet durvis un iesim gulēt. Es negribu neko dzirdēt.

Novaidēdamās viņa aizgāja atpakaļ uz guļamistabu.

Lafaržs palika stāvam, ļaudams aukstajam vējam un lietum kapāt rokas.

— Tom, —viņš klusiņām uzsauca. — Tom, ja tas esi tu, ja brīnumainā kārtā tas esi tu, Tom, — durvis būs vaļā. Un ja tev kļūst

auksti un tu gribi apsildīties, nāc tikai iekšā un liecies gulēt pie kamīna, tur ir paklātas ādas.

Viņš aizvēra, bet neaizslēdza durvis.

Sieva dzirdēja, ka vīrs atgriežas gultā, un nodrebinājās. — Briesmīga nakts. Es jūtos tik veca, — viņa sacīja šņukstēdama.

— Kuš, kuš, — Lafaržs mierinādams apkampa sievu. — Guli nu.

Beidzot viņa aizmiga.

Un tad viņš dzirdēja, ka ārdurvis klusām atveras, uz mirkli ielaizdamas vēja aurus un lietus šalkoņu, tad atkal aizveras. Viņš saklausīja soļu dipoņu uz paklāja un vieglu elpu. — Toms, — viņš nomurmināja.

Zibens pāršķēla melnās debesis, uz mirkli izkliedēdams tumsu.

Rīts bija saulains un karsts.

Misters Lafaržs pavēra durvis uz dzīvojamo istabu un ātri paraudzījās visapkārt.

Uz ādām pie kamīna neviena nebija.

Lafaržs nopūtās. — Es kļūstu vecs, — viņš norūca.

Tad izgāja ārā, lai atnestu no kanāla spaini dzidra ūdens, ar ko nomazgāties. Pie durvīm viņš gandrīz nogāza no kājām Tomu, kurš jau nesa līdz malām pilnu spaini.

— Labrīt, tēt!

— Labrīt, Tom! — Vecais vīrs pakāpās sāņus. Baskājainais zēns aizsteidzās pār istabu, nolika spaini zemē, tad smaidīdams pagriezās.

— Šodien skaists laiks!

— Jā, — vecais virs kā neticēdams piekrita. Zēns izturējās tā, it kā viņa atrašanās šeit būtu pati par sevi saprotama, un sāka mazgāt atnestajā ūdenī seju.

Lafaržs piegāja viņam tuvāk.

— Tom, kā tu te gadījies? Vai esi dzīvs?

— Kāpēc lai es nebūtu dzīvs? — zēns paskatījās uz tēvu.

— Bet, Tom, Grīnlonparks, mūsu svētdienas, puķes un … — Lafaržs bija spiests apsēsties. Zēns pienāca klāt un satvēra viņa roku. Vecais vīrs sajuta viņa silto pirkstu stingro tvērienu.

— Vai patiešām tu esi šeit un tas nav tikai sapnis?

— Tu taču vēlies, lai es būtu šeit, vai ne? — Zēns šķita nobažījies.

— Kā nu ne, Tom, protams, vēlos.

— Tad nejautā. Priecājies.

— Bet tava māte, tik pēkšņi…

— Par viņu neraizējies. Naktī es dziedāju dziesmiņu jums abiem, un tagad jums būs vieglāk mani pieņemt, īpaši viņai. Es zinu, ko nozīmē tādi pēkšņi pārsteigumi. Pagaidi, kamēr viņa iznāks, un tu redzēsi. — Viņš iesmējās, purinādams savas rudās sprogas. Viņam bija ļoti dzidras un zilas acis.

— Labrīt, Laf! Labrīt, Tom! — Māte iznāca no guļamistabas, sprauzdama mezglā uz augšu saceltos matus. — Vai nav lieliska diena?

Toms smaidīdams pavērās tēva sejā. — Nu, ko es teicu?

Enā aiz mājas visi trīs paēda garšīgas brokastis. Misis Lafarža bija savos krājumos atradusi pudeli veca saulespuķu vīna, un viņi visi no tā nobaudīja. Misters Lafaržs nekad nebija redzējis sievas seju tik starojošu. Ja arī viņas sirdī mita kādas šaubas, tās nebija nomanāmas. Viņa izturējās nepiespiesti un brīvi, un arī Lafaržam sāka likties, ka viss ir gluži normāli.

Kamēr māte novāca traukus, Lafaržs pieliecās pie zēna un klusām jautāja: — Cik tev tagad gadu, dēls?

— Vai tad tu nezini, tēt? Četrpadsmit, protams.

— Kas tu esi īstenībā? Tu nevari būt Toms, tu esi kāds cits. Bet

kas?

— Nejautā. — Zēns izbijies aizklāja seju ar rokām.

— Man tu vari pastāstīt, — vecais vīrs teica. — Es sapratīšu. Tu esi marsietis, vai ne? Esmu dzirdējis nostāstus par marsiešiem, taču neko konkrētu. Cik reti tie esot sastopami un ka mums tie parādoties kā zemieši. Arī tevī ir kaut kas dīvains — tu reizē esi un tomēr neesi Toms.

— Kāpēc tu nepieņem mani tādu, kāds esmu, kāpēc par to jārunā? — iesaucās zēns, aizklādams »ar rokām seju. — Nešaubies, lūdzu, nešaubies par mani! — Viņš pagriezās un aizskrēja no galda.

— Tom, nāc atpakaļ!

Bet zēns drāzās arvien tālāk gar kanāla malu uz pilsētas pusi.

— Kur Toms aizskrēja? — Enna jautāja, pienākdama pie galda, lai paņemtu pēdējos šķīvjus." Tad ielūkojās vīra sejā. — Vai tu viņu kaut kā aizvainoji?

— Enna, — viņš teica, saņemdams sievas roku. — Enna, vai tu esi aizmirsusi Grīnlon- parku, tirgu un to, kā Toms saslima ar plaušu karsoni?

— Ko tu tur runā? — Viņa iesmējās.

— Neko, tāpat vien, — viņš klusu noteica.

Tālumā gar kanāla malu pamazām nosēdās

putekļi, kurus bija uzvandījušas Toma kājas.

Pulkstenis rādīja pieci pēc pusdienas un saule jau rietēja, kad Toms atgriezās. Viņš neuzticīgi paraudzījās tēvā.

— Vai tu atkal sāksi mani iztaujāt?— viņš noprasīja.

— Jautājumu nebūs, — Lafaržs atbildēja.

Zēns smaidā nozibsnīja savus baltos zobus.

— Lieliski!

— Kur tu biji?

— Netālu no pilsētas. Es gandrīz netiku atpakaļ. Es gandrīz … — viņš meklēja vārdus — … iekritu lamatās.

— Kādās lamatās?

— Gāju garām mazai metāla mājiņai kanāla malā, un daudz netrūka, ka nebūtu varējis pie jums vairs atgriezties. Nezinu, kā lai tev to izskaidroju, pat es nezinu, kā to pateikt; tas bija ļoti dīvaini, un es negribu par to runāt.

— Tad nerunāsim. Ej labāk mazgāties. Laiks ēst vakariņas.

Zēns aizskrēja.

Pagāja kādas desmit minūtes, un pa rāmajiem kanāla ūdeņiem tuvojās laiva; tajā stāvēja garš, kalsns, melnmatains vīrs un gariem vēzieniem īrās uz priekšu.

— Labvakar, brāli Lafarž! — viņš sacīja, piestādams krastā.

— Labvakar, Saul, kas no jauna?

— Jaunumu bez gala. Vai Nomlendu pazīsti, — to, kurš

dzīvo metāla būdā pie kanāla?

Lafaržs saausījās. — Jā, un tad?

— Vai zini, kas viņš bijis par nelieti?

— Klīda baumas, ka viņš uz Zemes nogalinājis kādu cilvēku un tāpēc atbēdzis šurp.

Atspiedies pret mitro kārti, Sauls nenovērsa acu no Lafarža. — Vai atceries, kā to cilvēku sauca?

— Vai nebija Gilingss?

— Pareizi, Gilingss. Pirms divām stundām misters Nomlends atskrēja uz pilsētu, kliegdams, ka Gilingss esot dzīvs un viņš to redzē- jis šo pašu pēcpusdienu šeit, uz Marsa. Lūdza, lai ļaujot viņam paslēpties cietumā. Bet tur viņu neņēma pretī. Tad viņš atgriezies mājās un, kā tikko uzzināju, pirms divdesmit minūtēm ielaidis sev lodi pierē. Braucu tieši no turienes.

— Ai, ai, — nopūtās Lafaržs.

— Redz, kas notiek pasaulē, — Sauls sacīja. — Nu, paliec sveiks, Lafarž!

— Ar labu nakti.

Laiva aizslīdēja tālāk pa rāmajiem kanāla ūdeņiem.

— Vakariņas gatavas! — misis Lafarža paziņoja.

Misters Lafaržs apsēdās pie galda un, paņēmis nazi, paraudzījās uz Tomu.

— Tom, — viņš iejautājās, — ko tu šodien pēc pusdienas darīji?

— Neko, — Toms, piebāzis pilnu muti, atbildēja. — Kas ir?

— Tāpat vien pajautāju. — Vecais vīrs aizbāza salvetes stūri aiz apkakles.

Septiņos vakarā misis Lafarža sadomāja braukt uz pilsētu. — Tik sen neesmu tur bijusi, — viņa sacīja. Bet Toms atteicās doties līdzi.

— Man bail no pilsētas, — viņš teica. — Un no cilvēkiem. Negribu uz turieni braukt.

— Liels puisis, bet runā kā bērns, — Enna kauninā ja. — Nemaz nepatīk klausīties. Tu darīsi tā, kā es teikšu, un brauksi mums līdzi.

— Enna, ja zēns nevēlas … — vecais vīrs iebilda.

Bet ierunas nelīdzēja. Viņa tos gandrīz vilkšus aizvilka uz laivu, un, vakara zvaigžņu apmirdzēti, viņi devās augšup pa kanālu. Toms bija atlaidies uz muguras un aizvēris acis, tā ka nevarēja pat saprast, vai viņš aizmidzis vai ne. Vecais vīrs, domās iegrimis, nenovērsa no viņa acu. Kas gan ir šis zēns — būtne, kurai mīlestība tikpat nepieciešama kā viņiem? Kas viņš un no kurienes, ja, vientulības dzīts, atnācis pie svešiniekiem un, lai tikai varētu palikt ar mums, baudīt mūsu sirsnību un mīlestību, pieņēmis mūsu atmiņā dzīvo cilvēku balsi un apveidu? Kurā kalnā, kurā alā mājo marsiešu rases pēdējie pārstāvji, kuri te vēl mita toreiz, kad ieradās raķetes no Zemes? Vecais vīrs pakratīja galvu. Neviens to neuzzinās. Bet šis tomēr bija Toms —

skaties, kā gribi.

Lafaržs pievērsa acis pilsētai, kurai viņi tuvojās, bet tā viņam nepatika. Domas no jauna atgriezās pie Toma un Ennas, un viņš sevī prātoja: «Varbūt nav pareizi paturēt Tomu šeit, zinot, ka šis prieks nebūs ilgs un drīz vien pārvērtīsies bēdās un ciešanās, bet kā lai atsakās no tā, pēc kā tik ļoti esam ilgojušies, kaut arī pēc vienas dienas tas jau būtu zudis, darīdams tukšumu vēl smagāku, tumšās naktis vēl melnākas, lietainās naktis vēl drēgnākas? Tad jau drīzāk mēs atteiktos no maizes kumosa.»

Un viņš paskatījās uz Tomu, kas tik mierīgi dusēja laivas dibenā. Zēns sapnī iešņukstējās.

— Cilvēki… — viņš miegā murmināja. — Mainies un mainies .. . Lamatas . ..

— Guli, dēls, guli, — Lafaržs noglāstīja zēna mīkstās cirtas, un Toms aprima.

Lafaržs palīdzēja sievai un dēlam izkāpt no laivas.

— Klāt esam! — Enna uzsmaidīja pilsētas ugunīm, ieklausījās klavieru un gramofona skaņās, no krodziņiem plūstošajā mūzikā, noraudzījās uz pārīšiem, kas, rokās saķērušies, steidzās garām pa ļaužu pārpilnajām ielām.

— Cik labi būtu bijis mājās, — Toms sacīja.

— Agrāk tu nekad ta nerunāji, — mate brīnījās. — Tu sestdienas vakaros labprāt brauci uz pilsētu.

— Turies man blakus, — Toms čukstēja.

— Es negribu, lai mani ievilina.

To izdzirdēja Enna. — Beidz runāt muļķības, ejam!

Lafaržs juta, ka zēns pieķeras viņam pie rokas, tādēļ paspieda viņa pirkstus.

— Es tevi nepametīšu, Tomij, manu zēn!

Viņš skatījās uz garām plūstošajām ļaužu

straumēm, juzdams, ka arī viņu pārņem nemiers. — Mēs te nepaliksim ilgi.

— Ko niekus! Mēs taču atbraucām uz visu vakaru! — Enna iesaucās.

Šķērsojot ielu, viņi sadūrās ar trim piedzērušiem vīriem. Izcēlās apjukums, grūstīšanās, un viņus uz mirkli izšķīra. Apskatījies apkārt, Lafaržs sastinga.

Toms bija pazudis.

— Kur viņš ir? — Enna dusmīgi jautāja.

— Tiklīdz izlaid uz brīdi no acīm, tā jau prom. Tom! — viņa sauca.

Misters Lafaržs metās gājēju drūzmā te uz vienu, te otru pusi, bet Toms bija pazudis.

— Viņš atgriezīsies, viņš mūs gaidīs pie laivas, kad dosimies

mājās, — Enna pārliecināti sacīja, virzīdama vīru uz kinoteātra pusi. Pūlis pēkšņi it kā saviļņojās, un garām aizsteidzās kāds vīrietis un sieviete. Lafaržs viņus pazina. Tie bija Džo Spoldings ar sievu. Pirms Lafaržs attapās, tie jau bija pazuduši.

Bažīgi skatīdamies atpakaļ, viņš nopirka kino biļetes un negribīgi sekoja sievai netīkamajā zāles tumsā.

Pulksten vienpadsmitos Toma pie laivu piestātnes nebija. Misis Lafarža nobālēja.

— Nekas, māt, — Lafaržs viņu mierināja, — neraizējies. Es zēnu atradīšu. Paliec te un gaidi.

— Steidzies ātri atpakaļ. — Viņas balss saplūda ar ūdens šļakstoņu.

Rokas kabatās sabāzis, viņš soļoja pa naksnīgajām ielām. Pamazām apdzisa ugunis. Šur tur vēl redzēja pa logiem izliekušās galvas, jo nakts bija silta, kaut arī gar zvaigžņotajām debesīm vēl aizslīdēja pa negaisa mākonim. Lafaržs atcerējās, ka zēns vairākas reizes bija pieminējis lamatas, atcerējās viņa bailes no pūļa un pilsētas. «Kāda tam visam jēga,» vecais vīrs gurdi nodomāja. «Varbūt zēns aizgājis uz visiem laikiem, varbūt viņš te nemaz nav bijis.» Lafaržs iegriezās kādā šķērsielā, pārlaizdams acis māju numuriem.

— Ei, Lafaržs, sveiks!

Uz lieveņa sēdēja kāds vīrs un smēķēja pīpi.

— Labvakar, Maikl

— Nu, kā, sastrīdējies ar veceni? Nomierini nervus?

— Nē. Tikai mazliet pastaigājos.

— Izskatās, it kā tu būtu kaut ko pazaudējis. Starp citu, runājot par atradumiem, šovakar patiešām kāds ir atradies. Vai Džo Spoldingu pazīsti? Viņa meitu Lavīniju atceries?

— Jā. — Lafaržu sāka kratīt drebuļi. Likās, it kā atkārtotos jau kādreiz redzēts sapnis. Viņš skaidri zināja, kas būs tālāk.

— Lavīnija šovakar atgriezusies, — Maiks, sūkdams pīpi, sacīja. — Tu droši vien atceries, viņa pirms mēneša nomaldījās izžuvušās jūras dibenā. Pēc tam it kā atrada viņas līķi, kuru gan vairs lāgā nevarēja pazīt, un kopš tā laika Spoldingiem vairs nekur nebija miera. Džo staigāja apkārt, visiem stāstīdams, ka Lavīnija nemaz neesot mirusi un tas neesot bijis viņas līķis. Un nu iznāk, ka viņam taisnībā. Šovakar Lavīnija atradusies.

— Kur? — Lafaržam aizrāvās elpa, sirds dobji sita.

— Uz Galvenās ielas. Spoldingi pirkuši kino biļetes. Un pēkšņi drūzmā ieraudzījuši Lavīniju. Varu iedomāties, kas tā bija par ainu. Viņa sākumā neesot tos pazinusi. Skrējuši viņai lielu gabalu līdzi, cenzdamies pārliecināt. Beidzot Lavīnija atcerējusies.

— Vai tu viņu redzēji?

— Nē, bet dzirdēju balsi. Atceries, kā viņa vienmēr dziedāja

«Lomondezera skaistajos krastos»? Nupat viņa trallināja šo dziesmiņu tēvam: tā tur pretī ir viņu māja. Burvīga balss, un pati arī īsta skaistule. Kad padzirdēju, ka viņa pagalam, nodomāju — redz, kāda nelaime, bet tagad meitene ir atkal mājās un viss kārtībā. Bet, klau, tu izskaties pavisam slims. Nāc iekšā, iedzer malciņu viskija …_

— Ne, Maik, paldies. — Vecais virs devās tālāk. Viņš dzirdēja, ka Maiks novēl viņam labu nakti, bet neatbildēja, viņa acis bija pievērstas divstāvu mājai, kuras kristāla jumtu sedza vijīgu Marsa puķu sārtie čemuri. Dārza pusē atradās balkons ar režģotām dzelzs margām, no augšstāva logiem plūda gaisma. Bija jau loti vēls, un viņu mocīja doma: «Kas notiks ar Ennu, ja nepārvedīšu Tomu atpakaļ? Kā viņa pārdzīvos šo otro triecienu, šo otro nāvi? Vai atcerēsies pirmo un šo sapni, kas tik pēkšņi izgaisa? Ak dievs, man jāatrod Toms, Ennas dēļ man viņš jāatrod. Nabadzīte gaida mūs pie laivu piestātnes.» Lafaržs apstājās un pacēla galvu. Kaut kur augšā balsis novēlēja citām maigām balsīm labu nakti, atvērās un aizvērās durvis, apdzisa gaisma, tikai maigā dziesma neapklusa. Pēc brīža uz balkona iznāca ļoti skaista, gadus astoņpadsmit veca meitene.

Cenzdamies pārkliegt vēja šalkas, Lafaržs viņai uzsauca.

Meitene pagriezās un paskatījās lejup.

— Kas tur ir? — viņa jautāja.

— Es, — atbildēja vecais vīrs un, saprazdams, cik muļķīga un nepiedienīga ir tāda atbilde, apklusa, tikai lūpas vēl arvien kustējās. Uzsaukt «Tom, dēliņ, te stāv tavs tēvs»? Kā lai ar meiteni runā? Tā noturēs viņu par jukušu un aicinās palīgā vecākus.

Šaudīgajā gaismā meitene noliecās lejup pār margām.

— Es tevi pazīstu, — viņa klusi atbildēja.

— Lūdzu, ej projām, tu vairs te neko nevari grozīt.

— Tev jānāk atpakaļ! — Vārdi paši nevilšus izlauzās pār lūpām, pirms Lafaržs paguva aptvert, ko saka.

Mēness gaismas apmirdzētais stāvs ierāvās ēnā un pazuda, palika tikai balss.

— Es vairs neesmu tavs dēls, — tā sacīja.

— Mums nevajadzēja braukt uz pilsētu.

— Enna gaida pie laivu piestātnes!

— Man ļoti žēl, — sacīja klusā balss,

— bet ko es tur varu darīt? Esmu šeit laimīgs, mani mīl gluži tāpat, kā jūs mani mīlējāt. Esmu tas, kas esmu, un saņemu to, ko man dod. Nu jau ir par vēlu, viņi mani sagūstījuši.

— Bet padomā par Ennu, kāds tas viņai būs trieciens.

— Domu spēks šai mājā ir tik stiprs, ka tās ieslēdz mani kā cietumā. Es nespēju pats vēlreiz pārvērsties.

— Bet tu taču esi Toms, tu biji Toms. Nemāni nu vecu vīru, es tikpat neticu, ka tu būtu Lavīnija Spoldinga.

— Neesmu ne viens, ne otrs, bet tikai es pats, taču katrā vietā, kur eju, esmu arī vēl kaut kas cits, un pašreiz tu nevari tur neko grozīt.

— Pilsētā tev draud briesmas. Pie mums kanāla malā būs labāk, tur tev neviens nedarīs pāri, — vecais vīrs lūdzoši teica.

— Taisnība. — Balsī ieskanējās šaubas. — Bet tagad man ir jādomā arī par šiem cilvēkiem. Kā viņi jutīsies, ja no rīta Lavīnija būs pazudusi, šoreiz — uz visiem laikiem? Taisnība, māte zina, kas esmu. Viņa uzminēja tāpat kā tu. Man liekas, viņi visi nojauš, tikai neko nejautā. Liktenim nevar jautāt. Ja īstenība nav iespējama, to aizstāj ar sapni. Tas nekas, ka neesmu viņu dārgā nelaiķe, esmu ideāls, kuru tie radījuši domās un kurš tāpēc vēl tuvāks viņu sirdīm. Man jāizšķiras, kuru sāpināt — viņus vai tavu sievu.

— Viņiem liela ģimene — pieci cilvēki. Būs vieglāk panest zaudējumu.

— Ak, lūdzu, — balss iedrebējās. — Esmu noguris.

Vecais vīrs kļuva aizvien uzstājīgāks.

— Tev jānāk man līdzi. Nevaru pieļaut, ka Ennai vēlreiz būtu jāpārdzīvo tādas ciešanas. Tu esi mūsu dēls. Tu esi mans dēls un piederi mums.

— Nē, lūdzu tevi! — Ēna ietrīsējās.

— Tev nav nekā kopīga ar šo māju un tās ļaudīm.

— Ak, ko jūs ar mani darāt!

— Tom, Tom, dēls, uzklausi mani. Atgriezies pie mums. Rāpies lejā pa šīm vīnstīgām un bēgsim prom. Enna gaida, tev būs sava māja un ģimene, un viss, ko vien tu vēlies.

Lafaržs nenovērsa acis no balkona, dedzīgi vēlēdamies, kaut viņa lūgums tiktu izpildīts.

Sašūpojās ēnas, nočabēja vīnstīgas.

Beidzot tā pati klusā balss sacīja: — Lai notiek, tēv.

— Tom!

Mēness gaismā pa vīnstīgām lejup slīdēja lokans zēna augums. Lafaržs izstiepa rokas, lai viņu satvertu. Augšstāvā iedegās gaisma. Pa vienu no režģotajiem logiem atskanēja balss: — Kas tur lejā ir?

— Ātrāk, dēls!

Vēl vairāk gaismas, vairāk balsu.

-— Stāt, šaušu! Vīnij, kur tu esi?

Skrejošu soļu troksnis …

Vecais vīrs un zēns skrēja pāri dārzam.

Atskanēja šāviens. Lode atsitās pret mūri, kurā tikko bija aizcirtušies vārtiņi.

— Tom, tu — pa šo ceļu, es pa to, lai nojauktu pēdas. Skrien uz kanāla malu, pēc desmit minūtēm es tevi tur gaidīšu.

Viņi izšķīrās.

Mēness paslēpās aiz mākoņa. Vecais vīrs skrēja pa melnu tumsu.

— Enna, esmu klāt!

Trīsošām rokām vecā sieviete palīdzēja viņam iekāpt laivā.

— Kur Toms?

— Kuru katru brīdi viņš būs klāt, — Lafaržs elsa.

Abi pievērsa acis mazajām ieliņām, gulošajai pilsētai. Garām aizsteidzās novēlojušies gājēji: policists, naktssargs, raķetes pilots, pēc vēlīnas satikšanās mājup atgriezās daži vientuļi vīrieši, no bāra smiedamies iznāca četri puiši ar savām meitenēm. Šurp atlidoja apslāpētas mūzikas skaņas.

— Kāpēc viņa vēl nav? — māte jautāja.

— Būs, būs. — Bet Lafaržs nebija par to pārliecināts. Ja nu, skrienot cauri nakts tumsā tītajai pilsētai uz laivu piestātni, kāds atkal neizprotamā kārtā sagūstījis Tomu? Protams, līdz šejienei pat jaunam zēnam bija krietni ko skriet. Un tomēr viņam te vajadzēja ierasties pirmajam.

Beidzot viņi ieraudzīja, ka tālumā uz mēness apspīdētās ielas parādās kāds skrejošs stāvs.

Lafaržs iekliedzās, bet tūlīt aprāvās, jo saklausīja daudzu balsu un skrejošu soļu troksni. Iegaismojās logs pēc loga. Skrējējs metās pāri tukšajam laukumam uz laivu piestātnes pusi. Tas nebija Toms, tas bija tikai skrejošs stāvs ar sudrabotu seju, kura laistījās daudzo apaļo, gar laukuma malām izvietoto spuldžu gaismā. Bet jo tuvāk tas nāca, jo pazīstamāks kļuva, līdz beidzot, sasniedzis piestātni-, bija atkal pārvērties par Tomu! Enna izstiepa viņam pretī rokas. Lafaržs steidza atgrūst laivu no krasta. Bet bija jau par vēlu.

Izdrāzies no ieliņas, tukšajam laukumam pāri joņoja kāds vīrs, aiz viņa cits, tiem skriešus sekoja kāda sieviete, vēl divi vīrieši un misters Spoldings. Apmulsuši visi apstājās. Viņi skatījās visapkārt, grasīdamies doties atpakaļ, jo viss notiekošais nevarēja būt nekas cits kā murgs. Tomēr viņi turpināja vajāšanu: saminstījās, paspēra soli un skrēja tālāk.

Jā, nu jau bija par vēlu. Šai naktij, šim notikumam pienācis gals. Lafaržs grozīja pirkstos tauvu. Stinguma pārņemts, vientuļš vecs vīrs. Mēnesnīcā zibēja skrejošo ļaužu kājas, un tie, acis iepletuši, strauji tuvojās, līdz visi desmit apstājās krastmalā. Niknas acis raudzījās lejup, laivā. Atskanēja kliedzieni.

— Lafaržs, stāvi! — Spoldinga rokā pazibēja ierocis.

Tagad Lafaržs saprata, kas bija norisinājies. Toms viens pats, apdzīdams visus gājējus, skrien pa mēness gaismas pielietajām ielām. Viņš padrāžas garām policistam, kurš apsviežas apkārt, ielūkojas skrējējam sejā, nosauc kādu vārdu un sāk dzīties viņam pakaļ. «Hei, stāt!» Policists redzējis kāda noziedznieka seju. Un tas pats atkārtojas visu ceļu. Vīrieši, sievietes, naktssargi, raķešu piloti — ikviens no tiem

skrejošajā tēlā saskata ko citu, katra acīs tas iegūst citu apveidu, citu vārdu. Kā tikai to nenosauc šo piecu minūšu laikā! Kādas sejas nenomaina Toma vaibstus, un tomēr neviena no tām nav īstā.

Un tā visu ceļu — vajātais un vajātāji, sapnis un sapņotāji, medījums un dzinēj suņi. Visu ceļu — negaidīti atklājumi, pazīstamu acu mirdza, sen aizmirsta vārda skaņa, atmiņas par tālām dienām, un pūlis aiz viņa pieaug. Ļaudis drāžas uz priekšu, un viņu sapnis te parādās, te pazūd — kā tēls, kas atainojas desmit tūkstoš spoguļos, desmit tūkstoš acīs; citādu seju redz tie, kas skrien pa priekšu, citādu tie, kas aizmugurē, un citādu redzēs tie, kas skrejošo tēlu vēl nemaz nav satikuši.

Un te nu visi stāv pie laivas, vēlēdamies ieraudzīt katrs savu sapni, tāpat kā Lafaržs gribēja redzēt Tomu, nevis Lavīniju, Viljamu, Rodžeru vai vēl kādu citu. Bet tas vairs nepiepildīsies. Notikumi attīstījušies pārāk tālu.

— Visi šurp! — Spoldings pavēlēja.

Toms izkāpa no laivas. Spoldings sagrāba

viņu aiz rokas.

— Tu nāksi man līdzi uz māju. Es visu zinu.

— Pagaidiet! — iesaucās policists. — Viņš ir arestēts par slepkavību. Viņu sauc par Deksteru.

— Nē, — iešņukstējās kāda sieviete.

— Tas ir mans virs. Vai nu pati savu vīru nepazīšu!

Citas balsis centās pierādīt savu. Pūlis virzījās arvien tuvāk.

Misis Lafarža aizstājās priekšā Tomam.

— Tas ir mans dēls. Jums nav nekādu tiesību viņu apvainot. Mēs tūlīt brauksim mājās!

Toms trīcēja un drebēja pie visām miesām. Viņš izskatījās slims. Pūlis spiedās arvien tuvāk, šurpu stiepās nepacietīgas, prasīgas rokas, mēģinādamas sagrābt zēnu.

Toms iekliedzās.

Un viņu acu priekšā notika pārmaiņa. Viņš bija Toms un Džeimss, un cilvēks vārdā Svičmens, un kāds cits, kuru sauca par Ba- terfīldu: viņš pārvērtās par pilsētas mēru un meiteni Judīti, par vīru Viljamu un sievu Klarisu. Viņš bija kā mīksts vasks, kuram formu piešķir viņu domas. Kliegdami, lūgdamies viņi spiedās virsū. Arī viņš kliedza, stiepa viņiem pretī rokas, un katra uzruna, katrs sauciens lika viņa sejai mainīties.

— Tom! — iekliedzās Lafaržs.

— Alise! — atskanēja cita balss.

— Viljam!

Tie ķēra viņu aiz rokām, raustīja uz visām pusēm, līdz, izdvesis pēdējo šausmu kliedzienu, viņš pakrita.

Viņš gulēja uz akmeņiem kā izkausēts vasks, kas pamazām

sastingst, un viņa sejā bija kaut kas no visām sejām: viena acs zila, otrā zeltainā, mati vietām brūni, vietām sarkani, dzelteni un melni, viena uzacs kupla, otra šaura, viena roka liela, otra maziņa.

Viņi stāvēja visapkārt, pielikuši pirkstu pie lūpām. Viņi noliecās.

— Viņš ir miris, — kāds beidzot sacīja.

Sāka līt.

Pakšķēdamas krita lietus lāses, un ļaudis paraudzījās debesīs.

Tad apgriezās un sāka soļot prom, vispirms lēni, pēc tam arvien ātrāk un ātrāk, beigās mezdamies skriet kur nu kurais. Acumirklī laukums bija tukšs. Vienīgi misters un misis Lafarži, šausmu pārņemti, vēl stāvēja turpat un, rokās sadevušies, raudzījās lejup.

Lietus lāses kapāja augšup pavērsto, svešo seju.

Neteikusi ne vārda, Enna sāka raudāt.

— Brauksim mājās, Enna, te nekas vairs nav līdzams, — vecais vīrs sacīja.

Viņi iekāpa laivā un pa tumsā tīto kanālu īrās atpakaļ. Atgriezušies mājās, viņi iemeta pāris pagales kamīnā, lai būtu kur apsildīt rokas. Tad devās pie miera — nosaluši un izvārguši — un, blakus gulēdami, klausījās, kā uz jumta atkal grabinās lietus.

— Klau, — ap pusnakti ierunājās Lafaržs. -— Vai tu neko nedzirdēji?

— Nē, neko.

— Tomēr iešu paskatīties.

Viņš taustīdamies izgāja cauri tumšajai istabai un ilgu laiku stāvēja pie ārdurvīm, tās neatvēris.

Tad atgrūda durvis vaļā un paskatījās ārā.

Debesis bija melnas, tukšais lievenis, kanāls un zilie kalni tinās pelēcīgā lietus segā.

Pagaidījis kādas piecas minūtes, viņš ar lietū samirkušām rokām lēni aizvēra un aizbultēja durvis.

2005. gada novembris
CEĻOJUMA PIEDERUMI

Pārāk nereāla šķita jaunā ziņa, ko ceļojuma piederumu veikala īpašnieks vakarā uztvēra no Zemes ar akustiskā stara palīdzību. Viņš kaut kā nespēja to aptvert.

Uz Zemes kuru katru brīdi bija gaidāms karš.

Viņš izgāja ārā un paraudzījās debesīs.

Lūk, kur tā redzama. Zeme — pie novaka- rīgā apvāršņa, it kā cenzdamās panākt sauli, kas nogrima aiz pakalniem. Vai tas var būt, ka jaunā vēsts attiektos uz šo zaļo zvaigzni?

— Nespēju tam ticēt, — veikalnieks sacīja.

— Tādēļ, ka jūs pats tur neesat, — noteica Perigrina tēvs, kurš, garām iedams, bija apstājies patērzēt.

— Kā jūs to domājat, tēvs?

— Tieši tāpat bija manos zēna gados, —- Perigrina tēvs atbildēja. — Toreiz runāja, ka Ķīnā esot karš. Bet mēs neticējām. Tas bija pārāk tālu. Un tur gāja bojā pārāk daudz cilvēku. Mums tas šķita kaut kas neiespējams. Pat noskatījušies filmas, mēs neticējām. Un tagad atkārtojas tas pats. Zeme — tā ir toreizējā Ķīna. Un karš — pārāk tāls, lai būtu ticams. Tas taču nav šeit. Mēs to nejūtam. Mēs to neredzam. Mums saskatāma tikai zaļa uguntiņa. Vai tiešām uz tās dzīvotu divi miljardi cilvēku? Neiespējami! Karš? Sprādzienus mēs taču nedzirdam!

— Gan dzirdēsim, — veikalnieks atbildēja. — Visu laiku domāju par tiem, kuriem šonedēļ bija jālido šurp. Pag, kā viņi ziņoja? Mēneša laikā uz Marsa ieradīšoties ap simts tūkstoš cilvēku. Ko tie iesāks, ja uzliesmos karš?

— Droši vien dosies atpakaļ. Viņi būs nepieciešami uz Zemes.

— Mjā … — veikalnieks novilka. — Labāk jāiet un jānotrauš no čemodāniem putekļi. Tā tik skaties, ka vienā jaukā brīdī veikalā sabruks pircēji.

— Vai domājat, ka visi lidos atpakaļ uz Zemi, ja tiešām sāksies Lielais Karš, ko jau sen gaidām?

— Jā, tēvs, — lai cik dīvaini tas liktos, domāju, ka visi gribēs doties atpakaļ. Zinu, ka atlidojām šurp, lai glābtos no politikas, atombumbām, kara, kliķēm, likumiem un. aizspriedumiem. Bet tur tomēr ir mūsu dzimtene. Dzīvosiet — redzēsiet. Tiklīdz uz Ameriku nokritīs pirmā bumba, šejienieši kļūs domīgi. Te viņi sabijuši pārāk īsu laiku. Tikai pāris gadu. Ja viņi nodzīvotu te gadus četrdesmit, viss būtu citādi, bet tagad uz Zemes ir gan viņu tuvinieki, gan dzimtās pilsētas. Man pašam Zeme vairs neko nenozīmē, es to pat lāgā

neatceros. Bet esmu jau vecs. Ar mani nav ko rēķināties. Iespējams, ka palikšu tepat.

— Šaubos gan.

— Varbūt jums taisnība.

Viņi stāvēja uz lieveņa, raudzīdamies zvaigznēs. Beidzot Perigrina tēvs izvilka no kabatas naudu un pasniedza to veikalniekam.

— Varbūt tomēr dodiet man vienu jaunu čemodānu. Mans vecais ir galīgi apbružāts …

2005. gada novembris
TUKŠA SEZONA

Sems Parkhils sparīgi vicināja slotu, slaucīdams projām zilganās Marsa smiltis.

— Tā, — viņš noteica. — Varat priecāties, ser! — Un pamāja uz kioska pusi. — Paskatieties uz šo izkārtni. SEMA KARSTIE CĪSIŅI! Vai neizskatās lieliski, Elma?

— Protams, Sem, — sieva apstiprināja.

— Redz, ko esmu sasniedzis! Zēl, ka to neredz puiši no Ceturtās ekspedīcijas. Vai tas nav vareni, ka es varēšu tirgoties, kamēr tie vēl joprojām strebj zaldātu putru? Nauda mums te nāks kā pa reni, Elma, — tūkstošiem!

Sieva ilgi skatījās viņā un klusēja. — Bet kur palicis kapteinis Vailders? — viņa beidzot vaicāja. — Tas, kas nošāva to tipu, kurš dzīrās nogalināt visus pārējos ekspedīcijas dalībniekus, — kā šo īsti sauca?

— To psihopātu? Spenders. Tas gan prata piekasīties. Bet kapteinis Vailders … Dzirdēju, ka esot aizsūtīts uz Jupiteru. Tā sakot, tikuši no viņa vaļā ar godu. Šķiet, ka arī viņam Marss bija atmiekšķējis smadzenes.

Skaitās gluži par neko. Ja viņš vispār atgriezīsies no Jupitera un Plutona, tad ne ātrāk kā pēc gadiem divdesmit. Redz, ko dabūja par mutes palaišanu. Bet kamēr šis tur salst kā nabags, skat, ko esmu paveicis, kādu vietiņu ierīkojis!

Sema kiosks atradās krustcelēs, kur satikās un, izgaisdamas tumsā, atkal šķīrās divas pamestas šosejas.

Šeit Sems Parkhils bija uzslējis savu saliekamo alumīnija celtni, kas, laistīdamās žilbinošu spuldžu gaismā, drebēja no mūzikas automāta dārdošajām skaņām.

Viņš noliecās, lai sakārtotu stikla lauskas, ar kurām bija izklāta celiņa apmale. Stiklu viņš bija izsitis no seno marsiešu celtnēm.

— Vislabākie karstie cīsiņi pa abām planētām! Pirmais cīsiņu tirgotājs uz Marsa! Visaugstākā labuma sīpoli, pipari un sinepes! Saki, — vai es neesmu nadzīgs zellis? Tepat divu galveno šoseju krustojums, tur pāri mirusī pilsēta un rūdas raktuves. Smagās mašīnas no simtu pirmā Zemes iemītnieku ciemata brauks te garām dienu un nakti. Nu, vai neesmu pratis atrast izdevīgu vietiņu, ko?

Viņa sieva pētīja savus nagus.

— Vai tu domā, ka desmit tūkstoš jaunā tipa raķetes ar strādniekiem patiešām ieradīsies? — viņa beidzot vaicāja.

— Mēneša laikā visas būs klāt, — viņš kā skaldīt noskaldīja. —

Kādēļ tu šaubies?

— Es gan nepaļauj os uz šiem cilvēkiem no

Zemes, — viņa atteica. — Ātrāk neticēšu, iekams pati ar savām acīm neredzēšu šīs desmit tūkstoš' raķetes ar simt tūkstoš meksikāņiem un ķīniešiem.

— Ar pircējiem, — viņš tīksmināda mies noteica. — Ar simt tūkstoš izsalkušiem klientiem.

— Ja vien nebūs atomkarš, — sieva, raudzīdamās debesīs, domīgi iebilda. — Atombumbas nedod man miera. Tagad to uz Zemes ir tik daudz, ka neviens vairs nevar būt drošs.

Sems kaut ko norūca un turpināja slaucīt Celiņu.

Pēkšņi viņš pār plecu pamanīja kādu zilu, mirdzošu ēnu. Aizmugurē kaut kas liegi trīsuļoja gaisā. Viņš izdzirdēja sievas balsi: — Sem, tev viesis.

Sems apcirtās un ieraudzīja masku, kas it kā plīvoja vējā.

— Jau atkal klāt! — Viņš draudoši pacēla slotu.

Maska pamāja. Tā bija no zilgana stikla un piestiprināta virs tieva kakla, zem kura plandījās dzeltena zīda tērps. No tērpa iznira divas caurspīdīgas sudraba stiepļu vijuma rokas. Mutes vietā maskai bija šaura sprauga, no kuras plūda melodiskas skaņas, kamēr pati maska, tērps un rokas nepārtraukti viļņojās.

— Mister Parkhil, es atgriezos, lai vēlreiz parunātu ar jums, — teica balss no maskas apakšas.

— Vai es nesacīju, lai tu pazudi no šejienes? — Sems uzbrēca. — Vācies, citādi vēl uzlaidīšu tev slimību!

— Es to jau pārcietu, — balss atbildēja. — Esmu viens no nedaudzajiem, kuri palika dzīvi. Es slimoju ļoti ilgi.

— Lasies prom uz saviem kalniem, tur ir tava īstā vieta, tur tev arī jāpaliek. Ko tu lien šeit, ko tu man uzbāzies? Ne no šā, ne no tā. Un vēl divas reizes dienā!

— Mēs jums nedarīsim neko ļaunu.

— Es jums gan! — Sems atcirta, kāpdamies atpakaļ. — Neciešu svešiniekus. Ne-, ciešu marsiešus. Līdz šim tikai negadījās nevienu redzēt. Izdzimteņi gatavie! Tik daudz gadus pratāt slēpties, bet te pēkšņi lienat ārā, lai man piesietos. Lieciet mani mierā!

— Mēs pie jums svarīgā jautājumā, — zilā maska neatlaidās.

— Ja par zemi, tad tur nav ko runāt. Tā pieder man. Pats savām rokām esmu uz tās uzcēlis šo cīsiņu kiosku.

— Savā ziņā — tiešām par zemi.

— Paklausies, — Sems sacīja. — Es esmu no Ņujorkas. Tā ir milzīga pilsēta, ar desmit miljoniem iedzīvotāju, tādiem pašiem kā es. Jūsu, marsiešu, atlicis labi ja ducis, jūs klīstat apkārt pa kalniem, jums nav ne pilsētu, ne vadoņu, ne savu likumu, bet tu vēl te gra- sies man skaidrot par zemi. Vecam jādod ceļš jaunajam, to tu vienreiz liec aiz

auss. Tāds ir dzīves pamatlikums. Vai redzi šo pistoli? Šorīt, kad tu pazudi, es to izvilku un pielādēju.

— MēS, marsieši, esam telepāti, — saltā, zilā maska atbildēja. — Mums ir sakari ar vienu no jūsu pilsētām viņpus izžuvušās jūras. Vai jūs šodien klausījāties radio?

— Manējais sačākstējis.

— Tad jūs vēl nezināt. Ārkārtīgi svarīgi jaunumi. Par Zemi…

Sudraba roka pastiepās uz priekšu. Tajā pavīdēja bronzas caurule.

— Atļaujiet jums kaut ko parādīt.

— Ierocis! — Sems Parkhils iekliedzās.

Nākamajā acumirklī viņš jau bija izrāvis

pistoli no maksts un izšāva uz miglaino siluetu, tērpu un zilo masku.

Marsietis brīdi pamira gaisā. Tad kā maza cirkus telts, no kuras izrauj mietiņus, lēni saplaka: zīds, klusi čaukstot, sakļāvās, tēls slīdēja arvien zemāk, sudraba rokas notinkšķēja uz akmens bruģa. Mēmo, balto kaulu un drānu kaudzītes virspusē gulēja maska.

Sems, smagi elsdams, palika stāvot.

Viņa sieva zvārodamās noraudzījās mazajā čupiņā.

— Ierocis tas nav, — viņa sacīja, noliekdamās un paceldama bronzas cauruli. — Viņš gribējis tev parādīt vēstuli. Rakstīta ar mošķu burtiem, — redzi, viscaur zilas čūskas. Nemāku to izlasīt. Vai tu proti?

— Nē, bet kam mums jālasa šīs marsiešu piktogrammas? Svied projām! — Sems aši paraudzījās apkārt. — Raugi, ka vēl neuzku- ļas citi! Mums viņš jānovāc no acīm. Atnes lāpstu!

— Ko tu gribi darīt?

— Aprakt viņu, ko tad citu!

— Nevajadzēja viņu nošaut.

— Nu, mazliet pārsteidzos. Žiglāk!

Elma klusēdama atnesa lāpstu.

Ap astoņiem vakarā Sems bija atpakaļ un, juzdamies mazliet neomulīgi, ņēmās atkal slaucīt cīsiņu kioska durvju priekšu. Sieva, sakrustojusi rokas uz krūtīm, stāvēja gaismas pielietajās durvīs.

— Žēl, ka tā iznāca, — viņš noteica, paskatījās uz sievu un nolaida acis. — Pati redzēji, ka tā bija nejaušība, liktenīga sagadīšanās.

— Jā, — sieva atbildēja.

— Nebūtu viņš izvilcis to ieroci. . .

— Kādu ieroci?

— Nu, tā vismaz izskatījās! Žēl, ļoti žēl! Cik reižu man tas būs jāatkārto?

— Kuš, — Elma izdvesa un pielika pirkstu pie lūpām. —

Kuš.

— Man par to nospļauties, — viņš turpināja. — Visa «Zemes ciematu apvienība» būs manā pusē! — Viņš nicīgi nošņācās. — Un marsieši neuzdrošināsies ne . . .

— Paskaties, — Elma viņu pārtrauca.

Sems paraudzījās uz izžuvušās jūras pusi.

Slota viņam izšļuka no rokām, mute palika vaļā, un no tās sāka tecēt sīka slienu strūkliņa. Pacēlis slotu, viņš pēkšņi sāka drebēt.

— Elma, Elma, Elma! — Sems izsaucās.

— Redz, kur viņi brauc, — Elma noteica.

Kā zilgani rēgi, kā zilgani dūmu mākoņi,

zilām burām plīvojot, pa senās, izžuvušās jūras gultni slīdēja ducis staltu marsiešu smilšu kuģu.

— Smilšu kuģi! Vai tas var būt, Elma? Neviena smilšu kuģa taču vairāk nav!

— Izrādās, ka tomēr ir, — viņa sacīja.

— Varas orgāni tak visus konfiscēja! Iznīcināja vai arī pārdeva izsolē! Šajā sasodītajā apkaimē es esmu vienīgais, kam ir tāds kuģis un kurš prot to vadīt.

— Acīmredzot ir arī citi, — viņa iebilda, pamādama uz jūras pusi.

— Nāc, bēgsim prom no šejienes!

— Kādēļ? — viņa domīgi vaicāja, kā apburta raudzīdamās uz marsiešu kuģiem.

— Viņi mani nogalinās! Uz mašīnu, žigli!

Elma nekustējās.

Sems tikpat kā ar varu aizvilka viņu aiz kioska, kur stāvēja divas mašīnas: smagā, ar kuru vēl nesen viņš pastāvīgi bija braukājis apkārt, un vecs marsiešu smilšu kuģis, ko viņš joka pēc bija nopircis izsolē un ar ko pēdējās trīs nedēļās, preces piegādādams, bija slidinājies šurpu turpu pa gludo jūras dibenu. Sems paskatījās uz smago mašīnu un pēkšņi attapās. Motors taču bija izjaukts: viņš jau divas dienas noņēmās ar remontu.

— Neizskatās, ka ar to varētu braukt, — Elma ieminējās.

— Tad ar smilšu kuģi! Sēdies iekšā!

— Braukt ar smilšu kuģi? Nu nē.

— Kāp iekšā! Es protu to vadīt!

Viņš iestūma kuģī sievu, ielēca pats, parāva stūri un iegrieza sudrabotās buras vakara vējā.

Zvaigžņu gaismas apmirdzēti, zilie marsiešu kuģi traucās pāri sanošajām smiltīm. Sema kuģis nekustējās ne no vietas, līdz viņš attapās, ka jāpaceļ enkurs.

— Aiziet!

Vējš dzina kuģi pa izžuvušās jūras dibenu pāri smilšu appūstiem

kristāla bluķiem, garām kolonu atliekām, pamestām, no marmora un vara celtām ostām, izmirušām baltām šaha pilsētām, purpurkrāsas kalnu pakājēm — arvien tālāk un tālāk. Marsiešu kuģi atpalika, bet pēc tam atstatums vairs nemainījās.

— Redz, ka parādīju viņiem garu degunu! — Sems sauca. — Tūlīt paziņošu par šo gadījumu Raķešu apvienībai. Tā atsūtīs man apsardzi! Nu, vai tas nebūs veikli nostrādāts!

— Būtu viņi gribējuši, būtu tevi arī noķēruši, — Elma gurdi noteica. — Acīmredzot neturēja par vajadzīgu pūlēties.

Sems iesmējās.

— Izbeidz! Kādēļ lai tie būtu mani palaiduši? Nespēja panākt, tas ir viss.

— Nespēja panākt? — Elma ar galvas mājienu norādīja viņam aiz muguras.

Sems nepakustējās. Viņam uzvēdīja salta pūsma. Viņš baidījās pagriezties. Viņš juta, ka aizmugurē uz sēdekļa kāds ir — gaistošs kā dvaša rīta dzestrumā, zilgans kā riekstkoka dūmi mijkrēslī, ka senlaicīgas baltas mežģīnes, krītošs sniegs vai sarma uz trausla grīšļa'.

Nodzinksteja smiekli — it ka plāns stikls sašķīstu uz grīdas. Un atkal klusums. Sems pagriezās atpakaļ.

Kuģa pakaļgalā uz soliņa mierīgi sēdēja jauna sieviete. Rokas locītavas tai bija tievas kā lāstekas, acis — spožas un lielas kā mēneši, gaišas un rāmas. Viņa virmoja vējā kā atspulgs dzidrā ūcleni, un zīda krokas līdzīgi zilām lietus šaltīm plivinājās ap viņas trauslo stāvu.

— Grieziet atpakaļ, — viņa sacīja.

— Nē. — Semu drebināja tikko samanāmas sīkas trīsas — kā sirseni gaisā — kaut kur uz baiļu un niknuma robežas. — Nost no mana kuģa!

— Tas nav jūsu kuģis, — parādība atbildēja. — Tas ir tikpat vecs kā mūsu pasaule. Tas burājis pa smilšu jūrām jau pirms neskaitāmiem gadu tūkstošiem, kad tās izgaroja un ostas kļuva tukšas, bet jūs atnācāt un kuģi nozagāt. Grieziet apkārt un brauciet atpakaļ uz krustcelēm. Mēs gribam parunāt ar jums. Noticis kaut kas ļoti svarīgs.

— Nost no mana kuģa! — Sems uzkliedza. Nogurkstēja ādas maksts, viņš izrāva pistoli uņ rūpīgi notēmēja. — Pazūdi, pirms es noskaitu līdz trīs, citādi. . .

— Nešaujiet! — meitene iesaucās. — Negribu jums darīt neko ļaunu. Citi arī ne. Mēs nākam miermīlīgā nolūkā.

— Viens, — Sems iesāka.

— Sem! — Elma viņu apsauca.

— Uzklausiet mani, — meitene lūdza.

— Divi, — Sems nesaudzīgi turpināja, uz- vilkdams gaili.

— Sem! — Elma iekliedzās.

— Trīs, — Sems izgrūda.

— Mēs tikai… — meitene iesāka.

Nodārdēja šāviens.

Saules staros izkūst sniegs, kristāli pārvēršas tvaikos un izgaist. Ugunskura liesmās uzšaujas un noplok fantastiski tēli. Vulkānu krāteros sairst un iznīkst viss sīkais un trauslais. No šāviena, no uguns, no spējā trieciena meitene saplaka un sakļāvās kā viegls plīvurs, izkusa kā kristāla statuja. Ledu, sniega pārslas un dūmus, kas bija palikuši pāri no viņas, aizpūta vējš. Sēdeklis kuģa pakaļgalā atkal bija tukšs.

Sems iebāza pistoli makstī, vairīdamies paskatīties uz sievu.

Labu brīdi bija sadzirdama tikai viegla čirkstoņa, kuģim traucoties pa mēness gaismā zaigojošo smilšu jūru.

— Sem, — Elma beidzot ierunājās, — apstādini kuģi.

Sems, gluži nobālējis, paskatījās uz sievu. — Nē, tas nenotiks. Pēc tik daudziem gadiem tu vairs neatstāsi mani.

Elma paraudzījās uz viņa roku, kas žņaudzīja pistoles spalu. — Ticu, ka tu esi uz to spējīgs, — viņa sacīja. — No tevis jau var visu sagaidīt.

Viņš nervozi purināja galvu, cieši satvēris stūri. — Nemuļķojies, Elma. Pēc brīža mēs būsim pilsētā, pilnīgā drošībā!

— Ak tā, — viņa noteica, vienaldzīgi at- laizdamās uz muguras.

— Elma, uzklausi mani!

— Neko jaunu tu man nepateiksi, Sem.

— Elma!

Viņi burāja garām mazai, baltai šaha pilsētiņai, un savās bezspēcīgajās dusmās Sems ietrieca sešas lodes tās kristāla torņos. Pilsēta gruva zem stikla lausku un kvarca šķembu šalts. Sabirza kā ziepju skaidiņa. Pilsētas vairs nebija. Sems smiedamies izšāva vēlreiz, un pēdējais tornis, pēdējā šaha figūra aizdegās, uzliesmoja un kā zilu dzirksteļu spiets uzšāvās debesīs.

— Gan es jums parādīšu! Gan es jūs pārmācīšu!

— Turpini vien tādā garā, Sem. — Elma bija ierāvusies ēnā.

— Redz, kur vēl viena pilsēta! — Sems no jauna pielādēja pistoli. — Skaties, kā es to nostrādāšu.

Aizmugurē iznira zili, spokaini kuģu silueti, kas, strauji tuvodamies, arvien pieauga. Sākumā Sems tos pat nepamanīja. Viņš tikai saklausīja griezīgu, sīcošu skaņu, it kā tērauds šņirkstētu pa smiltīm. Tie bija ar sarkaniem un ziliem vimpeļiem izrotāti smilšu kuģi, kuru ķīļi kā žilešu asmeņi vagoja jūras dibenu. Uz zilajiem kuģiem vīdēja zili, tumši silueti, marsieši maskās, marsieši ar sudraba sejām

un zilām zvaigznēm acu vietā, marsieši ar zeltā grieztām ausim, tēraudziliem vaigiem un rubīna lūpām, marsieši, kas, sakrustojuši rokas uz krūtīm, dzinās viņam pakaļ.

— Viens, divi, trīs… — Sems skaitīja. Marsiešu kuģi nāca arvien tuvāk.

— Elma, Elma, kā es atkaušos no viņiem visiem?

Elma neatbildēja, pat nepakustējās.

Sems izšāva astoņas reizes. Viens no smilšu kuģiem sašķīda gabalos, gan buras, gan smaragda korpuss ar bronzas apkalumiem, gan spožā stūre un viss pārējais. Braucēji ietriecās smiltīs, un no katra stāva uzšāvās gaisā oranžas liesmas un dūmi.

Bet pārējie kuģi neatlaidīgi tuvojās.

— Elma, es esmu viens pret visiem! — Sems iekliedzās. — Tie mani nogalinās!

Viņš izmeta enkuru. Nebija vērts pretoties. Buras nolaidās un, viegli šalkojot, saplaka krokās. Kuģis apstājās. Vējš aprima. Ceļojums beidzās. Marss it kā sastinga, kad majestātiskie marsiešu kuģi, izslējuši savus augstos mastus, apstāja Semu.

— Zemes dēls! — kaut kur no augšas atskanēja kāda balss. Viena no sudraba maskām sakustējās. Rubīna lūpas paveroties iemirgojās.

— Es neesmu vainīgs! — Sems raudzījās apkārtējās sejās, kuru nebija mazāk par simtu. Labi, ja vispār bija palikuši dzīvi kādi simts vai simts piecdesmit marsieši. Bet tie paši gandrīz visi tagad bija šeit, izžuvušās jūras dibenā, savos atdzimušajos kuģos, pie savām' mirušajām šaha pilsētām, no kurām viena bija tikko sagruvusi kā trausla vāze, ko var satriekt pat ar sīku oli.

Sudraba maskas spīguļoja un mirdzēja.

— Te ir kāds pārpratums, — Sems lūdzošā balsī turpināja, pārliecies pār bortu, kamēr sieva kuģa dibenā gulēja kā pamirusi. — Es ierados uz Marsa kā kārtīgs biznesmens. No bojā gājušas raķetes atliekām es uzbūvēju tik lielisku kiosku, kāds te vēl nav redzēts, — pie krustcelēm, kā zināt. Vareni nostrādāts, vai ne? — Sems iesmējās, blenzdams pretim stāvošajās sejās. — Bet te pēkšņi uzradās šis marsietis — no jūsējiem. Tas, ka es viņu nogalināju, bija nejaušība, goda vārds! Man nevajag neko citu kā vien savu cīsiņu kiosku, kas būtu pirmais, vienīgais, tā sakot, galvenais uz Marsa. Vai saprotat? Lai man būtu vislabākie cīsiņi uz šīs planētas — ar sinepēm, sīpoliem un apelsīnu sulu.

Nekustīgās sudraba maskas laistījās mēness gaismā. Dzeltenas, mirdzošas acis raudzījās Semā. Viņš juta, ka vēders bailēs saraujas, sažņaudzas un pārvēršas akmenī. Viņš nometa pistoli smiltīs.

— Padodos.

— Paceliet savu pistoli, — marsieši vienā mutē teica.

— Ko?

— Savu pistoli. — No zilā kuģa priekšgala pamāja kāda ar dārgakmeņiem rotāta roka. — Paceliet. Lieciet nost.

Sems, vēl arvien neticēdams, pacēla pistoli.

— Bet tagad, — balss turpināja, — grieziet kuģi apkārt un brauciet atpakaļ uz krustcelēm.

— Tūlīt?

— Tūlīt, — balss atbildēja. — Mēs jums nedarīsim nekā ļauna. Jūs aizbēgāt, iekams mēs paguvām jums visu izskaidrot. Brauksim.

Milzīgie kuģi apgriezās viegli kā pūkas. Buru spārni liegi plandījās gaisā, it kā tur kāds viegli plaukšķinātu rokas.

— Elma! — Sems ieklupa kuģī. — Celies, Elma! Mēs braucam atpakaļ. — Aiz sajūsmas un atvieglojuma viņš tik tikko spēja parunāt. — Viņi nedarīšot man nekā ļauna, nenogalināšot mani. Celies, Elma, mīļā, celies augšā!

— Ko… ko tu teici? — Neizpratnē mirkšķinot acis, Elma pavērās apkārt, un, kamēr kuģis atkal iegriezās vējā, viņa lēni, it kā pa sapņiem piecēlās un smagi kā maiss atkrita sēdeklī, neteikdama vairāk ne vārda.

Kuģis šāvās uz priekšu, ka smiltis zibēja vien. Pēc pusstundas viņi jau bija pie krustcelēm, un noenkurojušies visi izkāpa ārā.

Sema un Elmas priekšā stāvēja marsiešu Vadonis spožā, bronzā liedētā maskā, kurai acu vietā bija tikai bezdibenīgas, zili melnas spraugas, bet muti veidoja šķeltne, no kuras vējā plūda vārdi.

— Sagatavojieties, — balss sacīja. Gaisā pazibēja dimanta cimdā tērpta roka. — Gādājiet .ēdienus, gādājiet cienastus, celiet galdā dārgus vīnus, jo šī patiešām ir ievērojama nakts!

— Vai tas nozīmē, ka drīkstu palikt šeit? — Sems vaicāja.

— Jā.

— Un jūs nedusmojaties uz mani?

Maska stāvēja barga un nekustīga, dzedra un akla.

— Gatavojiet cienastus, — tā klusi atkārtoja. — Un ņemiet šo.

— Kas tas ir?

Sems blenza pasniegtajā sudraba vīstoklī ar čūskainu hieroglifu rakstu.

— Tas ir zemes dāvinājuma akts, kas apliecina, ka jums pieder visa teritorija no Sudraba līdz Zilajiem kalniem, no izžuvušās sāls jūras līdz tālajām mēness akmeņu un smaragda ielejām, — Vadonis pavēstīja.

— M-man? — Sems izbrīnā jautāja.

— Jā, jums.

— Simt tūkstoš kvadrātjūdžu liela teritorija?

— Jā.

— Vai tu dzirdi, Elma?

Elma sēdēja zemē, atspiedusi muguru pret cīsiņu kioska alumīnija sienu un pievērusi acis.

— Bet kādēļ… kādēļ jūs man to visu dāvināt? — Sems jautāja, cenzdamies ielūkoties metāla maskas acu spraugās.

— Tas vēl nebūt nav viss. Lūdzu. — Se- mam pasniedza vēl sešus vīstokļus. Nosauca teritorijas, paziņoja vietu nosaukumus.

— Ak jēziņ, tā taču ir puse Marsa! Man pieder puse Marsa! — Sems čaukstināja rokās savus vīstokļus. Tad pavicināja tos Elmas acu priekšā, smiedamies kā neprātīgs.

— Elma, vai tu dzirdēji?

— Dzirdēju, — Elma atbildēja, vērodama debesis.

Viņa it kā centās tur kaut ko saskatīt. Viņas apātija pamazām izzuda.

— Paldies, liels paldies, — Sems pateicās bronzas maskai.

— Tas notiks šonakt, — maska paziņoja.

— Sagatavojieties.

— Labi. Bet vai tas būs kāds pārsteigums? Vai raķetes no Zemes ieradīsies ātrāk nekā gaidījām — mēnesi pirms paredzētā laika? Vai visi desmit tūkstoši ar kolonistiem, kalnračiem, strādniekiem un viņu sievām, ar simts tūkstoš cilvēkiem, kā bija ziņots? Tas būtu lieliski, Elma! Vai es tev neteicu?! Vai neteicu, ka šajā pilsētā ar tūkstoš iedzīvotājiem vien nekas nebūs? Šurp lidos piecdesmit tūkstoši, pēc mēneša — vēl simt tūkstoši, un līdz gada beigām te būs pieci miljoni ze- miešu. Bet visrosīgāko maģistrāļu krustojumā netālu no raktuvēm sliesies mans cīsiņu kiosks — vienīgais uz Marsa!

Maska pacēlās gaisā. — Mēs dodamies projām. Esiet gatavi. Zeme pieder jums.

Kā aizvēsturiski metāla ziedi, kā zili spalvu pušķi, kā milzīgi, rāmi sudraba tauriņi senie kuģi pagriezās un, maskām zvīļojot un mirguļojot,'mēness gaismā aizslīdēja pa plūstošajām smiltīm, līdz pēdējais atspīdums, pēdējais zilais atspulgs izgaisa aiz pakalniem.

— Elma, kādēļ viņi tā rīkojās? Kādēļ nenogalināja mani? Vai viņi tiešām neko nezina? Kas viņiem lēcies? Elma, ko tas viss nozīmē? — Viņš sapurināja sievu aiz pleca. — Man pieder puse Marsa!

Elma gaidoši raudzījās naksnīgajās debesīs.

— Ejam, — viņš mudināja. — Vajag visu sagatavot. Jāvāra cīsiņi, jāsilda veģi, jātaisa piparu mērce, jāmizo un jāsagriež sīpoli, piedevas jāsaliek trauciņos, salvetes — gredzenos, jānoslauka pēdējais puteklītis! E-hē! — Mežonīgā priekā viņš sāka griezties dejā, piecirzdams papēžus. — O-ho, esmu laimīgs, klausieties — laimīgs! — viņš dziedāja, nespēdams noturēties toņkārtā. — Šī ir laimīgākā diena visā manā mūžā!

Viņš rosījās kā neprātīgs: meta kallā cīsiņus, grieza šķēlēs veģus un sīpolus.

— Tu dzirdēji, Elma, ka marsietis teica: pārsteigums. Tas var nozīmēt tikai vienu. Šie simt tūkstoš cilvēki ieradīsies pirms paredzētā

laika — šonakt pat! Padomā, kāds te būs pieplūdums! Un, kad šurp sāks gāzties vēl tūristu bari, mēs te dabūsim rauties līdz melnai tumsai. Eh, nauda, naudiņa!

Viņš izgāja ārā un paskatījās debesīs. Tur nekas nebija saredzams.

— Kuru katru bridi raķetes būs klāt, — viņš noteica, tīksmīgi ievilka plaušās dzestro gaisu, izstaipījās un iebelza sev pa krūtīm. — O-ho!

Elma nesacīja ne vārda. Viņa klusēdama mizoja cepšanai paredzētos kartupeļus, nenovērsdama acis no debesīm.

— Sem, — pēc pusstundas viņa ierunājās. — Redz, kur tā ir. Paskaties.

Viņš paskatījās un ieraudzīja.

Zeme.

Kā mirdzoši zaļš, slīpēts dārgakmens tā iznira no pakalniem.

— Māmuļa Zeme, — viņš izjusti nočukstēja. — Dārgā māmuļa Zeme! Sūti pie manis savus izsalkušos un izslāpušos. Savus … eh, kā tur bija taja pantiņā? Suti pie manis savus izsalkušos, Zemes māt. Sems Parkhils gaida, cīsiņi uzvārīti, piparu mērce gatava, viss spīd un laistās. Dzirdi, māmuļa Zeme, sūti šurp savas raķetes!

Viņš pagāja gabaliņu sāņus, lai papriecātos par savu kiosku. Te nu tas stāvēja kā svaiga, tikko dēta ola izžuvušās jūras dibenā — vienīgais gaismas un siltuma avots simtiem jūdžu plašajā, neauglīgajā tuksnesī. Kā sirds, kas vientuļa pukst melna milža ķermenī. Aiz lepnuma Sems bija aizgrābts līdz asarām.

— Skats ir tiešām aizkustinošs, — viņš noteica, ieelpodams kūpošo cīsiņu, karsto veģu un pirmšķirīgā sviesta smaržu. — Nāciet tuvāk un pērciet, — viņš aicināja zvaigznes.

— Kura būs pirmā?

— Sem! — Elma iesaucās.

Zeme melnajās debesīs piepeši pārvērtās.

Tā uzliesmoja.

Daļa Zemes diska sašķīda pīšļos un putekļos, it kā būtu eksplodējusi milzīga mozaīka. Gaisā uzšāvās baiga, rijīga liesma — trīsreiz lielāka par pašu Zemi — un pēc brīža atkal saplaka.

— Kas tas ir? — Sems raudzījās uz zaļo uguntiņu pie debesīm.

— Zeme, — Elma atbildēja, piespiedusi rokas pie krūtīm.

— Tā nav, tā nevar būt Zeme! Nē, nekādā ziņā! Tā nav Zeme!

— Tā nebija Zeme, vai tā tu gribēji sacīt? — Elma jautāja, nenovērsdama no viņa skatienu. — Jeb — Zemes vairs nav? Tā būtu pareizāk.

— Zemes vairs neesot… O, nē, tas nedrīkst būt, — Sems gaudoja.

Viņš stāvēja kā pārakmeņojies: rokas nokārušās gar sāniem, mute vaļā, acis ieplestas, skatiens truls.

— Sem, — sieva uzrunāja viņu. Pirmo reizi kopš daudzām dienām viņas acis iemirdzējās. — Sem!

Viņš vēl arvien blenza debesīs.

— Vai dzirdi! — Elma atkārtoja. Brīdi viņa klusēdama paraudzījās apkārt. Tad enerģiski pārmeta slapjo dvieli pār plecu.

— Iededz vēl vairāk spuldžu, ieslēdz radiolu,

atver durvis! Pēc miljoniem gadu atbraucēji būs klāt kā likts. Jā, ser, raugi, lai viss būtu sagatavots.

Sems vēl aizvien nekustējās.

— Tavu jauku vietu cīsiņu kioskam! — Elma turpināja. Viņa pieliecās, paņēma no glāzes zobu bakstāmo un iesprauda to starp priekšzobiem. — Es tev izpaudīšu mazu noslēpumu, Sem, — viņa čukstēja, pieliekdamās viņam tuvāk. — Izskatās, ka šī būs tukšā sezona.

2005. gada novembris
VĒROTĀJI

Tajā vakarā visi iznāca no savām mājām un vērās debesīs. Pametuši vakariņas, pārtraukuši trauku mazgāšanu vai pošanos uz kino, viņi iznāca uz saviem nu jau apbružātajiem lieveņiem un skatījās uz zaļo zvaigzni Zemi. Viņi darīja to gandrīz neapzināti, nespēdami īsti aptvert jauno ziņu, ko tikko bija dzirdējuši pa radio. Vai šī zaļā uguntiņa tiešām būtu Zeme, uz kuras gaidāms karš un kur atradās simtiem tūkstošiem māšu un vecmāmiņu, tēvu un brāļu, krustmāšu, tēvoču un māsīcu? Viņi stāvēja uz lieveņiem, cenzdamies piespiest sevi ticēt Zemes esamībai. Tāpat kā reiz — gluži pretēji — bija mēģinājuši piespiest sevi ticēt, ka eksistē Marss. Zeme, kuru viņi bija pametuši pirms trim, četriem gadiem, tikpat labi varēja būt arī mirusi. Attālums nomierināja dvēseli, septiņdesmit miljoni jūdžu remdēja šķiršanās sāpes, iemidzināja atmiņu, lika aizmirst cilvēkus uz Zemes, pārvilka svītru pagātnei un ļāva šejieniešiem dzīvot bez rūpēm un raizēm. Bet šovakar Zeme šķita atkal dzīva, apdzīvota un viņi atcerējās un pieminēja neskaitāmus tuviniekus. Diez, ko uz Zemes patlaban dara tāds un tāds? Nez, kā klājas tam un tam? Cilvēki, stāvēdami uz lieveņiem, iesāņus jautājoši uzlūkoja cits citu.

Ap deviņiem vakarā Zeme it kā eksplodēja, uzliesmoja, aizdegās.

Cilvēki uz lieveņiem izstiepa rokas, it kā gribēdami apdzēst liesmas.

Viņi gaidīja.

Ap pusnakti uguns jūra apdzisa. Zeme vēl arvien atradās savā vietā. Kā rudenīga vēsma lieveņiem pāršalca atvieglojuma nopūta.

— Sen, kopš neesam neko dzirdējuši par Hariju.

— Droši vien sveiks un vesels.

— Vajadzētu uzrakstīt kādu rindiņu mātei.

— Viņai nekas nekait.

— Tu esi pārliecināts?

— Nu, neraizējies.

— Vai tu tiešām domā, ka viņai klājas labi?

— Kā gan citādi. Bet tagad ejam gulēt.

Taču neviens nekustējās. Naksnīgajos dārzos iznesa atdzisušās vakariņas, uzklāja saliekamos galdiņus, un cilvēki negribīgi knābāja ēdienu līdz diviem no rīta, kad gaismas radio atnesa ziņu no Zemes. Kā tāli jāņtārpiņi iekvēlojās spēcīgie Morzes raksta uzliesmojumi.

ATOMBUMBU _NOLIKTAVAS EKSPLOZIJA GĀJIS BOJA AUSTRALIJAS KONTINENTS. LOSANDZELOSU UN LONDONU BOMBARDĒ. KARŠ. BRAUCIET MAJAS. BRAUCIET MAJAS.

BRAUCIET MAJAS.

Viņi piecēlās no galdiem.

BRAUCIET MĀJĀS. BRAUCIET MAJAS. BRAUCIET MAJAS.

— Vai tu šogad esi kaut ko dzirdējis par savu brāli Tedu?

— It kā tu nezinātu. Ja reiz pastmarka vēstulei uz Zemi maksā piecus dolārus, tad vis bieži nerakstīsi.

BRAUCIET MAJAS.

— Esmu nobažījies par Džeinu. Tu taču atceries Džeinu, manu jaunāko māšeli?

BRAUCIET MAJAS.

Bija drēgns rīts, un pulkstenis rādīja trešo stundu, kad ceļojuma piederumu veikala īpašnieks paskatījās ārā. No ielas viņa gala tuvojās liels ļaužu bars.

— Es, it kā zinādams, nemaz neslēdzu ciet. Ko jums piedāvāt, mister?

Gaismai austot, visi čemodāni bija izpār- doti.

2005. gada decembris
PAMESTĀS PILSĒTAS

Izžuvušās Marsa jūras krastā atradās klusa, balta pilsētiņa. Tā bija tukša. Ielās nemanīja ne mazāko kustību. Veikalos caurām dienām vientulīgi dega spuldzes. Veikalu durvis stāvēja līdz galam vaļā, it kā cilvēki steigā būtu aizmirsuši tās aizslēgt. Pie noklusušo kafejnīcu durvīm stiepļu pinuma pastkastēs plivinājās nelasīti, saulē apdzeltējuši žurnāli, kas pirms mēneša sudraba raķetē bija atvesti no Zemes.

Pilsētiņa bija mirusi. Visas gultas tajā — pamestas un aukstas. Visapkārt pilnīgs klusums, ja neskaita vieglo dūkoņu elektrības vados un dinamomašīnās, kuras vēl arvien darbojās pašas no sevis. Ūdens tecēja vannās, pārplūdināja istabas un lieveņus un straumēm plūda uz nelielajiem dārziņiem spirdzināt novārtā atstātās puķes. Tumšajās teātru zālēs zem sēdekļiem sāka cietēt košļājamā gumija, kurā vēl bija samanāmi zobu nospiedumi.

Aiz pilsētas atradās kosmodroms. Tur, kur pēdējā raķete startēja lidojumam atpakaļ uz

Zemi, vēl bija jaušama sīva sviluma smaka. Ja jūs iemestu monētu teleskopā un pavērstu to pret' Zemi, jūs varbūt saskatītu, kā tur plosās Lielais Karš. Varbūt saskatītu, kā uzsprāgst gaisā Ņujorka. Varbūt samanītu neparastā miglā tīto Londonu. Varbūt tad jums kļūtu skaidrs, kādēļ šī Marsa pilsētiņa ir gluži tukša. Evakuācija laikam bijusi pēkšņa un negaidīta. Jūs varat noraut izkārtni «Slēgts» un ieiet jebkurā veikalā. Kad piespiež kases taustiņu, izlec naudas lādīte ar šķindošām, spožām monētām. Jā, karš uz Zemes laikam nav vis nekāds joks …

Pa pamestās pilsētiņas ielām, klusi svilpodams un visdziļākajā nopietnībā sperdams sev pa priekšu tukšu konservu kārbu, nāca kāds garš, sausnējs vīrs. Viņa bezcerīgajā, rāmajā skatienā jaudās dziļa vientulība. Viņš bāza kalsnās rokas kabatās, kurās žvadzēja spožas monētas, un laiku pa laikam nosvieda kādu zemē. Tad savā nodabā pasmējās un, tālāk iedams, nobārstīja visu ielu ar spožajām ripiņām.

Vinu sauca Volters Grips. Viņam piederēja zelta raktuves un vientuļa būdele tālu zilajos kalnos, un reizi divās nedēļās viņš devās uz pilsētu, lai nolūkotu sev nopietnu un saprātīgu sievu. Taču pagāja gadi, bet Grips arvien atgriezās savā būdelē vīlies un viens. Bet pirms nedēļas, ieradies pilsētā, viņš ieraudzīja kaut ko gluži neticamu!

Viņš bija tā pārsteigts, ka iemetās pirmajā kulinārijas veikalā, kas pagadījās ceļā,

atrāva vitrīnu un «pasūtīja» sev trīsstāvīgu sviestmaizi ar gaļu.

— Tūlīt, ser! — viņš pats nokliedza, pārmezdams dvieli pār roku.

Ar plašu žestu viņš noslaucīja galdiņu, pasniedza sev uzkožamos

un vakar cepto maizi, palūdza sevi apsēsties un ēda, līdz juta aicinājumu uzmeklēt gāzēto ūdeņu kiosku, kur pasūtīja glāzi zeltera. Pārdevējs — kāds Vol- ters Grips — bija pati laipnība un tūlīt pasniedza viņam glāzi putojošā dzēriena.

Viņš sabāza bikšu kabatās visas naudas zīmes, kādas varēja atrast. Pielādēja ratiņus ar desmitdolāru banknotēm un rikšiem vien laida projām. Bet, nonācis līdz priekšpilsētai, viņš pēkšņi sakaunējās par savu muļķīgo rīcību. Kam gan viņam vajadzīga nauda? Viņš aizveda desmitdolāru banknotes atpakaļ, kur bija ņēmis, izvilka no kabatas portfeļa dolāru, lai samaksātu par sviestmaizēm, un iemeta to kasē, pielikdams klāt vēl ceturtdaļdolāru dzeramnaudas.

Vakarā viņš no sirds izpērās karstā turku pirtī, nobaudīja sulīgu filē ar izmeklēti gardām sēnītēm, importētu sauso heresu un zemenes vīna mērcē. Viņš izmeklēja sev jaunu, zilu, plānas vilnas drānas uzvalku un greznu, pelēku platmali, kas tikko turējās uz viņa smailā pakauša. Tad ielidināja piecinieku automātiskajā radiolā, un tūlīt sāka skanēt «Mūsu vecā kompānija». Viņš iemeta monētas divdesmit automātos pēc kārtas. Skumīgā dziesma piepildīja pamestās naksnīgās ielas, kamēr viņš pats — garš, kalsns un vientuļš — jaunajos zābakos ar kabatās sabāztām nosalušām rokām domīgi lāčoja uz priekšu.

Tā bija pirms nedēļas. Naktis viņš pavadīja lieliskā mājā Marsa prospektā, cēlās deviņos no rīta, nomazgājās vannā un pēc tam nesteigdamies aizsoļoja uz pilsētu pēc olām un šķiņķa. Nepagāja neviens rīts, kad viņš nesasaldētu kādu tonnu gaļas, sakņu un citrona krēma kūku, nodrošinoties ar pārtiku desmit gadiem uz priekšu, kamēr raķetes atgriezīsies no Zemes — ja tās vispār kādreiz lidos atpakaļ.

Bet šovakar viņš klimta pa ielām, vērodams sārtās, skaistās vaska manekenes košajos veikalu skatlogos. Un pirmo reizi izjuta, cik nospiedoši klusa ir pilsēta. Viņš izdzēra kausu alus un tikko sadzirdami iešņukstējās.

— Ak dievs, — viņš izdvesa, — es taču esmu gluži viens.

Viņš iegāja kinoteātrī «Elite», lai parādītu sev kādu filmu un atvairītu nomācošās domas par vientulību. Tukšajā zālē bija kluss kā kapā, bet uz milzīgā ekrāna iznira pelēki un melni rēgi. Trīcēdams pie visām miesām, viņš metās ārā no šī nešķīsteņu midzeņa.

Nolēmis atgriezties mājās, viņš ašiem soļiem — gandrīz vai skriešus — slāja projām pa šķērsieliņu, kad pēkšņi izdzirdēja tālruņa zvanu.

Viņš ieklausījās un noteica:

— Kaut kur zvana tālrunis.

Tad naski soļoja tālāk.

— Būtu kāds nocēlis klausuli.

Viņš apsēdās uz ietves malas un nesteidzīgi mēģināja izvilkt no

kurpes oli.

— Kāds? — pietrūkdamies kājās, viņš iesaucās. — Pie visiem svētajiem! Kāds — tas taču esmu es! — Viņš apcirtās apkārt. Kurā mājā zvanīja? Rau, tajā tur!

Ar vienu lēcienu viņš bija pāri mauriņam, augšā pa kāpnēm un, izdrāzies cauri tumšam vestibilam, paķēra tālruņa klausuli.

— Hallo! — viņš kliedza.

Žžžžžžžž.

— Hallo, hallo!

Bet zvanītājs jau bija nolicis klausuli.

— Hallo! — viņš auroja, kratīdams aparātu. — Idiots gatavais! — viņš lamāja sevi.

— Ko tu, āmurgalva, tupēji uz ietves! Nolādētais stulbeni! — Viņš purināja tālruni.

— Zvani vēlreiz! Nu zvani taču!

Viņam nebija ienācis prātā, ka uz Marsa varētu būt palikusi vēl kāda dzīva dvēsele. Pa visu pagājušo nedēļu negadījās redzēt nevienu cilvēku. Viņš bija nodomājis, ka visas pārējās pilsētas ir tikpat tukšas kā šī.

Bet tagad, drebēdams aiz satraukuma, viņš blenza uz mazo, melno tālruņa aparātu. Automātiskā telefona centrāle savienoja visas trīsdesmit Marsa pilsētas. No kuras gan bija nācis šis zvans?

Viņš nezināja.

Viņš gaidīja. Iegāja svešajā virtuvē, atkausēja dažas melleņu ogas un sadrūmis iemeta mutē.

— Bet varbūt nemaz nezvanīja cilvēks, — viņš murmināja. — Varbūt vējš nogāza kādu telefona stabu un savienojums radās pats no sevis.

Bet vai viņš nebija dzirdējis klikšķi, kāds rodas, noliekot klausuli?

Volters nostāvēja vestibilā visu nakti.

— Ne jau tālruņa dēļ, — viņš mēģināja sev iestāstīt. — Man gluži vienkārši nav nekā cita ko darīt.

Viņš klausījās sava pulksteņa tikšķos.

— Otrreiz viņa nezvanīs, — viņš noteica.

— Nē, nav ko cerēt, ka viņa vēlreiz uzgriezīs numuru, kas neatbildēja. Varbūt pašlaik viņa apzvana citas mājas šajā pilsētā! Bet es te sēžu un.. . Pag! — Viņš iesmējās. — Kādēļ es visu laiku saku «viņa»?

Viņš piemiedza acis. — Tikpat labi tas varētu būt arī «viņš», vai ne?

Volteram pamira sirds. .Viņš nodrebēja, juzdams krūtīs dīvainu tukšumu.

Kaut tā būtu «viņa»!

Izgājis ārā rīta krēslā, viņš ielas vidū palika stāvam un klausījās.

Ne skaņas. Ne putna dziesmas. Ne automašīnas. Vienīgi paša sirds pukstēšana. Tuk-tuk-tuk. Viņa sa- springušie sejas muskuļi sāpīgi sarāvās. Bet vējš — liegs un maigs — viegli plivināja viņa žaketes stūrus.

— Tss, — viņš čukstēja. — Klausies!

Viņš lēni pavērās apkārt, pārlaizdams skatienu visām pamestajām mājām pēc kārtas.

«Viņa griezis numuru pēc numura,» viņš nodomāja. «Tā noteikti ir sieviete. Kādēļ? Tādēļ, ka tikai sieviete spēj zvanīt visus numurus pēc kārtas. Vīrietis to nedarīs. Vīrieši ir pārāk patstāvīgi. Vai es esmu kādam zvanījis? Nē! Nenāk ne prātā. Tai jābūt sievietei. Noteikti sievietei!

Klausies.»

Kaut kur tālumā zem zvaigznēm zvanīja tālrunis.

Volters sāka skriet. Tad uz mirkli apstājās, lai ieklausītos. Zvans bija tikko sadzirdams. Viņš metās uz priekšu. Skaļāks. Viņš drāzās lejā pa aleju. Daudz skaļāks! Paskrēja garām sešām un vēl sešām mājām. Zvanīja tepat tuvumā. Lūk, šajā mājā!

Durvis bija aizslēgtas.

Iekšā skanēja tālrunis.

— Nolādēts! — Viņš raustīja durvju rokturi.

Tālrunis tarkšķēja kā negudrs.

Viņš paķēra no lieveņa krēslu, izsita ar to logu un iemetās viesistabā.

Bet, iekams viņš paguva nocelt klausuli, tālrunis bija apklusis.

Viņš izstaigāja visas istabas, dauzīja spoguļus, rāva nost portjēras, spārdīja plīti.

Beidzot, zaudējis spēkus, viņš pacēla no grīdas Marsa telefona abonentu sarakstu. Piecdesmit tūkstoš uzvārdu.

Viņš sāka ar pirmo.

Amēlija Amsa — Jaunajā Čikāgā, simts jūdžu no šejienes, aiz izžuvušās jūras. Viņš uzgrieza numuru.

Nekādas atbildes.

Otrs abonents dzīvoja Jaunajā Ņujorkā aiz zilajiem kalniem, pieci tūkstoši jūdžu no šejienes.

Nekādas atbildes.

Tikko spēdams noturēt klausuli drebošajos pirkstos, viņš uzgrieza trešā, ceturtā, piektā, sestā, septītā, astotā abonenta numuru.

— Hallo? — sievietes balss atsaucās.

— Hallo, ak dievs, hallo! — Volters kliedza klausulē.

«Šis ieraksts ir magnetofona lentē,» sievietes balss noskandēja. «Mis Helenas Ara- zumjanas nav mājās. Pasakiet, kas pēc viņas jautā, un tas tiks ierakstīts lentē, lai viņa atgriežoties varētu jums piezvanīt. Hallo? Šis ir ieraksts magnetofona lentē. Mis Helenas Arazumjanas nav

mājās. Pasakiet, kas pēc viņas jautā, un tas …»

Viņš nolika klausuli.

Viņa lūpas drebēja.

Brīdi padomājis, viņš vēlreiz uzgrieza to pašu numuru.

— Kad mis Helena Arazumjana atgriezīsies, pasakiet, lai viņa vācas pie velna.

Viņš zvanīja uz Marsa Centrālo komutatoru, Jaunās Bostonas, Arkādijas un Ruzvelt- sitijas telefona centrālēm, prātodams, ka personas, kas vēlas dabūt savienojumus, visdrīzāk būs atrodamas tur. Pēc tam viņš apzvanīja katras pilsētas pašpārvaldes un citas oficiālas iestādes. Un vislabākās viesnīcas. Kura sieviete gan spētu pretoties kārdinājumam dzīvot greznībā!

Pēkšņi viņš skaļi sasita plaukstas un iesmējās. Nu, protams! Viņš paskatījās abonentu sarakstā un uzgrieza Jaunās Teksassitijas lielākā kosmētiskā salona numuru. Kur gan citur meklēt sievieti, ja ne mīkstiem paklājiem izklātā greznā skaistumkopšanas salonā, kur tā var izgrozīties pie spoguļa, triept uz sejas visādas ziedes un izsēdēties zem elektriskajiem žāvēšanas aparātiem!

Iedūcās signāls. Vada otrā galā kāds nocēla klausuli.

— Jā? — sievietes balss atsaucās.

— Ja tas ir ieraksts magnetofona lentē, — Volters Grips noskaldīja, — es aizbraukšu un uzsperšu jūsu salonu gaisā.

— Šis nav ieraksts, — sievietes balss atbildēja. — Hallo, hallo! Vai tiešām tur runā dzīvs cilvēks! Kur jūs esat? — Viņa sajūsmā iespiedzās.

Volters tik tikko nenokrita no krēsla. — Hallo! — Mirdzošām acīm viņš pielēca kājās. — Ak dievs, kāda laime! Kā jūs sauc?

— 2enevjeva Selzora! — Viņa sajūsmā apraudājās. — Kāds prieks dzirdēt jūsu balsi, lai arī kas jūs būtu!

— Esmu Volters Grips.

— Volter, esiet sveicināts, Volter!

— Sveika, Zenevjeva!

— Volters. Cik jauks vārds! Volter, Volter!

-— Pateicos.

— Kur jūs esat, Volter?

Viņai bija dziedoša, mīlīga un laipna balss. Viņš piespieda klausuli cieši pie auss, lai labāk sadzirdētu viņas maigos čukstus. Viņš juta, ka grīda zem kājām grīļojas. Vaigi dega kā ugunīs.

— Marlinvilidžā, — viņš sacīja. — Es…

Zzzzzz.

— Hallo? — viņš iesaucās.

Zzzzzz.

Viņš pakratīja klausuli. Ne skaņas.

Vējš kaut kur bija nogāzis stabu. Un 2e- nevjeva Selzora — tikpat

pēkšņi, kā atrasta, bija atkal pazaudēta.

Viņš vēlreiz uzgrieza numuru, taču aparāts klusēja.

— Bet vismaz es zinu, kur viņa ir. — Viņš izskrēja ārā. Saulei austot, viņš atpakaļgaitā izbrauca no mājas īpašnieka garāžas sporta mašīnu, pielādēja pakaļējo sēdekli ar pārtiku, ko iznesa no virtuves, un ar astoņdesmit jūdžu ātrumu stundā trauca pa šoseju, kas veda uz Jauno Teksassitiju. «Tūkstoš jūdžu,» viņš nodomāja. «Mazliet pacietības, Zenevjeva Selzora, drīz es būšu klāt!»

Atstājot pilsētu, viņš taurēja uz katra ielas stūra.

Ap saules rietu pēc dienu ilga neprātīga brauciena viņš piestāja ceļmalā, nometa šaurās kurpes, atlaidās sēdeklī un pārvilka pelēko platmali pār nogurušajām acīm. Viņa elpa kļuva lēna un vienmērīga. Pūta vējš, un krēslā maigi mirgoja zvaigznes. Visapkārt slējās gadu miljoniem vecie Marsa kalni. Zvaigžņu gaismā viznīja kāda Marsa pilsētiņa, kuras celtnes atgādināja sīkas šaha figūras uz zilo kalnu fona.

Volters snauda, atrazdamies kaut kur uz miega un nomoda robežas. — Zenevjeva, — viņš čukstēja. — Un klusi nodungoja: «O, Zenevjeva mīļā, lai gadi nāk un iet. Ak, Zenevjeva dārgā …» Viņa sirdī uzvilnīja siltums. Ausīs skanēja klusā, maigā, dziedošā balss: «Hallo, o, hallo, Volter! Šis nav ieraksts magnetofona lentē. Kur jūs esat, Volter, kur tu esi?»

Viņš nopūtās un pastiepa uz priekšu roku, it kā gribēdams mēness gaismā viņu noglāstīt. Vējš purināja viņas krāšņos, tumšos matus. Lūpas viņai bija kā sarkanas ķiršu ogas. Vaigi — kā tikko griezti valgi rožu ziedi. Bet augums — kā gaišs, viegls mākonis, kamēr viņas maigā, liegā, dziedošā balss vēlreiz čukstēja viņam ausīs senās, sērās dziesmas vārdus: «O, Zenevjeva dārgā, lai gadi nāk un iet…»

Viņš aizmiga.

Volters sasniedza Jauno Teksassitiju pusnaktī.

Skaļi taurēdams, viņš piestāja pie kosmētiskā salona «Deluxe». Viņš cerēja, ka tūlīt pat līdz ar liegu smaržu vilni, priekā starodama, viņa steigsies ārā.

Nekas nenotika.

— Aizmigusi. — Viņš piegāja pie durvīm. — Esmu klāt! — viņš sauca. — Hallo, Zenevjeva!

Pilsēta dusēja divu mēnešu gaismas pielietajā klusumā. Vējš kaut kur purināja audekla nojumi.

Viņš atgrūda stikla durvis un iegāja iekšā.

— E-hē! — Viņš mulsi iesmējās. — Kādēļ jūs slēpjaties? Tāpat zinu, ka esat šeit!

Viņš pārmeklēja katru kabīni.

Viņš atrada uz grīdas mazu kabatas lakatiņu. Tas smaržoja tik saldi, ka viņam noreiba galva. — Zenevjeva…

Viņš izbraukāja visas tukšās ielas, bet neviena nemanīja.

— Vai tas tiešām būtu joks …

Viņš samazināja ātrumu.

— Pag! Saruna pārtrūka. Varbūt viņa devusies uz Martinu, tāpat kā es uz šejieni. Varbūt nogriezušies pa seno Jūras šoseju. Un mēs dienā esam pabraukuši viens otram garām. Kā lai viņa būtu zinājusi, vai es braukšu šurp? Es taču viņai to nepateicu. Kad saruna pārtrūka, viņa tā pārbijās, ka steigšus devās uz Marlinu mani meklēt! Bet es kā pēdējais idiots nīkstu šeit!

Vēlreiz piespiedis signāltauri, Volters joņoja ārā no pilsētas. Viņš brauca visu nakti. «Bet ja nu viņas Marlinā nebūs, kad es ieradīšos?»

Viņš centās atgainīt šo domu. Viņai tur jābūt. Un viņš pieskries viņai klāt, apkamps viņu un varbūt pat vienreiz noskūpstīs uz lūpām.

«O, Zenevjeva mīļā,» viņš svilpoja un, piedevis gāzi, drāzās ar simts jūdžu ātrumu stundā. -

Pār kluso Marlinas pilsētiņu ausa gaisma. Šur tur veikalos vēl arvien dega dzeltenas spuldzes, bet automātiskā radiola, kas nepārtraukti bija spēlējusi simts stundu no vietas, nokrikšķēja un apklusa, iestājās pilnīgs miers. Saule sāka sildīt ielas un dzedrās debesis, kurās nemanīja neviena mākoniša.

Volters nogriezās uz Galveno ielu un, neiz- slēdzis automašīnas ugunis, uz katra ielas stūra sešas reizes nepacietīgi notaurēja. Viņš cieši vēroja veikalu izkārtnes. Viņa seja bija bāla un nogurusi, rokās slīdēja ar sviedriem klātā stūre.

— Zenevjeva! — viņš sauca pa visu tukšo ielu.

Atvērās kosmētiskā salona durvis.

— Zenevjeva! — Viņš apstādināja mašīnu un metās pāri ielai.

Salona durvīs stāvēja Zenevjeva Selzora. Rokās viņa turēja atvērtu šokolādes konfekšu kārbu. Viņas pirksti bija balti un resni. Seja — kā viņš saskatīja, ieiedams gaismas joslā — apaļa un tukla, bet acis — kā divas milzīgas bezformīgā mīklas pikā iespiestas olas. Kājas — resnas kā koka stumbeņi, gaita — šļūcoša un smaga. Mati bija nenoteikti brūnas nokrāsas, to sasukājums pēc ilgiem un neatlaidīgiem pūliņiem bija ieguvis putna ligzdas formu. Lūpas, kuru vispār nebija, aizstāja ar šablona palīdzību uzziesta milzīga, taukaina, sarkana mute, kas laiku pa laikam sajūsmā atsprāga vaļā vai pēkšņā izbīlī aizcirtās. Uzacis bija tā izplucinātas, ka palikušas pāri tikai divas tievas švīkas.

Volters sastinga. Smaids nozuda no viņa sejas. Viņš stāvēja un skatījās sievietē.

Tā nometa konfekšu kārbu uz ietves.

— Vai jūs esat… Zenevjeva Selzora? — Ausīs viņam džinkstēja.

— Un jūs Volters Grifs? — viņa atjautāja.

— Grips.

— Grips, — viņa izlaboja.

— Sveicināti, — viņš izmocīja.

— Sveicināti. — Viņa paspieda Voltera roku.

Viņas pirksti bija lipīgi un apķepuši ar šokolādi.

— M-jā, — Volters Grips nomurmināja.

— Ko? — Zenevjeva Selzora jautāja.

— Es tikai sacīju «m-jā», — Volters atbildēja.

— A-a.

Pulkstenis bija deviņi vakarā. Dienu viņi pavadīja ārpus pilsētas, un vakariņām Volters pagatavoja filet mignon, taču Zenevje- vai šķita, ka tas vēl pusjēls, un viņš nolēma to izcept pamatīgāk, līdz beigās izrādījās, ka tas pārcepis vai apdedzis, vai kaut kas tamlīdzīgs. Viņš iesmējās un sacīja: — Iesim uz kino! — Viņa bija ar mieru un ieķērās ar saviem šokolādē notrieptajiem pirkstiem viņa elkonī. Taču viņas intereses aprobežojās vienīgi ar gadus piecdesmit vecām filmām, kurās tēloja Klarks Geibls. — Nu, vai nav burvīgs? — viņa dūdoja. — Vienkārši burvīgs. — Filma beidzās.

— Uzliec vēlreiz, — viņa izrīkoja.

— Vēlreiz? — viņš pajautāja.

— Vēlreiz, — viņa apstiprināja.

Kad Volters atkal atsēdās, viņa pieglaudās tam klāt un apskāva ar savām lipīgajām ķepām.

— Tu gan neesi gluži tāds, kā es iedomājos, tomēr tu man patīc, — viņa atzinās.

— Pateicos, — viņš atbildēja, gandrīz vai nosmakdams viņas apkampienos.

— Ah, šis Geibls, — viņa nerimās un ieknieba viņam gurnā.

— O! — viņš izsaucās.

Pēc kino viņi staigāja pa klusajām ielām un «iepirkās». Viņa izsita kādu vitrīnu un uzstīvēja sev visspilgtāko tērpu, kāds vien bija atrodams. Tad uzlēja sev uz galvas

veselu smaržu pudeli un pēc tam izskatījās kā slapja vista.

— Cik tēv gadu? — viņš jautāja.

— Uzmini.

Viscaur pilēdama, Zenevjeva vilka viņu tālāk.

— Trīsdesmit, — viņš sacīja.

— Kur nu! — viņa nosprauslojās. — Tikai divdesmit septiņi, liec aiz auss!

— Redz, kur vēl viena konditoreja! — viņa izsaucās. — Nudien, kopš sākusies visa šī jezga, es dzīvoju kā īsta miljonāre. Visi mani radi bija gatavie idioti, nekad neesmu varējusi tos ciest. Viņi aizlidoja uz Zemi pirms diviem mēnešiem. Ar pēdējo raķeti man vajadzēja viņiem sekot, bet es paliku. Vai zini, kādēļ?

— Nu?

— Tādēļ, ka viņi visi man pastāvīgi piesējās. Un es paliku

te, kur varu laistīties ar smaržām no rīta līdz vakaram, dzert kvasu un ēst konfektes, cik lien, un kur neviens man neskandina: «Pārāk daudz kaloriju!» Un te nu es esmu!

— Te nu tu esi. — Volters saviebās.

— Ir jau vēls, — viņa sacīja, paskatīdamās uz viņu.

— Jā.

— Esmu nogurusi, — viņa neatlaidās.

— Tiešām? Bet es — itin nemaz.

— Ak tā, — viņa novilka.

— Man miegs nav ne prātā, — viņš turpināja. — Zini, Maika bārā ir viena laba skaņu plate. Iesim, es tev to nospēlēšu.

— Esmu nogurusi. — Zenevjeva paskatījās uz viņu ar savām spīdīgajām, viltīgajām acīm.

— Bet es — gluži mundrs, — viņš sacīja.

— Dīvaini gan.

— Iesim atpakaļ uz kosmētisko salonu, — viņa aicināja. — Gribu tev kaut ko parādīt.

Zenevjeva ievilka viņu iekšā pa stikla durvīm un pieveda pie lielas, baltas kārbas.

— Braukdama šurp, es paņēmu to līdzi, — viņa sacīja un atraisīja sārto lentīti. — Domāju, sak, ja es esmu vienīgā lēdija uz Marsa, bet viņš — vienīgais vīrietis, tad jau… — Viņa pacēla kārbas vāku un atlocīja sārto, čaukstošo zīdpapīru. Tad noglāstīja kārbas saturu. — Vai redzi?

Volters Grips ieplēta acis.

— Kas tas ir? — viņš, pēkšņu drebuļu kratīts, noprasīja.

— It kā tu, muļķīt, nezinātu. Viss vienās mežģīnēs — tik balts, smalks un grezns…

— Nudien nesaprotu.

— Kāzu tērps, mīļumiņ!

— Vai tiešām? — Viņam aizlūza balss.

Volters aizvēra acis. Zenevjevas balss vēl

arvien bija tikpat liega, glāstoša un maiga kā tālruņa klausulē. Bet, kad viņš, atvēris acis, paraudzījās uz viņu …

Volters soli atkāpās.

— Ļoti skaists, — viņš nomurmināja.

— Vai ne?

— Zenevjeva… — Viņš paskatījās uz durvju pusi.

— Jā

— Zenevjeva, man tev kaut kas jāsaka.

— Kas? — Viņa virzījās viņam tuvāk, un viņas apaļā, baltā seja smaržoja kā vesels parfimērijas veikals.

— Es gribu tev pateikt… — viņš turpināja.

— Ko?

— Ardievu!

Viņa nepaguva ne iekliegties, kad Volters jau bija izmeties ārā pa durvīm un ielēcis mašīnā.

Viņa izskrēja tam pakaļ un, ietves malā stāvēdama, noraudzījās, kā tas strauji apgriež mašīnu.

— Volter Grif, nāc atpakaļ! — viņa lauzīja rokas un vaimanāja.

— Grip, — viņš izlaboja.

— Grip! — viņa sauca.

Mašīna aizjoņoja pa kluso ielu, lai gan sieviete spiedza un cirta kāju pie zemes. No izvadcaurules plūstošā gāze vēl noplivināja balto tērpu, ko viņa maidzīja savās tuklajās rokās. Debesīs mirgoja zvaigznes, bet mašīna aizdrāzās uz tuksneša pusi un izzuda tumsā.

Volters brauca bez apstājas trīs diennaktis. Tad viņam pēkšņi šķita, ka no aizmugures tuvojas kāda mašīna, un viņš, bailēs svīzdams, nogriezās pa citu šoseju un vairāk

nekā nedēļu gandrīz bez apstājas joņoja pāri tuksnesīgajiem Marsa klajumiem, garām mirušām pilsētiņām, līdz atradās desmit tūkstoš jūdžu attālumā no Marlinas. Tad viņš iegriezās Holtvilspringsā. Tur bija daži nelieli veikaliņi, kuru vitrīnās viņš vakaros iededza ugunis, un daži restorāni, kur pasēdēt un paēst. Kopš tā laika viņš dzīvo tur. Viņam ir divas lielas saldēšanas kameras ar pārtikas krājumiem, kuru pietiktu simts gadiem, un tik daudz cigāru, ka tos nevarētu izsmēķēt ne desmit tūkstoš gados, kā arī lieliska gulta ar mīkstu matraci.

Bet, kad reizi pa daudziem gadiem iezvanās tālrunis, viņš nenoceļ klausuli.

2026. gada aprīlis
GARIE VIENTULĪBAS GADI

Kad sacēlās vētra, viņš kopā ar savu nelielo ģimeni arvien sēdēja akmens būdā un sildīja pie kamīna rokas. Vējš kūla kanāla ūdeņus, gandrīz vai raudams nost zvaigznes no debesīm, bet misters Hetvejs sēdēja un mierīgi tērzēja ar savu sievu, kas bija patīkama sarunu biedre, vai arī stāstīja abām meitām un dēlam par senajām dienām uz Zemes, kamēr tie, šo to pajautādami, uzmanīgi klausījās.

Kopš Lielā Kara bija pagājuši divdesmit gadi. Marss atgādināja milzīgu kapsētu. Bet kas noticis ar Zemi, par to Hetvejs ar savu ģimeni klusībā prātoja garajās naktīs.

Šonakt atkal plosījās Marsa smilšu vētra, kas gaudoja zemē iegrimušajās kapsētās un seno ciematu ielās un ārdīja vēl gluži jaunās plastmasas sienas pamestajā amerikāņu pilsētā, kura jau pa pusei bija ieputināta smiltīs.

Vētra mitējās. Tiklīdz laiks kaut cik noskaidrojās, Hetvejs izgāja ārā paskatīties uz Zemi, kas mirdzēja kā zaļa uguntiņa starp vētras sapluinītajiem mākoņiem. Viņš pacēla

PAGE * MERGEFORMAT 2.90

roku, it kā gribēdams sapurināt nespodru spuldzi pie tumšas telpas griestiem. Tad paskatījās tālē uz sen izžuvušās jūras pusi. «Nevienas dzīvas dvēseles uz visas planētas,» viņš nodomāja. «Vienīgi es. Un viņi.-» Viņš paraudzījās atpakaļ uz akmens būdu.

Kas gan pašlaik notiek uz Zemes? Lai cik viņš vēroja ar savu trīsdesmit collu teleskopu, nekādas izmaiņas uz Zemes nemanīja. «Ja sevi pasaudzēšu,» viņš nodomāja, «varu nodzīvot vēl gadus divdesmit. Varbūt tikmēr kāds šeit ieradīsies. Vai nu no mirušās jūras puses, vai pa tievu, sarkanu liesmas diedziņu raķetē caur kosmosu.»

— Iešu mazliet pastaigāties, — viņš sauca, pametis ar galvu uz atvērto durvju pusi.

— Ej vien, — sieva atbildēja.

Hetvejs lēni devās lejā cauri drupām. ««Made in New York»,» viņš, garām iedams, izlasīja uz kāda metāla gabala. «Visi šie priekšmeti no Zemes būs sen iznīkuši, kamēr Marsa pilsētas joprojām pastāvēs…» Viņš paraudzījās uz zilajiem kalniem, kur slējās gadu tūkstošiem vecs marsiešu ciemats.

Hetvejs nonāca pie kādas vientuļas marsiešu kapsētas, kur uz kaila, no vējiem neaizsargāta pakalna rindojās nelieli sešstūraini akmeņi.

Noliecis galvu, viņš lūkojās uz četriem kapiem ar neaptēstiem koka krustiem un aizgājēju vārdiem. Taču viņš neraudāja. Asaras sen

bija izsīkušas.

— Vai jūs piedosiet man to, ko esmu izdarījis? — viņš jautāja krustiem. — Es biju tik ārkārtīgi vientuļš. Jūs taču saprotat, vai ne?

Viņš atgriezās pie akmens būdas un, pirms gāja iekšā, vēlreiz pacēla plaukstu pār acīm un paraudzījās tumšajās debesīs.

— Gaidi, vēro un gaidi, — viņš sacīja, — varbūt kādu nakti…

Debesīs gailēja sīka, sarkana uguntiņa.

Viņš atkāpās tālāk no gaismas strēles, kas spīdēja no durvīm.

— Jāpaskatās vēlreiz… — viņš čukstēja.

Sarkanā uguntiņa vēl arvien bija turpat.

— Vakar taču es to neredzēju, — viņš nomurmināja.

Hetvejs paklupa, uzrausās kājās, aizskrēja aiz būdas, pagrieza teleskopu un pavērsa to pret debesīm.

Neuzdrīkstēdamies ticēt savām acīm, viņš urbās ar skatienu debesīs, tad pieskrēja pie zemajām būdas durvīm. Sieva, abas meitas un dēls pagriezās pret viņu. Beidzot viņš atguva valodu.

— Labas ziņas! — viņš sauca. — Es vēroju debesis. Šurp lido raķete, kas aizvedīs mūs visus mājās. Gaismai austot, tā būs klāt.

Viņš atspiedās pret galda malu, paslēpa seju rokās un klusi iešņukstējās.

Trijos no rīta uzliesmoja viss, kas vien vēl bija atlicis no Jaunās Ņujorkas. Ar lāpu rokā Hetvejs staigāja pa plastmasas pilsētu un šāva klāt uguni pie māju sienām. Pār pilsētu uzplauka milzīgi dūmu mutuļu un liesmu ziedi. Tā pārvērtās par kvadrātjūdzi lielu ugunskuru — pietiekami apjomīgu, lai to samanītu no kosmosa. Šī bāka atvedīs raķeti pie mistera Hetveja un viņa ģimenes.

Hetvejs atgriezās mājās, viņa sirds sitās strauji un sāpīgi. — Vai redzat? — Viņš turēja paceltajā rokā apputējušu pudeli. — Vīns, ko esmu paglabājis speciāli šim gadījumam. Zināju, ka reiz tomēr kāds mūs atradīs! Iedzersim uz to!

Viņš pielēja piecas glāzes.

— Jā, gaidīts ir ārkārtīgi ilgi, — viņš sacīja, drūmi lūkodamies savā glāzē. — Vai atceries dienu, kad sākās karš? Pirms divdesmit gadiem un septiņiem mēnešiem. Visas raķetes no Marsa tika izsauktas atpakaļ. Mēs ar tevi un bērniem tai dienā atradāmies kalnos, kur pēc arheoloģiskajiem izrakumiem pētījām seno marsiešu ķirurģiju. Toreiz līdz nesamaņai triecām zirgu, — vai atceries? Un tomēr nonācām pilsētā veselu nedēļu par vēlu. Visi bija aizbraukuši. Amerika sagrauta, un raķetes aizlaidušās atpakaļ, negaidot atpalicējus, vai atceries? Un izrādījās, ka palikuši esam vienīgi mēs. Ak dievs, cik daudz gadu aizritējis! Bez jums es nebūtu to pārdzīvojis. Bez jums es būtu padarījis sev galu. Bet visiem kopā gaidīt nebija tik grūti. Nu, tad iedzersim uz savu veselību! — Viņš pacēla glāzi. — Un uz kopīgo, gadiem ilgo gaidīšanu! — Viņš dzēra.

Arī sieva, abas meitas un dēls pacēla glāzes pie lūpām.

Visiem četriem gar zodu noteceja vīna lāses.

Gaismai austot, no pilsētas bija atlikušas tikai lielas, melnas, mīkstas plēnes, kuras vējš dzenāja pa jūras gultni. Ugunsgrēks bija apdzisis, taču savu uzdevumu veicis, jo sarkanais punktiņš debesīs kļuva arvien lielāks.

No akmens būdas vēdīja kārdinoša apbrū- nējušu piparkūku smarža. Hetvejam ienākot, sieva pašlaik bija noliekusies pār karstajām pannām. Meitas ar asām slotām cītīgi slaucīja akmens klonu, bet dēls spodrināja sudraba galda piederumus.

— Celsim viņiem galdā varenas brokastis! — Hetvejs priecīgi iesmējās. — Uzvilksim arī svētku drānas!

Aši viņš aizsteidzās pāri savam zemes gabalam uz milzīgo metāla šķūni. Tajā atradās saldējamā iekārta un neliela elektrostacija, ko viņš ar saviem slaidajiem, prasmīgajiem, nemierīgajiem pirkstiem pa šiem gadiem bija atjaunojis un izlabojis tikpat veikli kā pulksteņus, telefonus un magnetofonus. Šķūnis bija stāvgrūdām pilns ar visādām viņa konstruētām ierīcēm, starp kurām atradās arī dažas tik ērmotas, ka viņš pats vairs neizprata, kādam nolūkam tās radītas.

Hetvejs izņēma no saldējamā aparāta apsarmojušas, divdesmit gadus nostāvējušas

pupu un zemeņu kārbas. — Lien tik ārā, — viņš nomurmināja un izvilka arī saldētu cāli.

Kad raķete nosēdās, gaiss bija pilns ēdienu smaržas.

Hetvejs kā puika drāzās lejā no kalna. Pēkšņas, asas sāpes krūtīs piespieda viņu apstāties. Viņš atsēdās uz akmens, atvilka elpu un tad vienā ņēmienā aizskrēja līdz nolaišanās vietai.

Viņš stāvēja karstuma vilnī, kas dvesmoja no kvēlojošās raķetes. Atvērās lūka. No tās raudzījās lejā kāds vīrs.

Hetvejs pārlika plaukstu pār acīm un, brīdi skatījies viņā, izsaucās:

— Kapteinis Vailders!

— Kas jūs esat? — kapteinis Vailders noprasīja, nolēca lejā un stāvēja, vērdamies vecajā vīrā. Tad pastiepa roku. — Deviņi pērkoni, tas taču Hetvejs!

— Tas pats gan! — Viņi cieši ielūkojās viens otrā.

— Hetvejs no manas pirmās ekipāžas, no Ceturtās ekspedīcijas!

— Tas bija tik sen, kaptein!

— Sen gan. Patīkami redzēt jūs.

— Esmu kļuvis vecs, — Hetvejs īsi noteica.

— Arī es vairs neesmu nekāds jaunais. Divdesmit gadi kosmosā, Jupiters, Saturns, Neptuns.

— Man stāstīja, cik veikli viņi toreiz tikuši no jums vaļā, lai

jūs netraucētu Marsa kolonizāciju. — Vecais vīrs palūkojās apkārt. — Jūs bijāt projām tik ilgi, ka laikam nezināt, kas noticis …

— Varu iedomāties, — Vailders atbildēja. — Mēs divreiz aplidojām apkārt Marsam. Bez jums atradām vēl tikai vienu cilvēku, Volteru Gripu — ap desmit tūkstoš jūdžu no šejienes. Aicinājām braukt mums līdzi, bet viņš atteicās. Palika sēžot šūpuļkrēslā šosejas vidū un, pakšķinādams pīpi, māja mums nopakaļ. Marss ir pilnīgi izmiris, pat neviens marsietis nav palicis dzīvs. Bet kas noticis ar Zemi?

— Nezinu vairāk par jums. Reizēm izdodas uztvert kādu pārraidi no Zemes, bet tik tikko sadzirdami. Un vienmēr kaut kādā svešā valodā. No svešvalodām es, diemžēl, protu vienīgi latīņu valodu. Saprotu tikai atsevišķus vārdus. Spriežot pēc visa, Zeme pārvērsta par asinspirti, taču karš joprojām turpinās. Vai jūs dosieties atpakaļ, ser?

— Jā gan. Gribam redzēt visu paši. Kosmosā mums nebija radiosakaru ar dzimteni — pārāk liels attālums. Jāredz Zeme, lai kāda tā būtu.

— Vai ņemsiet mūs līdzi?

Kapteinis satrūkās.

— A, protams, jūsu sieva — atceros, atceros. Tikos ar viņu pirms divdesmit pieciem gadiem, vai ne? Kad uzcēla Pirmo pilsētu, jūs atstājāt dienestu un ataicinājāt viņu šurp. Jums bija arī bērni…

— Dēls un divas meitas.

— Jā, atceros. Vai viņi ir šeit?

— Mušu buda, tur uz ta pakalna. Pagatavojām jums lieliskas brokastis. Vai nāksiet līdzi?

— Jūtamies pagodināti, mister Hetvej. — Kapteinis Vailders pagriezās pret raķeti. — Izkāpt!

Hetvejs, kapteinis Vailders un divdesmit komandas locekļi kāpa kalnā, dziļi ievilk- dami krūtīs retināto, dzestro rīta gaisu. Pašlaik lēca saule, debesīs nemanīja neviena mākoņiša.

— Vai jūs, kaptein, atceraties Spenderu?

— Šo cilvēku es nekad neaizmirsīšu.

— Reizi gadā aizstaigāju līdz viņa kapam. Tā nu galu galā iznācis pēc viņa prāta. Viņš negribēja, ka mēs šeit apmetāmies, un tagad droši vien ir laimīgs, ka cilvēki pazuduši no šejienes.

— Bet kas noticis ar… nu, kā viņu sauca? Parkhils. Sems Parkhils.

— Viņš atvēra karstu cīsiņu kiosku.

— Izklausās pēc viņa.

— Bet pēc nedēļas sākās karš, un viņš devās atpakaļ uz Zemi.

Hetvejs pēkšņi piespieda roku pie krūtīm un atslīga uz akmens.

— Piedodiet. Tas no satraukuma. Pēc tik daudziem vientulības gadiem atkal tiekoties ar jums. Mazliet atpūtīšos. — Viņš juta, cik

skaļi sitas sirds. Viņš pataustīja pulsu. Slikti, ļoti slikti…

— Mums ir ārsts, — Vailders sacīja. — Piedodiet, Hetvej, labi zinu, ka jūs pats esat mediķis, tomēr labāk pakonsultēties ar mūsējo…

Atsauca ārstu.

— Tūlīt pāries, — Hetvejs atkārtoja. — Šī ilgā gaidīšana un satraukums … — Viņš gandrīz vai slāpa nost. Lūpas kļuva zilas. — Liekas, it kā visus šos garos gadus es būtu dzīvojis vienīgi šīs dienas dēļ, — viņš sacīja, kamēr ārsts izklaušināja sirdi, — un tagad, kad jūs esat ieradušies, lai vestu mani atpakaļ uz Zemi, esmu tik laimīgs, ka varētu tepat apgulties un nomirt.

— Lūdzu. — Ārsts pasniedza viņam dzeltenu tableti. — Un tagad labāk krietni atpūtieties.

— Nekas. Mazliet pasēdēšu, un viss. Kāds prieks jūs visus redzēt! Un dzirdēt atkal jaunas balsis!

— Vai tablete iedarbojās?

— Lieliski. Ejam!

Viņi turpināja kāpt kalnā.

— Alise, redzi, ko es atvedu! — Saraucis pieri, Hetvejs iebāza galvu būdas durvīs. — Alise, vai dzirdi?

Sieva iznāca ārā. Viņai sekoja divas smuidras, piemīlīgas meitas, bet aiz tām — vēl slaidāks dēls.

— Alise, vai atceries kapteini Vailderu?

Viņa saminstinājās, paskatījās uz Hetveju, it kā gaidīdama kādu norādījumu, tad pasmaidīja: — Nu, protams, kaptein Vailder!

— Neesmu aizmirsis mūsu kopīgās vakariņas dienu pirms mana starta uz Jupiteru, misis Hetveja.

Viņa sparīgi paspieda Vaildera roku. — Manas meitas — Margarita un Sjuzena. Mans dēls Džons. Jūs taču atceraties kapteini, vai ne?

Rokas spiedieni, smiekli, jautras čalas.

Kapteinis Vailders paostīja gaisu. — Vai tiešām piparkūkas?

— Vai drīkstam piedāvāt?

Visi sāka rosīties. Acumirklī tika uzstādīti saliekamie galdi, pasniegti kūpoši ēdienu trauki, uzlikti šķīvji, smalkas damasta salvetes, sudraba naži un dakšiņas. Kapteinis Vailders ilgi vēroja misis Hetveju, viņas dēlu un abas slaidās meitas, kuras nedzirdamiem soļiem steidzās šurpu turpu. Viņš ieskatījās tiem acīs, kad tie traucās garām, sekoja katrai jauneklīgo roku kustībai, grumbu neizva- goto seju izteiksmei. Tad apsēdās uz krēsla, ko atnesa misis Hetvejas dēls. — Cik jums gadu, Džon?

— Divdesmit trīs, — tas atbildēja.

Vailders apjucis virpināja rokās nazi. Viņa

seja pēkšņi nobālēja. Līdzās sēdošais kosmonauts viņam pačukstēja: — Kaptein Vailder, te kaut kas nav kārtībā.

Misis Hetvejas dēls vēlreiz aizgāja pēc krēsliem.

— Ko jūs ar to gribat sacīt, Viljamson?

— Man, kaptein, ir četrdesmit trīs gadi. Ar jauno Hetveju es kopā mācījos. Tas bija pirms divdesmit gadiem. Viņš sacīja, ka tagad viņam esot divdesmit trīs, bet tā tikai izskatās. Tas nav taisnība. Viņš ir vismaz četrdesmit divus gadus vecs. Ko gan tas nozīmē, ser?

— Nezinu.

— Jūs izskatāties gluži slims, ser.

— Nejūtos visai labi. Arī Hetveja meitas nav mainījušās, — bez vienas krunciņas, gluži tādas pašas, kādas redzēju pirms divdesmit gadiem. Vai jūs izdarītu man pakalpojumu, Viljamson? Izpildītu kādu uzdevumu? Es paskaidrošu, kur jums jāiet un kas jāpārbauda. Kad brokastis ies uz beigām, jūs neuzkrītoši pazūdiet. Tas neprasīs vairāk par desmit minūtēm laika. Tā vieta nav tālu no šejienes. Nolaižoties es to no raķetes redzēju.

— Lūdzu! Ko jūs abi tik nopietni spriežat? — Misis Hetveja naski lēja viņiem šķīvjos zupu. — Pasmaidiet taču! Atkal sēžam visi kopā, ceļojums laimīgi beidzies, un jūs esat tikpat kā mājās!

— Jā. — Kapteinis Vailders iesmējās. — Jūs izskatāties tik jauna un skaista, misis Hetveja!

— Ak, šie vīrieši ar saviem komplimentiem!

Vailders vēroja, kā viņa veikli aizslīd tālāk, un raudzījās viņas piesarkušajā sejā, kas bija gluda un svaiga kā tikko ienācies ābols. Par katru joku viņa noskandināja savu smieklu zvaniņu un, kustēdamās kā ūdenszāle, veikli apkalpoja viesus. Kalsnais dēls un apaļīgās meitas, kas bija tikpat asprātīgas kā tēvs, stāstīja par garajiem vientuļās dzīves gadiem, kamēr pats Hetvejs, lepni klausīdamies, tikai māja ar galvu.

Viljamsons aizmetās lejā pa kalnu.

— Uz kurieni viņš iet? — Hetvejs jautāja.

— Pārbaudīt raķeti, — Vailders atbildēja. — Bet, kā jau es sacīju, Hetvej, uz Jupitera nav nekā interesanta, cilvēkam tur nav ko darīt. Tāpat uz Saturna un Plutona. — Vailders runāja automātiski, nedzirdēdams pats savu balsi, jo domāja vienīgi par Viljam- sonu, kurš bija apsolījis noskriet lejā un atgriezties ar atbildi.

— Pateicos. — Margarita Hetveja pielēja viņa glāzē ūdeni. Gluži neapzinīgi viņš satvēra viņas rokas dilbu. Viņa nebūt neuztraucās par to. Viņas āda bija silta un maiga.

Galda otrā pusē sēdošais Hetvejs reizēm apklusa un, sāpēs savilcis seju, piespieda rokas pie krūtīm, tad atkal turpināja klausīties paklusajā sarunā, kas mijās ar atsevišķiem skaļiem izsaucieniem, ik pa laikam bažīgi paskatīdamies uz Vailderu, kurš drūmi košļāja savu piparkūku.

Viljamsons atgriezās. Viņš klusēdams knibinājās ap savu šķīvi, līdz kapteinis pār plecu pačukstēja:

— Nu?

— Atradu, ser.

— Nu un?

Viljamsons bija gluži bāls. Viņš nenolaida acu no jautrajiem galdabiedriem. Hetveja meitas atturīgi smaidīja, dēls stāstīja kādu anekdoti.

— Es biju kapsētā, — Viljamsons sacīja.

— Un atradāt šos četrus krustus?

— Jā, atradu, ser. Aizgājēju vārdi vēl ir salasāmi. Drošības labad es tos pierakstīju. — Viņš izvilka baltu papīra lapiņu: «Alise, Margarita, Sjuzena un Džons Hetvejs. Miruši no nezināma vīrusa. 2007. gada jūlijs.»

— Paldies, Viljamson. — Vailders aizvēra acis.

— Pirms deviņpadsmit gadiem, ser. — Vil- jamsona roka drebēja.

— Jā.

— Bet kas tad ir šie?

— Nezinu.

— Ko jūs domājat darīt?

— Arī nezinu.

— Vai stāstīsim to pārējiem?

— Vēlāk. Brokastojiet vien, it kā nekas nebūtu noticis.

— Vairs kaut kā negribas, ser.

Beigās tika pasniegts no raķetes atnestais vīns. Hetvejs piecēlās. — Uz jūsu veselību! Prieks atkal būt draugu vidū. Un par manu sievu un bērniem, bez kuriem es viens pats nebūtu izturējis! Tikai pateicoties viņu sirsnīgajai gādībai, esmu nodzīvojis tik ilgi un sagaidījis jūsu ierašanos.

Viņš pacēla glāzi pret saviem ģimenes locekļiem, kas mulsi raudzījās viņā, un nolaida acis, kad pārējie tukšoja glāzes.

Hetvejs izdzēra savu glāzi. Nepaguvis ne iekliegties, viņš sakņupa uz galda un noslīga zemē. Citi piesteidzās un atguldīja viņu. Ārsts noliecās un paklausījās sirdi. Vailders uzlika plaukstu ārstam uz pleca. Tas pacēla acis un papurināja galvu. Vailders noliecās un saņēma vecā vīra roku.

— Vailder, — Hetveja balss bija tikko sadzirdama. — Es sabojāju jums brokastis.

— Sīkums.

— Atvadieties manā vietā no Alises un bērniem.

— Tūlīt pasaukšu viņus.

— Nē, nē, nevajag! — smagi elsodams, Hetvejs čukstēja. — Viņi nesapratīs. Un es arī negribu, lai viņi saprastu! Nevajag!

Vailders paklausīja.

Hetvejs bija miris.

Ilgu laiku Vailders neatkāpās no vecā vīra. Tad piecēlās un pameta apjukušos ļaudis, kas bija apstājuši Hetveju. Viņš piegāja pie Alises, ielūkojās viņai sejā un sacīja: — Vai zināt, kas noticis?

— Kaut kas ar manu vīru?

— Viņš ir miris. Sirds… — Vailders sacīja, vērodams viņu.

— Žēl, — viņa noteica.

— Jums tas laikam ļoti sāpīgi? — viņš jautāja.

— Viņš negribēja, lai mēs sērotu. Viņš teica, ka reiz tas notikšot, un piekodināja, lai mēs neraudot. Viņš pat neiemācīja mūs raudāt. Negribēja, ka mēs to prastu. Sacīja, ka neesot nekā ļaunāka par to, kā palikt vientuļam, skumt un raudāt. Tādēļ mums nemaz nevajagot zināt, kas ir asaras vai grūtsirdība.

Vailders paskatījās uz viņas maigajām, siltajām rokām, uz glītajiem, manikirētajiem nagiem un tievajām delnas locītavām. Paraudzījās uz viņas slaido, maigo, balto kaklu un gudrajām acīm. Beidzot viņš sacīja :— Cik meistarīgi misters Hetvejs izveidojis jūs un bērnus!

— Kā viņš būtu priecājies to dzirdot! Viņš tā lepojās ar mums. Drīz pat aizmirsa, ka pats mūs radījis. Un ar laiku iemīlēja, uzskatīdams par savu īsto ģimeni. Un savā ziņā tā arī ir.

— Kopā ar jums viņam bija vieglāk.

— Jā, gadu gadiem mēs šeit sēdējām un tērzējām. Viņš tik labprāt runāja ar mums. Viņam patika šī akmens būda un kamīns. Mēs būtu varējuši apmesties īstā mājā, pilsētā, bet viņš negribēja šķirties no šejienes, kur varēja, ja vēlas, dzīvot pieticīgi un vienkārši vai arī mūsdienīgi. Viņš man stāstīja par savu laboratoriju un mehānismiem, ko tur pagatavojis. Visā pamestajā amerikāņu pilsētā, kas redzama tur lejā, viņš ierīkoja skaļruņus. Tiklīdz piespieda pogu, tā visur iedegās gaisma un pilsēta dūca un dimdēja, it kā tur dzīvotu desmit tūkstoši cilvēku. Bija dzirdama lidmašīnu rūkoņa, automobiļu

taurēšana un cilvēku balsis. Viņš sēž, smēķē savu cigāru un sarunājas ar mums, bet kalna pakājē skan pilsētas troksnis, reizēm zvana tālrunis un lentē ierakstīta balss lūdz mistera Hetveja padomu zinātniskos un ķirurģiskos jautājumos, un viņš atbild. Šie tālruņa zvani, mūsu tuvums, pilsētas kņada un cigārs darīja misteru Hetveju gluži laimīgu. Tikai vienu viņš nespēja mums iemācīt. Novecot. Viņš pats kļuva vecāks ar katru dienu, bet mēs — kādi bijām, tādi palikām. Bet šķiet, ka tas viņu neuztrauca. Iespējams pat, ka viņam tas patika.

— Apglabāsim viņu lejā, kapsētā, līdzās četriem krustiem. Domāju, ka viņš tā būtu vēlējies.

Viņas plauksta viegli uzgula uz Vaildera rokas. — Esmu par to pārliecināta.

Kapteinis deva rīkojumus. Pavadītāju pulciņš līdz ar aizgājēja ģimeni devās lejā uz kapsētu. Divi vīri nesa uz apklātām nestuvēm

noguldīto Hetveju. Mazā procesija devās garām akmens būdai un šķūnim, kur pirms daudziem gadiem Hetvejs bija sācis savu darbu. Vailders mirkli apstājās pie darbnīcas durvīm.

«Nez, kāda var būt sajūta,» viņš prātoja, «ja tava sieva un trīs bērni pēkšņi nomirst un atstāj tevi vienu pašu uz visas planētas, kur mājo tikai vējš un klusums? Ko cilvēks tādā gadījumā iesāk? Tas apglabā mirušos, uzliek katram krustu uz kapu kopiņas, atgriežas savā darbnīcā un, koncentrējot prātu, atmiņu, ņemot talkā prasmīgās rokas un izdomu, no vissīsākajām detaļām un gabaliņiem izveido sievu, dēlu, meitu. Ja piekalnē atrodas amerikāņu pilsēta, kur var dabūt visu nepieciešamo, tad talantīgs cilvēks spēj radīt, ko vien vēlas.»

Smiltis apslāpēja viņu soļu troksni. Kad viņi iegriezās kapsētā, divi vīri jau raka kapu.

Pievakarē viņi atgriezās pie raķetes.

Viljamsons pamāja uz akmens būdas pusi. — Ko mēs darīsim ar viņiem?

— Nezinu, — kapteinis atbildēja.

— Vai jūs nedomājat viņus atvienot?

— Atvienot? — kapteinis izbrīnējies pārjautāja. — Kaut kas tāds man nebija ienācis prātā.

— Jūs taču nevedīsiet viņus līdzi?

— Nē, tam nebūtu nekādas jēgas.

— Vai tiešām jūs gribat atstāt viņus šeit — tādus, kādi viņi ir?

Kapteinis pasniedza Viljamsonam pistoli. '— Ja jūs spējat to izdarīt, tad esat aukstasinīgāks par mani.

Pēc piecām minūtēm Viljamsons nosvīdis atgriezās no akmens būdas. — Ņemiet savu pistoli. Nu es jūs saprotu. Iegāju pie viņiem ar ieroci rokās. Viena no meitām man uzsmaidīja. Pārējie arī. Misis Hetveja piedāvāja tasi tējas. Ak dievs, tā taču būtu tīrā slepkavība!

Vailders piekrītoši pamāja.

— Tādu meistardarbu kā viņi cilvēks otrreiz vairs neradīs. Viņi izveidoti ilgam mūžam — desmit, piecdesmit, divsimt gadiem. Viņiem ir tādas pašas tiesības uz dzīvi kā jums vai man, vai jebkuram no mums. — Viņš izkratīja pelnus no pīpes. — Labi, kāpiet iekšā. Lidojam tālāk. Šī pilsēta ir pagalam, te mums tikpat nav ko iesākt.

Krēsloja. Cēlās dzestrs vējš. Visi komandas locekļi bija savās vietās. Bet kapteinis vilcinājās.

— Jūs taču nedomājat iet… atvadīties no viņiem? — iejautājās Viljamsons.

Kapteinis nomērīja Viljamsonu ar dzedru skatienu. — Nav jūsu darīšana.

Vailders kāpa kalnā pretī vējam un tumsai. Kosmonauti redzēja viņa siluetu būdas durvīs. Viņi saskatīja arī sievietes ēnu. Un redzēja, ka Vailders paspiež viņai roku.

Pēc brīža viņš jau skrēja atpakaļ uz raķeti.

Naktīs, kad vējš gaudo pār izžuvušo jūru, pār kapsētu ar sešskaldnu akmeņiem, ar četriem veciem krustiem un vienu jaunu, zemajā akmens būdā deg gaisma, un kamēr viesulis, zvaigznēm vienaldzīgi mirgojot, kauc un dzenā smilšu vērpetes, četras būtnes — sieviete, divas meitas un dēls — sarunādamies un smiedamies met kamīnā arvien jaunu kurināmo, bez kāda iemesla neļaudami tam izdzist.

Gadu pēc gada katru nakti bez kāda iemesla sieviete iznāk ārā, paceļ rokas virs acīm un, pati nezinādama, kādēļ, ilgi raugās debesīs uz zaļo zvaigzni Zemi, tad atkal atgriežas būdā un iemet kamīnā kādu sprunguli, kamēr vējš pieņemas spēkā, bet izžuvusi jūra ir un paliek mirusi.

2026. gada augusts
«LlS LIETUTIŅŠ MAIGS…»

It kā baidīdamies, ka neviens neklausīs, runājošais pulkstenis dzīvojamā istabā skandēja: tiku-taku, septiņi, celieties, ļautiņi, pulkstenis septiņi! Bet māja šajā rīta stundā bija tukša. Pulkstenis tikšķēja, vēl un vēlreiz atgādinādams tukšumam: septiņi deviņas, brokastis gatavas, septiņi deviņas!

Plīts virtuvē izdvesa nopūtu un iešņākda- mās izstūma no sava karstā klēpja astoņas šķēles nevainojami apgrauzdētas maizes, astoņas ceptas olas ar apaļām dzeltenumu acīm, sešpadsmit gabaliņus šķiņķa, divas tases kafijas un divas glāzes vēsa piena.

«Šodien Alendeilas pilsētā, Kalifornijā, ir divi tūkstoši divdesmit sestā gada ceturtais augusts,» no virtuves griestiem atskanēja cita balss. Tā trīs reizes atkārtoja datumu, lai visi to atcerētos. «Šodien ir mistera Fe- derstouna dzimšanas diena. Šodien ir Tilitas kāzu gadadiena. Laiks maksāt par apdrošināšanu, ūdeni, gāzi, elektrību, nokārtot citus rēķinus.»

Kaut kur sienās noklikstēja releji, gar elektriskām acīm slīdēja lentes ar atgādinājumu ierakstiem.

Tiku-taku, astoņi viena, prom uz skolu, uz darbu, sākas jauna diena, astoņi viena! Bet neaizcirtās nevienas durvis, uz paklājiem nedzirdēja gumijas papēžu mīksto dipoņu. Arā lija. Meteoroloģijas kārba virs ārdurvīm klusi dziedāja: «Lietutiņ, lietutiņ, kad beigsi līt? Mēteļus, galošas šurpu tūlīt…» Un lietus lāses pakšķēdamas krita uz tukšās mājas jumta.

Ieskanējās signāls, pacēlās garāžas durvis, aiz kurām pilnīgā braukšanas kārtībā stāvēja mašīna. Labu brīdi gaidījušas, durvis atkal aizvērās.

Pusdeviņos olas bija sažuvušas un grauzdētā maize kļuvusi cieta kā akmens. Alumīnija lāpstiņa iebīdīja tos izlietnē, karsta ūdens strūkla aizskaloja prom pa metāla cauruli, kura visu aprija un aizvadīja uz jūru. Netīrie šķīvji ieslīdēja mazgājamā ierīcē un iznira no turienes sausi un mirdzoši.

Deviņi piecpadsmit, skandēja pulkstenis, laiks nu māju iztīrīt.

No sienās ierīkotām alām izšāvās mazi ro- botiņi peļu izskatā. Visas istabas ņudzēt ņudzēja no šiem mazajiem apkopējiem ar gumijas un metāla ķermeņiem. Ūsas skurinādami, tie čabinājās gar krēsliem, izložņāja pūkainos paklājus, iesūca visslēptāko puteklīti. Tad kā noslēpumaini iebrucēji atkal pazuda savās alās. Apdzisa viņu sārtās, elektriskās acis. Māja bija tīra.

Desmit. No lietus mākoņiem izlīda saule. Visapkārt rēgojās tikai

drupas un pelni. Šī bija vienīgā veselā māja visā pilsētā. Naktī pār sagrauto pilsētu parādījās radioaktīvo izstarojumu blāzma, kuru varēja saredzēt jūdzēm tālu.

Desmit piecpadsmit. Dārzā kā zeltainas strūklakas sāka virpuļot smidzinātāji, piebārstīdami glāsaino rīta gaisu ar mirdzošām pērlītēm. Ūdens noskaloja logu rūtis, tecēja lejup gar pārogļojušos rietumu sienu, no kuras vienmērīgi bija nodegusi visa baltā krāsa. Siena bija viscaur melna, izņemot piecas vietas: vienā no tām baltā krāsa veidoja vīrieša siluetu, kas stumj zāles pļāvēju, otrā gluži kā fotogrāfijā bija redzama sieviete, kas noliekusies pār puķu dobi; virs tiem vēl varēja saskatīt mazu zēnu ar augšup pastieptām rokām, bumbu lidojumā un iepretim zēnam meiteni, kas sniedzas pretim bumbai, kura tā arī nenonāca viņas rokās. Visus šos tēlus sienā bija iededzinājis viens titānisks acumirklis.

Šie pieci krāsas plankumi — vīrietis, sieviete, divi bērni un bumba — bija palikuši. Visu pārējo sienu klāja plāna ogles kārtiņa.

Maigais lietus, kas sijājās no smidzinātāja, pildīja dārzu ar lejup krītošiem gaismas kūļiem.

Cik labi līdz šai dienai māja bija pratusi saglabāt savu mieru! Cik piesardzīgi apjautājusies: «Kas tur? Paroli!», un kad vientuļās lapsas un žēli ņaudošie kaķi neatbildēja, tā aizvēra logus un nolaida aizvirlņus, izturēdamās kā vecmeita, kurai piesardzība jau kļuvusi par māniju.

Māja sarāvās no katras skaņas. Ja zvirbulis ar spārna galu aizķēra rūti, tūlīt noklakšķēja aizvirtņi. Putns izbijies aizlidoja. Māju nedrīkstēja aizskart neviens — pat putns ne!

Tā bija kā altāris, kuru apkalpo desmit tūkstoš lieli un mazi priesteri, spredikotāji, kalpotāji un koristi. Bet dievi bija pazuduši, un viss rituāls tādēļ kļuvis bezjēdzīgs un nevajadzīgs.

Divpadsmit.

Pie parādes durvīm trīcēdams kauca suns.

Durvis pazina suņa balsi un atvērās. Reiz tik lielais, spēcīgais dzīvnieks, no kura bija palikuši pāri tikai kauli un brūcēm klāta āda, ievilkās mājā, atstādams aiz sevis dubļainas pēdas. Tūlīt sāka rosīties dusmīgas peles, dusmīgas, ka jātīra dubļi, dusmīgas, ka iztraucētas.

Jo pietika ar vismazāko gruzi, ko vējš iepūš pa durvju šķirbu, lai paneļi sienā atvērtos un no turienes izlēktu mazie apkopēji ar vara ķermeņiem. Sīki metāla zobiņi satvēra katru nīstamo putekli, matiņu vai papīra skrandu un ievilka to alās. No turienes pa caurulēm atkritumi nonāca pagrabā un sabira lielā, rūcošā, resnvēderainā krāsnī, kas tupēja tumšajā kaktā kā ļaunais Bāls.

Suns uzskrēja otrajā slāvā un izmisīgi rēja pie katrām durvīm, līdz beidzot saprata, gluži tāpat kā pati māja, ka te mīt tikai klusums.

Tas paostīja gaisu un sāka skrāpēties pie virtuves durvīm, aiz

kurām pavards cepa pankūkas, piepildīdams visu māju ar cepta sviesta kārdinošo smaržu un kļavu sīrupa aromātu.

Brīdi suns ošņādams gulēja pie šīm durvīm, no mutes viņam tecēja slienas, acis mežonīgi kvēloja. Tad pietrūkās kājās un, kozdams pats savā astē, kā neprātā riņķoja pa istabu, līdz nobeidzās. Viesistabā viņš nogulēja veselu stundu.

Divi, noskandēja balss.

Beidzot saodusi tikko jūtamo maitas smaku, peļu armija, čabēdama kā ventilatora strāvā iekļuvušas pelēkas rudens lapas, ievēlās istabā.

Divi piecpadsmit.

Suns bija aizvākts.

Krāsns pagrabā pēkšņi iegailējās, un pa skursteni izšāvās dzirksteļu vērpete.

Divi trīsdesmit piecas.

No iekšējā pagalmiņa sienām izbīdījās kāršu galdiņi. Nozibējušas gaisā, glītās kaudzītēs uz tiem sagūla kārtis. Uz ozola sola parādījās kokteiļi un sviestmaizes ar olu. Ieskanējās mūzika.

Bet visapkārt valdīja klusums un neviena roka nepacēla kārtis.

Pulksten četros galdiņi kā lielu tauriņu spārni atkal sakļāvās un pazuda sienas paneļos.

Četri trīsdesmit.

Iegaismojās bērnistabas sienas.

Uz tām parādījās dzīvnieki: dzeltenas žirafes, zili. lauvas, sārtas antilopes un violetas panteras lēkāja kristāliskajā panelī. Sienas bija no stikla. Tās pavēra skatienam krāsu un fantāzijas valstību. Kaut kur no vienas labi ieeļļotas kasetes otrā tinās filmas lente, un sienas atdzīvojās. Bērnistabas grīda atgādināja viļņojošu labības lauku. Pa to rāpoja alumīnija prusaki, lēkāja dzelzs circeņi, bet karstajā, nekustīgajā gaisā, kurā varēja saost dzīvnieku izgarojumu smaku, lidinājās no plāna, sarkana auduma darināti tauriņi. Bija dzirdama paēduša lauvas slinkā ņurdēšana un dīvaina dūkoņa, it kā lielu plēšu tumšajā iekšienē būtu paslēpts vesels ieziemotu bišu strops. Nodipēja okapi skrejošās kājas, vasaras svelmē izkaltušajā zālē čabēdams krita spirdzinošs džungļu lietus. Tad sienas izgaisa, saplūda ar acij netveramiem saules izdedzinātu lauku plašumiem un ver- smīgo debesu bezdibeni. Dzīvnieki paslēpās ērkšķainajos krūmājos un ieplakās, kur vēl bija patvēries ūdens.

Šī bija bērnu stunda.

Pieci. Vannā plūda karsts, dzidrs ūdens.

Seši, septiņi, astoņi. Kā burvju mākslinieka rokas izkārtoti, rindojās pusdienu trauki, tad kabinetā kaut kas noklikšķēja. Metāla statīvā iepretim kamīnam, kurā tagad iedegās mīlīga liesma, pēkšņi parādījās degošs cigārs ar mīkstu, pelēku pelnu cepurīti galā.

Deviņi. Neredzama silta strāva iesildīja gultas, jo naktis šeit bija aukstas.

Deviņi un piecas minūtes. No kabineta griestiem atskanēja balss:

«Misis Maklelana, kādu dzejoli jūs šovakar vēlētos dzirdēt?»

Māja klusēja.

Pēc brīža balss sacīja: «Tā kā jūs neesat izteikusi nekādu vēlēšanos, es izraudzīšos dzejoli uz labu laimi.» Ieskanējās klusa mūzika, uz kuras fona balss turpināja: «Sara Tīsdeila. Ja nemaldos, viena no jūsu mīļākajām dzejniecēm…

Līs lietutiņš maigs, un smaržos lauks, Šurp skaļās bezdelīgas trauks;

Un naktīs pa dīķiem vardes kvāks, Un plūmes drīz baltas ziedēt sāks;

Būs sarkanrīklīlei liesmains ģērbs, Kad tā uz žoga dziesmiņu vērps.

Par karu neviens nekā nezinās Un neatcerēsies dienas tās.

Ne putniem, ne kokiem laiks neliksies dairs, Kaut nebūs neviena cilvēka vairs.

Un pavasaris, kas ceļā jau,

Diezin vai manīs, ka mūsu vairs nav.» [3]

Kamīnā dzisa uguns, cigārs pelnu traukā bija izplēnējis pelnos. Starp mēmajām sienām viens otram pretim stāvēja tukši krēsli, kaut kur skanēja mūzika.

Pulksten desmitos sākās agonija.

Sacēlās vējš. Krītošs koka zars izsita virtuves logu.'Apgāzās pudele ar traipu tīrāmo līdzekli, izlīdama pār pavardu. Vienā acumirklī telpa bija liesmās!

«Deg!» atskanēja kliedziens. Visā mājā iedegās gaisma, sāka darboties sūkņi, no griestiem izšāvās ūdens strūklas. Bet degošais šķidrums jau plūda pa linoleju, liesmu mēles līda zem durvīm, ieēzdamās tajās, kamēr nu jau vesels balsu koris sauca: «Deg, deg, deg!»

Māja mēģināja sevi glābt. Durvis cieši aizvērās, bet aiz karstuma pārsprāga logu rūtis, un vējš uzpūta liesmas vēl spožākas.

Niknu dzirksteļu miljardi bezrūpīgi lidinājās no istabas uz istabu, atrazdami ceļu arī uz augšstāvu, un māja pamazām padevās. Taču no sienām vēl visu laiku pīkstēdamas šāvās ārā ūdenszurkas, izšļāca savu ūdens krājumu un steidzās atpakaļ pēc jauna. Paneļos ieslēpti smidzinātāji radīja mākslīgā lietus šaltis.

Taču bija jau par vēlu. Nopūzdamies kaut kur beidza darboties sūknis. Pārstāja līt liesmas slāpējošais lietus. Rezervuārs, no kura tik daudzas dienas bija plūdis ūdens, pildīdams vannas un mazgādams traukus, nu bija sauss.

Uguns jau sprakšķēja augšstāvā. Tur tas kā gardēdis mielojās ar

Pikaso un Matissa gleznām, nolaizīdams eļļaino virskārtu, rūpīgi pārvērzdams melnās plēksnēs audeklu.

Uguns ierāpās gultās, uzlēca uz palodzēm, pārkrāsoja portjeras.

Bet tad ieradās papildspēki.

Pa bēniņu lūkām izliecās aklas robotu sejas, izspļaudamas no savām krānu mutēm zaļas ķimikālijas.

Uguns atkāpās; pat zilonis atkāpjas, ieraugot beigtu čūsku. Un tagad pa grīdu locījās veselas divdesmit čūskas, nāvēdamas uguni ar savu vēso zaļu putu indi.

Bet uguns bija viltīga. Tā bija paguvusi izbāzt savas liesmu mēles pa mājas ārpusi līdz bēniņiem, kur atradās sūkņi. Eksplozija! Bēniņu smadzenes, kas vadīja sūkņu darbību, sašķīda sīkās bronzas skambās un ietriecās sijās.

Pēc tam uguns metās atpakaļ, ielīzdama katrā skapī un taustīdamās ap tur pakārtajām drēbēm.

Māja nodrebēja, saļodzījās ozola siju kauli, atkailinātais skelets karstumā deformējās, visur rēgojās mājas nervi — vadi, bet pati māja atgādināja ķermeni, no kura ķirurgs norāvis ādu, atsedzot visus sarkanos asinsvadus un kapilārus, kas tagad trīcēja versmainajā gaisā. «Palīgā, palīgā! Deg! Glābieties, glābieties!» Kā trausls ledus saplaisāja spoguļi. Bet balsis, it kā atkārtodamas skumju bērnu dziesmiņu, vēl arvien vaimanāja: «Deg, deg, glābieties, glābieties!» Tur bija vesels koris balsu, cita smalkāka, cita rupjāka, un visas gaudās kā mežā pamesti, mirstoši bērni. Bet tad paukšķēdama kā karsti

kastaņi sāka sprēgāt vadu izolācija, un koris pieklusa. Aprāvās viena, divas, trīs, četras, piecas balsis.

Bērnistabā dega džungļi. Rēca zilie lauvas, aizauļoja sārtās žirafes. Mainīdamas krāsu, riņķoja panteras, un desmit miljoni dažādu dzīvnieku, bēgdami no uguns, aizdrāzās uz tālas, kūpošas upes pusi…

Apklusa vēl desmit balsis. Pēdējā mirklī, kad pāri jau gāzās uguns lavīna, viena apjukumā vēl ziņoja pareizu laiku, skanēja mūzika, no attāluma vadāms zāles pļāvējs izbrauca uz maura, lietussargs kā prātā jucis lēkāja iekšā un ārā pa parādes durvīm, kuras vienā laidā atvērās un aizvērās, vienlai- " kus tika izdarītas tūkstoš dažādas darbības, — kā milzīgā pulksteņu darbnīcā, kur viens pulkstenis aiz otra aizgūtnēm sit stundas; tas bija fantastisks haoss, kurā tomēr netrūka zināmas vienības; skanēja dziedāšana, spiedzieni, pēdējās peles-apkopējas drosmīgi uzbruka riebīgajiem pelniem. Bet liesmu pārņemtajā kabinetā kāda balss, nelikdamās ne zinis par notiekošo, lasīja dzeju, līdz bija sadedzis pēdējais lentes ritulis, izkusuši visi vadi, izjukuši slēgumi.

Vareni uzliesmodama, uguns saplosīja māju, kura sagruva, pieplakdama zemei un izsviezdama gaisā dzirksteļu un dūmu mutuļus.

Virtuvē vēl mirkli pirms tam, kad iegāzās degošie griesti, pavards

ārprātīgā steigā gatavoja brokastis — desmit dučus olu, sešus klaipus grauzdētas maizes, pāris simtus šķiņķa šķēlīšu, bet, tā kā visu aprija uguns, pavards, histēriski šņākdams, gatavoja vēl un vēl.

Dārdoņa. Bēniņi iegruva virtuvē un viesistabā, viesistaba — puspagrabā, puspagrabs — pagrabā. Saldējamā ierīce, atzveltnes krēsls, filmu kasetes, elektriskie piederumi, gultas — viss sabruka vienā apdegušu skeletu kaudzē.

Dūmi un klusums. Vareni pelēcīgi mutuļi.

Austrumu pusē jau varēja samanīt rīta blāzmu. No drupām slējās viena vienīga siena. Un no šīs sienas skanēja pēdējā balss, kura pat tad, kad pār kūpošo gruvešu kaudzi jau spīdēja saule, nenoguruši atkārtoja vienu un to pašu:

«Šodien ir divi tūkstoši divdesmit sestā gada piektais augusts, šodien ir divi tūkstoši divdesmit sestā gada piektais augusts, šodien ir…»

2026. gada oktobris
BEZGALĪGAIS PIKNIKS

Šo domu, ka visa ģimene varētu doties makšķerēt, nez kādēļ izteica māmiņa. Tā nebija viņas ideja, Timotijs to zināja. Tā bija tēta ideja, bet viņa vietā to ierosināja māmiņa.

Tētis, brīdi pamīņājies pa Marsa oļiem, piekrita. Acumirklī sacēlās milzīga kņada, nometne tika aši nojaukta, visa mantība Sapakota konteineros un kapsulās, māmiņa uzrāva savu sporta tērpu un jaku, tētis, vērodams Marsa debesis, drebošām rokām piebāza pīpi, un visi trīs zēni spiegdami un aurodami iemetās motorlaivā, taču Timotijs neizlaida no acīm tēti un māmiņu. _ Tētis piespieda pogu. Iedūcās motors. Ūdens sāka mutuļot, un, visai ģimenei kliedzot «urā!», laiva rāvās uz priekšu.

Timotijs sēdēja laivas pakaļgalā līdzās tēvam un, uzlicis sīkos pirksteļus uz viņa spalvainās rokas, vēroja, kā aiz kanāla līkumiem izzūd saartais lauks, kur pēc garā ceļojuma no Zemes viņi bija nolaidušies savā nelielajā ģimenes raķetē. Zēns atcerējās pēdējo nakti pirms starta, trokšņaino steigu un

satraukumu, raķeti, kuru tētis dīvainā kārtā kaut kur bija atradis, un sarunas par to, ka viņi braukšot uz Marsu pavadīt brīvdienas. «Patālu gan šādai ekskursijai,» Timotijs toreiz nodomāja, bet mazāko brāļuku dēļ neko neteica. Viņi laimīgi sasniedza Marsu un nu devās savā pirmajā izbraukumā — makšķerēt, kā sacīja vecāki.

Laiva šāvās augšup pa kanālu. «Cik tētim dīvainas acis,» Timotijs domāja. Viņš nekādi nespēja izprast šo acu skatienu. Tajā staroja gaisma un tāds kā atvieglojums. Līdz ar to visas dziļās krunkas tēva sejā smaidīja, nevis raizējās vai skuma.

Vēl viens līkums, un jau gandrīz atdzisusi raķete izzuda no viņu redzes loka.

— Cik ilgi mēs tā brauksim? — Roberts ar plaukstu šļakstināja ūdeni. Izskatījās, it kā sīks krabis lēkātu pa violetā ūdens virsmu.

Tēvs nopūtās. — Miljons gadu.

— Oho! — Roberts izsaucās.

— Paskatieties, bērni. — Māte pacēla savu maigo, slaido roku. — Redz, kur mirusi pilsēta.

Aizturējuši elpu, viņi raudzījās uz mirušo pilsētu, kas, atklādamās tikai viņiem vienīgajiem, mierīgi snauda rāmajā vasaras tveicē, kuru te droši vien uzsūtījis marsiešu Laika- vīrs.

Spriežot pēc tēta sejas, izskatījās, it kā viņš priecātos par to, ka pilsēta mirusi.

No tās bija atlicis tikai milzīgs iesārtu akmeņu un drupu klaids,

kas šķita aizmidzis

uz smilšaina pakalna, kā arī pāris apgāzušās kolonas, kāda pamesta svētnīca, bet aiz tās jūdzēm tālu smiltis un atkal smiltis. Balts tuksnesis kanālam visapkārt, zils tuksnesis virs tā.

Pēkšņi no krasta gaisā uzšāvās kāds putns. Kā lingas mests akmens, kas lido pāri zilam dīķim un tad pazūd dzelmē.

Tēva sejā, to redzot, pavīdēja izbailes.

— Es jau sabijos, domāju, ka raķete.

Timotijs vērās dziļajā debesu okeānā,

cenzdamies saskatīt Zemi, karu, sagrautās pilsētas un cilvēkus, kuri jau kopš pirmās viņa dzīvības dienas centās cits citu nogalināt. Bet viņš nespēja neko ieraudzīt. Karš bija tikpat tāls un nenozīmīgs kā divu mušu cīniņš uz dzīvību un nāvi zem milzīgas, svinīgi klusas katedrāles arkām. Un tikpat bezjēdzīgs.

Viljams Tomass noslaucīja sviedrus no pieres un saviļņots juta uz savas rokas dēla smalko, tievo pirkstu pieskārienu. — Nu, kā patīk, Timmi?

— Lieliski, tēt.

Timotijs vēl arvien netika skaidrībā par to, kas norisinās šajā sarežģītajā mehānismā viņam līdzās, kuru sauc par pieaugušu cilvēku. Šajā vīrā ar milzīgo, saules apdedzināto ērgļa degunu, no kura lobījās āda, ar spilgti zilajām acīm, kas atgādināja marmora bumbiņas, ar kurām viņi vasarās rotaļājās uz Zemes, un ar garajām, stabiem līdzīgajām kājām platās bridža biksēs.

— Kur tu tik stingi lūkojies, tēt?

— Mēģināju saskatīt uz Zemes loģiku, veselo saprātu, prasmīgu vadību, mieru un atbildības sajūtu.

— Un ieraudzīji?

— Nē. Neatradu. Nekā tāda uz Zemes vairs nav. Varbūt nekad arī nebūs. Iespējams, mēs sevi tikai apmānījām, iedomādamies, ka šīs vērtības uz Zemes pastāv.

— Kā tā?

— Skat, kur zivtiņa, — tēvs rādīja.

Visi trīs zēni sajūsmā iespiedzās, zvāro- dami laivu, izkāruši pār malu tievos kaklus, lai varētu labāk saredzēt. «Oho!» «Kas par makanu! Pamatīgs!» Izlocīdamās garām aizpeldēja sudrabaina riņķa zivs. Tiklīdz tajā iekļuva kāda ēdiena drusciņa, tā acumirklī sarāvās čokurā un uzsūca to.

Arī tēvs vēroja zivi. Viņa balss bija klusa un dobja.

— Tieši tāpat kā karš. Tas peld, ierauga kumosu un sagrābj to savos taustekļos. Viens acumirklis — un Zemes vairs nav.

— Viljam, — māte viņu apsauca.

— Piedod, — tētis noteica.

Viņi klusēdami vēroja, kā zibēdami garām traucas vēsie, dzidrie

kanāla ūdeņi. Visapkārt ne skaņas, tikai motora rūkoņa, ūdeņa gulgošana un saules sakarsētā gaisa svelpas.

— Kad mēs redzēsim marsiešus? — Maikls sauca.

— Drīz vien, — tēvs atbildēja. — Varbūt jau šovakar pat.

— Bet marsieši taču izmiruši, — māmiņa iebilda.

— Nē, nav izmiruši, — tēvs pēc brīža noteica. — Es jums dažus parādīšu.

Timotijs sarauca uzacis, bet neko nesacīja. Šodien viss šķita tik ērmīgs. Šīs brīvdienas, zveja un skatieni, kādus vecāki izmainīja savā starpā.

Bet brā|uki, pacēluši plaukstas virs acīm, jau pētīja kraujos akmens krastus, cenzdamies ieraudzīt marsiešus.

— Kādi viņi izskatās? — Maikls noprasīja.

— Kad ieraudzīsi, tad uzzināsi. — Tēvs savilka seju greizā smaidā, un Timotijs pamanīja, ka viņam noraustās vaigs.

Māte bija slaika un maiga, ar zeltainu matu pīni ap galvu un mēļi zilām, saules atspīduma pielietām acīm, kas spulgoja kā dzestrais ūdens klinšu paēnā. Domas kā zivis peldēja viņas acu dzīlēs — gaišas, tumšas, citas ašas un naigas, citas gausas un rāmas, taču reizēm, kad viņa paskatījās augšup uz Zemi, domas pazuda un palika tikai krāsa, krāsa vien. Viņa sēdēja laivas priekšgalā, vienu roku atbalstījusi uz laivas malas, otru noguldījusi sev klēpī uz tumši zilajām sporta biksēm, un ap viņas maigā, iedegušā kakla izliekumu kā balts zieds kļāvās blūzīte.

Māte centās priekšā kaut ko saskatīt, bet, nevarēdama saredzēt, palūkojās atpakaļ uz vīru, kura acīs viņa ieraudzīja atspulgu no tā, kas vēl priekšā, un, tā kā tajās atmirdzēja ari viņa domas, viņa griba, viņa ciešā apņēmība, mātes seja atmaiga, un viņa, pagriezusi galvu, atkal raudzījās uz priekšu, pēkšņi saprazdama, kq slēpj tāle.

Ari Timotijs skatījās. Bet viņš redzēja vienīgi taisnu, violetu kanāla lenti, kas stiepās līdz pašam apvārsnim — cauri plašai, lēzenai ielejai, kuru apņēma ūdens izskaloti pauguri. Kanāls tiecās arvien tālāk un tālāk — cauri pilsētām, no kurām bija atlikušas tikai čaulas, kas, pat nedaudz satricinātas, grabētu kā vaboles izžuvušā galvaskausā.

Simts, divi simti snaudošu pilsētu, kas dienā sapņoja tveicīgus, naktī dzestrus vasaras sapņus…

Vai tiešām viņi būtu nolidojuši miljoniem jūdžu šī izbraukuma, šī piknika dēļ? Raķetē bija arī ieroči. Labi, viņi te pavada atvaļinājumu. Bet kam šie milzīgie pārtikas krājumi, ko viņi noslēpa raķetes tuvumā un kuru pietiktu gadu gadiem? Brīvdienas! Tikai aiz tām šoreiz neslēpjas vis jautras, smaidošas sejas, bet kaut kas skarbs, nežēlīgs, pat baigs. Timotijs velti nopūlējās pacelt noslēpuma plīvuru, kamēr abus brāļukus nodarbināja pavisam kas cits, jo vienam bija tikai astoņi,

otram desmit gadi.

— Marsiešu kā nav, tā nav. Ir gan savādnieki … — Roberts atspieda smailo zodu plaukstās un cieši raudzījās kanālā.

Tētim uz locītavas bija līdzi paņemtais vecā modeļa atomu radio. Tiklīdz to pieliek pie auss, tas atdzīvojas — runā un dzied. Tieši pašlaik tētis klausījās. Viņa seja bija līdzīga šīm mirušajām marsiešu pilsētām — drūma, sakritusi, gandrīz bez dzīvības.

Viņš deva paklausīties ari māmiņai. Tā tik tikko neiekliedzās.

— Kas… — Timotijs iesāka, taču nepaguva izteikt savu jautājumu. Šajā brīdī viens pēc otra nogranda divi apdullinoši sprādzieni, kam sekoja vairāki vieglāki grūdieni.

Tēvs satrūkās un tūlīt piedeva ātrumu. Laiva nodrebēja, palēcās un ar spēju izrāvienu šāvās uz priekšu. Roberts acumirklī atguvās no izbailēm, bet Maikls, iztrūcies un reizē sajūsmināts, iespiegdamies pieplaka māmiņai pie kājām, vērodams žiglās ūdens straumes, kas virmoja pie paša degungala.

Samazinājis ātrumu, tēvs iegrieza laivu šaurā kanāla atzarā un pabrauca zem senas, pussagruvušās piestātnes nojumes, kur oda pēc krabjiem. Laivas priekšgals ar tādu spēku triecās pret krastu, ka visi sakrita uz priekšu, taču neviens nesasitās, un tētis, aši apsviedies apkārt, nopētīja, vai ūdenī nav palikusi vaga, kas varētu nodot viņu paslēptuvi. Pār ūdens virsmu aizlīgoja gari, slaidi viļņi, kas, atsizdamies pret akmeņiem, šļācās atpakaļ, satikās ar pārējiem, un saules staru mirgā viss saplūda un norima.

Tēvs klausījās. Pārējie arī.

Tēva smagā elpa atbalsojās nojumē — kā dūres sitieni pret aukstiem, mikliem piekrastes akmeņiem. Māmiņas modrās acis pustumsā vēroja tēti, cenzdamās izdibināt, kas notiks tālāk.

Tētis dziļi, atviegloti uzelpoja un iesmējās.

— Tā taču mūsu raķete! Esmu nu gan kļuvis nervozs. Skaidrs, ka raķete!

— Kas tas bija par grāvienu, tēt? — Maikls jautāja.

— Mēs uzspridzinājām savu raķeti, vairāk nekas, — Timotijs atbildēja, cenzdamies runāt pēc iespējas nevērīgākā balsī. — Vai nu pirmo reizi dzird, ka eksplodē raķetes. Nu, un tagad uzsprāga arī mūsējā.

— Bet kādēļ mēs to uzspridzinājām? — Maikls neatlaidās. — Kādēļ, tēt?

— Tas pieder pie spēles, naivuli! — Timotijs atbildēja.

— Pie spēles! — Maikls ar Robertu bija sajūsmā par šo vārdu.

— Tētis uzspridzināja raķeti tādēļ, lai neviens neuzzinātu, kur mēs esam nolaidušies un pazuduši! Gadījumam, ja kāds iedomātos mūs meklēt, skaidrs?

— Skaidrs! Tas ir noslēpums!

— Izbijos no mūsu pašu raķetes, — tētis atzinās māmiņai. — Nervi! Smieklīgi pat iedomāties, ka šeit varētu ierasties vēl kāds kosmosa kuģis. Izņemot vienu, ja Edvardsam un viņa sievai ar savu kuģi izdotos atlidot līdz Marsam.

Tētis vēlreiz pielika pie auss savu mazo radioaparātu. Pēc pāris minūtēm viņa roka bezspēcīgi nošļuka gar sāniem.

— Beidzot! — viņš sacīja māmiņai.

— Tikko pārstāja darboties atomstara raidītājs. Citas stacijas uz Zemes sen jau apklusušas. Pēdējos gados pāris vien vēl bija atlikušas. Tagad ēterā ir pilnīgs klusums. Un šķiet, ka uz ilgu laiku.

— Uz cik ilgu? — Roberts prasīja.

—• Varbūt… jūsu mazmazbērni atkal dzirdēs radio, — tētis atbildēja. Viņš sēdēja, nokāris galvu, un ari bērni izjuta bijību, bailes, rezignāciju, samierināšanos.

Beidzot tēvs izbrauca laivu galvenajā kanālā, un viņi turpināja ceļu.

Krēsloja. Saule slīdēja uz pamales pusi, un viņu priekšā rindojās mirušās pilsētas.

Tēvs runāja ar dēliem mierīgi un sirsnīgi. Agrāk viņš bieži bija nevaļīgs, nepieejams, noslēdzies sevī, bet tagad zēniem šķita, it kā ikviens tēva vārds viņus glāstītu.

— Maik, izvēlies pilsētu.

— Ko, tēt?

— Izvēlies pilsētu, dēls. Vienu no tām, kurām brauksim garām.

— Labi, — Maikls noteica. — Bet kuru lai izvēlos?

— To, kas tev vislabāk patīk. Un jūs arī, Robert un Tim. Izmeklējiet pilsētu pēc sava prāta.

— Es gribu tādu — ar marsiešiem, — Maikls sacīja.

— Marsieši būs, — tētis atbildēja. — To es tev apsolu. — Viņa lūpas atbildēja bērniem, bet acis raudzījās māmiņā.

Divdesmit minūtēs viņi pabrauca garām sešām pilsētām. Tēvs vairs ne reizi nepieminēja grāvienu, šķita, ka viņu vairāk par visu interesē vienīgi tas, kā uzjautrināt dēlus, kā darīt tos laimīgus.

Maiklam patika pirmā pilsēta, kurai viņi brauca garām, taču pārējie šo izvēli noraidīja, apšaubīdami, vai tik ātri var izvēlēties īsto. Otrā pilsēta nevienam nepatika. Tā bija zemiešu celta, un izrādījās, ka koka mājas jau tagad satrupējušas putekļos. Timotijam patika trešā pilsēta, jo tā bija liela. Ceturtā un piektā šķita pārāk mazas, bet, ieraugot sesto, pat māmiņa pievienojās pārējo ģimenes locekļu jūsmīgajiem izsaucieniem: «Lieliski!» «Vareni!» «Tas ir ko vērts!»

Pilsētā vēl bija saglabājies kāds pussimts staltu celtņu, ielas, kaut arī putekļainas, tomēr bija bruģētas, un laukumos joprojām pulsēja dažas senas rotējošās strūklakas. Ūdens strūkliņu rotaļa norietošās saules staros bija vienīgā dzīvības zīme šajā pilsētā.

— Šeit, — visi kā viens sacīja.

Piebraucis laivu pie krasta, tēvs izlēca ārā.

— Te nu mēs esam. Šī pilsēta ir mūsu. Šeit arī paliksim uz dzīvi!

— Uz dzīvi? — Maikls neticīgi pārjautāja. Viņš pietrūkās kājās un pavērās atpakaļ, kur bija palikusi viņu raķete. — Bet raķete? Un Minnesota?

— Zini ko? — Tētis piespieda mazo radioaparātu pie Maikla gaišmatainās galviņas. — Paklausies.

Maikls klausījās.

— Klusums, — viņš sacīja.

— Pilnīgi pareizi. Klusums. Un vairāk nekas. Nav vairs ne Minneapoles, ne raķešu, ne Zemes.

Maikls, aptvēris šo satriecošo atklājumu, klusi iešņukstējās.

— Paklau, Maik, — tētis steigšus piebilda. — Es tev došu pretī kaut ko daudz vērtīgāku!

— Ko? — Maikls aiz ziņkāres mitējās elsot, taču bija gatavs tūlīt atkal ļaut asarām vaļu, ja tēta nākamais paziņojums būs tikpat nepieņemams kā pirmais.

— Es tev dāvinu šo pilsētu, Maik. Tā pieder tev.

— Man?

— Tev, Robertam un Timotijam — jums visiem trim.

Timotijs izmetās no laivas. — Bravo, zēni! Vareni! Vesela pilsēta! — Viņš tēloja savu lomu ne sliktāk par tēvu, pie tam darīja to aizrautīgi, ar visu sirdi un dvēseli. Vēlāk, kad pirmais pārsteigums būs pārgājis un mazie samierinājušies ar īstenību, viņš varēs nolīst kādā stūrītī un klusi izraudāties. Bet tagad viņi spēlē «Ģimenes brīvdienas» un jāpanāk, lai brāļuki piedalītos rotaļā.

Arī Maikls ar Robertu izlēca krastā. Viņi pastiepa rokas pretim māmiņai.

— Rūpējieties par māsiņu, — tētis noteica, un tajā brīdī neviens nesaprata, ko viņš ar to domā.

Viņi steigšus devās uz lielo pilsētu ar sārtajiem mūriem, runādami čukstus, jo mirušās pilsētas liek mums negribot klusināt balsis, aicina vērot saulrietus.

— Pēc dienām piecām, — tēvs rāmi sacīja, — es došos atpakaļ uz nolaišanās vietu savākt mūros noslēptos pārtikas krājumus un pie viena mēģināšu atrast arī Bertu Edvardsu ar sievu un meitām.

— Meitām? — Timotijs pārjautāja. — Cik viņu ir?

— Četras.

— Ka tik vēlāk tādēļ nerodas sarežģījumi. — Māmiņa domīgi pašūpoja galvu.

— Skuķi!… — Maikla ģīmis izstiepās tik garš kā marsiešu akmens statujām.

— Vai meitenes arī atlidos raķetē?

— Jā. Ja tikai viņiem izdosies sasniegt šo planētu. Ģimenes raķetes paredzētas ceļojumam uz Mēnesi, nevis uz Marsu. Mums, tā sakot, palaimējās izkļūt cauri kosmosam.

— Kur tu ņēmi raķeti? — Timotijs čukstus jautāja, kamēr abi mazākie puišeļi joza pa priekšu.

— Paslēpu. Glabāju to divdesmit gadus, Tim. Paslēpdams cerēju, ka tā nekad nebūs vajadzīga. Kad sākās karš, man laikam vajadzēja to nodot valstij, bet es nemitīgi domāju par Marsu …

— Un par šo pikniku!

— Pareizi. Bet tas lai paliek starp mums. Kad, nogaidījis līdz pēdējai minūtei, tomēr redzēju, ka ar Zemi iet uz galu, es sāku posties ceļā. Bērts Edvardss arī bija paslēpis raķeti, bet mēs nospriedām, ka drošāk startēt katram atsevišķi, gadījumā, ja kāds mēģinātu mūs notriekt.

— Bet kādēļ tu to uzspridzināji, tēt?

— Lai mēs nekad nevarētu atgriezties atpakaļ. Un lai šie briesmīgie cilvēki, — ja tie kādreiz parādītos uz Marsa, — neuzzinātu, ka mēs esam šeit.

— Vai tādēļ tu visu laiku raugies debesīs?

— Tas ir muļķīgi, es zinu. Neviens mums nesekos. Viņiem nav ar ko. Esmu tikai kļuvis pārāk piesardzīgs.

Maikls atdrāzās atpakaļ.

— Vai tiešām šī pilsēta pieder mums, tēt?

— Mums pieder visa šī planēta, zēni. Viss, kas vien uz tās atrodams.

Tur nu viņi stāvēja — Kalnu un Pauguru Karalis, Pašu Virsotņu Virsotne, Nepārredzamā Plašuma Valdnieks, ideālie Monarhi un Prezidenti, cenzdamies saprast, ko nozīmē pārvaldīt pasauli un cik liela tāda pasaule īsti ir.

Retinātajā Marsa atmosfērā ātri satumsa, un tēvs, atstājis ģimeni uz laukuma pie rotējošās strūklakas, aizgāja lejā līdz laivai un atstiepa savās spēcīgajās rokās papīru žūksni.

Kādā vecā pagalmā viņš sameta papīrus kaudzē un aizdedzināja. Visi spiedās ap ugunskuru sildīties un smējās, bet Timotijs vēroja sīkos burtus, kuri lēkāja kā izbiedēti zvērēni, kamēr liesmas tos satvēra un aprija. Papīri sačervelējās kā veča āda, un uguns mēles laizīja neskaitāmus uzrakstus:

«Valsts obligācijas», «1999. gada Komercijas Statistika», «Reliģiskie aizspriedumi — eseja», «Kara stratēģija un taktika», «Panamamerikā- niskās vienības problēmas», «1998. gada 3. jūlija Biržas Vēstis», «Aprakstu krājums par karu…»

Tēvs ar nolūku bija paņēmis līdzi visus šos papīrus, lai te sadedzinātu. Viņš sēdēja pie ugunskura, dziļi apmierināts meta tos pa vienam liesmās un skaidroja saviem bērniem, ko tas viss nozīmē.

— Ir pienācis laiks jums šo to pastāstīt. Iespējams, ka nerīkojos pareizi, līdz šim jums to visu slēpdams. Nezinu, vai sapratīsiet, bet tagad man ir jārunā, kaut arī jūs no tā visa uztvertu tikai nelielu daļiņu.

Viņš iemeta ugunī kādu papīru.

— Es dedzinu veco dzīvi — to, kura patlaban iet bojā arī uz Zemes. Piedodiet, ka runāšu kā politiķis. Biju taču kādreiz štata gubernators, bet izrādījos šim amatam par godīgu, un tāpēc mani ienīda. Vecajai dzīvei uz Zemes nav nekā īsti laba ar ko lepoties. Zinātne pārāk strauji un tālu izrāvās uz priekšu, un cilvēki apmaldījās tehnikas džungļos; tāpat kā bērni aizraujas ar skaistu rotaļlietu, tā viņi noņēmās ar savām ietaisēm, helikopteriem, raķetēm. Bet viņi neprata saskatīt būtisko, visu uzmanību veltīdami pašām mašīnām, nevis tam, kā tās vadīt. Kari kļuva arvien briesmīgāki un galu galā iznīcināja Zemi. Tādēļ šodien klusē radio. Tādēļ mēs esam atbēguši šurp.

— Mums laimējās. Šodien tur vairs nav nevienas raķetes. Un jums jāzina, ka neesam atbraukuši šurpu makšķerēt. Es arvien atliku šo sarunu, gaidīju. Bet 11u Zemes vairs nav. Starpplanētu lidojumi atjaunosies tikai pēc gadsimtiem, varbūt arī nekad. Vecais dzīves veids izrādījies nederīgs un pats sevi iznīcinājis. Jūs vēl esat mazi. Bet es jums to atkārtošu katru dienu, līdz jūs sapratīsiet.

Viņš apklusa un iemeta ugunskurā vēl vienu papīru žūksni.

— Nu mēs esam vieni. Līdz ar mazu saujiņu citu, kuri nolaidīsies uz Marsa pēc pāris dienām. Bet ar to pietiks, lai sāktu visu no gala. Lai pagrieztu muguru visam, kas bijis uz Zemes, un ietu pa jaunu ceļu . ..

It kā apstiprinādamas viņa vārdus, augšup uzvijās liesmas. Visi papīri nu bija sadeguši, atlicis vairs tikai viens vienīgs. Visi Zemes likumi un tikumi pārvērtušies karstās plēnēs, kuras drīz vien izkaisīs vējš.

Timotijs paskatījās uz pēdējo papīra lapu, ko tētis iesvieda ugunskurā. Pasaules karte… Tā sagriezās, sačervelējās karstumā un — žviks! — aizlidoja kā liels, melns tauriņš. Timotijs novērsās.

— Un tagad es jums parādīšu marsiešus, — tētis sacīja. — Nāciet visi līdzi. Tu arī, Alise! — Viņš satvēra sievas roku.

Maikls skaļi raudāja, un tētis paņēma viņu klēpī, tad visi devās cauri drupām uz kanāla pusi.

Kanāls. Rīt vai parīt pa to atpeldēs laiva ar mazām, draiskām meitenēm — viņu nākamajām sievām — un šo meiteņu vecākiem.

Ap viņiem sabiezēja tumsa, pie debesīm iemirdzējās zvaigznes. Bet Zemi Timotijs nevarēja saskatīt. Tā jau bija norietējusi. Tas lika padomāt…

Kaut kur starp drupām iebrēcās naktsputns. Tētis sacīja: — Mēs ar māmiņu centīsimies būt arī jūsu skolotāji. Domāju, ka mums tas

izdosies. Paši daudz esam redzējuši un mācījušies. Un šo ceļojumu izplānojām jau pirms daudziem gadiem, kad jūsu vēl nemaz nebija pasaulē. Pat ja nebūtu izcēlies karš, mēs laikam tomēr lidotu šurp, lai celtu dzīvi paši pēc saviem principiem. Jo paietu vismaz gadsimts, iekams Zeme pagūtu saindēt Marsu ar savu civilizāciju. Tagad, protams …

Viņi piegāja pie kanāla. Garš, taisns, salts un valgi dzidrs tas aizstiepās naktī.

— Man vienmēr tik ļoti gribējies redzēt marsiešus, — Maikls sacīja. — Kur tie ir, tēt? Tu taču apsolīji.

— Lūk, kur tie ir! — tētis sacīja, uzceldams Maiklu sev uz pleca un rādīdams lejup.

Tur stāvēja marsieši. Timotiju sāka kratīt drebuļi.

Tur stāvēja marsieši — viņu atspulgi dzidrajā kanāla ūdenī. Timotijs un Maikls, un Roberts, un māmiņa, un tētis.

Ilgi ilgi no viegli virmojošā ūdens viņiem pretī vērās klusējošie marsieši…

SATURS

Daži vārdi ievadam..... 3
1999. gada janvāris. Raķešu vasara..... 11
1999. gada februāris. Illa..... 13
1999. gada augusts. Vasaras nakts..... 34
1999. gada augusts. Zemes dēli..... 38
2000. gada marts. Nodokļu maksātājs..... 65
2000. gada aprīlis. Trešā ekspedīcija..... 67
2001. gada jūnijs.«.. . Lai gan mēness spoži degs» 95 2001. gada augusts. Ieceļotāji 137
2001. gada decembris. Zaļais rīts..... 139
2002. gada februāris. Siseņi..... 147
2002. gada augusts. Satikšanās naktī..... 149
2002. gada oktobris. Krasts..... 163
2003. gada februāris. Intermēdija..... 165
2003. gada aprīlis. Muzikanti..... 166
2003. gada jūnijs. Augstu augstu gaisā 169
2004. — 2005. gads. Pārdēvēšana..... 192
2005. gada aprīlis. Ašers II..... 194
2005. gada augusts. Vecie ļaudis..... 221
2005. gada septembris. Marsietis..... 222
2005. gada novembris. Ceļojuma piederumi . . . 245
2005. gada novembris. Tukšā sezona..... 248
2005. gada novembris. Vērotāji..... 268

2005. gada decembris. Pamestās pilsētas …. 271
2026. gada aprīlis. Garie vientulības godi . . . 290
2026. gada augusts. «Līs lietutiņš maigs…» . . 309
2026. gada oktobris. Bezgalīgais pikniks …. 320
[1] atdzejojusi nellija eglīte.
[1] atdzejojis Alfrēds Krūklis.
[2] atdzejojis jānis Liepiņš.
[3] atdzejojis jānis Liepiņš.